

Drets exclusius d'edició :
Càtedra d'Economia Local i Regional
No es comercialitza

Imprès a Catalunya per:
Gràfica Dertosense, S.L.

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre és cent per cent
lliure de clor i és qualificat com a paper ecològic.

INFORME D'ECONOMIA LOCAL I REGIONAL TERRES DE L'EBRE 2023

INFORME D'ECONOMIA LOCAL I REGIONAL TERRES DE L'EBRE 2023

CÀTEDRA D'ECONOMIA
LOCAL i REGIONAL
Universitat Rovira i Virgili

Amb la col·laboració de:

Diputació Tarragona

Foto portada

Autora: Laia Mola

Títol: *A vista d'ocell*

Primer Premi del IX Concurs de Fotografia CELiR

Equip investigador

Coordinació:

Miquel Àngel Bové Sans*

Pau Galiana Llasat**

Investigadors:

Pau Galiana Llasat**

Maria Victòria Soldevila*

Mónica Martín*

Xavier Ponce Alifonso*

Francesc Xavier Farré Albendea*

Juan Antonio Duro*

**Departament d'Economia, URV*

***Departament de Gestió d'Empreses, URV*

ÍNDEX

Introducció	7
Capítol 1. Situació empresarial a les Terres de l'Ebre (2023).....	11
Capítol 2. El sector primari a les Terres de l'Ebre (2023)	41
Capítol 3. El sector industrial a les Terres de l'Ebre (2023)	77
Capítol 4. El sector públic a les Terres de l'Ebre	103
Capítol 5. El turisme en un context postpandèmic expansiu.....	131
Capítol 6. La demografia a les Terres de l'Ebre (2023)	153
Capítol 7. Resum de l'informe	189

Dr. Miquel Àngel Bové
Director de la Càtedra d'Economia Local i Regional
Departament d'Economia

Dr. Pau Galiana
Sots-director de la Càtedra d'Economia Local i Regional
Departament de Gestió d'Empreses

Universitat Rovira i Virgili

Aquesta nova edició de l'Informe d'Economia Local i Regional se centra en l'anàlisi de la situació econòmica de les Terres de l'Ebre el 2023, com a any de la recuperació definitiva de les conseqüències de la pandèmia de la COVID-19, però també marcat encara pels efectes econòmics de la guerra a Ucraïna (iniciada el 24 de febrer de 2022) i també de la guerra a Gaza (a partir del 7 d'octubre de 2023). D'altra banda, el 2023, el país ha estat marcat per l'agreujament del període de sequera iniciat la tardor del 2020.

L'any 2023 el producte interior brut (PIB) de Catalunya va registrar un increment anual del 2,6%, segons l'estimació avançada de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat). El creixement de l'economia catalana es va situar 2,1 punts per sobre de la primera estimació del PIB de la Unió Europea (UE-27), que va ser del 0,5% i es va situar una dècima per sobre de l'avanç del PIB de l'economia espanyola (2,5%). Però aquest creixement de l'economia catalana del 2,6% representa una reducció respecte de l'any 2022, que va ser del 5,5%. Tot i això, se situa per sobre de les primeres estimacions de creixement de països com ara Alemanya, França o Itàlia, que han estat del -0,3%, 0,9% i 0,7%, respectivament.

L'any 2023, a Catalunya, tots els grans sectors d'activitat van registrar variacions anuals positives, excepte l'agricultura; l'activitat industrial, amb un creixement del 2,8%. És l'únic sector que ha millorat l'activitat respecte de l'any 2022 (-2,0%). Aquest increment s'explica principalment per l'evolució de les branques de fabricació de vehicles de motor, que han assolit el màxim de vendes dels darrers quatre anys, i també per l'aportació positiva de la indústria química i farmacèutica. En relació amb els serveis, el valor afegit ha augmentat el 3,1% i s'ha de remarcar el creixement d'activitats com els serveis tècnics d'arquitectura i enginyeria, el comerç al detall, els serveis informàtics, les activitats jurídiques, el transport aeri i les altres activitats professionals, científiques i tècniques. Finalment, la construcció ha crescut el 2,5%, dos punts menys que l'any anterior; per la seva banda, l'agricultura ha disminuït l'activitat en volum, amb una reducció de la taxa de creixement anual (-17,6%).

L'informe manté l'estructura i els autors dels capítols de les últimes edicions, amb un primer capítol sobre la situació empresarial a les Terres de l'Ebre, per passar a una anàlisi dels diferents sectors econòmics: el sector primari, el sector industrial, el sector públic i el sector turístic. Finalment, es presenta una anàlisi de l'evolució demogràfica de les Terres de l'Ebre. Les dades disponibles a escala territorial són del

2023 en relació amb l'ocupació i del 2022 en relació amb la producció i el valor afegit. Esperem que les anàlisis que presentem en aquest treball serveixin per disposar d'informació adequada per conèixer millor la realitat socioeconòmica de les Terres de l'Ebre i siguin un instrument útil per millorar el debat territorial i la presa de decisions dels agents econòmics i socials, tant públics com privats.

Tortosa, juliol de 2024

Capítol 1. Situació empresarial a les Terres de l'Ebre (2023)

Dr. Pau Galiana
Departament de Gestió d'Empreses
Universitat Rovira i Virgili

Des de l'inici de la redacció dels Informes d'Economia Local i Regional de les Terres de l'Ebre, aquest capítol fa un repàs genèric a la situació empresarial, amb les dades econòmiques des del punt de vista general i territorial. El capítol se centra en l'anàlisi detallada de les principals variables que afecten les empreses i deixa l'anàlisi sectorial per ser desgranada amb detall en els altres capítols, que s'enfoquen a posar la lupa en cadascun dels sectors rellevants de l'economia de les Terres de l'Ebre.

En primer lloc, es fa un repàs a les principals macromagnituds que afecten l'entorn empresarial a escala general, així com altres variables que, ja sigui en l'àmbit espanyol o català, poden influir en el dia a dia de les empreses del territori, per acabar en el més proper, el territori ebrenc. Posteriorment, es focalitza l'anàlisi amb detall de les variables més significatives de la situació empresarial a les Terres de l'Ebre. Amb la intenció de fer-ho més entenedor, s'afegeixen comparatives bé amb altres àmbits territorials de Catalunya, bé amb les xifres de tota la província o de tot el país i es detallen, en la mesura del possible, les dades, tant sectorialment com geogràficament. Fa temps que es remarca en aquest anuari que sovint hi ha variables per les quals costa obtenir dades desagregades, ja sigui per àmbits territorials, per comarques o per municipis, la qual cosa en dificulta l'anàlisi de proximitat. La generació de dades de proximitat afavoriria l'anàlisi en entorns que sovint queden fora de les àrees centrals del país, però que necessiten l'anàlisi en detall per basar les decisions preses en estudis ben documentats. Es contempla l'evolució de l'ocupació, la producció i les vendes, el consum, la competitivitat, etc. Com dèiem, es tracta de les variables més rellevants i se'n fan visibles les dades, l'evolució i la repercussió que tenen sobre les empreses ebrenques.

Aquest passat 2023 podem dir que ha estat un any en què definitivament s'ha deixat enrere la crisi social i econòmica (i, per tant, l'afectació a les empreses), que va suposar la pandèmia de la COVID-19. Per tant, és un excel·lent moment per realitzar comparatives entre la situació de les variables econòmiques i empresarials del 2019, que agafarem com a any pre-pandèmia i del 2023 en què, com dèiem, la pandèmia i els seus efectes ha quedat definitivament enrere. Aquesta anàlisi realitzada territorialment

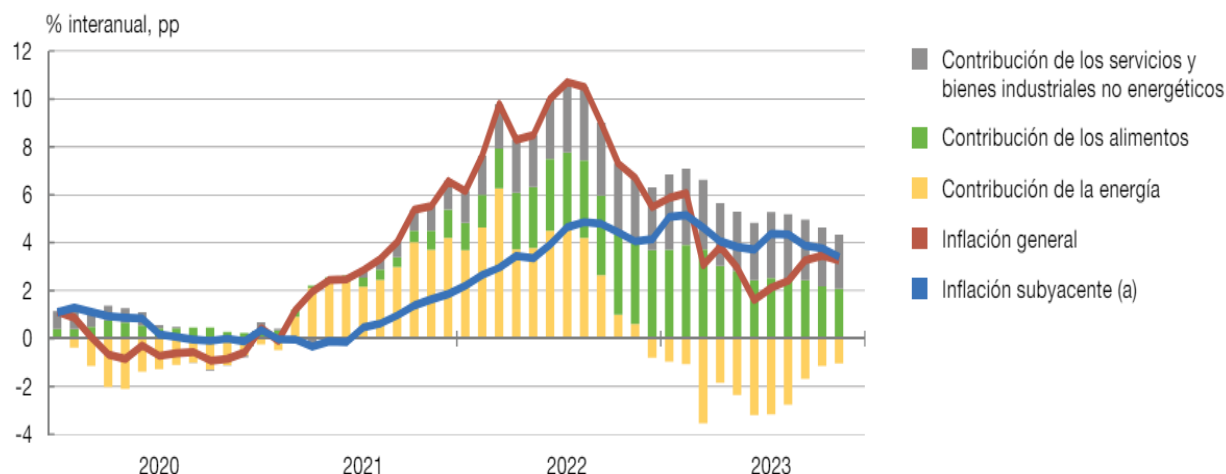
ajudarà a observar la situació i l'afectació que la pandèmia ha suposat a les Terres de l'Ebre i la comparació amb la situació a la resta de Catalunya.

Cal recordar que en aquest capítol l'anàlisi es basa, igual que els anys anteriors, en l'aplicació de dades quantitatives, a partir de les obtingudes de les principals fonts d'informació: l'Observatori d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya, l'Idescat, observatoris i dades analítiques d'altres departaments de la Generalitat, dades publicades per la Diputació de Tarragona, Banc d'Espanya i els informes publicats per la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV. D'altra banda, també es compta amb les dades qualitatives provinents de les interaccions que proporcionen estudis de la mateixa Càtedra com informes comarcals o locals i contactes empresarials diversos sorgits a partir de la pròpia acció constant de la Càtedra; per tant, es compta amb informació de primera mà de diversos actors de l'empresa i l'administració que s'incorpora degudament.

Durant el 2023 van afectar a l'economia global dos greus crisis geopolítiques que van afectar, i encara afecten, a escala mundial, europea i, per descomptat, nacional i territorial: la guerra d'Ucraïna que ja va començar el 2022, però que continua enquistada i sense visos de solució, i la guerra a la franja de Gaza, que s'inicia la tardor del 2023. A pesar d'aquesta complicada situació geopolítica, l'economia a escala mundial va créixer al voltant del 3%, cosa remarcable perquè cal tenir en compte que la situació política ha seguit castigant la inflació dels aliments i de l'energia i que els tipus d'interès han seguit a l'alça. No obstant això, les economies nacionals no s'han comportat uniformement, ja que aquelles que depenen en un percentatge elevat del turisme s'han comportat millor que les que depenen de les manufactures.

Des del punt de vista polític, el juliol del 2023 es van celebrar les eleccions generals a Espanya, amb la conseqüent afectació en termes d'incertesa socioeconòmica pels resultats i les posteriors negociacions, que finalment van desembocar en la continuïtat del govern de coalició entre PSOE i Sumar amb el suport dels partits nacionalistes. També el maig del 2023 hi van haver eleccions municipals, que tot i que no suposen grans canvis a escala econòmica i empresarial, ja que els ens locals no tenen capacitat legislativa, sempre produeixen petites aturades o ajornaments de decisions d'àmbit local que poden suposar incerteses empresarials.

Gràfic 1. Inflació a Espanya: evolució i contribució dels components

Font: Banc d'Espanya. Boletín Económico

Com ja apuntàvem el darrer any, a Espanya, com a la gran majoria dels països europeus que són grans importadors nets d'energia i matèries primeres, la pujada dels preus ha tingut un efecte important. L'increment acumulat dels preus de les importacions suposa una pèrdua de renda real que ha afectat el PIB nacional i territorial. D'altra banda, per la força laboral ha suposat un decrement de la renda disponible dels treballadors en desajustar-se l'increment de preus amb els increments salarials aplicats i, per descomptat, una revisió dels convenis col·lectius i dels pactes entre govern, sindicats i associacions empresarials.

L'increment salarial pactat per al 2023 es va situar en el 3,5%; l'augment pactat està sent superior en els convenis de nova signatura i afecta a més de 3,5 milions de treballadors i treballadores. Algun dels nous convenis recullen un increment salarial del 4,1% i en els darrers trimestres s'han produït augments superiors als increments salarials pactats. Aquest creixement salarial en un entorn d'increment d'altres costos laborals i no laborals i feble comportament de la productivitat, pot acabar afectant la competitivitat de les empreses.

Com s'observa també en el gràfic 1, la inflació s'ha moderat el 2023 gràcies al millor comportament dels preus de l'energia, que ha recuperat part dels increments del 2022, mentre que els aliments i altres béns industrials continuen amb increments moderats;

per tant, s'ha equiparat la inflació amb l'estructura subjacent (la que no contempla els productes energètics ni els aliments sense elaborar).

Segons el Banc d'Espanya, l'evolució futura dels preus de l'energia depèn del comportament dels preus de les matèries primeres energètiques. Com es pot veure al gràfic 2, els mercats contemplen uns preus futurs per al petroli i el gas natural més reduïts que les projeccions de fa uns mesos, encara que romandran per sobre dels seus nivells previs a la pandèmia.

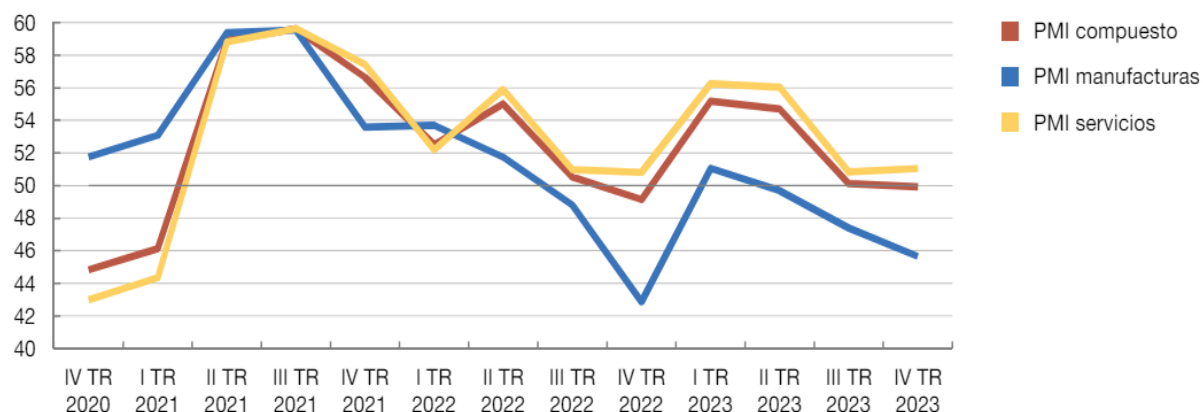
Gràfic 2. Projecció de PIB i inflació a Espanya (2023-2026)

	2023	2024	2025	2026
PIB	2,4 % ↑ 0,1 pp	1,6 % ↓ 0,2 pp	1,9 % ↓ 0,1 pp	1,7 %
Inflación	3,4 % ↓ 0,2 pp	3,3 % ↓ 1,0 pp	2,0 % ↑ 0,2 pp	1,9 %

Font: Banc d'Espanya. Boletín Económico

En línia amb les perspectives de l'activitat econòmica global dels pròxims trimestres i del creixement econòmic a la Unió, les projeccions de l'Eurosistema contemplen una recuperació gradual dels mercats d'exportació d'Espanya en els propers anys. Quant a la previsió de creixement per al 2024, es revisa a la baixa en dues dècimes tot i preveure preus més baixos de l'energia en els mercats internacionals i les mesures desplegades per les autoritats per combatre els efectes inflacionistes; aquestes variables fixen el creixement del PIB el 2024.

Gràfic 3. Evolució dels PMI (Purchasing Managers Index)

Font: Banc d'Espanya. Boletín Económico

El gràfic 3 ens indica l'evolució dels darrers quatre anys del PMI, l'índex de gestors de compres (PMI per les inicials de l'anglès: Purchasing Managers' Index). És un indicador macroeconòmic que reflecteix la situació econòmica d'un país a partir d'una enquesta qualitativa a les empreses més representatives. El PMI és un bon indicador de la situació i direcció d'una economia i s'obté a partir de les respostes a qüestionaris mensuals als executius i executives d'empreses dels sectors manufacturer i serveis. Les preguntes estan ponderades i relacionades amb la producció (25%), noves comandes (30%), ocupació (20%), terminis de lliurament (15%) i estoc de compres (10%). Si l'índex PMI està per sobre de 50, indica expansió, per sota contracció i per sota de 42 recessió.

Com s'observa al gràfic, i també s'ha comentat anteriorment, el PMI dels serveis té un comportament força millor que el manufacturer, que ha tingut un descens sostingut durant el 2023, mentre que el PMI serveis ha repuntat el darrer semestre de l'any. S'evidencia una reversió respecte a la situació del 2020, en què els serveis estaven a nivells molt baixos a causa de la pandèmia, mentre que la manufactura es mantenia per sobre de 50. La situació del PMI compost es manté en la línia de 50; per tant, no es considera que estiguem en contracció, però caldria revertir la situació industrial.

La confiança del consumidor és una dada que es publica a escala nacional (CIS, 2023) i que té una desagregació en l'índex de situació actual i l'índex d'expectatives. Podem veure que, a curt termini, l'índex de situació actual té unes fluctuacions elevades, ja

que depèn molt més de les situacions puntuals, de les notícies que sorgeixen i de l'actualitat de les variables que marquen la confiança dels consumidors/es.

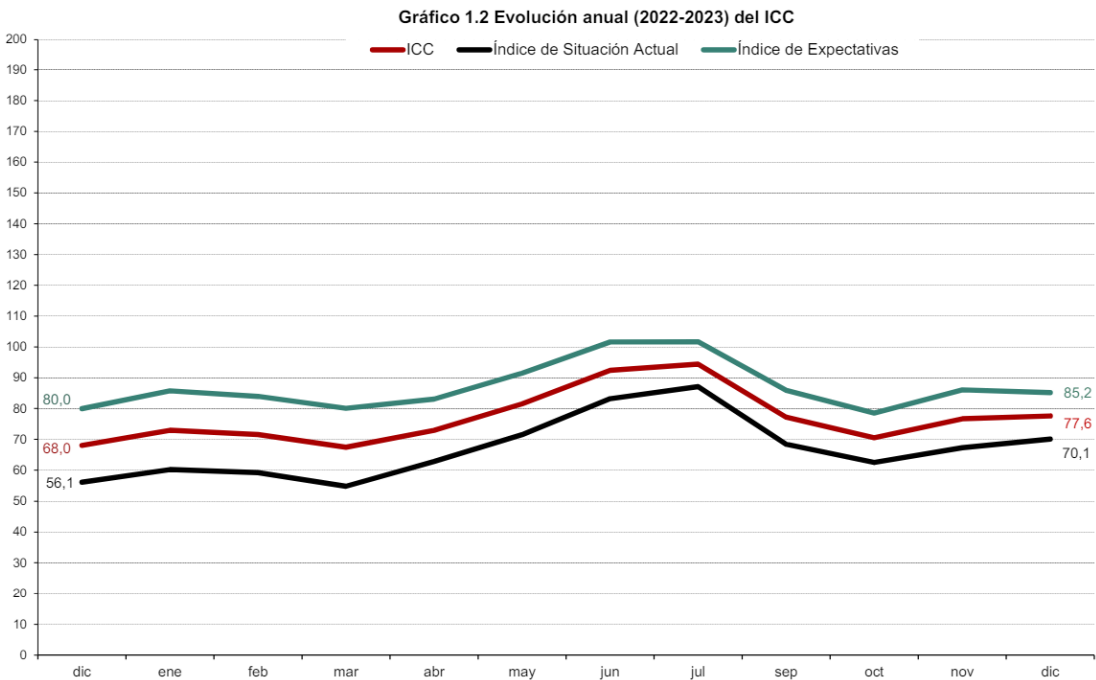
Taula 1. Evolució de l'índex de confiança del consumidor

	Dic 2022	Ene 2023	Feb 2023	Mar 2023	Abr 2023	May 2023	Jun 2023	Jul 2023	Sep 2023	Oct 2023	Nov 2023	Dic 2023
ÍNDICE DE CONFIANZA CONSUMIDOR	68,0	73,0	71,6	67,4	73,0	81,5	92,4	94,4	77,2	70,5	76,7	77,6
ÍNDICE DE SITUACIÓN ACTUAL	56,1	60,2	59,2	54,8	62,8	71,5	83,2	87,1	68,4	62,5	67,3	70,1
ÍNDICE DE EXPECTATIVAS	80,0	85,8	84,0	80,1	83,1	91,5	101,6	101,7	86,0	78,5	86,0	85,2

Font: CIS. Estudi núm. 3433. ICC de desembre de 2023

L'ICC del mes de desembre de 2023 se situa en 77,6 punts; en relació amb el mes de desembre del 2022 l'evolució interanual de l'ICC és positiva, ja que augmenta en 9,6 punts. Aquesta millora es deu a l'augment de 14 punts de la valoració de la situació actual en l'últim any i a una millora de 5,2 punts en les expectatives de futur respecte al desembre del 2022. Percentualment, l'increment de l'ICC és del 14,1% des del mes de desembre del 2022, com a resultat de la millora del 24,9% en la valoració de la situació actual i del 6,5% en la valoració de les expectatives en els últims dotze mesos.

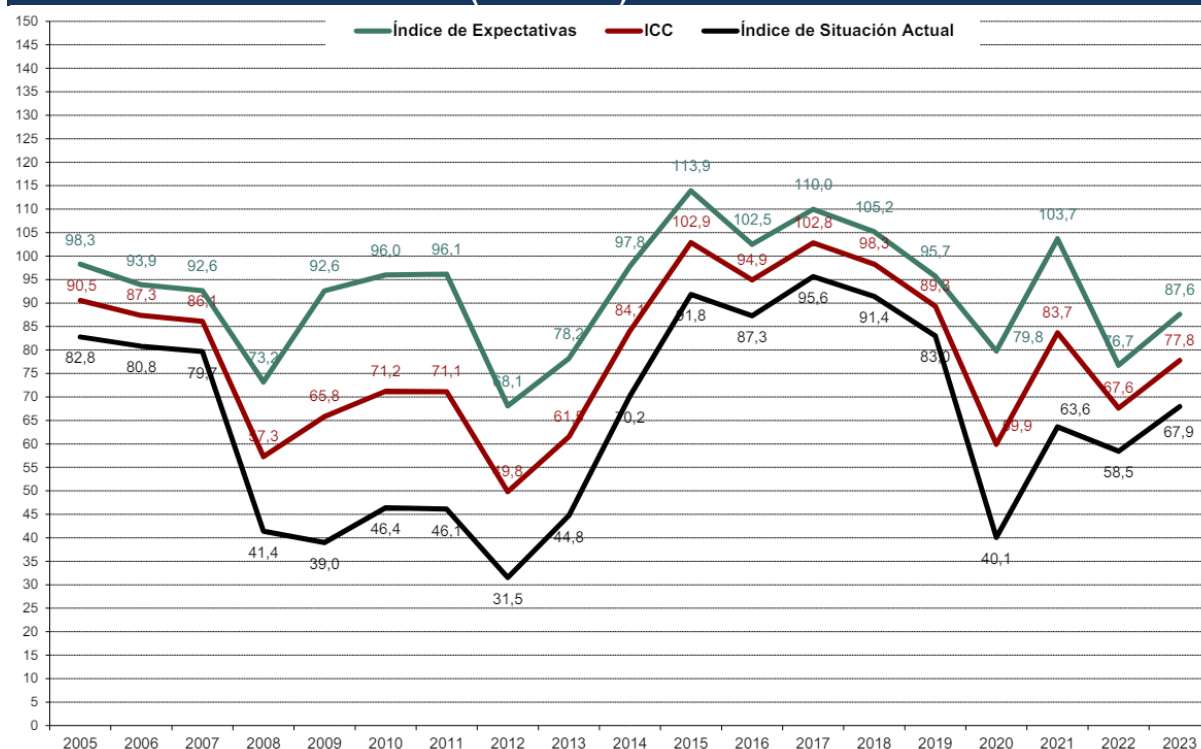
Gràfic 4. Evolució anual de l'ICC (2022-2023)

Font: CIS. Estudi núm. 3433. ICC de desembre de 2023

La mitjana anual de l'ICC el 2023 és de 77,8 punts, 10,2 punts superior que la dada del passat 2022, però encara per sota del 2019, l'any prepandèmic. L'increment que experimenta l'ICC el darrer any recupera en part la caiguda del 2022, quan havia tingut una baixada important sobretot a causa de la guerra d'Ucraïna, i la inestabilitat de preus i subministraments que va causar. Com veiem, el comportament ha estat desigual per trimestres, amb un fort creixement entre març i juliol per davallar i estabilitzar-se els darrers mesos.

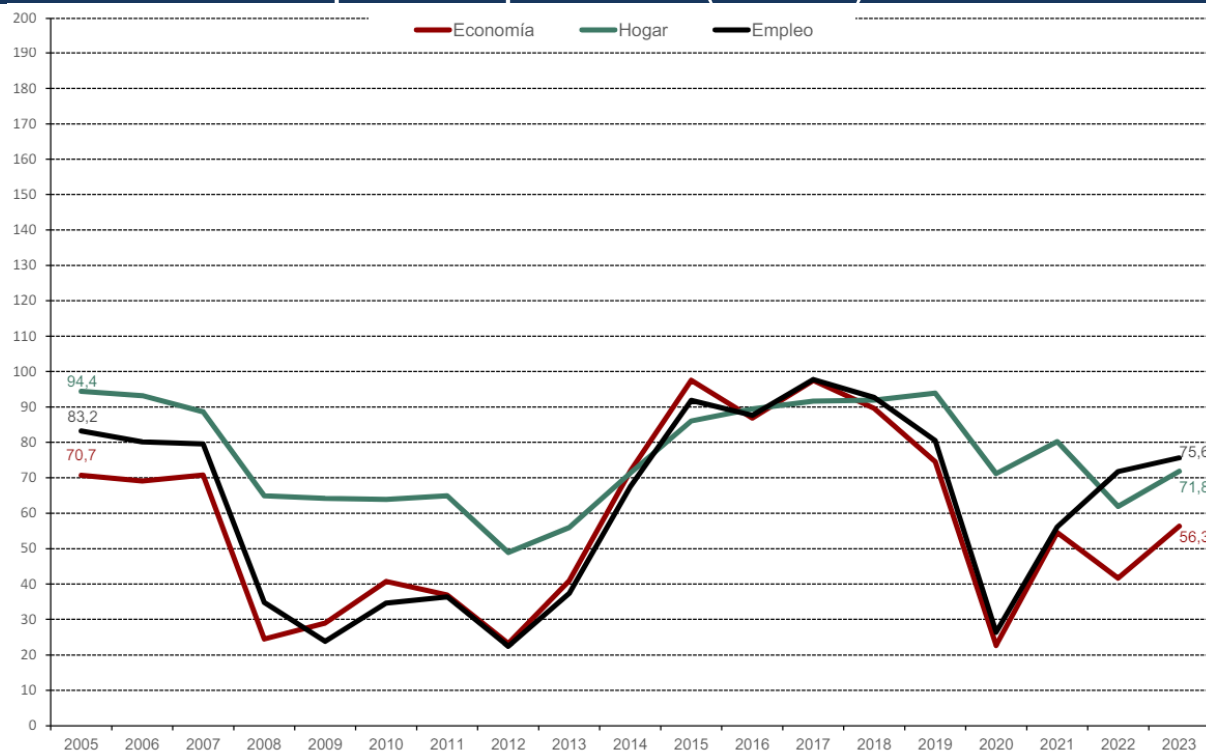
Gràfic 5. Evolució anual de l'ICC (2005-2023)

Font: CIS. Estudi núm. 3433. ICC de desembre de 2023

Tant l'índex d'expectatives (+14,2%) com el de situació actual (+16,0%) han millorat força aquest darrer 2023. El gràfic mostra una situació d'inestabilitat en la confiança del consumidor a la qual s'han d'enfrontar les empreses i gairebé tot és atribuïble a les situacions de l'entorn complex que estem tenint els darrers anys. Després del fort creixement de la confiança entre el 2012 i el 2016 que marcava la sortida de la crisi, van esdevenir-se uns anys d'estabilitat que es van trencar al 2020 per la pandèmia. A continuació, segueix un tobogan: un fort increment al 2021 per l'eufòria de la sortida de la crisi sanitària, seguit d'una forta davallada per la guerra d'Ucraïna i la recuperació comentada del darrer 2023. Certament, una situació convulsa que es reflecteix en aquestes variacions brusques de la confiança del consumidor.

Gràfic 6. Evolució anual per temes a partir de l'ICC (2005-2023)

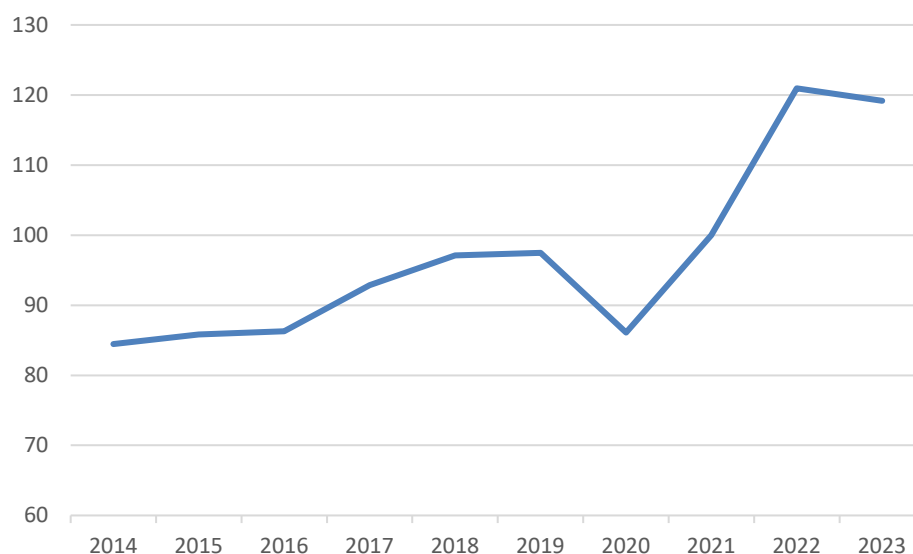

Font: CIS. Estudi núm. 3433. ICC de desembre de 2023

La producció i les vendes

L'índex de volum de negoci a la indústria (IVNI) és un indicador que reflecteix l'evolució de l'activitat de les empreses industrials catalanes a partir de la facturació. Mesura l'evolució conjunta de les quantitats, les qualitats i els preus. L'IVNI inclou tots els grans sectors industrials i es desagrega per destinació econòmica dels béns: de consum, d'equipament i intermedis.

Gràfic 7. Variació interanual de l'IVNI a Catalunya i Espanya (2014-2023)

Font: Idescat. INE

El gràfic mostra que durant els darrers deu anys l'IVNI es va mantenir estable entre el 2014 i el 2020, per passar a un fort increment fins al 2022 i a una estabilització, lleugerament a la baixa el darrer any.

Taula 2. Variació interanual industrial per tipus de béns. Catalunya (2022)

	Variació anual (%)
Índex general (IVNI)	-1,5
Productes industrials	0,9
Béns de consum	6,3
Béns d'equip	8,8
Béns intermedis	-8.1

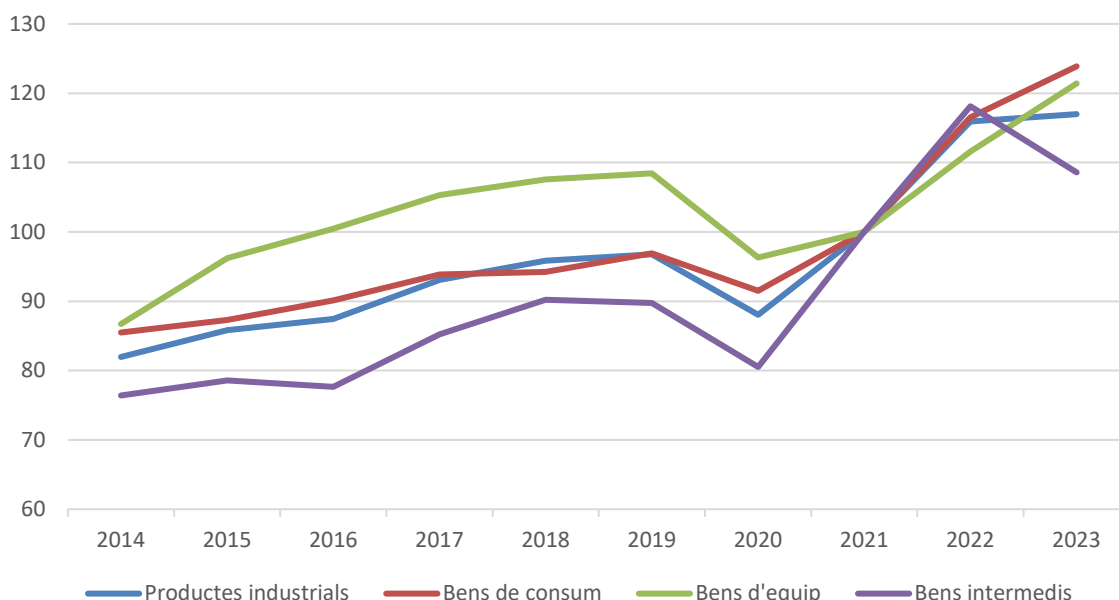
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i l'INE

Per interpretar les dades de la millor manera possible, cal recordar que entenem com a productes industrials aquells que s'utilitzen pel consum industrial, a diferència dels

productes de consum que es produeixen per al consumidor final. Els béns d'equip fan referència a les plantes industrials, la maquinària i les instal·lacions necessàries per al funcionament de les unitats de producció, mentre que els béns intermedis són els utilitzats per la seva incorporació a la producció de béns finals. Veiem a la taula 2 que el 2023 hi ha hagut estabilitat en productes industrials (+0,9%), mentre que en béns per al consum (+6,3%) i en béns d'equip (+8,8%), el comportament ha estat força positiu. Finalment, hi ha hagut descens en béns intermedis (-8,1%).

El gràfic 8 reafirma visualment aquestes xifres, però veient el recorregut dels darrers deu anys. Respecte als béns intermedis s'observa que han estat els únics que han patit una caiguda després del fort increment del 2022.

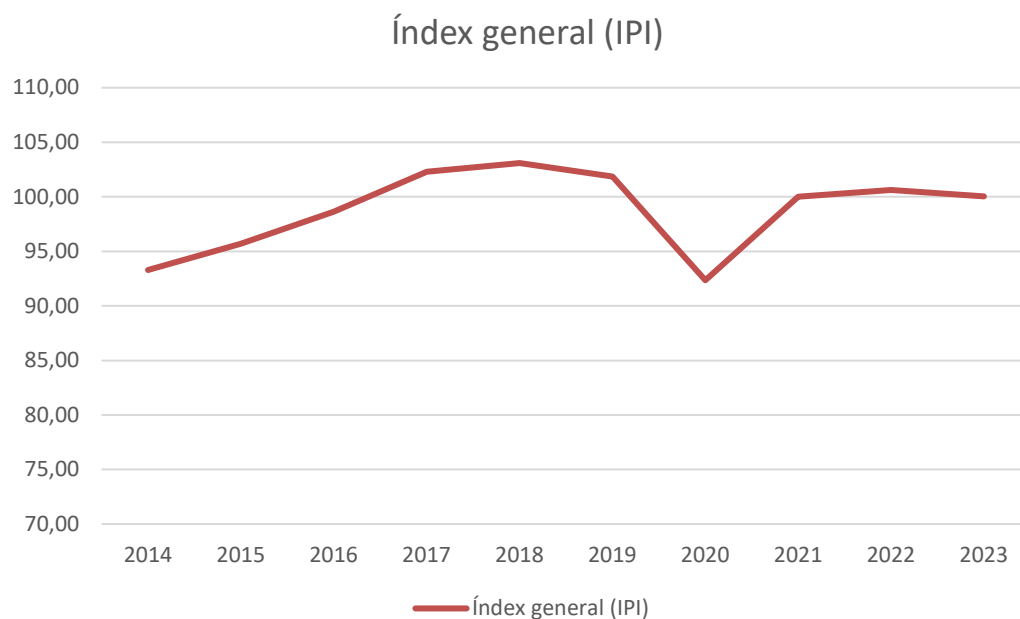
Gràfic 8. Índex de volum de negoci de productes industrials per tipus de béns. Catalunya (2014-2023)

Font: Idescat. INE

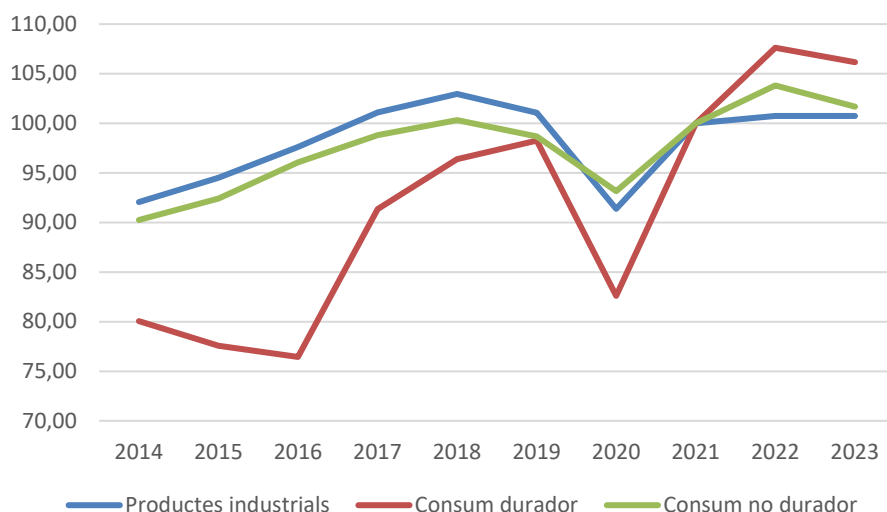
L'índex de producció industrial (IPI) és un indicador conjuntural que mesura l'evolució de l'activitat productiva de les branques industrials. El seu objectiu és mesurar l'evolució del volum del valor afegit brut generat per les branques industrials i el conjunt de la indústria; per tant, mesura els canvis en la producció industrial sense l'efecte dels preus, que distorsionaria la comparativa. A Catalunya, l'índex de producció industrial (IPI) el 2023 es mostra estable respecte als anys 2021 i 2022, que havien estat els de recuperació de la pandèmia; minva el -0,6% interanual.

Gràfic 9. Variació de l'índex de producció Industrial. Catalunya (2014-2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

El lleuger decreixement de l'IPI al 2023 ha estat només del -0,6%; l'IPI de l'energia ha baixat (-4,9%), igual que els productes de consum durador (-1,4%) i no durador (-2%). Pel costat positiu els béns d'equip han tingut un increment destacat (7%), juntament amb altres béns industrials i de maquinària que han compensat els decrements dels béns de consum. Com s'observa al gràfic 10, a pesar d'aquests descensos, la recuperació respecte la baixada el 2020 per la pandèmia ha estat molt forta i s'han recuperat sobradament els nivells del 2018 i el 2019.

Gràfic 10. Variació de l'índex de producció industrial per tipus de béns (2014-2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

El VAB (valor afegit brut) representa la riquesa generada durant el període considerat, obtingut per diferència entre el valor de la producció i els consums intermedis utilitzats (primeres matèries, serveis i subministraments exteriors, etc.). A les Terres de l'Ebre les diferències de la distribució sectorial territorial respecte a la resta del país fan que la lectura de les dades de VAB s'hagin de matisar territorialment. Així, com veiem a la següent taula, hi ha dos comarques molt atípiques en el repartiment sectorial del VAB: la Ribera d'Ebre, que a causa del pes de les centrals nuclears destaca pel pes de la indústria (72,4%) respecte dels altres sectors, i la Terra Alta, on el sector industrial equipara en VAB als serveis. La resta de territori (Baix Ebre i Montsià) segueix una estructura semblant a la catalana, de manera que podríem concloure per aquestes comarques que l'increment de VAB ha estat similar al català (+8,7%); destaca l'increment en el sector primari (+21,6%), la construcció (+10,1%), els serveis (+9,1%) i la indústria (+7,7%).

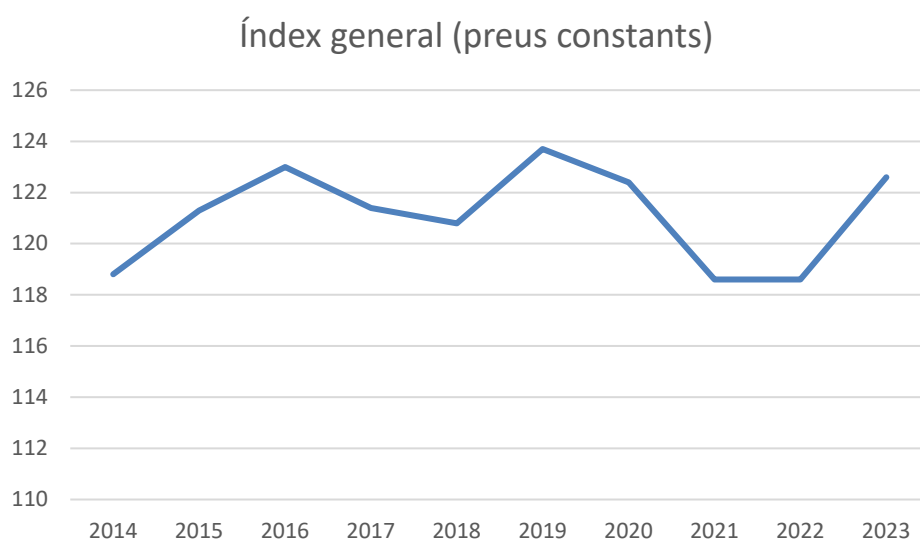
Taula 3. Distribució del valor afegit brut per sectors i comarques

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
Baix Ebre	5,6	17,2	7,5	69,7
Montsià	8,4	20,9	5,2	65,6
Ribera d'Ebre	2,5	72,4	1,6	23,6
Terra Alta	4,4	48,7	5,8	41,2
Catalunya	0,9	20,2	4,7	74,2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

L'índex de comerç al detall és un indicador que mesura l'evolució a curt termini de l'activitat de les empreses que operen en el sector del comerç al detall. Elaborat per l'Idescat, calcula l'índex de Catalunya per al sector de l'alimentació i per a la resta de productes (desagregats en equipament personal, equipament de la llar i altres béns). La font primària d'informació és una enquesta contínua de periodicitat mensual que realitza l'INE.

Gràfic 11. Evolució de l'índex de comerç al detall de preus constants (2019-2023)

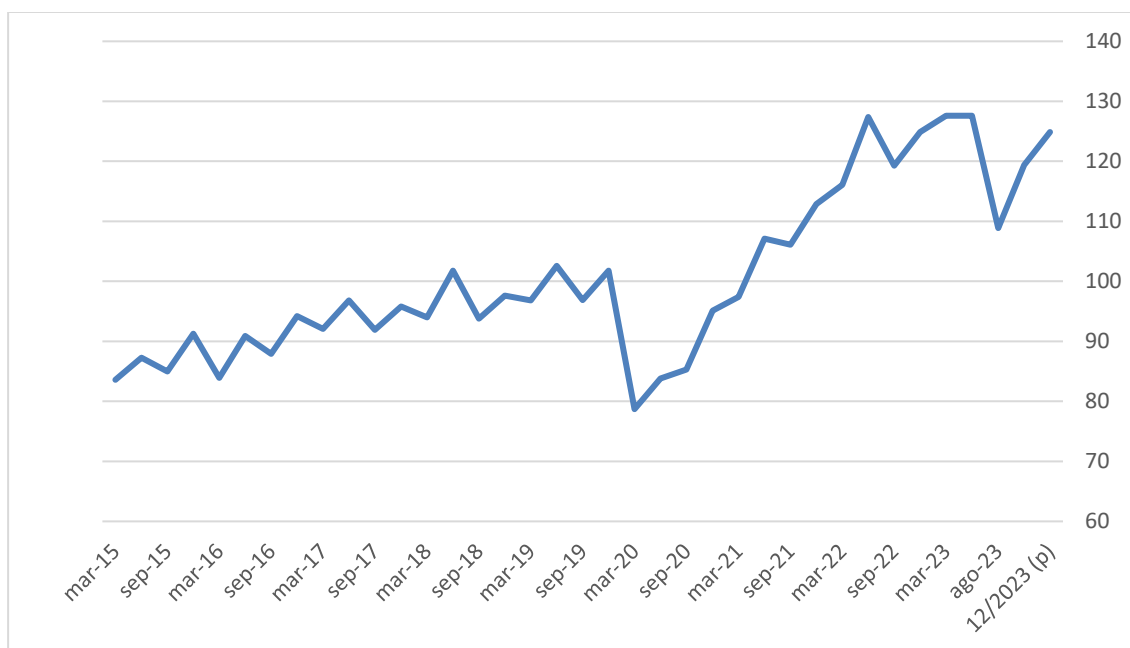

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació

Cal recordar, com veiem al gràfic, que l'índex de comerç va patir davallades el 2020 i el 2021 (-4,1%), i es va mantenir constant el 2022. Aquest darrer 2023 s'ha incrementat el 3,37% i ha recuperat gairebé el nivell d'abans de la pandèmia. L'increment no ha vingut tant per part de l'alimentació, sinó més aviat per l'equipament personal i de la llar; per tant, ha recuperat el creixement generat per la tornada al consum d'aquests béns.

L'índex de volum de negoci del sector serveis és un indicador conjuntural que mesura l'evolució a curt termini de l'activitat de les empreses dels serveis de mercat no financer a Catalunya, a través de la variable de volum de negoci. En ser un índex de valor mesura l'evolució conjunta de les quantitats, les qualitats i els preus.

Gràfic 12. Indicadors d'activitat del sector serveis. Índex de volum de negoci

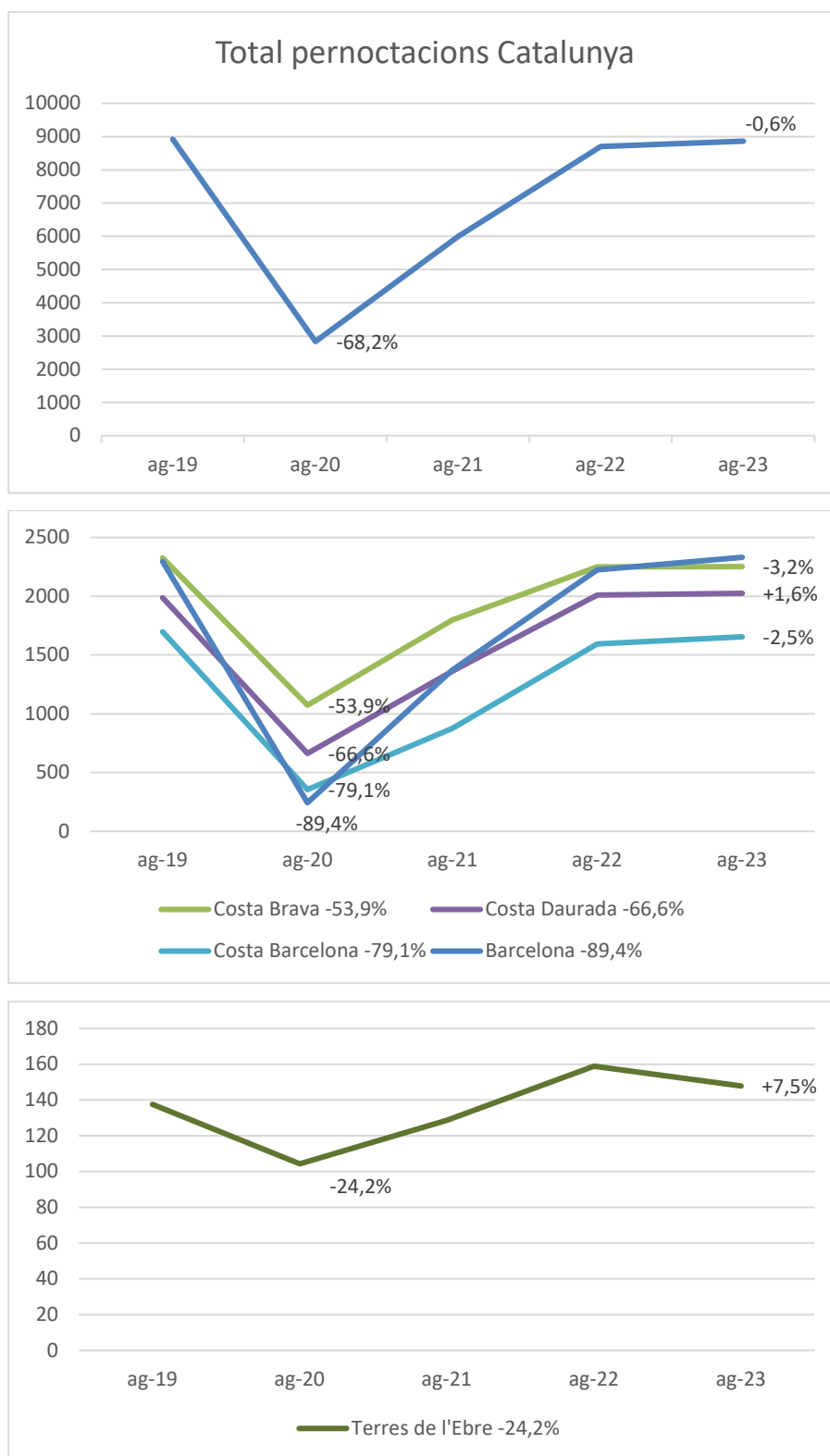

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

L'índex de volum de negoci, que en totes les activitats de serveis havia tingut una davallada considerable durant el primer semestre del 2020, ha tingut un increment del 58,7% en aquets tres anys. Destaquen els repunts de l'hostaleria (+146,8%), les activitats professionals (+88%), el transport (+36,8%) i el comerç (+23%).

Com vam explicar l'any passat en aquest mateix informe, a partir de l'estudi de la Càtedra d'Economia Local i Regional (CELiR) de la URV, sobre l'afectació de la COVID-19 en el turisme i el creixement econòmic, el sector turístic de les Terres de l'Ebre va resistir millor que altres destinacions catalanes la fase de pandèmia. Segons l'estudi de CELiR, la demanda de viatgers i pernoctacions en hotels i càmpings de les Terres de l'Ebre va tenir millor comportament que en altres destinacions catalanes i pel que fa a les pernoctacions, com reflecteixen els gràfics 13 a 15.

Gràfics 13 a 15. Comparativa de pernoctacions pre pandèmia vs. postpandèmia per marques turístiques (en milers de pernoctacions)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Aquests gràfics ens mostren com les pernoctacions en els mesos d'agost dels darrers anys, reflecteixen una davallada molt major tant en el total de Catalunya com en les

principals marques turístiques, entre el -53,9% de la Costa Brava i el -89,4% de Barcelona; en canvi, a les Terres de l'Ebre la davallada només va ser del -24,2% el 2020 i ja el 2022 s'havia superat el nivell del 2019. En canvi, el 2023 s'ha produït una davallada en les pernoctacions, fruit sobretot de la recuperació de les altres marques turístiques i de l'obertura, altre cop, del turisme internacional. Per tant, aquest 2023 s'ha retornat als nivells del 2019 en totes les marques i el turista internacional ha tornat a les destinacions habituals, mentre que el de proximitat que va optar per les Terres de l'Ebre, ha tornat a ressituar-se nacionalment o internacional.

Ocupació a les empreses de les Terres de l'Ebre

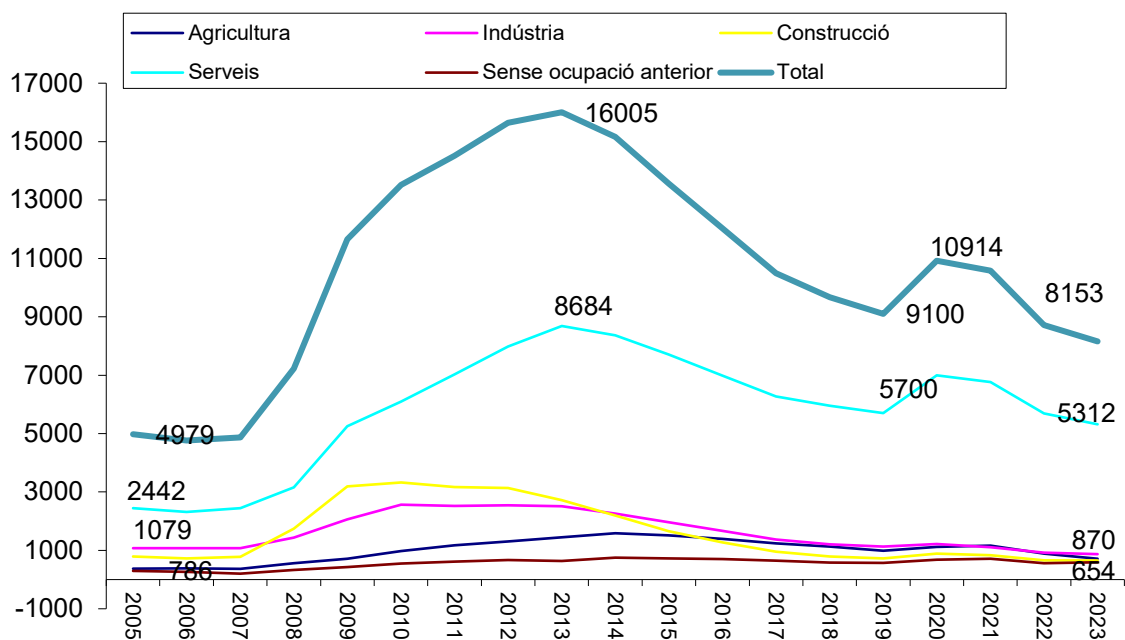
L'evolució en positiu que estava tenint l'atur des del 2013 fins al 2019 es va veure trencada el 2020 per causa de la pandèmia. No obstant això, la recuperació els tres darrers anys ha estat molt positiva i s'ha tornat a la tendència marcada en els anys anteriors, ja que han sortit unes 2.800 persones de l'atur en tres anys. Aquesta recuperació s'ha produït de manera transversal sectorialment; és a dir, no s'ha centrat en un sol sector, sinó que tots han tingut un bon comportament, liderat percentualment pel sector primari amb un descens del -21,7% de l'atur i la indústria amb el -22,6%; la construcció amb el -9,4% i els serveis amb el -6,8% ho han fet en percentatges menors, però els serveis són els que recullen la xifra de persones sortides de l'atur més elevada. Només s'ha incrementat l'atur entre les persones sense ocupació anterior (+5,4%). Per tant, s'ha produït un canvi respecte a l'evolució de l'atur en els anys postcrisi (2013-2019), en què la tendència era de terciarització de l'economia amb traspàs d'aturats cap a aquest sector.

Taula 4. Evolució de l'atur a les Terres de l'Ebre

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Sense ocupació anterior	Total
2005	378,7	1079,6	786,1	2442,5	292,3	4979,2
2006	381,4	1075,1	724,8	2316,3	265,6	4763,2
2007	367,5	1078,3	782	2441,6	203	4872,4
2008	564,3	1432,2	1741,8	3155,3	330,7	7224,3
2009	715,9	2061,7	3190,3	5251,6	433,8	11653,3
2010	981,5	2565,2	3325,7	6092,7	549,5	13514,6
2011	1169	2517,7	3172,8	7033,1	617,9	14510,6
2012	1307,7	2544,3	3132,6	7986,7	672,1	15643,2
2013	1445,5	2511,8	2721,6	8684,7	641,8	16005,3
2014	1586,9	2260,4	2190,3	8367,1	751,3	15156,1
2015	1514,3	1963,6	1651,3	7707,7	721,4	13558,3
2016	1396,3	1666	1267,6	6987	707	12023,9
2017	1239,8	1372,2	959,1	6275,6	644,3	10491
2018	1134,6	1210,3	792	5948,1	581,7	9666,7
2019	985,4	1125,6	722,5	5700,9	566,4	9100,8
2020	1124	1217,5	888	6999	685,8	10914,3
2021	1167,4	1103,7	834,8	6767,8	711,3	10584,9
2022	890,9	916,9	655,7	5690,7	557,9	8712,1
2023	718,2	870,7	654,5	5312,9	597,2	8153,5

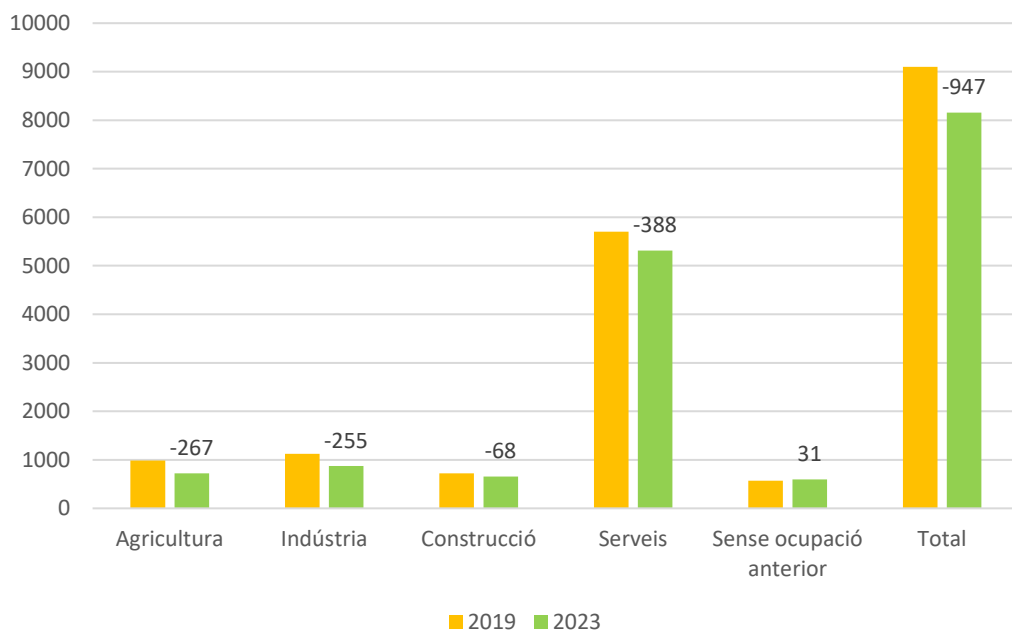
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Gràfic 16. Evolució dels aturats per sectors a les Terres de l'Ebre (2005-2021)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Gràfic 17. Comparativa de l'atur pre pandèmia vs. postpandèmia (2019 vs 2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

En xifres absolutes, el nombre actual de persones a l'atur a les Terres de l'Ebre per sectors ens mostra aquest salt entre sectors que comentàvem anteriorment. Es constata que la recol·locació cap al sector serveis ha estat la constant des de la crisi econòmica del 2008 al 2014. El nombre mitjà total de persones a l'atur al territori va ser durant el 2023 de 8.153,5 amb un descens anual de 559 persones aturades. Com és habitual, el sector serveis lidera l'ocupació en termes absoluts, però també les persones desocupades, amb un total de 5.312,9 de mitjana, seguides per la indústria amb 870,7, el sector primari amb 718,2 i la construcció amb 654,5.

Els gràfics 18 a 21 mostren l'evolució de l'atur per comarques i sectors; s'hi reflecteix que el repunt de l'atur que va tenir lloc a causa de la pandèmia ha revertit sobradament i ens hem situat en nivells per sota dels del 2019.

Taula 5. Variacions en l'atur a les Terres de l'Ebre per sectors

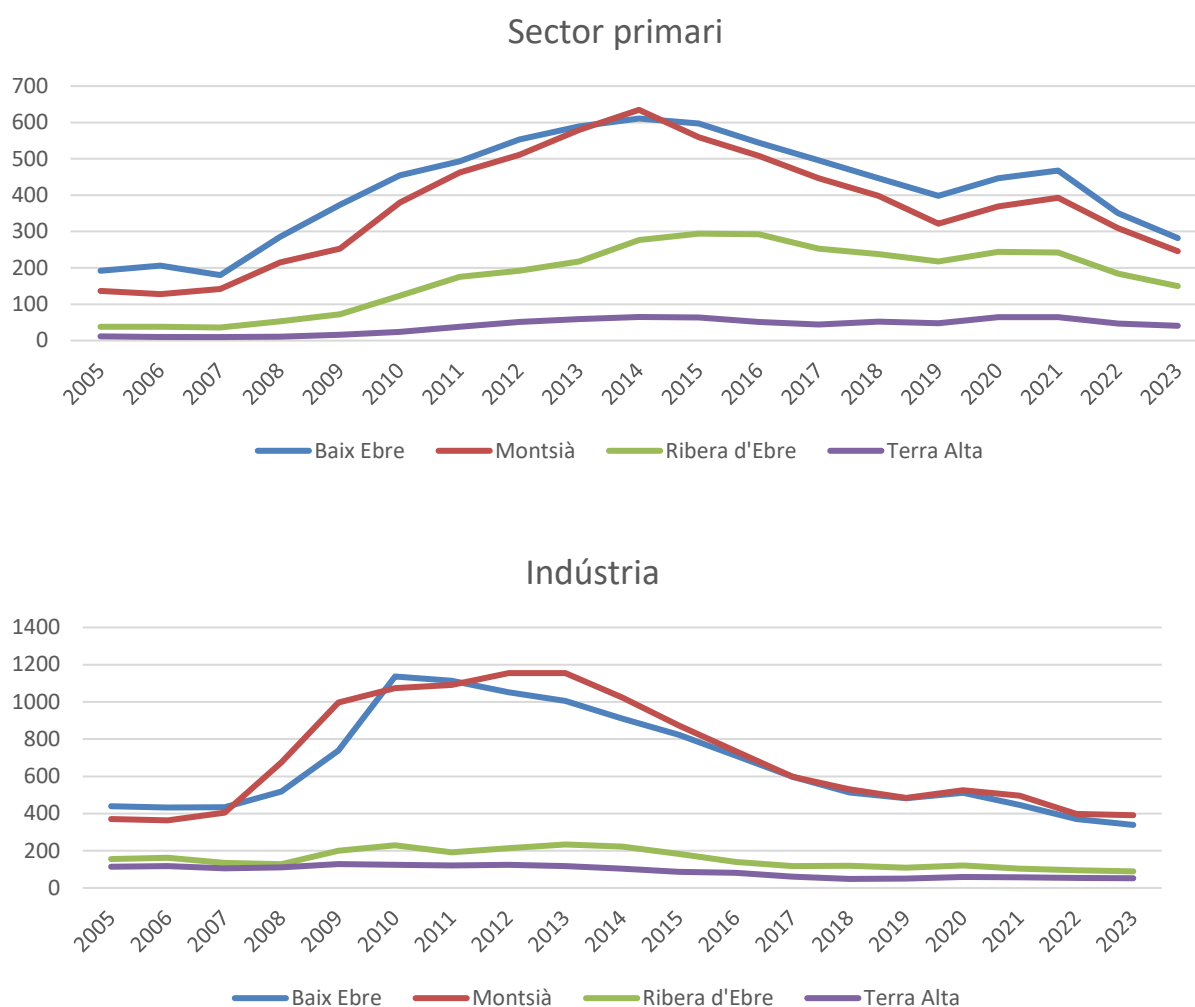
ATUR REGISTRAT	Sector primari	Indústria	Serveis	Construcció
Variació 2023 vs. 2022	-19,4%	-8,4%	-6,6%	-0,2%
Variació 2023 vs. 2019	-27,1%	-29,8%	-6,8%	-9,4%

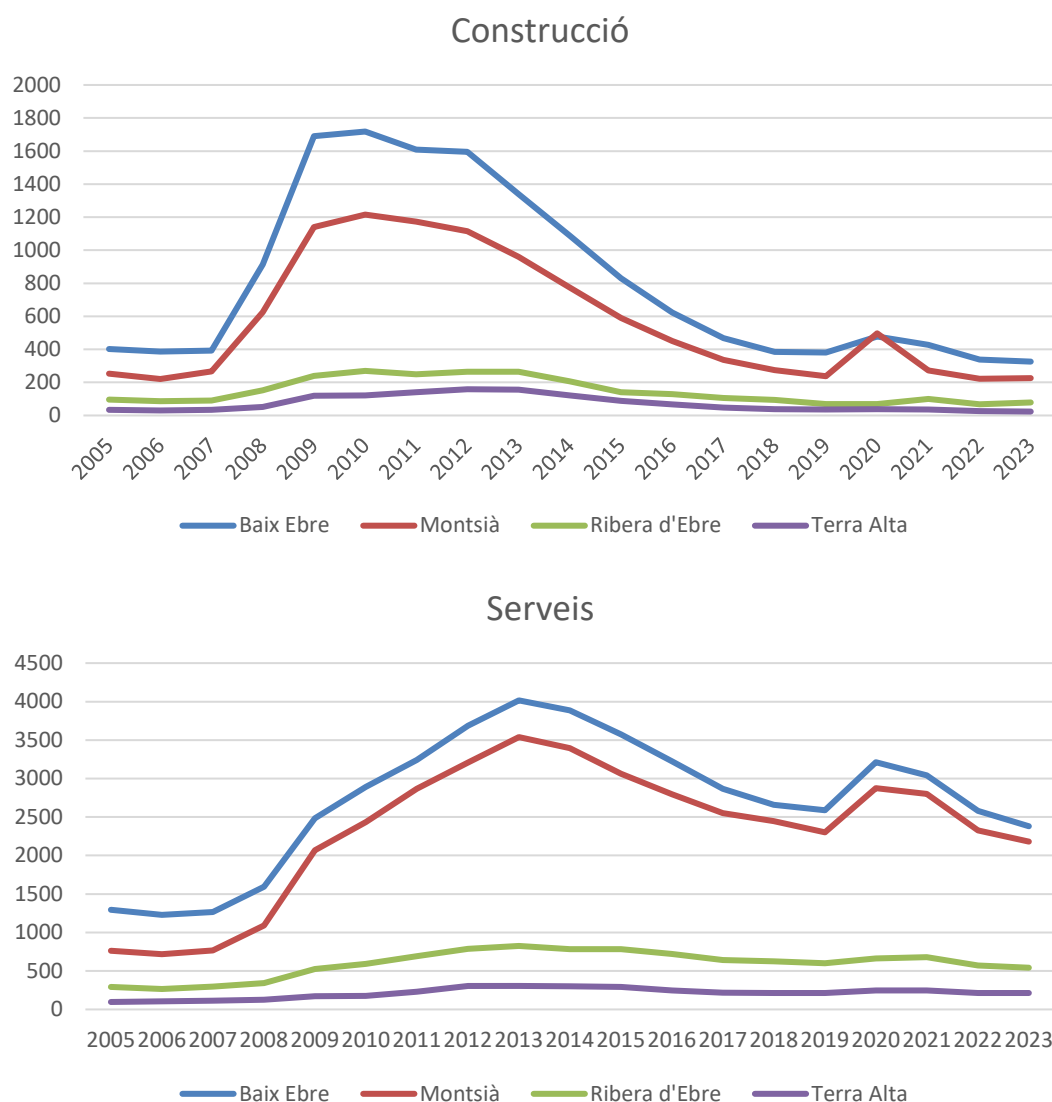
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Es registra un gran descens de l'atur des del 2019 en els sectors primari i també industrial (-29,8%), fruit d'un retorn a la industrialització manufacturera i del bon moment de l'agroindústria. En el sector industrial, se segueix amb la recuperació iniciada entre el 2012 i el 2013 i la situació de l'atur industrial està per sota del nivell del 2007, abans de l'inici de la crisi econòmica que va colpejar aquest sector i va multiplicar quasi per tres l'atur entre el 2007 i el 2011. La mateixa dinàmica segueix la construcció, que ha millorat la xifra d'aturats precrisi, tot i que cal recordar que les xifres indiquen que durant els darrers anys el sector serveis ha eixugat bona part de les persones que provenien de la construcció i de la indústria.

El sector serveis, per contra, en absorbir part de l'atur d'altres sectors, ha registrat el 2023 encara més del doble d'aturats respecte al 2007 i està tenint descensos menors que els sectors anteriorment citats; -6,6% el darrer any, que havia igualat el registre del 2019.

Gràfics 18 a 21. Evolució de l'atur per sectors i comarques

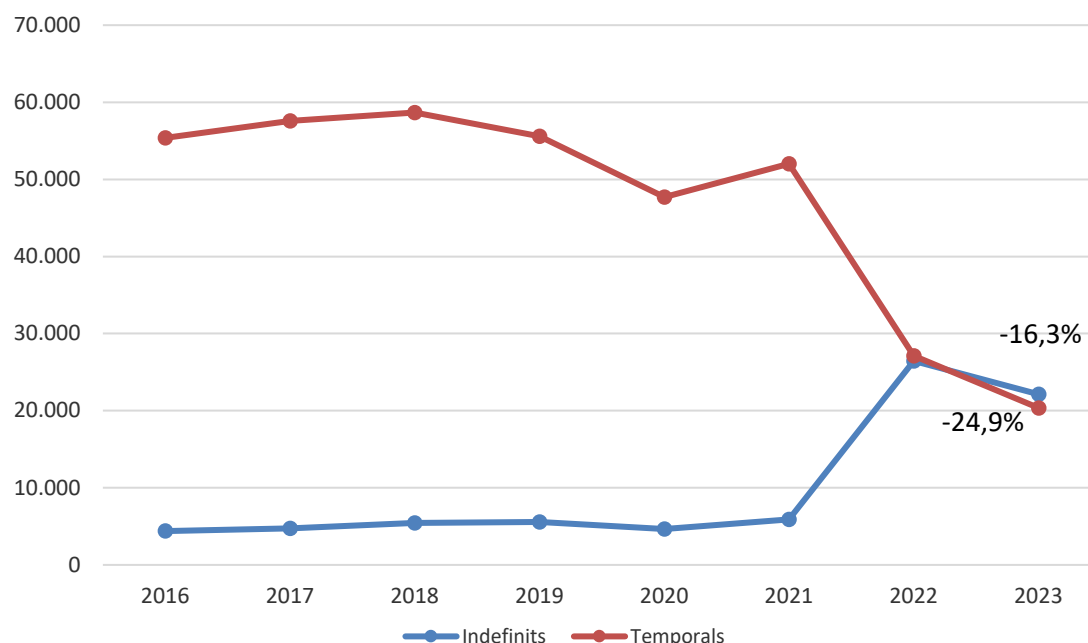
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Com se sap el Reial decreto llei 32/2021, conegut com la reforma laboral de 2022, va girar al voltant de la generalització de la contractació indefinida i el foment de la contractació fixa discontinua, la simplificació de les modalitats de contractació temporal. Per això, es reforça la necessitat de justificar l'objecte de la contractació temporal i es redueix la durada de la concatenació de contractes temporals a l'efecte de considerar-ne la fixesa.

La reforma es va començar a aplicar a l'inici del 2022 i, per tant, després de dos anys podem mesurar exactament l'efecte sobre la contractació que ha tingut al territori, tal com es pot observar al gràfic 22. El principal efecte és el traspàs de la contractació temporal a indefinida, però després del canvi realitzat el 2022, el passat 2023 han baixat les contractacions indefinides, perquè evidentment totes les persones que ja

gaudeixen d'aquest tipus de contractes no els han de tornar a realitzar; per tant, l'efecte tindrà continuïtat en els propers anys.

Gràfic 22. Evolució dels contractes registrats (2016-2023)

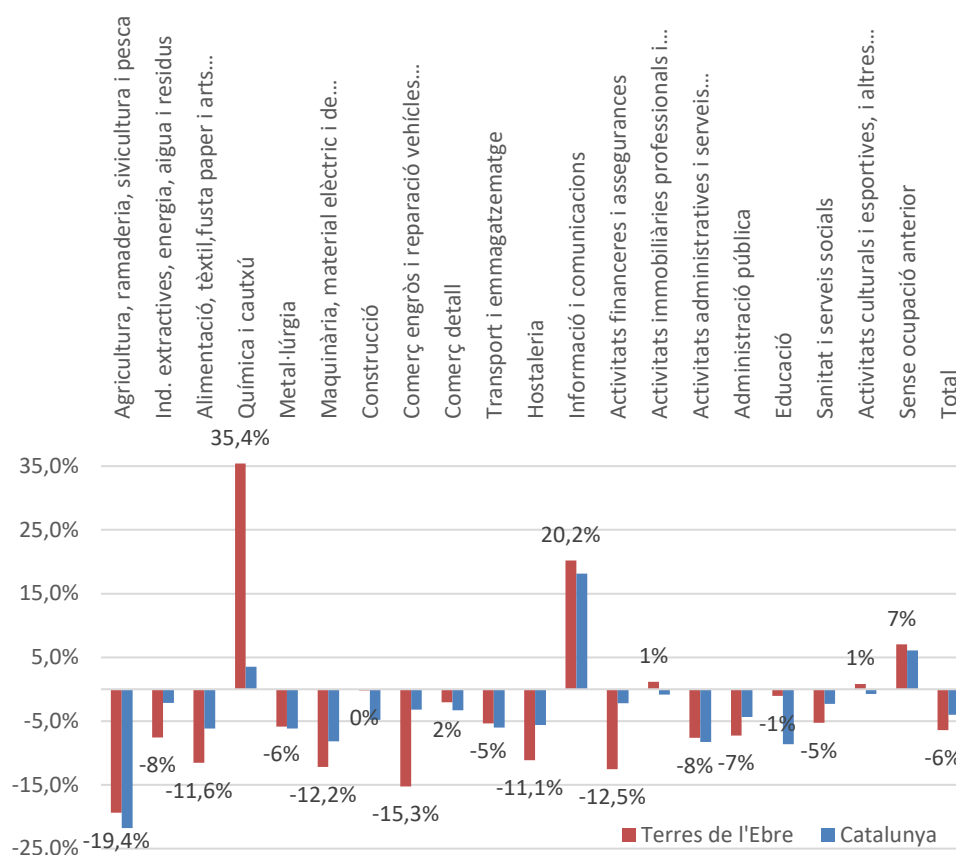

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

El detall de l'anàlisi de l'atur per l'activitat econòmica ens indica no ja els grans sectors, sinó, amb més precisió, les activitats en què va treballar en la seva darrera ocupació el treballador o la treballadora. Fins a l'any 2008 l'activitat econòmica es classificava segons la Classificació Catalana d'Activitats Econòmiques 1993 Rev.1 (CCAEE), a partir del 2009 es classifica segons la nova CCAEE 2009. Al gràfic hem inclòs a la comparativa el total de Catalunya, per veure si hi ha diferències substancials amb el conjunt de l'economia catalana en el detall de les activitats.

Com podem observar, hi ha descens de l'atur en la majoria d'activitats, només amb tres casos puntuals de repunt: la indústria química, la informació i les comunicacions i, com ja havíem comentat, els aturats sense ocupació anterior. Entre les millores de la taxa d'atur podem situar l'agricultura, les indústries extractives i l'energia, l'alimentació, la maquinària i el material elèctric, el comerç a l'engròs, l'hostaleria, les activitats financeres i administratives, l'administració pública i l'educació. No es mostren importants discrepàncies en les activitats amb la comparativa catalana, però sí una millora per sobre de la mitjana, sobretot en comerç a l'engròs, hostaleria i activitats financeres.

Gràfic 23. Comparativa d'atur per activitats econòmiques

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

A principis del 2023 es va notificar el tancament de la fàbrica d'Ercros a Flix, cosa que pot ser l'explicació de l'increment marcat de l'atur en l'activitat química que mostra el gràfic 23. En termes absoluts —és a dir, el número de persones que han deixat d'estar a l'atur—, destaca a les Terres de l'Ebre l'activitat d'agricultura i ramaderia amb 173 persones menys, el -19,4% de descens de l'atur. També importants són les davallades en hostaleria (118 persones), comerç a l'engròs (96 pax), activitats administratives (80 pax), alimentació (49 pax), administració pública (40 pax) o sanitat (24 pax).

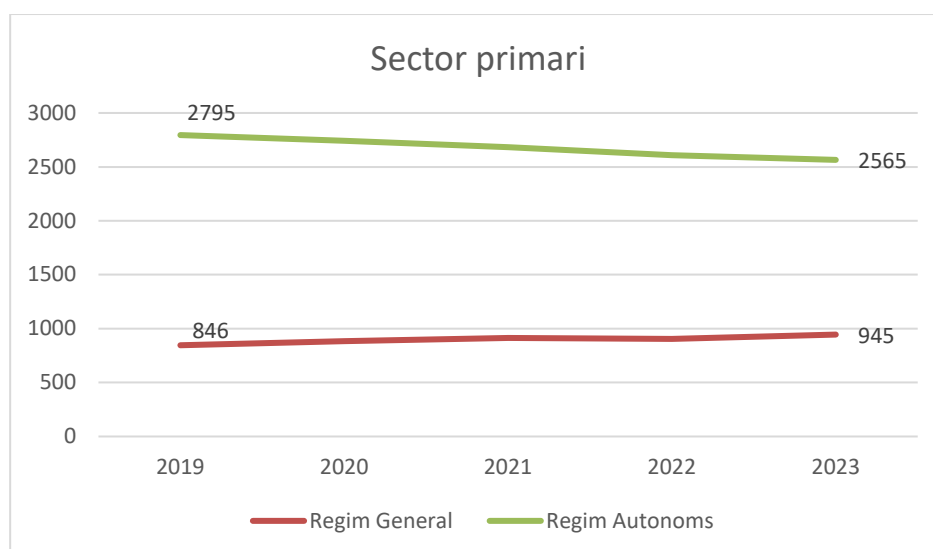
La pèrdua d'afiliats a la Seguretat Social en règim d'autònoms és una constant a les Terres de l'Ebre els darrers anys com hem explicat i xifrat en altres capítols de l'anuari. Podem veure a la taula 6, l'evolució d'afiliats en règim d'autònoms/es comparant les dades pre pandèmia i postpandèmia (2019 i 2023). Observem que mentre que han crescut amb força els afiliats en règim general, segueix la davallada d'afiliats en règim d'autònoms, àmbit en el qual s'han perdut 270 afiliats en aquests quatre anys.

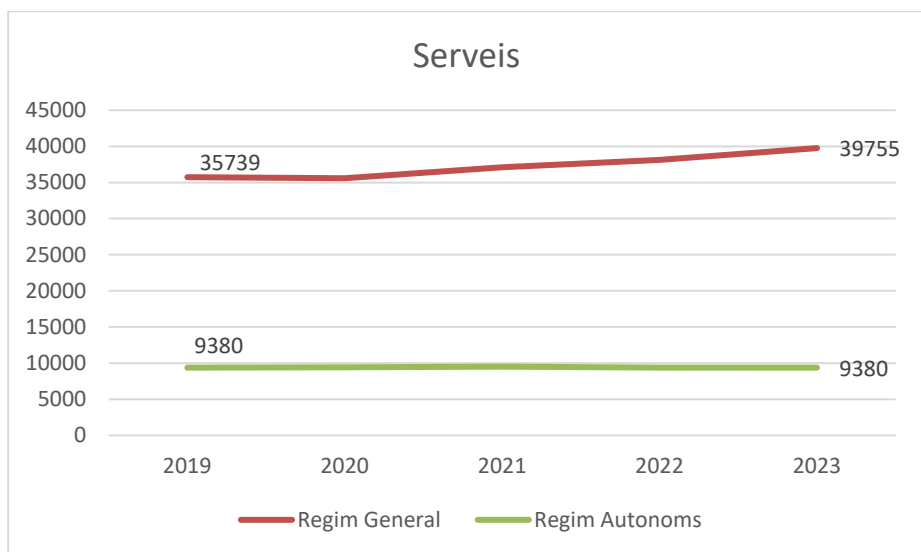
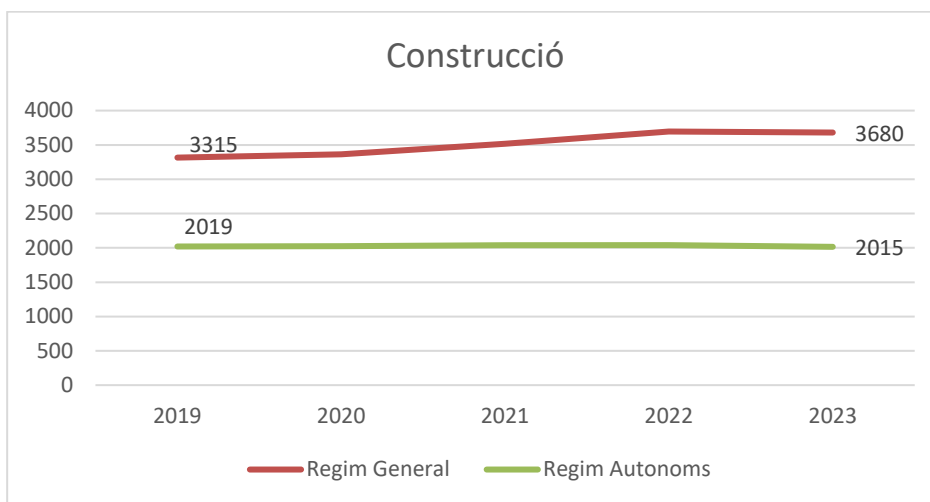
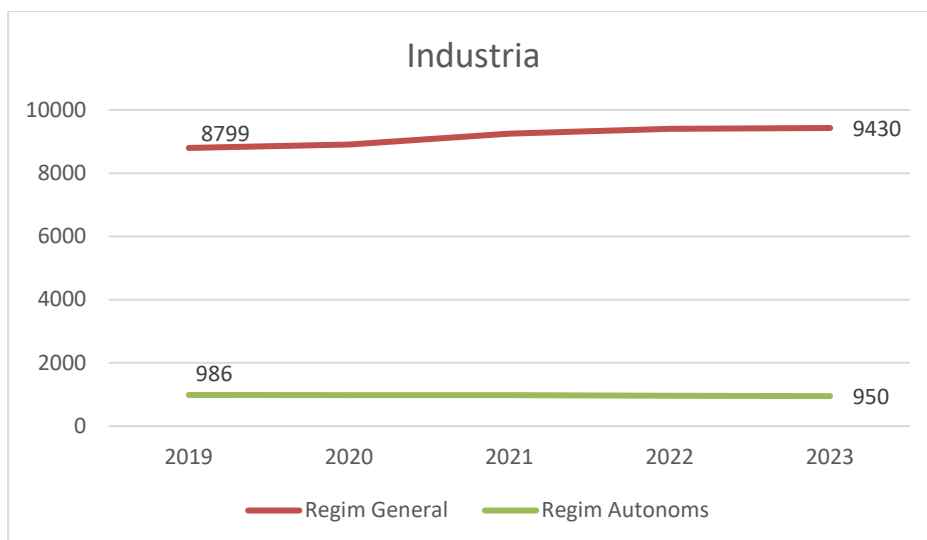
Taula 6. Variació d'afiliats segons el règim a les Terres de l'Ebre (2019 vs. 2023)

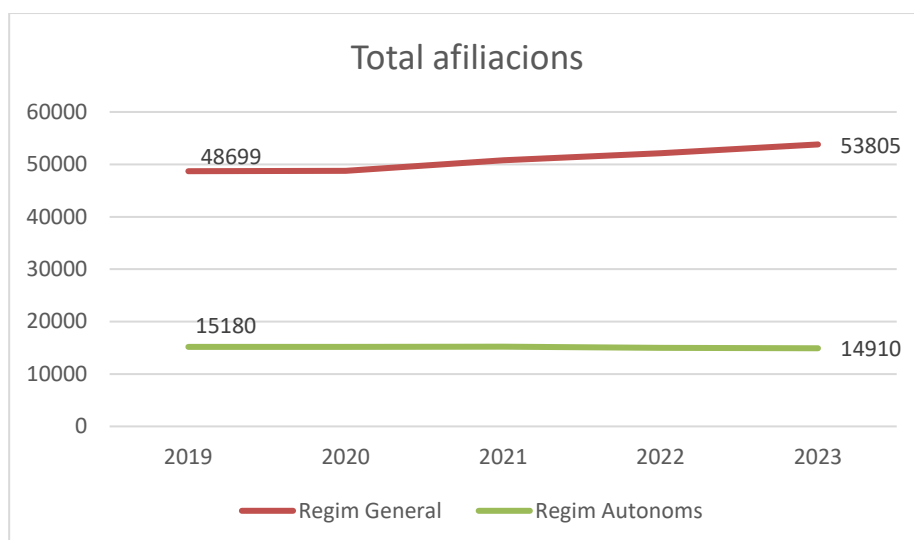
	Variació d'afiliacions (2019 vs. 2023)	
	Règim general	Règim d'autònoms
Agricultura	99	-230
Indústria	631	-36
Construcció	365	-4
Serveis	4.016	0
Total	5.106	-270

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Comparant-ho amb la resta de Catalunya, observem que a la resta del país el règim general ha tingut increments en tots els sectors, però el règim d'autònoms ha minvat l'afiliació en agricultura i indústria, però s'ha incrementat en construcció i serveis. La xifra d'autònoms s'ha incrementat en més de deu mil persones al total de Catalunya, mentre que, com hem vist, continua disminuint al nostre territori.

Gràfics 24 s 27. Afiliacions a la seguretat social per sector d'activitat

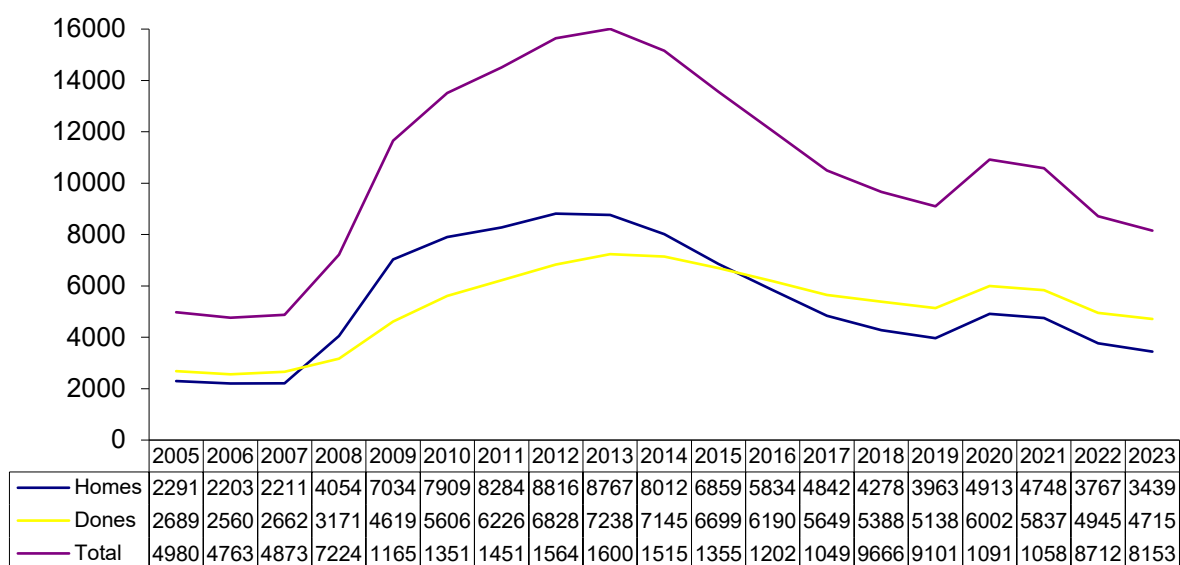
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Els gràfics 24 a 27 ens mostren la davallada d'autònoms i l'increment de treballadors en règim general en el sector primari, la indústria i la construcció, mentre que en el sector serveis els autònoms es mantenen constants i l'afiliació en règim general creix considerablement. Concretament, en els darrers deu anys 14.030 persones s'han incorporat a les Terres de l'Ebre al règim general de la Seguretat Social (un increment del 35,3%), mentre que el règim d'autònoms ha disminuït en 578 persones, una davallada del -3,7%. La davallada prové íntegrament del sector primari i la indústria, mentre que l'increment d'afiliació en règim general està repartit entre tots els sectors, però quantitativament més de dues terceres parts provenen del sector serveis.

Referint-nos a l'atur per gènere a les Terres de l'Ebre, en els darrers informes ja hem insistit que la diferència entre l'atur masculí i el femení s'incrementa a mesura que creix l'ocupació. Observem al gràfic que durant la crisi (2008-2014) l'atur masculí superava el femení i el 2015, tot sortint de la crisi, la distribució era quasi del 50% (50,6% masculí i 49,4% femení). L'any 2019, abans de la pandèmia, després d'haver recuperat molta ocupació, la taxa d'atur masculí era del 43,5%, mentre que el femení s'havia situat al 56,5%. El 2023, creix la diferència, amb el 57,8% de l'atur femení i el 42,2% de l'atur masculí.

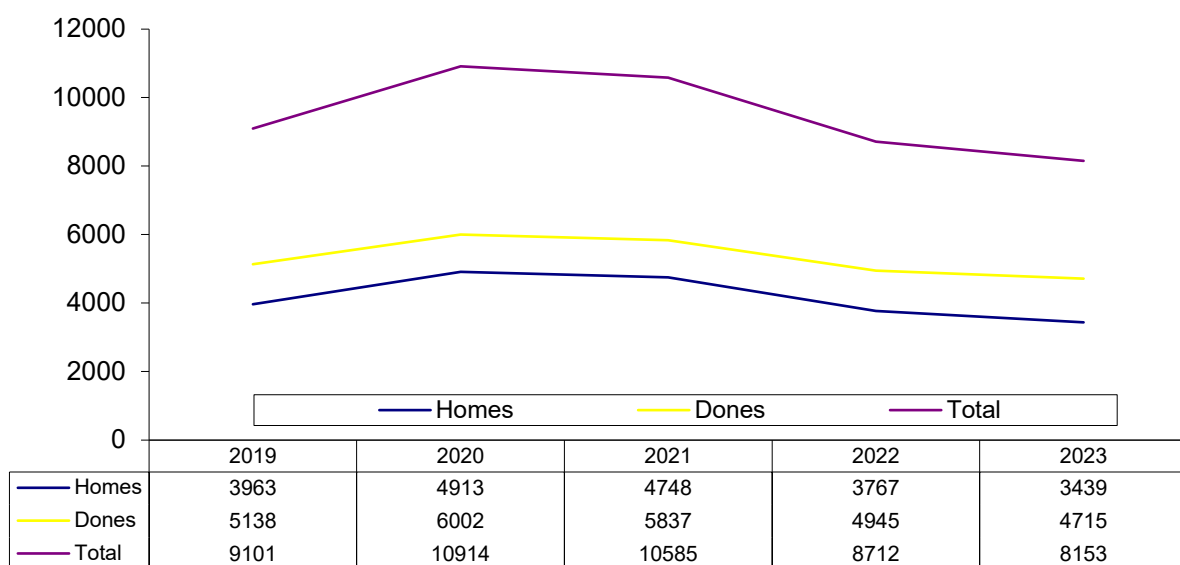
En termes absoluts, les xifres d'atur masculí han millorat durant el 2023 en 559 persones (un decrement del -6,4%), el -4,6% de baixada del femení i el -8,7% del masculí. Les dades absolutes i les tendències les podem veure al gràfic 19, amb dades numèriques de l'evolució incloses.

Gràfic 19. Evolució de l'atur per sexe a les Terres de l'Ebre (2005-2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Gràfic 19. Evolució de l'atur per sexe a les Terres de l'Ebre (2019-2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

- Departament de Territori i Sostenibilitat. Generalitat de Catalunya.
<http://territori.gencat.cat/ca>
(Consultes març i abril de 2023)
- Duro, J. A. *Resiliència de la demanda turística, 2020*. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Empresaris i representants institucionals de les Terres de l'Ebre, entrevistes personals. Març i abril de 2023.
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). Generalitat de Catalunya.
<http://www.idescat.cat/>
(Consultes març i abril de 2023)
- Informe de l'Índex de Clima Empresarial de les Terres de l'Ebre. Semestres de 2015, 2016, 2017 i anual de 2018, 2019 i 2021. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Observatori Empresa i Ocupació. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>
(Consultes entre març i abril de 2023)
- Observatori Empresa i Ocupació. Focus Territorial. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>
(Consultes març i abril de 2023)
- Observatori Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Generalitat de Catalunya.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/>
(Consultes març i abril de 2023)
- Sistema de Análisis de Balances Ibéricos (SABI).
www.sabi.bvdep.com/
(Consultes març i abril de 2023)
- http://empresa.gencat.cat/ca/treb_ambits_actuacio/emprenedoria/suport-empresa-i-emprenedoria/
(Consultes març i abril de 2023)

Capítol 2. El sector primari a les Terres de l'Ebre (2023)

*Dra. Victòria Soldevila
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció

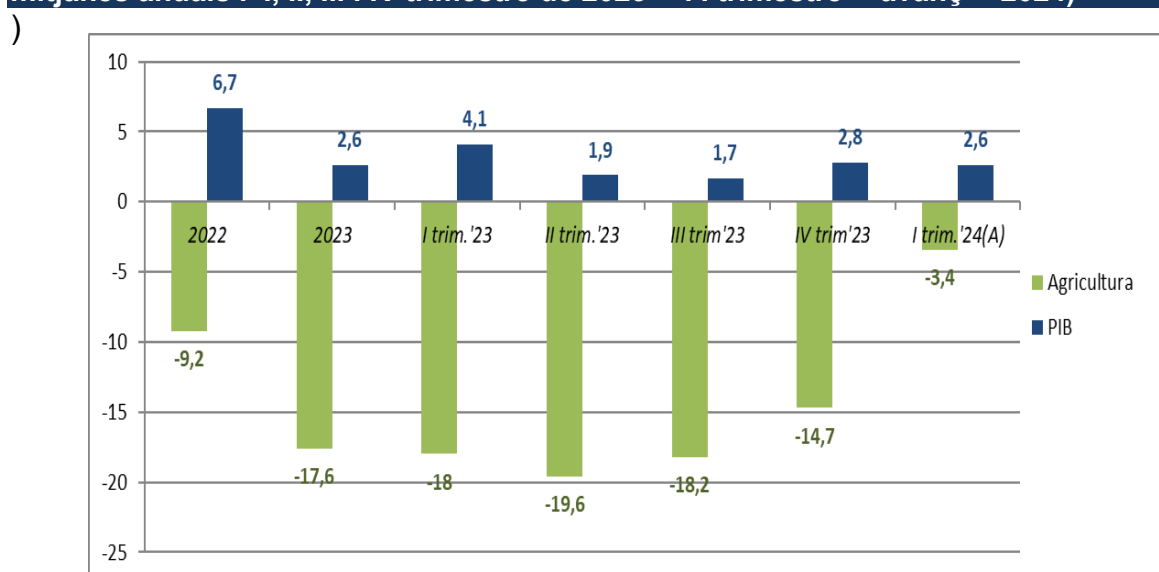
En aquest nou capítol sobre el sector primari de l'Informe d'Economia Local i Regional, analitzarem l'evolució del sector primari de les Terres de l'Ebre durant els anys 2022 i 2023, en funció de les dades disponibles.

El present capítol s'estructura en cinc parts. En l'apartat següent, s'analitza breument la situació de l'agricultura a Catalunya durant el 2023. Els apartats 3 i 4 se centren en la situació del sector primari a les Terres de l'Ebre. En l'apartat 3, en primer lloc, analitzarem l'estructura agrària de les quatre comarques ebrenques i la contribució del sector agrari al creixement del 2022 (últimes dades anuals disponibles). L'apartat 3.2 analitza l'evolució dels conreus agrícoles, basant-nos en els avenços de superfícies i rendiments agrícoles del 2022 i els preus de l'Observatori Agroalimentari dels Preus. El següent subapartat el centrarem en les produccions ramaderes més significatives. Tant les dades sobre superfícies i producció com la capacitat ramadera procedeixen del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (DACAAR). Malauradament no disposem de les dades del 2023 (que encara no s'havien publicat en el moment de tancar aquest informe), de manera que aquesta part la farem tenint en compte les dades del 2022. Pel que fa als preus, utilitzem les dades facilitades per l'Observatori Agroalimentari dels Preus que incorporen les del 2023. Finalment, el tercer apartat fa referència a la pesca i hi analitzarem les dades basant-nos en la informació facilitada per les llotges dels principals ports de les Terres de l'Ebre. En l'apartat 4 ens centrem en l'evolució del mercat laboral. Ens basem en les dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu pel que fa a les afiliacions a la Seguretat Social i a l'Idescat pel que fa a l'atur registrat.

2. El sector primari a Catalunya el 2023

El 2023, l'economia catalana va créixer el 2,6%. El creixement d'aquest any s'explica especialment pel repunt de la producció industrial (3,5%) i dels serveis (3,1%). El sector de la construcció també va créixer, però en menor quantia (1,8%). D'altra banda, el sector agrari va presentar una davallada força important (-17,6%). Les dades avançades del primer trimestre d'aquest any continuen amb aquesta tendència a la baixa del sector agrari (font: *Nota de Conjuntura Econòmica*, 126, maig de 2024).

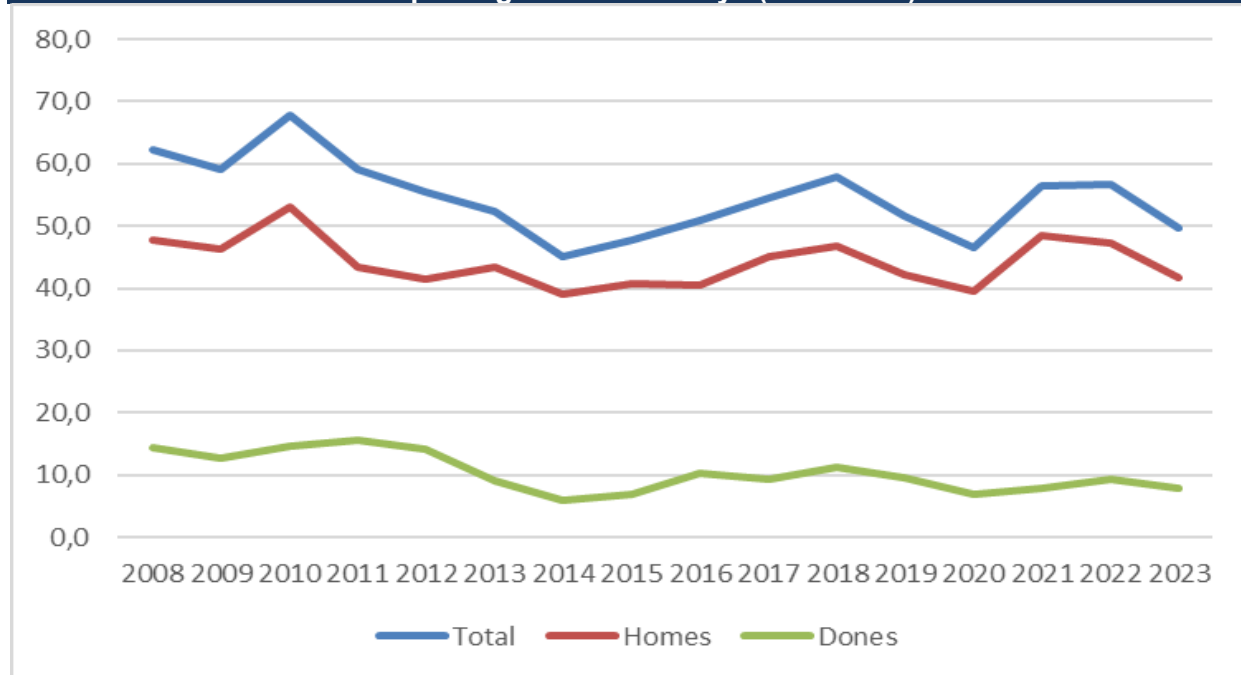
Gràfic 2.1. Variació interanual del VAB agrari i del PIB de Catalunya (2022 i 2023 —taxes mitjanes anuals i I, II, III i IV trimestre de 2023— i I trimestre —avanç— 2024)

Font: Elaboració pròpia amb dades de *Nota de Conjuntura Econòmica*, 126, maig de 2024

La caiguda de la producció agrària està repercutint sobre l'ocupació del sector, tal com s'observa al gràfic 2.2. D'acord amb les dades de la darrera enquesta de població activa (EPA) de l'INE, els ocupats en l'agricultura catalana van disminuir el -12,4%. El sector agrari català està molt masculinitzat: més del 84% dels ocupats agraris són homes i només hi ha el 16% de dones.

Gràfic 2.2. Evolució dels ocupats agraris a Catalunya (2008-2023)

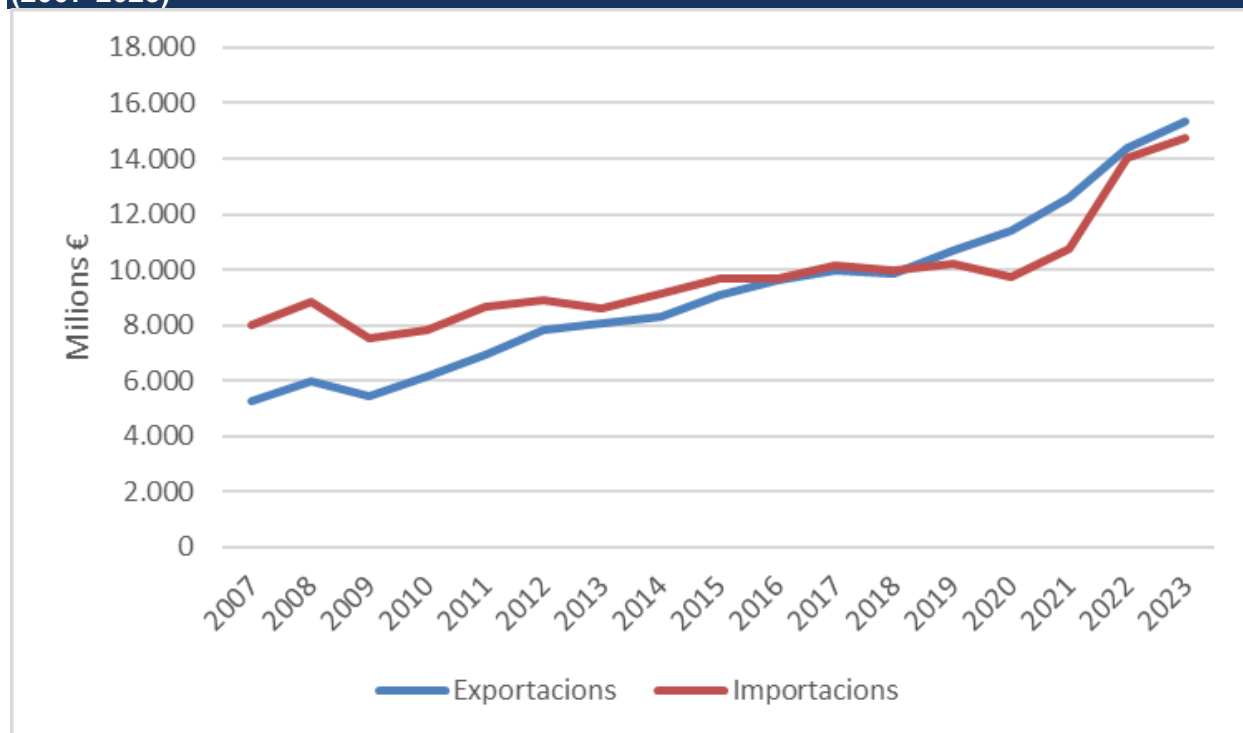

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'enquesta de població activa, INE (2024)

No disposem de les dades definitives de la renda agrària del 2023. Pel que fa al 2022, la renda agrària se situava en els 1.722,1 milions d'€, la qual cosa suposava una davallada del -5,52% respecte de l'any anterior. Però si es calcula en termes reals (és a dir, amb la sèrie deflactada), aquesta caiguda és molt més substancial: el -9,82%. Aquesta caiguda de la renda agrària s'explica per l'augment dels consums intermedis (més del 22%) que no s'han vist compensats per una major producció agrària. El fort augment dels preus dels consums intermedis, especialment dels fertilitzants (66%), l'energia i els carburants (60%), suposa un important llast per a la renda dels pagesos. Les dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Acció Rural també mostren com la renda agrària de Catalunya s'està deteriorant més pronunciadament que la de l'Estat espanyol en el període 2007-2022 (font: Avanç de la renda agrària de Catalunya (2022), Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Acció Rural).

Pel que fa al comerç exterior, aquest any les exportacions de productes agropesquers han augmentat el 6,38%, mentre que les importacions ho han fet el 4,91%. La taxa de cobertura del comerç agroalimentari se situa en el 104%. En el gràfic 2.3 s'evidencia el dinamisme exportador del sector primari català (les exportacions no han deixat de créixer en tot el període) i es consolida el superàvit comercial del sector agroalimentari des del 2018 (font: Comerç exterior agroalimentari, DACAA).

Gràfic 2.3. Exportacions i importacions de productes agropesquers de Catalunya (2007-2023)

Font: Elaboració pròpia amb dades de Comerç Exterior, DACAA (2024)

3. El sector primari a les Terres de l'Ebre

En aquest apartat, analitzem, en primer lloc, el creixement sectorial i l'aportació del sector primari al creixement de les Terres de l'Ebre. Les dades definitives sobre el VAB agrari del 2023 encara no estan disponibles i utilitzem les dades del 2022. També, pel que fa a les estadístiques de superfície i producció agrícola i capacitat i explotacions ramaderes, utilitzarem les dades del 2022 ja que les dades definitives no es publiquen fins al juliol. Pel sector pesquer sí que utilitzarem les dades del 2023. Pel que fa a l'evolució dels preus, sí que disposem de la informació del 2023, disponible a l'Observatori Agroalimentari de Preus.

3.1. Introducció: l'aportació del sector primari al creixement econòmic de les Terres de l'Ebre

El pes del sector primari a les Terres de l'Ebre és força superior a la mitjana catalana. Al conjunt de Catalunya, l'agricultura representava el 2022 el 0,9% del PIB, mentre que al Baix Ebre i la Terra Alta, el pes del sector primari se situava per sobre del 7% del

PIB comarcal (7,2% i 7,1%, respectivament). Al Montsià el pes de l'agricultura és el 5,3% del PIB comarcal; al seu torn, a la Ribera d'Ebre, tot i ser la comarca menys agrària de l'Ebre, se situa també per sobre de la mitjana del país: el sector primari va suposar el 2,2% del seu PIB comarcal (font: *Anuari Econòmic Comarcal 2023*, BBVA Research).

En la taula 3.1.1 es desglossa el sector primari en agrícola, ramader, forestal i aquícola i pesca marítima. El sector agrícola té el pes més elevat a la Ribera d'Ebre (87,3% del sector primari) i presenta un pes molt similar a la Terra Alta (62,2%) i el Montsià (65,4%). D'altra banda, el Baix Ebre mostra una creixent especialització ramadera, el 2021 la ramaderia representava el 60,3% del VAB primari. En les comarques costaneres, la pesca marítima té un pes rellevant dins del VAB primari: el 12,6% al Montsià i el 4,4% al Baix Ebre (font: *Anuari Econòmic Comarcal 2023*, BBVA Research).

Taula 3.1.1. Estructura del VAB del sector primari (% sobre el total del VAB primari). Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta (2021)

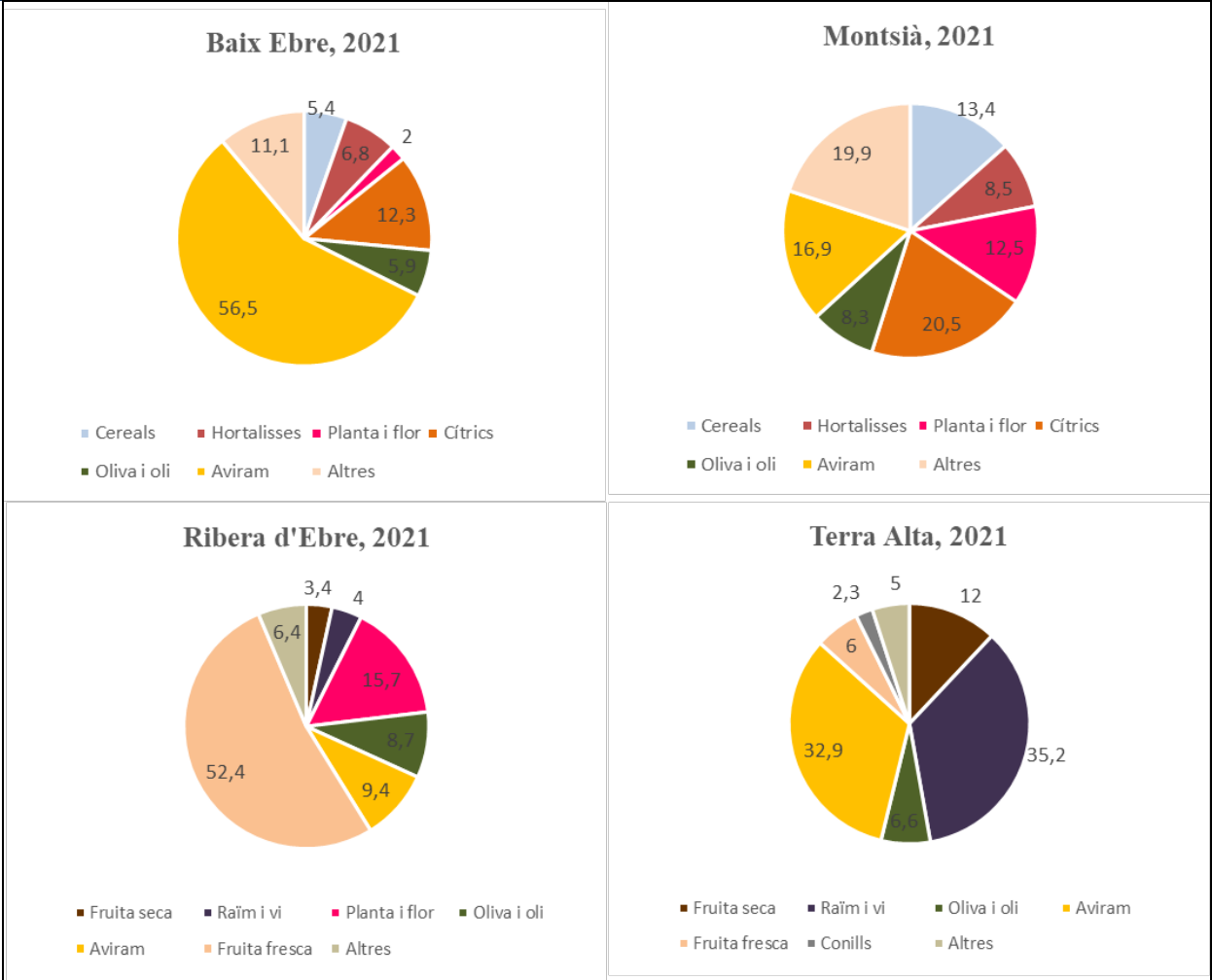
	Agrícola	Ramader	Forestal	Pesca
Baix Ebre	34,7	60,3	0,5	4,4
Montsià	65,4	19,1	3,0	12,6
Ribera d'Ebre	87,3	12,0	0,8	0.0
Terra Alta	62,2	37,5	0,4	0.0

Font: Anuari Econòmic Comarcal 2023 de BBVA Research.

Tal com es pot observar en el gràfic 3.1.1, el Baix Ebre i el Montsià presenten unes estructures del sector agrícola bastant similars, hi destaquen la producció de cereals (que pràcticament es limita a l'arròs) (13,4% del sector primari al Montsià i 5,4% al Baix Ebre), els cítrics (20,5% al Montsià i 12,3% al Baix Ebre) i les hortalisses (8,5% al Montsià i 6,5% al Baix Ebre). Al Montsià també destaca la producció de plantes i flors (12,5%). L'oliva i l'oli també és un sector rellevant en ambdues comarques (8,3% al Montsià i 5,9% al Baix Ebre). Les produccions de la Terra Alta estan molt concentrades

en quatre sectors: el raïm i el vi, que representen el 35,2% del VAB primari, la fruita seca (12%), l'oliva i l'oli (6,6%) i la fruita fresca (6%). A la Ribera d'Ebre hi destaca la producció de fruita fresca (52,4% del VAB primari), la planta i flor ornamental (15,7%) i l'oliva i l'oli (8,7%). Pel que fa als sectors ramaders, en totes les comarques ebrenques té un pes molt important l'aviram i els ous. Al Baix Ebre aquest sector representa el 56,5% del VAB primari, a la Terra Alta el 32,9%, al Montsià el 16,9% i, finalment, a la Ribera d'Ebre el 9,4%. També destaca la producció cunícola a la Terra Alta (2,3%) (font: *Anuari Econòmic Comarcal 2023*, BBVA Research).

Gràfic 3.1.1. Estructura del VAB primari al Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta (2021)

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Anuari Econòmic Comarcal 2023 de BBVAResearch

El gràfic 3.1.2 presenta l'evolució del VAB primari en termes reals per al període 2018-2022. Totes les comarques ebrenques van experimentar una caiguda del VAB primari el 2022, que va ser important a la Ribera d'Ebre (-22,3%), la Terra Alta (-18,6%) i el

Montsià (-14,3%), mentre que al Baix Ebre el VAB primari es va reduir el -9,5%, de manera que va ser l'única comarca ebrenca on el VAB primari va disminuir menys que en el conjunt de Catalunya (-13,9%). Si s'analitza un període més llarg, del 2018 al 2022, podem veure que la variació acumulada suposa un davallada del sector primari en totes les comarques ebrenques, encapçalades per la Ribera d'Ebre (-6,8%). Al Montsià i el Baix Ebre, la davallada és més moderada (-4,9% i -4,6%, respectivament) (-13,0%) i, finalment, trobem la Terra Alta, amb una davallada del -3,1% (font: *Anuari Econòmic Comarcal 2023*, BBVA Research).

Gràfic 3.1.2. Taxes de creixement anual real del VAB primari al Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta (2018-2022)

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Anuari Econòmic Comarcal 2023 de BBVA Research

Així doncs, l'aportació del sector primari al creixement de les comarques ebrenques va ser negatiu, tal com pot observar-se en la taula 3.1.2.

Taula 3.1.2- Taxes de variació interanual del VAB primari, pes del VAB primari sobre el VAB comarcal i aportació sectorial a la variació del VAB comarcal (2021)

	Taxa de variació interanual del VAB pb primari (2022-2021)	Pes del VAB pb primari sobre el VAB pb comarcal (2021)	Aportació a la variació del VAB pb comarcal (2022-2021)
Baix Ebre	-9,5	7,2	-0,7
Montsià	-14,3	5,3	-0,8
Ribera d'Ebre	-22,5	2,2	-0,5
Terra Alta	-18,6	7,1	-1,3

Font: Anuari Econòmic Comarcal 2022 de BBVAResearch, 2023

3.2. Les produccions agrícoles a les Terres de l'Ebre el 2022

Si analitzem de manera més desagregada les produccions agràries podem veure l'heterogeneïtat del sector en les comarques ebrenques a la qual hem fet referència en l'apartat anterior. Analitzarem les produccions que tenen més implementació en el conjunt de les Terres de l'Ebre: l'oli d'oliva, l'arròs, els cítrics, la fruita seca i la fruita dolça (préssecs, nectarines i cireres) amb les dades definitives del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural.

El 2022 es va caracteritzar per una forta davallada en la producció d'oli d'oliva que va repercutir en un fort augment dels preus. La producció d'oli d'oliva va caure de manera pronunciada a les quatre comarques ebrenques. El Baix Ebre i el Montsià són les comarques amb la major presència d'olivera; de fet, encapçalen el rànquing de les principals comarques productores d'oli darrere de les Garrigues. La caiguda de la producció va ser pronunciada a les dues comarques: -64% al Baix Ebre i -61% al Montsià. A la Ribera d'Ebre la producció va disminuir el -71%, tot i que la superfície d'olivera havia augmentat el 12%. A la Terra Alta, la caiguda de la producció va ser encara més pronunciada, el -78%. Es van produir, doncs, caigudes de producció encara més accentuades de les que apuntàvem en l'anterior informe, en què les previsions apuntaven una davallada del 50% a causa de les adverses condicions climàtiques. En el conjunt de les Terres de l'Ebre, la caiguda de la producció va ser de gairebé del -66%.

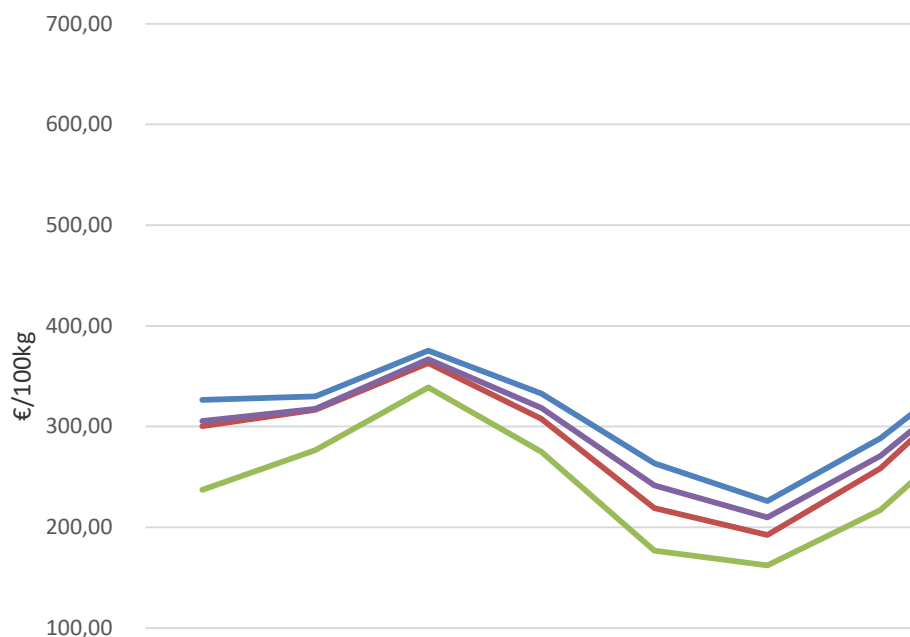
Quadre 3.2.1. Superfície i producció d'oli d'oliva. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre (2022 i 2021)

	Superfície productiva (ha)		Producció (t)		Variació 2022-2021 (%)	
	2022	2021	2022	2021	Superfície	Producció
Baix Ebre	18.202	18.651	12.010	33.084	-2,41	-63,70
Montsià	15.628	15.093	9.663	24.555	3,54	-60,65
Ribera d'Ebre	9.079	8.123	4.255	14.671	11,77	-71,00
Terra Alta	5.809	5.598	1.958	8.936	3,77	-78,09
Terres de l'Ebre	47.465	47.465	27.886	81.247	0,00	-65,68

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (2024)

Aquesta forta davallada en la producció ha tingut la seva repercussió en els preus. Els preus de l'oli d'oliva van començar a créixer el 2021 després de les fortes caigudes dels anys anteriors. El 2022 la reducció de la collita degut a la sequera i l'augment dels costos de producció es van traduir en augments significatius en els preus (33,6% de mitjana). El 2023, l'augment dels preus es va accentuar: de mitjana, el preu de l'oli d'oliva va augmentar el 56% i es va situar al voltant dels 565 € / 100 kg de mitjana anual. Aquest 2024 la tendència continua a l'alça: el mes de març (darrera dada disponible), el preu dels 100 kg s'enlaira fins als 821 € d'acord amb les dades de l'Observatori Agroalimentari de Preus de la Generalitat de Catalunya.

Gràfic 3.2.1. Evolució del preu de l'oli d'oliva a Catalunya (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2025)

La producció d'arròs es localitza a les comarques del Baix Ebre i el Montsià. La superfície conreada va disminuir lleugerament el 2022 al Baix Ebre (-0,49%), però es va veure compensada pel lleu augment al Montsià (0,5%), de manera que la superfície d'aquest conreu pràcticament no ha variat a les Terres de l'Ebre (0,08%). La producció va disminuir respecte a les de la campanya anterior (-2%), degut a la caiguda de producció del Baix Ebre (-6,65%), mentre que al Montsià la producció va augmentar moderadament (1,59%); una situació que es va veure gairebé compensada per l'augment de producció del Baix Ebre (2,72%). Encara que no disposem de les dades definitives, la collita del 2023 es va veure molt afectada per la sequera i les restriccions d'aigua. Aquest any (2024), però, s'espera que la disponibilitat d'aigua no suposarà un problema, tot i que hi ha una certa preocupació per la salinitat de l'aigua i per la persistent plaga del cargol maçana.

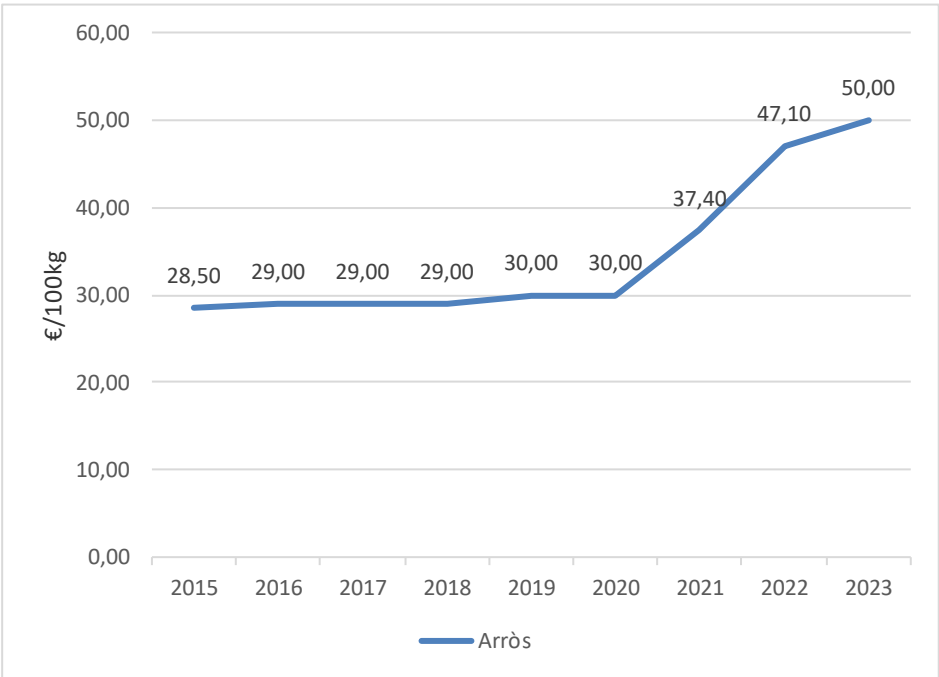
Quadre 3.2.2. Superfície i producció d'arròs. Baix Ebre, Montsià i Terres de l'Ebre (2022 i 2021)

	Superfície productiva (ha)		Producció (t)		Variació 2022-2021 (%)	
	2022	2021	2022	2021	Superfície	Producció
Baix Ebre	8.335	8.376	52.435	56.169	-0,49	-6,65
Montsià	11.521	11.464	74.103	72.945	0,50	1,59
Terres de l'Ebre	19.856	19.840	126.538	129.115	0,08	-2,00

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, 2024.

El 2023, es consolida la tendència a l'alça dels preus de l'arròs en el conjunt de Catalunya. Tal com pot observar-se en el gràfic 3.2.2., els preus de l'arròs pràcticament s'havien estabilitzat entorn dels 30 € / 100 kg en els darrers anys, però la situació ha canviat dràsticament des del 2021 i, actualment, els preus se situen entorn dels 50 € / 100 kg.

Gràfic 3.2.2. Evolució del preu de l'arròs a Catalunya (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

La producció de vi es concentra sobretot a la Terra Alta i, en menor mesura, a la Ribera d'Ebre. La collita del 2022 va superar els 40.000 kg a la Terra Alta i gairebé va arribar als 5.000 kg a la Ribera d'Ebre. Tot i així, es va situar per sota de la collita del 2021 (-19% a la Ribera d'Ebre i -16% a la Terra Alta). Pel que fa a la superfície de vinya, pràcticament no va variar respecte a l'any anterior. Encara no disposem de les dades del 2023, però la sequera n'ha fet avançar la collita i s'espera que sigui aproximadament el 10% inferior a la del 2022.

Quadre 3.2.3. Superfície i producció de vinya. Terra Alta, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre (2022 i 2021)

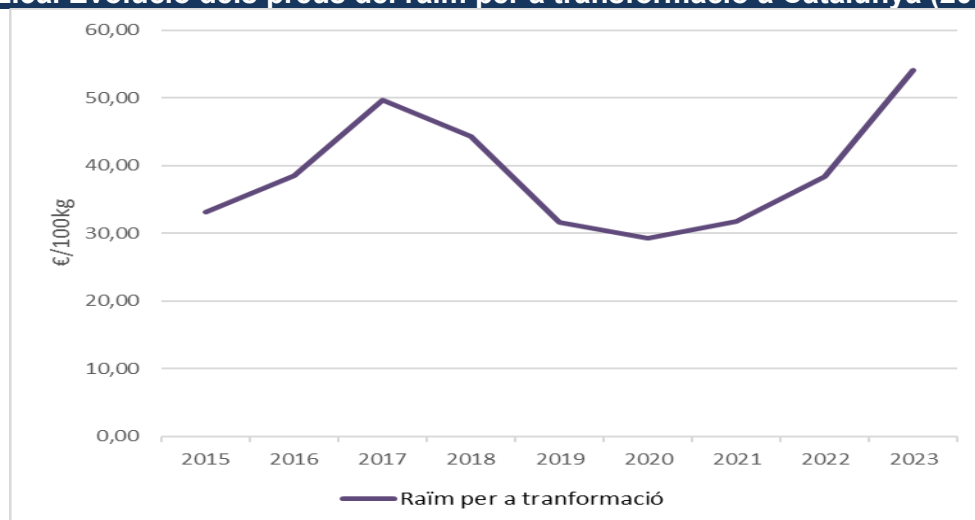
	Superfície productiva (ha)		Producció (t)		Variació 2022-2021 (%)	
	2022	2021	2022	2021	Superfície	Producció
Ribera d'Ebre	1.022	1.013	4.937	6.090	0,89	-18,93
Terra Alta	5.914	5.900	41.020	48.821	0,24	-15,98
Terres de l'Ebre(*)	6.978	6.955	46.259	55.270	0,33	-16,30

(*) Inclou la superfície i les produccions del Baix Ebre i el Montsià.

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (2024)

Pel que fa als preus, en el gràfic 3.2.3a. podem observar el preu del raïm. Després d'una forta davallada entre el 2017 i el 2020, els preus s'han anat recuperant en els darrers anys. Van augmentar gairebé el 21% entre el 2021 i el 2022, i el 2023 es van situar per sobre dels 54 € / 100 kg, amb un increment del 41% respecte al 2022.

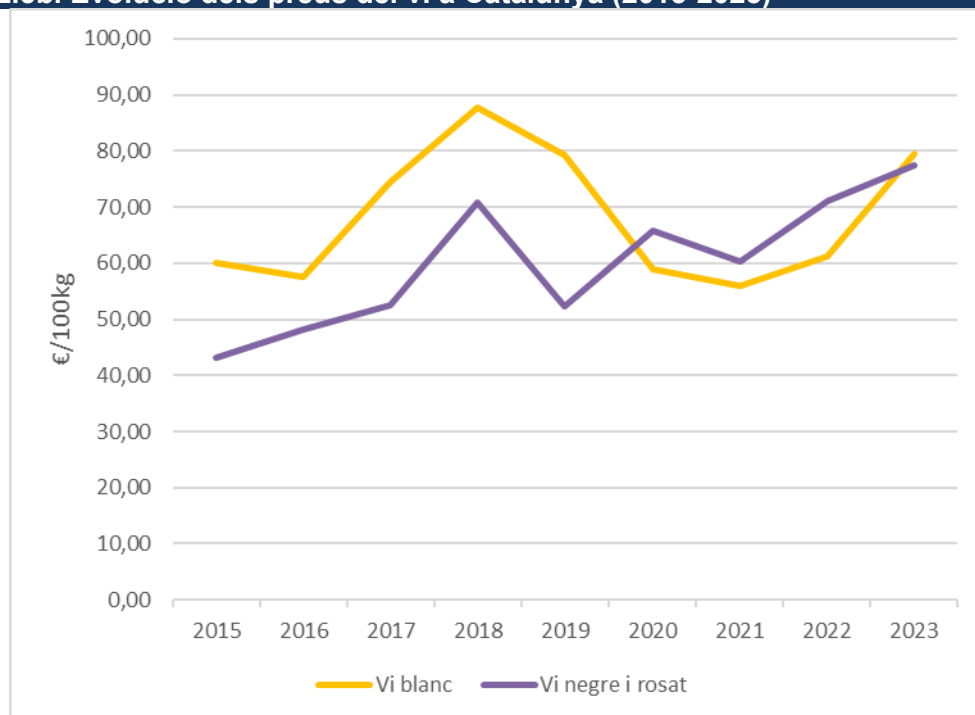
Gràfic 3.2.3a. Evolució dels preus del raïm per a transformació a Catalunya (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

En el conjunt de Catalunya, els preus del vi han presentat una tendència a l'alça. Cal tenir en compte que la major part del vi produït a Catalunya es comercialitza sota una DOP o IGP, els vins al marge d'aquests etiquetatges són pràcticament marginals. El creixement dels preus el 2023 ha estat molt pronunciat en el vi blanc, especialment en la DO o IGP: els preus van créixer més del 30% respecte al 2022, en què havien augmentat més del 8%. En el cas del vi negre i els rosats, els preus van augmentar molt en la campanya 2022 (18%) i s'han moderat més en la del 2023 (9%). Les dades de l'Observatori de Preus Agroalimentaris també apunten a un augment dels preus durant el 2024. L'última dada disponible en el moment de tancar aquest informe (la del mes de març), situa el preu del vi blanc en 1,39 €/litre per al vi blanc (1,43 €/litre si és DO o IGP) i 1,05 €/litre per al vi negre i rosat (1,13 €/litre si és DO o IGP).

Gràfic 3.2.3b. Evolució dels preus del vi a Catalunya (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

La producció de cítrics es localitza gairebé íntegrament a les comarques del Baix Ebre i del Montsià, i és marginal a la Ribera d'Ebre. La campanya de cítrics de 2022/2023 s'ha vist molt afectada per a les adverses condicions climàtiques, la presència de plagues, l'augment dels costos de producció i la forta competència de països tercers, especialment Egipte i Turquia. Aquestes circumstàncies estan portant a l'abandonament de la superfície de cítrics. Tal com es pot observar en la taula, les principals produccions de cítrics —taronja i mandarina— es van reduir substancialment el 2022 (-25% en el cas de les taronges i -21% en el cas de les mandarines). Aquesta caiguda de la producció es va generar en les tres comarques ebrenques. Tal com hem comentat, la mala situació del sector ja s'està traslladant a l'abandonament de la superfície, que s'ha reduït en les tres comarques ebrenques productores de cítrics.

Quadre 3.2.4. Superfície i producció de cítrics (taronja i Mandarina(*)). Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre (2022 i 2021)

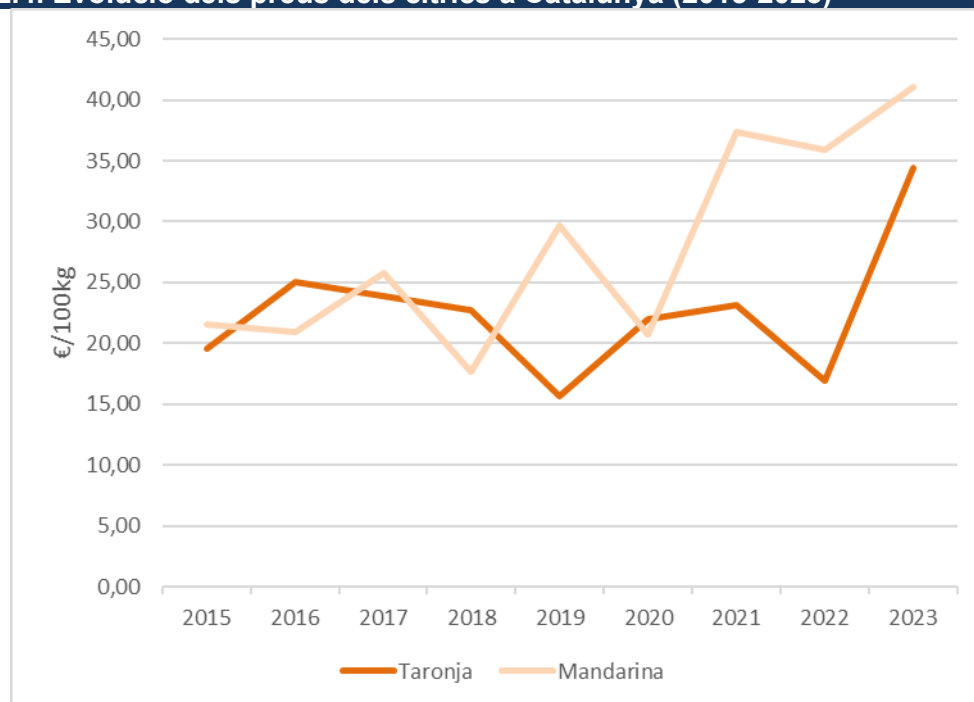
		Superfície productiva (ha)		Producció (t)		Variació 2022-2021 (%)	
		2022	2021	2022	2021	Superfície	Producció
Baix Ebre	Taronja	858	1.033	13.951	18.634	-16,94	-25,13
	Mandarina	2.531	3.048	38.580	49.841	-16,96	-22,59
Montsià	Taronja	676	819	10.992	14.774	-17,46	-25,60
	Mandarina	2.729	3.135	41.598	51.264	-12,95	-18,85
Ribera d'Ebre	Taronja	2	3	33	54	-33,33	-39,02
	Mandarina	40	43	610	703	-6,98	-13,25
Terres de l'Ebre	Taronja	1.536	1.855	24.976	33.462	-17,20	-25,36
	Mandarina	5.300	6.226	80.788	101.808	-14,87	-20,65

(*) Mandarina inclou les varietats Clementina, Satsuma i híbrid (poden haver-hi diferències entre les dades del 2022 i el 2021 degudes a aquesta nova classificació).

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (2024)

Pel que fa als preus, destaca el fort augment en el preu de les taronges el 2023. En el cas de les taronges, els preus es van duplicar entre el 2022 i el 2023 (103%). En les mandarines (la varietat Clementina, la més comuna a les Terres de l'Ebre), els preus també van repuntar el 15%. Cal tenir en compte, però, que en el cas de les taronges es venia d'uns preus excepcionalment baixos. La caiguda de la producció i l'augment dels costos expliquen aquest comportament en els preus.

Gràfic 3.2.4. Evolució dels preus dels cítrics a Catalunya (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

Un altre sector que continua en dificultats és el de la fruita dolça. Les principals produccions de fruita dolça a les Terres de l'Ebre són els préssecs, les nectarines i les cireres, i la producció es localitza principalment a la Ribera d'Ebre. De nou, la campanya del 2022 no va ser bona pel que fa als préssecs i les nectarines, ja que es va veure afectada per condicions climàtiques adverses (gelades, pedregades i sequera) i, d'altra banda, va continuar la reducció de la superfície que ja hem anat veient en anys anteriors: la superfície de presseguers va disminuir el -9,4% en el conjunt de les Terres de l'Ebre i la de nectariners el -14%. La producció va disminuir en les quatre comarques ebrenques: en conjunt, la producció va ser gairebé el 62% inferior al de la campanya passada, pel que fa als préssecs, i el 58%, pel que fa a les nectarines (vegeu quadre 3.2.5.). La collita del 2023, a falta de les dades definitives, apunta a una millora respecte a la del 2022, tot i la situació de sequera.

Quadre 3.2.5. Superfície i producció de préssecs(*) i nectarines. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre (2022 i 2021)

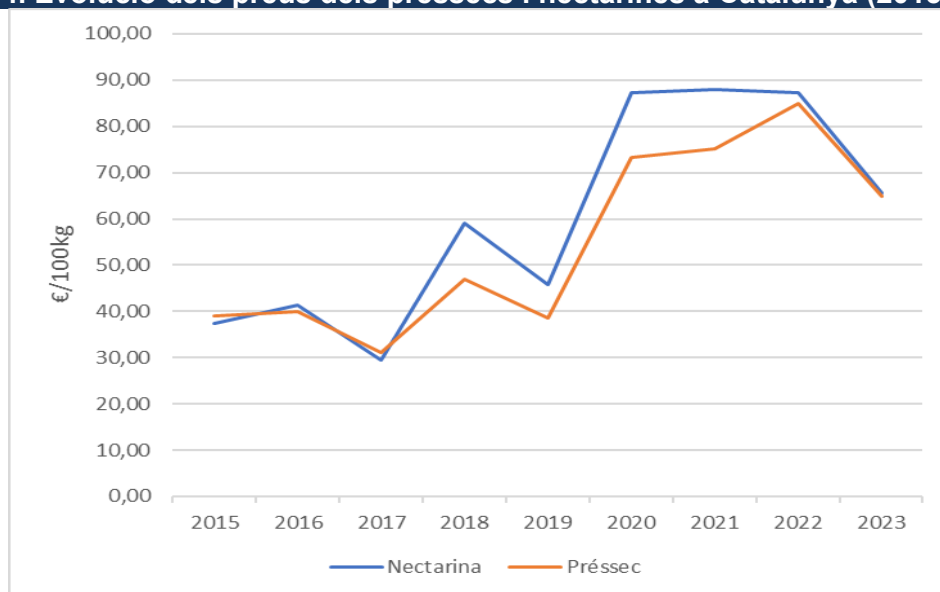
		Superfície productiva (ha)		Producció (t)		Variació 2022-2021 (%)	
		2022	2021	2022	2021	Superfície	Producció
Baix Ebre	Préssecs	86	95	837	1.340	-9,47	-37,51
	Nectarines	17	18	238	252	-5,56	-5,56
Montsià	Préssecs	36	51	302	674	-29,41	-55,16
	Nectarines	7	8	98	112	-12,50	-12,50
Ribera d'Ebre	Préssecs	625	683	3.466	10.104	-8,49	-65,70
	Nectarines	360	421	2304	5.965	-14,49	-61,37
Terra Alta	Préssecs	36	35	192	392	2,86	-51,02
	Nectarines	2	2	13	28	0,00	-53,57
Terres de l'Ebre	Préssecs	783	864	4.797	12.509	-9,38	-61,65
	Nectarines	386	449	2.653	6.357	-14,03	-58,26

(*) Les dades inclouen el préssec pla.

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (2024)

Malgrat la davallada de la producció, els preus de la nectarina es van mantenir estables el 2022 i han caigut el 2023. Tal com s'observa en el gràfic 3.2.4., aquest 2023 els preus de la nectarina han caigut el -25% i el dels préssecs el -24%. Cal assenyalar, però, que es venia d'uns preus relativament alts en les campanyes anteriors motivades per la reducció de la producció fruit del programa d'incentius per l'arrancada de fruiters.

Gràfic 3.2.4. Evolució dels preus dels préssecs i nectarines a Catalunya (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

En el cas de la cirera, la producció es localitza a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. La collita del 2022 va ser dolenta degut a les condicions climàtiques adverses; per això, la producció va disminuir significativament. A la Ribera d'Ebre va disminuir el -57% i a la Terra Alta el -59%. Les superfícies també estan disminuint; a la Ribera d'Ebre, el -7% i a la Terra Alta, el -13,5%.

Quadre 3.2.6. Superfície i producció de cireres. Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre (2022 i 2021)

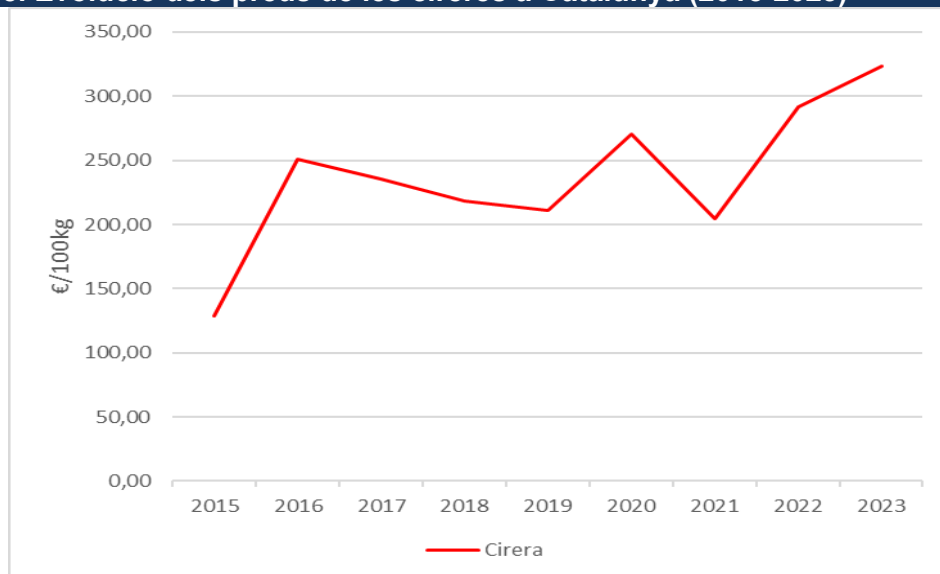
	Superfície productiva (ha)		Producció (t)		Variació 2022-2021 (%)	
	2022	2021	2022	2021	Superfície	Producció
Ribera d'Ebre	852	914	2.651	6.186	-6,78	-57,15
Terra Alta	173	200	502	1.233	-13,50	-59,28
Terres de l'Ebre (*)	1.097	1.199	3.359	7.996	-8,51	-57,99

(*) Inclou la superfície i les produccions del Baix Ebre i el Montsià.

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (2024)

Els preus havien experimentat una forta davallada el 2021, però s'han anat recuperant en les darreres dues campanyes. Van pujar el 42% el 2022 i han continuat pujant el 2023, però de manera més moderada (l'11%), fins a situar-se en els 3,23 €/kg.

Gràfic 3.2.5. Evolució dels preus de les cireres a Catalunya (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

Pel que fa a la fruita seca, la Terra Alta representa més de la meitat de la producció i superfície d'ametlla a les Terres de l'Ebre (45% i 66%, respectivament). La Ribera d'Ebre també és productora d'ametlles (20% de la superfície i 23% de la producció de l'Ebre). Al Baix Ebre i al Montsià aquesta producció és més marginal. Tot i que no és pròpiament una fruita seca, considerem també la garrofa en aquest apartat. La garrofa té un pes important en el Baix Ebre (més del 82% de la producció i la superfície de les Terres de l'Ebre) i, en menor quantia, al Montsià. L'avellana representa una part marginal en la producció de fruita seca a les comarques de l'Ebre; el 85% de la superfície i el 90% de la producció es localitza a la Terra Alta i la resta a la Ribera d'Ebre. No hi ha producció d'avellanes al Baix Ebre ni al Montsià.

La producció d'ametlles a les Terres de l'Ebre va disminuir prop del 60% el 2022, també ho va fer la superfície, el 10%. En canvi, ha continuat augmentat la superfície de garrofes (9%) i la seva producció (73%). De nou, pel que fa aquest producte, cal destacar la continuació de la inseguretat al camp: els robatoris de garrofa s'han continuat produint aquest any.

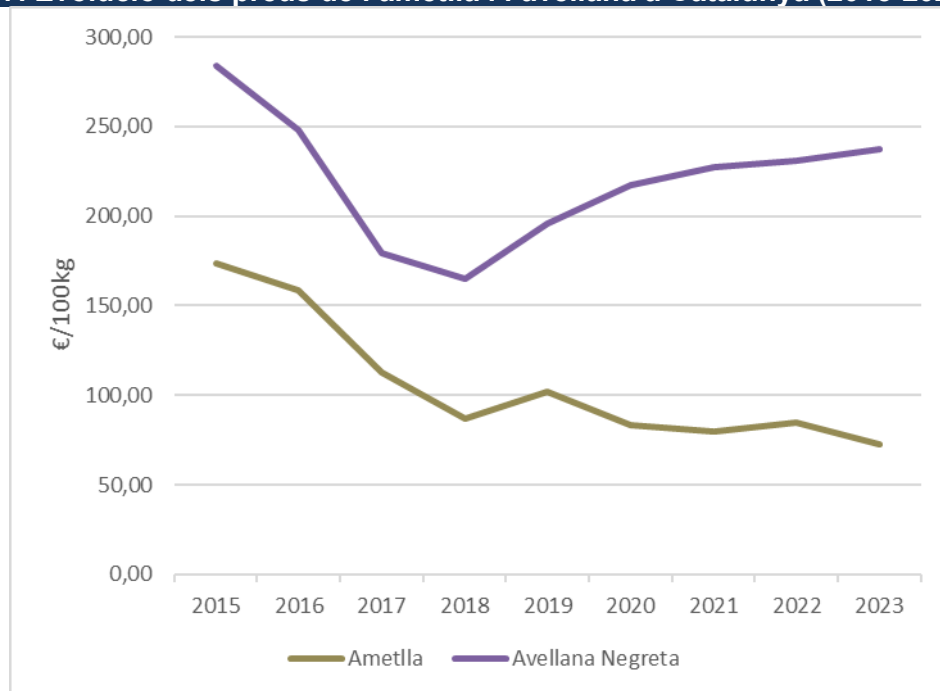
Quadre 3.2.6. Superfície i producció d'ametlles, avellanes i garrofes. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre (2022 i 2021)

		Superfície productiva (ha)		Producció (t)		Variació 2022-2021 (%)	
		2022	2021	2022	2021	Superfície	Producció
Baix Ebre	Ametlles	1.215	1.308	776	1075	-7,11	-27,81
	Garrofes	2.179	2.023	4.084	2.371	7,71	72,28
Montsià	Ametlles	540	532	419	548	1,50	-23,54
	Garrofes	434	393	773	460	10,43	68,04
Ribera d'Ebre	Ametlles	2.566	3.571	878	2.771	-28,14	-68,31
	Avellanes	95	95	26	23	0,00	13,04
	Garrofes	29	18	71	27	61,11	162,96
Terra Alta	Ametlles	8.426	8.686	1.699	5.035	-2,99	-66,26
	Avellanes	527	550	242	214	-4,18	13,08
	Garrofes	6	3	8	2	100,00	300,00
Terres de l'Ebre	Ametlles	12.747	14.097	3.772	9.429	-9,58	-59,99
	Avellanes	622	645	268	237	-3,57	13,08
	Garrofes	2.648	2.437	4.936	2.860	8,66	72,61

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (2024)

Pel que fa als preus, la tendència és dispar: l'ametlla ha continuat amb preus a la baixa, mentre que l'avellana s'ha estabilitzat. Les darreres dades de l'Observatori de Preus Agroalimentaris, corresponents al mes de febrer del 2024, situaven el preu de l'ametlla en els 66,6 € / 100 kg i el de l'avellana en els 241,5 € / 100 kg. Tot i així els preus de la fruita seca continuen estant en valors molt inferiors als del 2015. En aquest sentit, han continuat les queixes dels sindicats agraris sobre l'opacitat de la Llotja de Reus en la fixació dels preus d'aquests productes, perquè consideren que els preus són anormalment baixos.

Gràfic 3.2.7. Evolució dels preus de l'ametlla i l'avellana a Catalunya (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

Pel que fa la producció de planta ornamental, cal destacar que aquest subsector ha anat guanyant pes dins de la producció agrícola de les Terres de l'Ebre. El Montsià n'és la principal comarca productora: la producció del 2022 va ser de 5.496 t. També hi ha presència de planta ornamental al Baix Ebre i a la Ribera d'Ebre (1.380 i 1.140 t, respectivament, el 2022). Per les seves característiques, és una producció que no presenta grans variacions en superfície ni en producció d'un any per l'altre. Tot i així, l'any 2022, la producció a les Terres de l'Ebre es va reduir lleugerament (-8,7%).

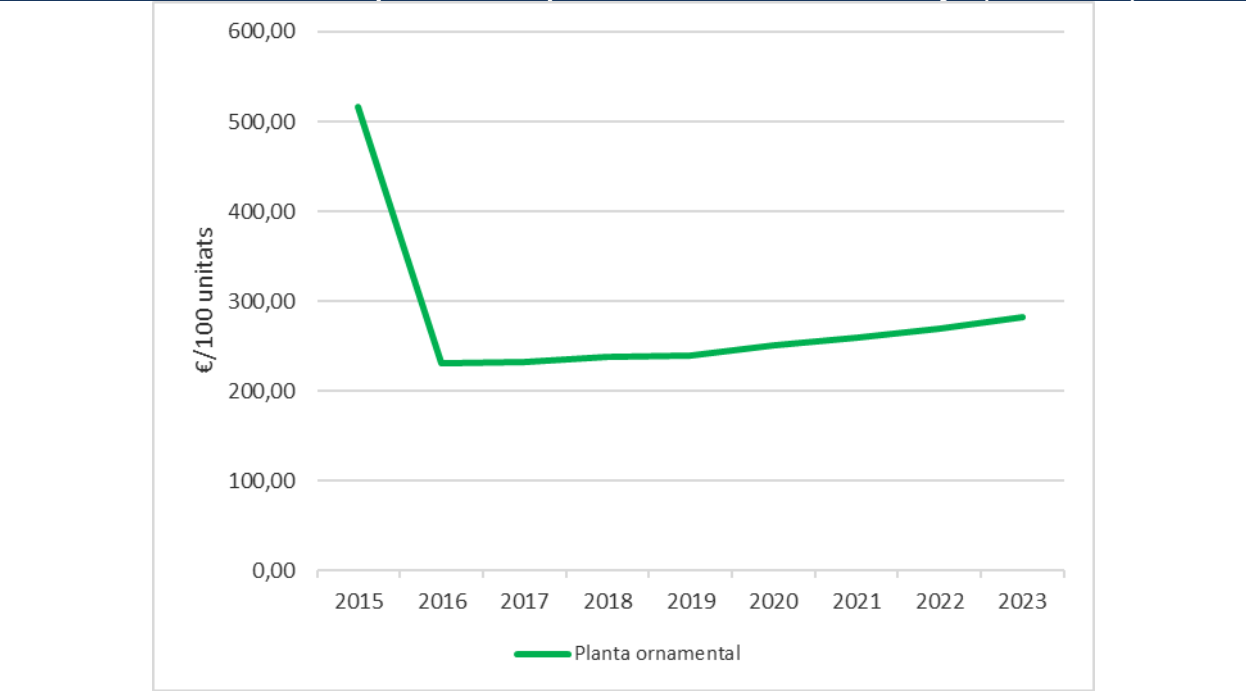
Quadre 3.2.8. Superfície i producció de planta ornamental. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre (2022 i 2021)

	Superfície productiva (ha)		Producció (t)		Variació 2022-2021 (%)	
	2022	2021	2022	2021	Superfície	Producció
Baix Ebre	23	23	1.380	1.380	0,00	0,00
Montsià	80	80	4.800	5.496	0,00	-12,66
Ribera d'Ebre	19	19	1.140	1.140	0,00	0,00
Terres de l'Ebre	122	122	7.320	8.016	0,00	-8,68

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (2024)

Pel que fa als preus, s'observa una lleugera tendència a l'alça després de la forta davallada del 2016. El 2023 els preus de la planta ornamental es van situar de mitjana en 2,82 € per unitat.

Gràfic 3.2.8. Evolució dels preus de la planta ornamental a Catalunya (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

La producció d'hortalisses a les Terres de l'Ebre es concentra al Baix Ebre i el Montsià. Al Baix Ebre destaca la producció de carxofa, síndria, tomàquet, coliflor i carbassa. Al Montsià es produeix sobretot tomàquet, carxofa, síndria i julivert.

En el quadre 3.2.9. presentem les superfícies i produccions de tomàquet i carxofa. Tal com s'observa, la producció de tomàquet va disminuir al Montsià (-17,6%) mentre que va augmentar al Baix Ebre (9,56%). Pel que fa a la carxofa, l'augment de producció del Baix Ebre (14,6%) no va compensar la caiguda del Montsià (-32%).

Quadre 3.2.9. Superfície i producció de tomàquet i carxofa. Baix Ebre, Montsià i Terres de l'Ebre (2022 i 2021)

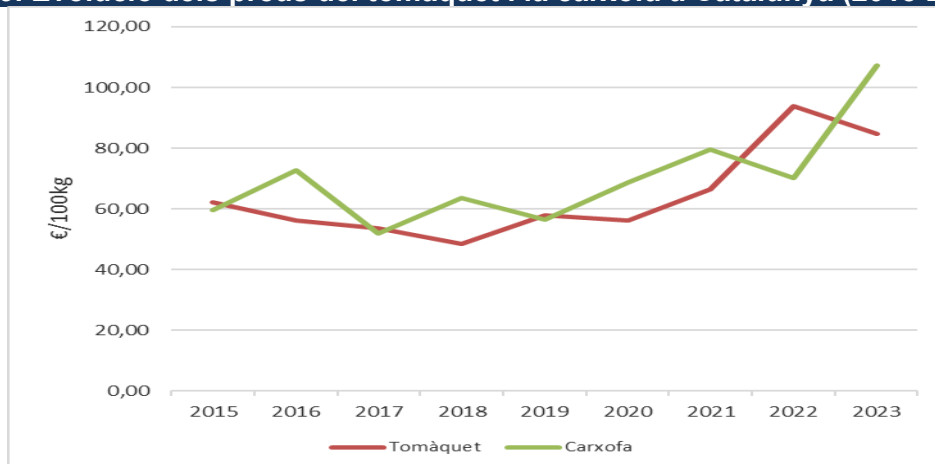
		Superfície productiva (ha)		Producció (t)		Variació 2022-2021 (%)	
		2022	2021	2022	2021	Superfície	Producció
Baix Ebre	Tomàquet	58	60	1.972	1.800	-3,33	9,56
	Carxofa	154	144	2.310	2.016	6,94	14,58
Montsià	Tomàquet	72	99	2.448	2.970	-27,27	-17,58
	Carxofa	181	227	2.172	3.178	-20,26	-31,66
Terres de l'Ebre (*)	Tomàquet	138	172	4.676	5.112	-19,77	-8,53
	Carxofa	339	374	4.533	5.236	-9,36	-13,43

(*) Inclou la producció i la superfície de la Ribera d'Ebre i el Montsià.

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (2024)

Pel que fa als preus, el preu de la carxofa ha continuat la tendència alcista que va recuperar-se de la davallada del 2022 i va situar-se en els 1,07 €/kg de mitjana anual el 2023, la qual cosa representa un increment de més del 50% respecte al 2022. En canvi, el preu del tomàquet va augmentar el 2022, però va disminuir gairebé el 10% el 2023, ja que es va situar en un preu mitjà anual d'aproximadament 0,85 €/kg.

Gràfic 3.2.9. Evolució dels preus del tomàquet i la carxofa a Catalunya (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

3.3. Les produccions ramaderes a les Terres de l'Ebre (2023)

Pel que fa als sectors ramaders, les úniques dades disponibles desagregades a escala comarcal són les referents a les explotacions i capacitats. Això ens permet analitzar l'estructura del sector, si bé la capacitat no es correspon amb el nombre d'efectius. Les dades de les que disposem són les del 2023.

A les quatre comarques ebrenques trobem una forta implantació de l'aviram i, en menor mesura, del sector porcí. La resta de produccions són més marginals, tot i que la producció cunícola té una certa implantació a la Terra Alta.

3.3.1. La producció d'aviram (2023)

L'aviram, principalment gallines i pollastres, es troba força concentrat a la comarca del Baix Ebre, on el 2023 representava el 71% del total d'explotacions de pollastre per carn de les Terres de l'Ebre i el 50% de la capacitat, i el 66% de les explotacions de gallines per ous i el 64% de la capacitat. El Montsià és la segona comarca productora d'aviram (19% de les explotacions de pollastre i 16% de les de gallines, i 28% i 14%, respectivament, pel que fa a la capacitat el 2023). La Terra Alta, tot i que disposa de menys explotacions (6% de les explotacions de pollastres i 9% de les de gallines) representa gairebé el 17% de les places de pollastres i més del 20% de les de gallines. L'aviram és menys rellevant a la Ribera d'Ebre.

Tal com es pot observar al quadre 3.3.1., el nombre d'explotacions de pollastres de carn es va mantenir, mentre que les de gallines d'ous van augmentar a les Terres de l'Ebre (7%). L'augment de les explotacions de gallines es va produir a totes les comarques ebrenques i la capacitat en el conjunt de les Terres d'Ebre va augmentar l'1,75%. Pel que fa a les explotacions de pollastre per carn, el nombre d'explotacions gairebé no va variar i la capacitat va augmentar lleugerament (1,7%).

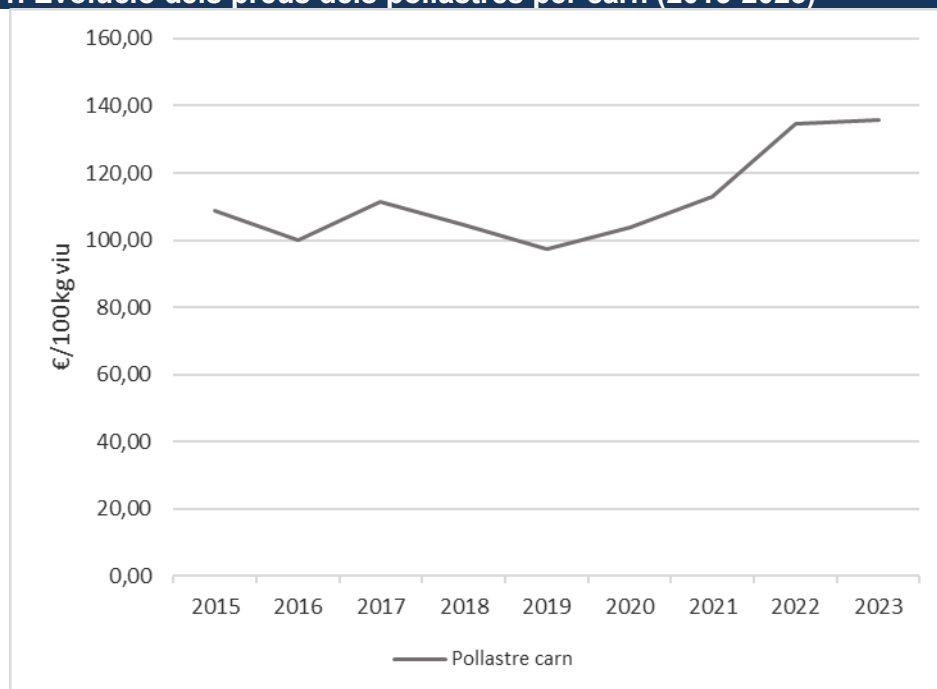
Quadre 3.3.1. Capacitat total i Explotacions. Pollastres per carn i gallines per ous. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre (2022 i 2021)

		Nombre d'explotacions		Capacitat total		Variació 2022-2021 (%)	
		2023	2022	2022	2021	Explot.	Capacitat
Baix Ebre	Pollastres	422	423	2.909.708	2.810.365	-0,24	3,53
	Gallines	468	464	939.603	981.773	0,86	-4,30
Montsià	Pollastres	112	108	1.635.088	1.586.887	3,70	3,04
	Gallines	113	99	199.658	199.386	14,14	0,14
Ribera d'Ebre	Pollastres	14	15	300.351	360.351	-6,67	-16,65
	Gallines	59	43	19.007	18.646	37,21	1,94
Terra Alta	Pollastres	39	39	976.032	966.032	0,00	1,04
	Gallines	64	51	305.597	238.818	25,49	27,96
Terres de l'Ebre	Pollastres	587	585	5.821.179	5.723.635	0,34	1,70
	Gallines	704	657	1.463.865	1.438.623	7,15	1,75

Font: Elaboració pròpia amb dades dels documents del DACAA: «Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2023» i «Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2022»

Pel que fa als preus, el preu del pollastre de granja es manté lleugerament per sobre dels preus de l'any passat i supera l'1,3 € per kg. No obstant, aquests preus són insuficients per cobrir el fort augment dels costos dels productors avícoles.

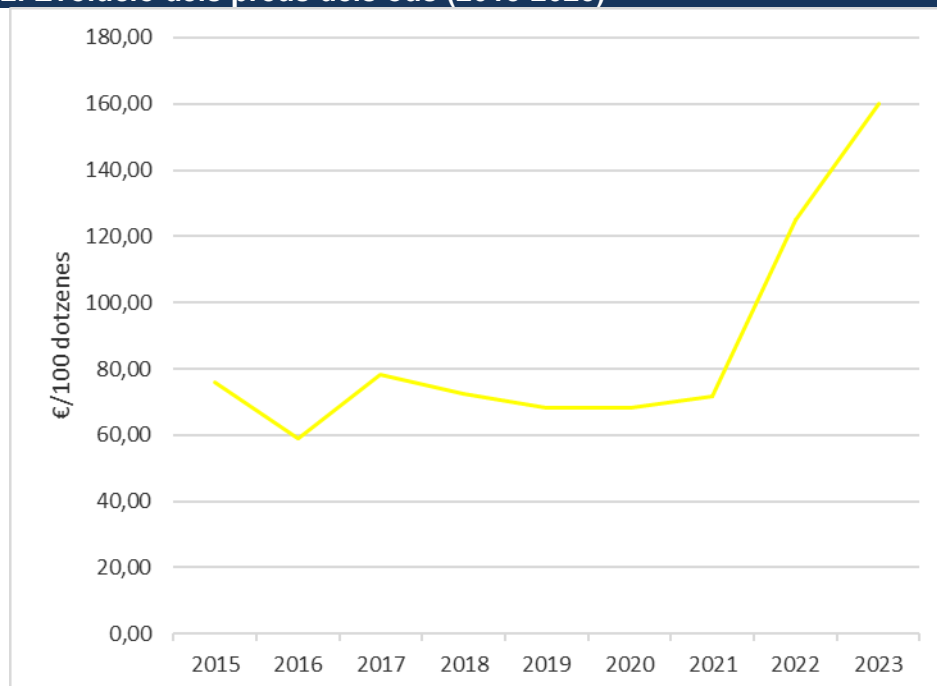
Gràfic 3.3.1. Evolució dels preus dels pollastres per carn (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

Pel que fa als ous, els preus han continuat augmentant substancialment (gairebé el 29% respecte al 2022); de manera que la dotzena d'ous val gairebé 1,6 €.

Gràfic 3.3.2. Evolució dels preus dels ous (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

3.3.2. La producció porcina (2023)

La producció porcina es concentra sobretot a la comarca del Montsià (42% de les explotacions de les Terres de l'Ebre i 47% de la capacitat el 2023). En el cas del Baix Ebre, el nombre d'explotacions ha disminuït, fet que ha generat una disminució de la capacitat (-2,7%). El nombre d'explotacions i de capacitat pràcticament no ha variat en la resta de comarques ebrenques.

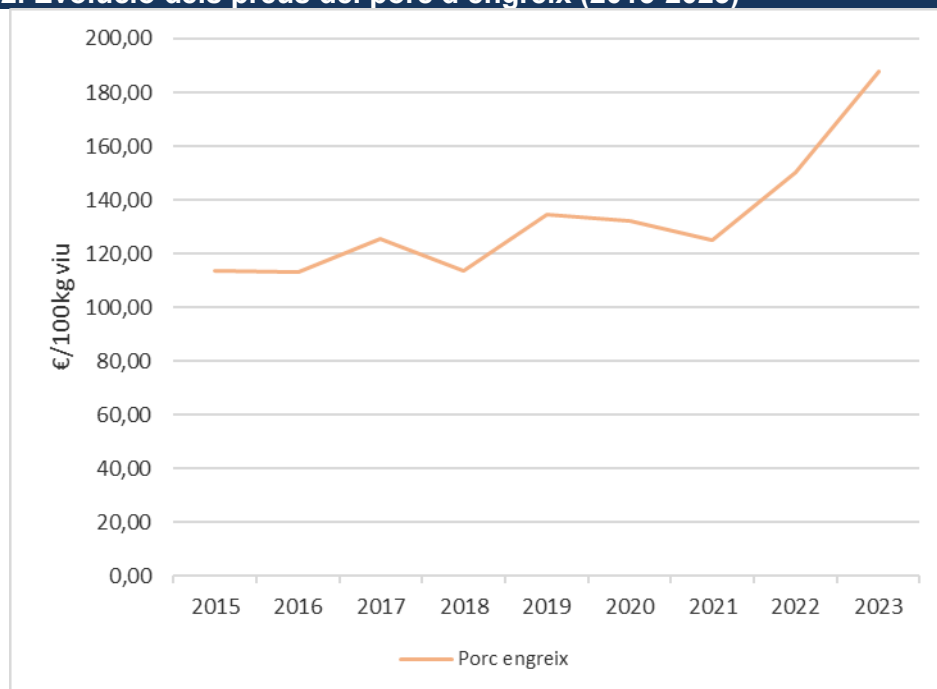
Quadre 3.3.1. Capacitat total i explotacions. Porcs d'engreix. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre (2023 i 2022)

	Nombre d'explotacions		Capacitat productiva		Variació explotacions (2023-2022)	Variació capacitat (2023-2022)
	2023	2022	2023	2022		
Baix Ebre	51	55	93.960	96.530	-7,27	-2,66
Montsià	102	101	200.357	200.666	0,99	-0,15
Ribera d'Ebre	34	33	51.112	50.623	3,03	0,97
Terra Alta	56	55	79.027	78.001	1,82	1,32
Terres de l'Ebre	243	244	424.456	425.820	-0,41	-0,32

Font: Elaboració pròpia amb dades del documents del DACAAR «Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2023» i «Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2022»

Igual que la resta de produccions ramaderes, els preus del sector porcí han continuat augmentant (gairebé el 25% respecte a l'any anterior), impulsats pel fort increment dels costos de producció i també pel dinamisme exportador del sector, que se situa en els 188 € els 100 kg en viu.

Gràfic 3.3.2. Evolució dels preus del porc d'engreix (2015-2023)

Font: Preus percebuts pel pagès. Observatori Agroalimentari de Preus (2024)

3.4. La pesca a les Terres de l'Ebre (2023)

Durant el 2023, les Terres del Ebre van representar més del 23% de les captures pesqueres de Catalunya i més del 26% dels ingressos totals. En el conjunt de les Terres de l'Ebre, però, les captures i la recaptació van disminuir (-4,7% i -6,4%, respectivament). Això, en un context en què els preus van anar a l'alça, ja que el preu mitjà del 2023 se situava en els 5,39 €/kg, el 17,88% superior al del 2022. Les captures i la recaptació van disminuir a l'Ametlla (-17,3% i -14,3%, respectivament), a l'Ampolla (-9,6% i -6,4%) i molt més moderadament a la Ràpita (la llotja més important de Catalunya quant a recaptació i captures). En canvi, les captures i la recaptació van augmentar a Deltebre i les Cases d'Alcanar. El quadre 3.4.1. presenta tota la informació.

Quadre 3.4.1. Captures pesqueres (en kg) i import (en €). Principals llotges de les Terres de l'Ebre (2023 i 2022)

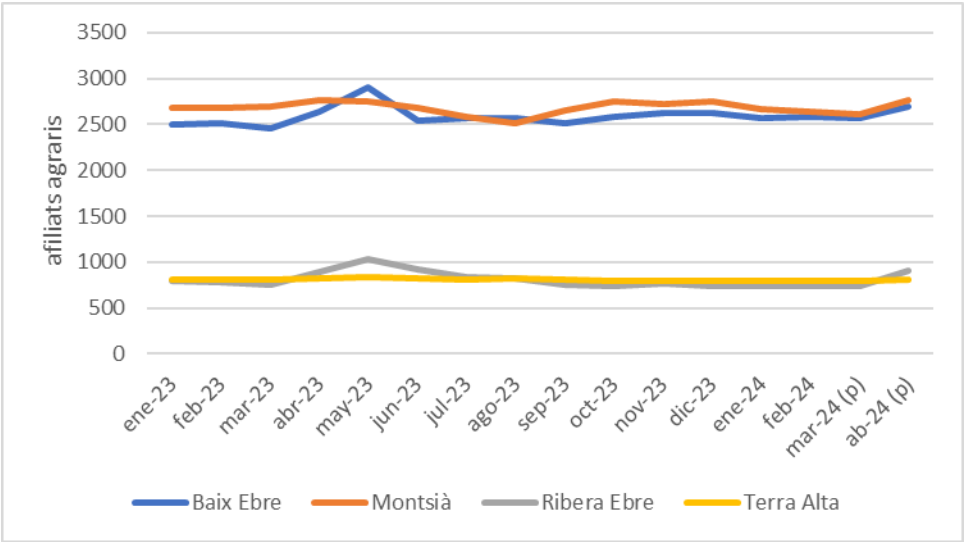
	Captures (en kg)		Recaptació (en €)		Variació captures 2023-2022	Variació recaptació 2023-2022
	2023	2022	2023	2022		
Deltebre	367.690	327.375	2.494.276	2.474.245	12,31	0,81
L'Ametlla de Mar	1.009.720	1.220.814	6.128.715	7.149.922	-17,29	-14,28
L'Ampolla	196.804	217.776	1.274.016	1.360.709	-9,63	-6,37
Les Cases d'Alcanar	176.790	167.782	1.025.935	962.544	5,37	6,59
La Ràpita	2.167.787	2.176.460	12.306.658	12.868.629	-0,40	-4,37
Terres de l'Ebre	3.918.791	4.110.207	23.229.600	24.816.049	-4,66	-6,39

Font: Estadístiques pesqueres, Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (2024)

4. L'evolució de l'ocupació i l'atur del sector primari (2023)

Per tal d'analitzar l'evolució del mercat de treball en el sector agrari de les Terres de l'Ebre, utilitzarem la informació sobre afiliats a la Seguretat Social que facilita l'Idescat. La darrera dada disponible, en el moment de tancar aquest informe, correspon a l'abril del 2024 (dades provisionals). En aquest moment, hi havia 7.175 afiliats agraris a les Terres de l'Ebre (afiliats segons residència patronal de l'afiliat), la majoria dels quals es localitzen al Baix Ebre i al Montsià. Cal tenir en compte, però, que l'agricultura és un sector força estacional i les dades poden variar d'un mes a un altre, tal com es pot observar en el gràfic 4.1. També cal tenir present que aquestes dades corresponen a l'afiliació segons la residència de l'afiliat i no segons la localització de les empreses, i que inclou els afiliats en el règim especial agrari en situació d'inactivitat.

Gràfic 4.1. Evolució dels afiliats a la Seguretat Social en el sector agrari. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta (gener 2023- abril 2024)

Font: Idescat 2024

L'afiliació al sector agrari pràcticament s'ha mantingut estable entre gener del 2023 i gener del 2024. Les pèrdues d'afiliats del Montsià (-0,6%), la Ribera d'Ebre (6,9%) i la Terra Alta (-1,2%) es van veure gairebé compensades amb els increments al Baix Ebre (2,8%). En el conjunt de les Terres de l'Ebre, els afiliats van disminuir el -0,15%, un percentatge inferior al del conjunt de Catalunya (-0,4%).

Quadre 4.1. Afiliats agraris. Taxes de variació. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta, Terres de l'Ebre i Catalunya (gener de 2024 - gener de 2023)

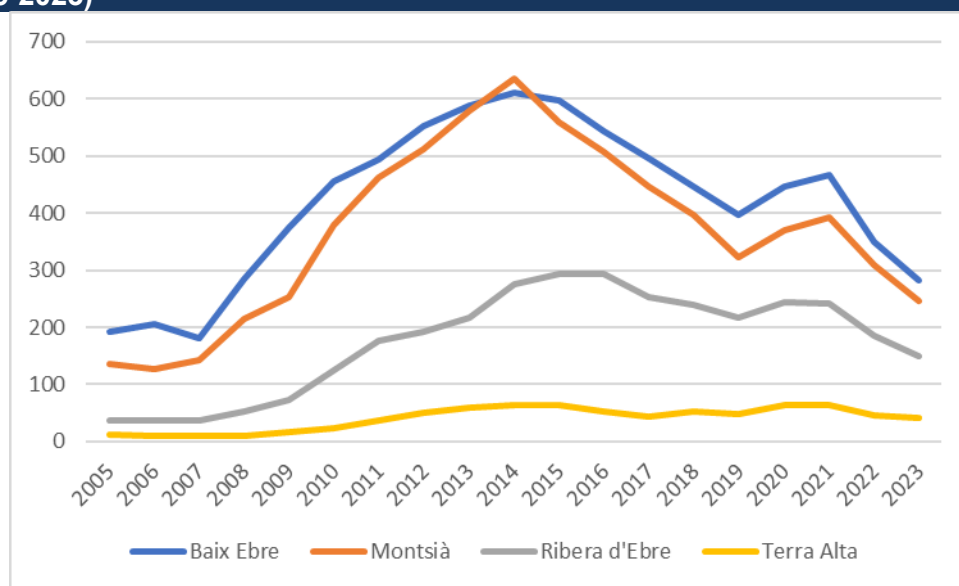
	Gener 2024*	Gener 2023*	Variació 2024-23 (%)
Baix Ebre	2.565	2.495	2,81
Montsià	2.665	2.680	-0,56
Ribera d'Ebre	740	795	-6,92
Terra Alta	805	815	-1,23
Terres de l'Ebre	6.775	6.785	-0,15
Catalunya	52.360	52.570	-0,40

* Darrer dia del mes.

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat (2024)

El gràfic 4.2 ens permet observar l'evolució del nombre d'aturats registrat des del 2005. S'observa un fort increment d'aturats en el sector des del 2008 fins al 2014 i un repunt dels aturats el 2020 i el 2021. En canvi, el 2022 s'observa una important davallada en el nombre d'aturats. Aquesta tendència s'ha mantingut el 2023: el nombre d'aturats agraris ha disminuït en les quatre comarques ebrenques: el -19,7% al Baix Ebre, el -20,6% al Montsià, el -18,8% a la Ribera d'Ebre i el -11,6% a la Terra Alta.

Gràfic 4.2. Aturats registrats en el sector agrari. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta (2005-2023)

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat (2024)

5. Consideracions finals

Els anys 2022 i 2023 han continuat marcats, per una banda, per la situació de sequera i les condicions climàtiques adverses, que han fet disminuir les produccions i, per una altra banda, per l'augment dels preus.

Pel que fa a la primera qüestió, hem pogut observar com en totes les comarques ebrenques el VAB real del sector agrari va disminuir el 2022: el -22,3% a la Ribera d'Ebre, el -18,6% a la Terra Alta, el -14,3% al Montsià i el -9,5% al Baix Ebre. Per tant, l'aportació al creixement del PIB comarcal va ser negativa.

Aquesta davallada es manifesta en totes les principals produccions agràries ebrenques el 2022. Els sectors amb caigudes de la producció més pronunciades han estat l'oli d'oliva (-65,7% en el conjunt de les Terres de l'Ebre), l'ametlla (-60%), la fruita dolça (-61% en préssecs, -58% en nectarines i -58% en cirera). També va ser una mala collita per al sector cítric (-25% en taronges i -21% en mandarines) i per a la vinya (-16%). Les caigudes més moderades són el sector de l'horta (tomàquets -8,5%, carxofa -13%), la planta ornamental (-8,7%) i l'arròs (-2%).

Els sectors ramaders, en canvi, s'han mantingut estables. Hi ha hagut un lleuger augment en la capacitat i les explotacions d'aviram (al voltant de l'1%) i un molt lleuger descens en la capacitat i el nombre d'explotacions del sector porcí (inferior al -1%).

En la pesca, s'han reduït el nombre de captures (-4,6%) i de recaptació (-6,4%), tot i que les llotges de Deltebre i les Cases d'Alcanar han escapat d'aquesta tendència a la baixa.

Pel que fa als preus, els forts increments de preus del 2022 s'han mantingut el 2023 en la majoria de produccions. Els increments més pronunciats entre el 2022 i 2023 s'han produït en les taronges, que gairebé han duplicat el seu preu, l'oli d'oliva (amb un increment del 33,6% respecte al 2022) i la carxofa (50%). El fort augment del preu del raïm (41%) ha repercutit en el preu del vi, especialment del vi blanc (increment de preus del 30%). També han augmentat els preus rebuts pels productors del sector porcí (25%) i d'ous (29%), i els productors de cireres (11%) i arròs (6,4%). Els preus de la planta ornamental pràcticament s'han mantingut estables. En canvi, han disminuït els preus del tomàquet (-10%), l'ametlla i, sobretot, els preus dels préssecs (-25%) i les nectarines (-24%).

Cal tenir en compte, però, que aquesta millora en els preus rebuts pels productors no s'està reflectint en una millora de la renda agrària, que ha disminuït prop del 10% en termes reals. El creixement dels costos de producció i els marges de la distribució expliquen per què aquest augment dels preus no acaba repercutint en una millora de la retribució dels pagesos.

Malgrat tot, la mala situació del sector no s'està reflectint en el mercat de treball: tot i que hi ha una lleugera davallada dels afiliats agraris, el nombre d'aturats està disminuint.

- BBVA Research. *Anuari Econòmic Comarcal 2022*, 2023.
- Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. *Comerç Exterior agroalimentari*, 2024.
- Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. *Superfícies, Rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris*, 2023 i 2024.
- Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. *Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris*, 2022 i 2023.
- Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. *Avanç de la Renda Agrària de Catalunya 2023*, 2024.
- Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. *Nombre explotacions i places de bestiar per comarca*, 2023.
- Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. *Nombre explotacions i places de bestiar per comarca*, 2022.
- Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. *Estadístiques pesqueres*, 2024.
- Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. *Observatori Agroalimentari de Preus. Preus percebuts pels agricultors*, 2024.
- Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. *Nota de Conjuntura Econòmica*, 126, maig de 2024.
- Idescat. *Afiliats a la Seguretat Social, Banc d'estadístiques de municipis i comarques*, 2024.
- Idescat. *Aturats registrats, Banc d'estadístiques de municipis i comarques*, 2024.

Capítol 3. El sector industrial a les Terres de l'Ebre (2023)

*Dra. Mónica Martín
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció

L'anàlisi econòmica del sector industrial a les Terres de l'Ebre examina l'estat actual de la seva activitat econòmica i l'evolució recent. En aquest context, la indústria es refereix a les activitats productives que transformen matèries primeres i consums intermedis en béns elaborats. L'estudi se centra en la capacitat del sector per generar valor afegit i en la caracterització del mercat laboral industrial. Les principals variables utilitzades són el valor afegit brut (VAB) i les relacionades amb l'ocupació i el teixit empresarial industrial. Aquests indicadors permeten analitzar la dinàmica de producció de l'últim any i identificar les principals tendències. L'anàlisi proporciona una visió agregada del sector industrial que es complementa amb una perspectiva específica sobre les manufactures.

L'evolució de l'activitat generada pel sector industrial s'analitza mitjançant les taxes de variació del seu valor afegit. Aquest indicador mostra dues perspectives del procés productiu de les empreses del sector industrial. D'una banda, reflecteix l'evolució del valor a preus de mercat de la producció de béns industrials en un territori, un cop deduït el cost de les mercaderies utilitzades en el procés de producció, conegut com a valor afegit de la indústria. D'altra banda, des del punt de vista de la remuneració dels factors productius primaris, el resultat mostra el creixement de les rendes que han percebut el factor treball (sous dels assalariats) i el factor capital (beneficis empresarials).

Un cop superat l'impacte inicial de la pandèmia i començada la recuperació, l'esclat de la guerra a Ucraïna ha afectat el teixit empresarial de l'Ebre. Els efectes negatius derivats dels increments de costos, les ruptures en les cadenes de subministrament i les dificultats amb el transport internacional es reflecteixen en algunes de les variables econòmiques del territori. En termes generals, els resultats mostren un estancament en la recuperació del sector industrial, especialment en el sector manufacturer, i reflecteixen un lleuger decreixement de la seva activitat i ocupació. L'anàlisi del VAB, que permet estudiar l'evolució de l'activitat en termes de producció neta del consum intermedi, revela l'impacte de l'inici de la guerra d'Ucraïna en l'activitat industrial i manufacturera. Aquest conflicte ha revertit l'impuls positiu que s'havia començat a observar i supera l'impacte negatiu de la COVID-19. Tant la indústria com la manufactura registren taxes negatives en la seva activitat, en contrast amb les taxes positives de l'any anterior (taula 1). Les taxes negatives d'aquests indicadors

reflecteixen, així, l'impacte d'un escenari desfavorable que afecta l'activitat productiva de la indústria i les manufactures ebrenques.

Taula 1. Resum perfil i dinàmica industrial a les Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

INDÚSTRIA sobre TOTAL ECONOMIA				
		VAB	Ocupació	Autònoms
Taxa de creixement total economia (%)	'22-'21			
VAB	'23-'22	4,2	0,61	-0,87
Pes indústria sobre total economia (%)	'21			
VAB	'22	37,9	21,10	6,38
Aportació indústria al creixement total economia (pp)	'22-'21			
VAB	'23-'22	-0,1	0,03	0,55
Ocupació i treballadors autònoms				
MANUFACTURES sobre INDÚSTRIA				
		VAB	Ocupació	Autònoms
Taxa de creixement indústria (%)	'22-'21			
VAB	'23-'22	-0,2	0,14	8,59
Pes manufactures sobre indústria (%)	'21			
VAB	'22	36,7	88,82	98,05
Aportació manufactures al creixement indústria (pp)	'22-'21			
VAB	'23-'22	-0,3	-0,13	-1,82
Ocupació i treballadors autònoms				
Taxa de creixement manufactures (%)	'22-'21			
VAB	'23-'22	-0,9	-0,14	-1,86
Ocupació i treballadors autònoms				

Font: Elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2023 (VAB) i Idescat (ocupació i treballadors autònoms)

Tal com es pot observar en la taula 1, l'activitat industrial de les Terres de l'Ebre va experimentar una contracció del 0,2% entre el 2022 i el 2021. A més, amb un pes del 37,9% en el conjunt de l'economia ebrenca, la indústria va contribuir negativament a l'augment de l'activitat econòmica, amb un efecte negatiu de 0,1 punts. Pel que fa a les manufactures, l'activitat productiva també va disminuir el 2022 respecte al 2021, però amb una taxa de variació més elevada (-0,9%). Aquestes dades indiquen que les manufactures van tenir un fort impacte negatiu en la contracció industrial de les Terres de l'Ebre, degut a la combinació de la seva reducció i la seva participació en l'activitat industrial ebrenca, que és del 36,7%.

Les dades disponibles sobre les cotitzacions a la Seguretat Social proporcionades per l'Idescat permeten examinar l'àmbit de l'ocupació i dels treballadors autònoms. La taula 1 ofereix un resum del perfil i la dinàmica del mercat de treball industrial a les Terres de l'Ebre amb la informació més actualitzada. Comparant la situació del 2023 amb la del 2022, destaca una clara recuperació en el mercat laboral per als treballadors assalariats de la indústria i per als treballadors autònoms, tant en el context de la indústria com en l'economia global. Això suggereix una millora general en les condicions ocupacionals i una tendència positiva en la reactivació econòmica. No obstant això, és important assenyalar que les dades revelen taxes negatives en el sector manufacturer.

Aquest informe actualitzat de la indústria pretén abordar qüestions rellevants que permetin seguir l'evolució de l'activitat industrial i manufacturera a les Terres de l'Ebre. Es dedica especial atenció al paper de la indústria, donant resposta a preguntes com les següents:

- Quin és el pes relatiu de l'activitat industrial en el total de l'activitat productiva de les Terres de l'Ebre? I quina importància tenen les activitats manufactureres dins de la indústria?
- Com ha variat el creixement de l'activitat industrial i manufacturera a les Terres de l'Ebre?
- Quina ha estat la contribució de l'activitat industrial al creixement econòmic de la regió? I quina és la contribució específica de la indústria manufacturera?
- Quines oportunitats d'ocupació ofereix el sector industrial a les Terres de l'Ebre?

L'informe està organitzat en quatre seccions que examinen el perfil i la dinàmica de la indústria a les Terres de l'Ebre, a més d'incloure una última secció que presenta la singularitat dels projectes i iniciatives que consoliden i enforteixen l'activitat industrial. Després d'aquesta introducció, la següent secció identifica el perfil i la dinàmica industrial característics de les Terres de l'Ebre, mentre que la que hi ha a continuació se centra a explorar aquesta anàlisi des d'una perspectiva territorial. La quarta secció, al seu torn, realitza un estudi específic en l'àmbit de les manufactures, mentre que la cinquena aprofundeix en les activitats que conformen la indústria manufacturera. Finalment, l'última secció tracta la importància de construir un engranatge industrial a

través de projectes i iniciatives que van singularitzant l'activitat industrial de les Terres de l'Ebre.

2. El perfil i dinàmica industrial de les Terres de l'Ebre

L'activitat industrial engloba una àmplia gamma de processos de producció, incloent-hi les indústries extractives, manufactureres, energètiques i aquelles relacionades amb l'aigua, el sanejament i la gestió de residus. En un context territorial específic, la capacitat d'aquestes empreses per generar activitat econòmica es mesura principalment a través del valor afegit que produeixen. Així, l'evolució d'aquest valor afegit proporciona una visió relativa del creixement de l'activitat industrial en un període determinat.

A les Terres de l'Ebre, les activitats que produeixen béns industrials representen aproximadament el 37,9% del valor afegit brut (VAB) total. L'any 2022, aquestes activitats van experimentar una reducció de la seva producció en un 0,2%. Tot i això, aquesta recessió industrial és menor que la mitjana de l'economia catalana, que va ser del 2,0%. Això reflecteix una certa resiliència del sector, impulsada per la seva capacitat de recuperació després de les pèrdues derivades de la recessió causada per la pandèmia de la COVID-19. Des de l'any 2019 fins al 2022, l'activitat industrial a les Terres de l'Ebre ha experimentat una reducció acumulada del 6,4%. No obstant això, la indústria manufacturera ha patit una caiguda lleugerament inferior, del 5,8% en el mateix període (taula 2).

Taula 2. Perfil i dinàmica de l'activitat industrial. Terres de l'Ebre

		Terres de l'Ebre	Catalunya
VAB total (%)			
Pes sobre VAB total Catalunya	'21	2,0	100
Taxa de creixement	'22-'21	4,2	5,6
VAB industrial (%)			
Taxa de creixement	'22-'21	-0,2	-2,0
Pes indústria en el VAB total	'21	37,9	20,2
Canvi acumulat (%)			
VAB total	'22-'19 ('22-'13)	-0,4 (16,2)	-1,0 (16,6)

VAB industrial	'22-'19 ('22-'13)	-6,4 (15,2)	-10,6 (9,3)
VAB manufacturer	'22-'19 ('22-'13)	-5,8 (13,2)	-10,6 (10,6)
Índex d'industrialització	'21	1,88	1,0

Font: Elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2023

Pel que fa a la proporció del sector industrial respecte a la seva activitat total és més elevada que la mitjana catalana a les Terres de l'Ebre, la qual cosa indica que, en termes comparatius, aquest territori està més enfocat en la seva activitat industrial que Catalunya en el seu conjunt (taula 2). Així, la significativa activitat industrial present a les Terres de l'Ebre representa una part molt rellevant de l'estructura econòmica del territori. Aquesta importància relativa es manifesta a través de l'índex d'especialització, que revela que l'activitat econòmica de les Terres de l'Ebre està més especialitzada en la producció de béns industrials que l'economia catalana en general.

Aquesta especialització, evidenciada per l'índex, reflecteix que la contribució del valor afegit brut (VAB) industrial a les Terres de l'Ebre és 1,88 vegades més gran (taula 2) que la seva contribució a l'activitat productiva total de Catalunya.

La capacitat del teixit empresarial per generar ocupació relacionada amb la indústria es pot analitzar mitjançant la informació sobre el nombre de treballadors assalariats i autònoms, com es mostra en la taula 3.

Considerant el primer grup, les dades de la Seguretat Social proporcionades per l'Idescat mostren que els treballadors del sector industrial representen el 21,10% de l'ocupació total a les Terres de l'Ebre. Aquest col·lectiu ha augmentat en el 0,14% durant l'any 2023 en comparació amb el 2022. Així mateix, s'observa que l'ocupació total a les Terres de l'Ebre ha experimentat un creixement de l'1,4%; el sector industrial ha contribuït amb 0,03 punts percentuals a aquest augment. Malgrat això, aquesta contribució del sector industrial a l'augment de l'ocupació total al territori ha estat menor que la que s'observa en el conjunt de l'economia catalana (taula 3).

El nombre d'empreses del sector industrial constitueix el 9,39% del total d'empreses a les Terres de l'Ebre, amb una disminució de l'1,73% durant l'últim any. Ara bé, el pes de les empreses industrials en el teixit empresarial ebrenç és lleugerament superior al

que tenen en l'estructura empresarial catalana. Tot i això, atès que les empreses industrials tenen poc pes en el conjunt del teixit empresarial i el seu creixement és negatiu, la seva contribució ha afectat negativament el creixement de l'ocupació.

Taula 3. Perfil i dinàmica de l'ocupació i el teixit empresarial industrial. Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

Treballadors			Terres de l'Ebre	Catalunya
Ocupats total	Pes sobre ocupats total Catalunya	'23	1,40	100,00
	Taxa de creixement	'22-'23	0,61	3,63
Ocupats indústria	Pes sobre ocupats indústria Catalunya	'23	1,72	100,00
	Taxa de creixement	'22-'23	0,14	1,75
	Pes sobre ocupats totals	'22	21,10	15,48
	Aportació al creixement de l'ocupació total	'22-'23	0,03	0,27
Empreses			Terres de l'Ebre	Catalunya
Empreses total	Pes sobre empreses total Catalunya	'23	2,29	100,00
	Taxa de creixement	'22-'23	-0,88	0,48
Empreses indústria	Pes sobre empreses indústria Catalunya	'23	1,62	100,00
	Taxa de creixement	'22-'23	-1,73	-1,03
	Pes sobre empreses totals	'22	9,39	8,90
	Aportació al creixement de les empreses total	'22-'23	-0,16	-0,09
Autònoms			Terres de l'Ebre	Catalunya
Autònoms total	Pes sobre autònoms total Catalunya	'23	2,67	100,00
	Taxa de creixement	'22-'23	-0,87	0,31
Autònoms indústria	Pes sobre autònoms indústria Catalunya	'23	1,63	100,00
	Taxa de creixement	'22-'23	8,59	-2,12
	Pes sobre autònoms totals	'22	6,38	6,76
	Aportació al creixement dels autònoms total	'22-'23	0,55	-0,14

Font: Elaboració a partir de dades de l'Idescat

Quant als treballadors autònoms, els registres de la Seguretat Social publicats per l'Idescat mostren una disminució del 0,87% en el nombre de treballadors autònoms en l'economia ebrenca durant el 2023. No obstant això, aquesta tendència negativa no es reflecteix en el sector industrial, que experimenta un creixement del 8,59%. En comparació amb les Terres de l'Ebre, la dinàmica d'aquest grup en la indústria a tot Catalunya és totalment contrària, ja que el nombre total de treballadors autònoms va augmentar el 0,31%, mentre que en el sector industrial va disminuir el 2,12%.

3. El perfil i dinàmica industrial a les comarques de les Terres de l'Ebre

En el context de les Terres de l'Ebre, les característiques particulars de cada comarca defineixen els aspectes distintius que configuren l'eix territorial.

Taula 4. Perfil i dinàmica de l'activitat industrial a les comarques. Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

		Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Catalunya
VAB industrial Pes sobre VAB total	'21	19,9	23	75,3	50,2	20,2
VAB industrial Taxa de creixement	'22-'21	-1,3	-2,0	0,9	-1,3	-2,0
VAB industrial Aportació a la Taxa de creixement del VAB total	'22-'21	-0,3	-0,5	0,7	-0,7	-0,4
VAB total Taxa de creixement	'22-'21	6,3	4,6	1,6	1,1	5,6

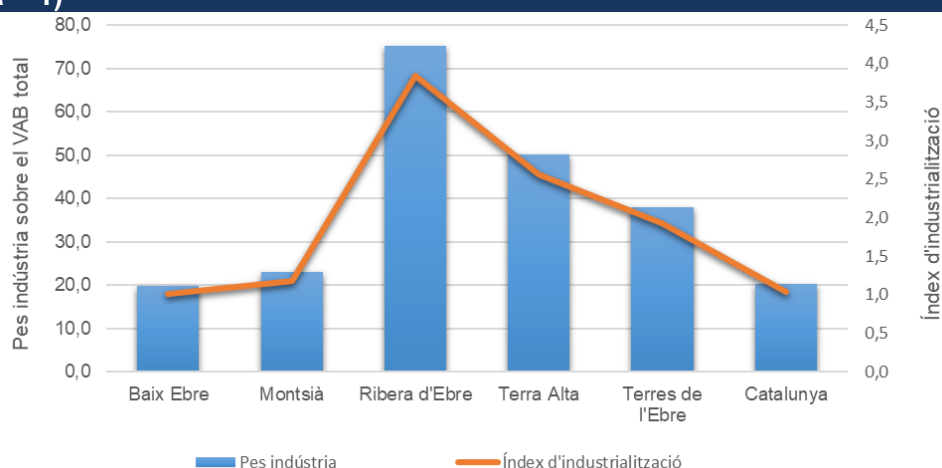
Font: Elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2023

Les dades del valor afegit brut (VAB) industrial reflecteixen l'evolució de l'últim any i la rellevància de la indústria en l'activitat econòmica de cada comarca (taula 4):

- En cadascuna de les comarques, el sector industrial té una participació considerablement superior a la mitjana de Catalunya (excepte al Baix Ebre), principalment a causa de l'activitat del sector energètic inclosa en el VAB industrial.
- Al Baix Ebre, el pes del sector industrial és lleugerament menor que el de l'economia catalana en general, ara bé la seva caiguda ha estat menys pronunciada que la mitjana del sector a Catalunya.
- A la Ribera d'Ebre, el VAB industrial ha experimentat creixements positius, en contrast amb la taxa negativa que s'ha registrat en el sector a Catalunya.
- Al Baix Ebre, tot i haver patit una disminució del VAB industrial, aquesta ha estat inferior a la de l'economia catalana en el seu conjunt

La rellevància de la indústria en l'economia de cada territori reflecteix la importància de la producció de béns industrials i, en comparació amb la mitjana de Catalunya, permet observar l'índex d'industrialització de la comarca. A la Ribera d'Ebre, el VAB industrial té un pes més de quatre vegades superior al que representa en l'economia catalana (cal precisar que el sector energètic està inclòs en aquest VAB), mentre que a la Terra Alta, el multiplica gairebé per 3 (figura 1).

**Figura 1. Pes de la indústria sobre el VAB total i índex d'industrialització (2022)
(Catalunya = 1)**

Font: Elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2023

Taula 5. Perfil i dinàmica de l'ocupació i el teixit empresarial industrial a les comarques de les Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

Treballadors				Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Ocupats total comarca	Pes sobre ocupats total Terres de l'Ebre	'23		51,14	36,68	8,00	4,18
	Taxa de creixement	'22-'23		0,22	1,55	-0,18	-1,11
Ocupats indústria comarca	Pes sobre ocupats indústria Terres de l'Ebre	'23		38,16	49,01	5,43	7,35
	Taxa de creixement	'22-'23		0,26	0,95	-0,26	-5,75
	Pes sobre ocupats totals comarca	'22		15,66	28,23	14,25	38,76
	Aportació al creixement de l'ocupació total comarca	'22-'23		0,04	0,27	-0,04	-2,23
Empreses				Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Empreses total comarca	Pes sobre empreses total Terres de l'Ebre	'23		46,25	37,30	10,10	6,35
	Taxa de creixement	'22-'23		-0,84	-0,70	-1,21	-1,71
Empreses indústria comarca	Pes sobre empreses indústria Terres de l'Ebre	'23		38,04	39,71	10,75	11,51
	Taxa de creixement	'22-'23		-1,11	-2,68	3,67	-5,10
	Pes sobre empreses totals comarca	'22		7,68	10,11	9,44	17,48
	Aportació al creixement de les empreses total comarca	'22-'23		-0,09	-0,27	0,35	-0,89
Autònoms				Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Autònoms total comarca	Pes sobre autònoms total Terres de l'Ebre	'23		40,73	37,71	11,42	10,13
	Taxa de creixement	'22-'23		-0,53	-0,24	-3,20	-1,87
Autònoms indústria comarca	Pes sobre autònoms indústria Terres de l'Ebre	'23		33,09	34,05	20,74	12,11
	Taxa de creixement	'22-'23		-1,08	0,35	57,27	5,21
	Pes sobre autònoms totals comarca	'22		5,71	6,27	7,82	7,79
	Aportació al creixement dels autònoms total comarca	22-23		-0,06	0,02	4,48	0,41

Font: Elaboració a partir de dades de l'Idescat

Quant a les dades sobre ocupació en el sector industrial a les comarques de les Terres de l'Ebre es poden destacar els trets principals següents (taula 5 comparada amb la taula 3):

- Treballadors per compte aliè:
 - El Baix Ebre i el Montsià han experimentat taxes de creixement positives en l'ocupació industrial tot i que inferiors a les registrades en el conjunt de Catalunya (1,75%), però per sobre de la registrada com a mitjana a les Terres de l'Ebre (0,14%).
 - Al Baix Ebre, el Montsià i la Terra Alta el pes de l'ocupació industrial en el total dels ocupats representa un percentatge superior al de la mitjana de Catalunya (15,48%), i el Montsià i la Terra Alta per sobre de la del conjunt de les Terres de l'Ebre (21,10%).
- Empreses:
 - El Baix Ebre ha registrat una caiguda inferior a l'experimentada pel teixit empresarial industrial del conjunt de les Terres de l'Ebre (-1,73%). Montsià i la Terra Alta han patit una major contracció. Per altra banda, s'observa que la Ribera d'Ebre ha experimentat un increment en les empreses industrials.
 - Al Montsià, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta les empreses industrials representen un percentatge superior al de la mitjana de Catalunya (8,9%) i a la del conjunt de les Terres de l'Ebre (9,39%).
- Treballadors autònoms:
 - El Montsià, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta registren un increment del nombre de treballadors autònoms de la indústria que contrasta amb la caiguda patida per l'economia catalana (-2,12%).
 - El Baix Ebre registra una taxa negativa, però inferior a la que experimenta l'economia catalana (-2,12%).

4. Perfil i dinàmica de les manufactures a les comarques de les Terres de l'Ebre

A continuació, es realitza una anàlisi detallada sobre una subsecció del sector industrial, concretament sobre les activitats manufactureres. A través d'aquesta anàlisi, s'aprofundeix en les dades que permeten observar l'evolució del valor afegit d'aquestes activitats, així com el seu impacte en l'ocupació i en el teixit empresarial. Es busca

proporcionar una visió completa i exhaustiva de com aquest sector influeix en l'economia i en la dinàmica laboral de les Terres de l'Ebre.

Taula 6. Perfil i dinàmica de l'activitat manufacturera a les comarques de les Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

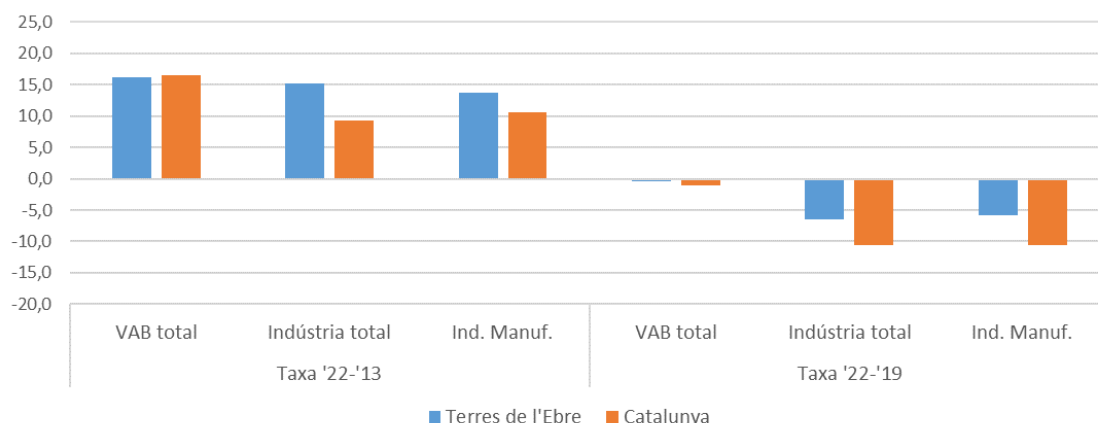
		Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
VAB manufactures Pes sobre VAB industrial	'21	72,50	92,50	6,20	33,80	36,7	84,5
VAB manufactures Taxa de creixement	'22-'21	-0,10	-1,30	-3,10	-0,10	-0,9	-9,9
VAB manufactures Aportació a la taxa de creixement del VAB industrial (pp)	'22-'21	0,00	-1,20	-0,20	0,00	-0,3	-8,3
VAB industrial Taxa de creixement	'22-'21	6,30	4,60	1,60	1,10	-0,2	-2,0

Font: Elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2023

En termes generals es poden extreure els resultats següents (taula 6) de l'anàlisi comarcal:

- Al Montsià, l'activitat manufacturera té una presència més destacada en el sector industrial en comparació amb la mitjana de les Terres de l'Ebre i l'economia catalana en general.
- Totes les comarques han experimentat una disminució en la producció de manufactures, tot i que aquesta disminució és menor que la reducció de l'activitat a Catalunya en conjunt (-9,9%).
- En tot l'àmbit de les Terres de l'Ebre, la recessió de l'activitat manufacturera ha impactat negativament en l'activitat industrial en general, amb un impacte de 0,3 punts percentuals.

Figura 2. Indústria manufacturera. Creixement del VAB total, industrial i manufacturer. Taxa real de variació acumulada (2022-2013 i 2022-2019)

Font: Elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2023

A la figura 2, es pot observar l'increment o disminució acumulada de l'activitat econòmica, industrial i manufacturera durant el període 2019-2022 i el subperíode 2013-2022. A les Terres de l'Ebre, l'increment acumulat per la indústria entre el 2013 i el 2022 ha estat significatiu i superior a la mitjana de l'activitat econòmica industrial catalana. A més, l'increment de l'activitat manufacturera a les Terres de l'Ebre també ha estat més gran que el de les manufactures catalanes en general. No obstant això, en comparar l'activitat manufacturera del 2022 amb la del 2019, s'observa una disminució acumulada que ha impactat negativament en la dinàmica del sector. Tot i això, la disminució acumulada per les manufactures en aquest període ha estat lleugerament inferior a la de l'activitat industrial total a les Terres de l'Ebre, però també molt inferior a la de la indústria catalana i la seva activitat manufacturera.

Taula 7. Creixement del VAB pb industrial manufacturer (2003-2022)

Taxa real de variació acumulada

Acumulat 2022-2019			
	VAB total	Indústria total	Indústria manufacturera
Baix Ebre	1,7	-8,2	-6,9
Montsià	2,8	-3,2	-4,5
Ribera d'Ebre	-5,5	-5,9	-8,2
Terra Alta	-5,8	-10,5	-5,0
Terres de l'Ebre	-0,4	-6,4	-5,8
Catalunya	-1,0	-10,6	-10,6
Demarcació TGN	-3,7	-12,9	-14,6

Acumulat 2022-2013			
	VAB total	Indústria total	Indústria manufacturera
Baix Ebre	15,0	2,4	13,4
Montsià	17,5	10,5	13,6
Ribera d'Ebre	15,5	17,9	11,9
Terra Alta	10,6	20,1	16,3
Terres de l'Ebre	16,2	15,2	13,7
Catalunya	16,6	9,3	10,6
Demarcació TGN	14,8	11,7	11,1

Mitjana anual 2022-2013			
	VAB total	Indústria total	Indústria manufacturera
Baix Ebre	1,7	0,3	1,5
Montsià	1,9	1,2	1,5
Ribera d'Ebre	1,7	2,0	1,3
Terra Alta	1,2	2,2	1,8
Terres de l'Ebre	1,8	1,7	1,5
Catalunya	1,8	1,0	1,2
Demarcació TGN	1,6	1,3	1,2

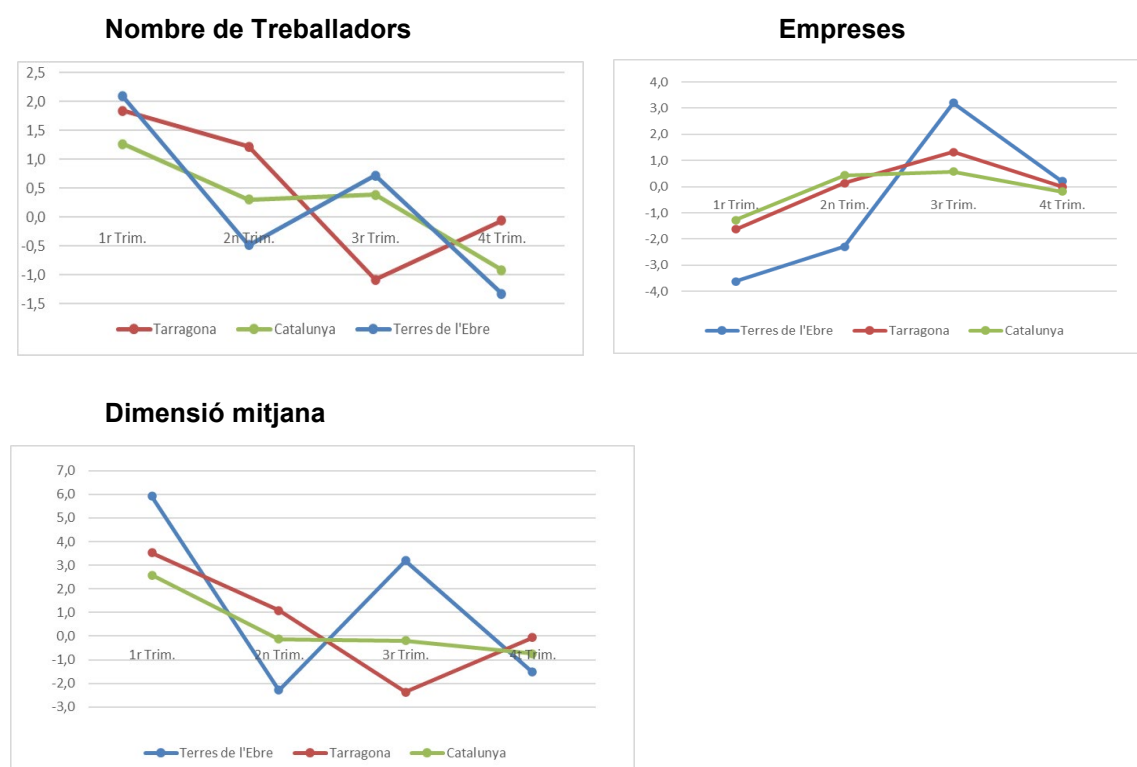
Font: Elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2023

En termes acumulats, la reducció experimentada entre el 2019 i el 2022 va provocar que la producció industrial a les Terres de l'Ebre el 2022 es contragués en el 6,4%, mentre que el nivell d'activitat manufacturera va experimentar una reducció lleugerament menor (-5,8%) (taula 7). No obstant això, si considerem un període més llarg, del 2022 al 2013, es pot observar que malgrat aquesta disminució conjuntural de l'activitat, la producció industrial encara manté un augment del 15,2% i la manufacturera del 13,7%. Aquesta perspectiva temporal més àmplia ens permet comprendre millor la tendència de creixement a llarg termini dels sectors industrial i manufacturer a les Terres de l'Ebre, malgrat les oscil·lacions a curt termini.

Aquesta evolució positiva en la indústria i les manufactures entre els anys 2013 i 2022 ha estat generalitzada en totes les comarques de les Terres de l'Ebre. Ara bé, pel que fa a l'impacte acumulat del 2019, que encadena dos escenaris negatius (la COVID i la guerra d'Ucraïna):

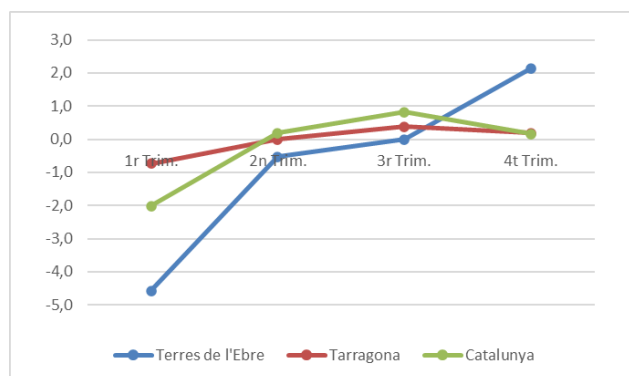
- Totes les comarques, entre el 2019 i el 2022 han experimentat una reducció acumulada de l'activitat industrial.
- Pel que fa l'activitat econòmica total de les Terres de l'Ebre ha patit una disminució entre el 2019 i el 2022, però el Baix Ebre i el Montsià han acumulat un increment.
- Entre el 2013 i el 2022, l'activitat total, la industrial i la manufacturera de les Terres de l'Ebre han generat increments acumulats en totes les comarques.
- La comarca que ha registrat un major increment entre el 2013 i el 2022, però ha patit una major reducció entre el 2019 i el 2022, ha estat la indústria de la Terra Alta (20,1% i 10,5%, respectivament).
- L'activitat manufacturera de la Terra Alta va registrar un increment acumulat del 16,31% entre el 2013 i el 2022, de manera que esdevé la més elevada de les registrades a les Terres de l'Ebre, però inferior a la del conjunt de la seva indústria.

Figura 3. Creixement trimestral del nombre de treballadors, les empreses i la dimensió mitjana a la indústria manufacturera (anys 2023-22)

Font: Elaboració a partir de dades de l'Idescat

Figura 4. Creixement trimestral dels autònoms dels sectors manufacturers (anys 2023-22)

Font: Elaboració a partir de dades de l'Idescat

Les figures 3 i 4 mostren l'evolució trimestral de l'ocupació, el teixit empresarial i la dimensió mitjana en la indústria manufacturera el 2023 per al conjunt de les Terres de l'Ebre, la demarcació de Tarragona i Catalunya.

Les taxes intertrimestrals mostren el comportament cíclic de les variables dins del període en el conjunt de les Terres de l'Ebre:

- Augment del nombre de treballadors en la indústria manufacturera en el primer i tercer trimestre amb més força que a la demarcació de Tarragona i que a Catalunya.
- Caiguda del nombre de treballadors en la indústria manufacturera en el segon i quart trimestre. La caiguda del quart trimestre ha estat més pronunciada que la de Catalunya.
- Recuperació en el tercer trimestre de la caiguda en el nombre d'empreses del segon trimestre, que ha estat superior a la del conjunt de Catalunya i a la de la demarcació de Tarragona.
- Entre el primer i segon trimestre la caiguda en el nombre de treballadors autònoms es desaccelera i al quart semestre registra un creixement positiu.
- En el primer trimestre la reducció de treballadors autònoms ha estat molt superior a la de la demarcació de Tarragona i a l'experimentada pel conjunt de Catalunya, mentre que en el quart trimestre el creixement positiu és superior.

Taula 8. Evolució intertrimestral en percentatges. Manufactures (2023)

	1r trim.	2n trim.	3r trim.	4t trim.
Ocupació				
<i>Baix Ebre</i>	2,14	-0,48	0,49	-2,58
<i>Montsià</i>	2,75	-1,95	1,86	-0,98
<i>Ribera d'Ebre</i>	0,00	3,53	0,00	1,14
<i>Terra Alta</i>	-0,75	6,02	-4,26	0,74
<i>Terres de l'Ebre</i>	2,09	-0,48	0,73	-1,32
<i>Demarcació de Tarragona</i>	1,84	1,23	-1,08	-0,06
<i>Catalunya</i>	1,27	0,30	0,39	-0,91
Treballadors autònoms				
<i>Baix Ebre</i>	-4,17	-2,90	0,00	4,48
<i>Montsià</i>	-2,82	1,45	0,00	0,00
<i>Ribera d'Ebre</i>	-10,00	0,00	0,00	3,70
<i>Terra Alta</i>	-4,17	0,00	0,00	0,00
<i>Terres de l'Ebre</i>	-4,57	-0,53	0,00	2,14
<i>Demarcació de Tarragona</i>	-0,74	0,00	0,37	0,19
<i>Catalunya</i>	-2,01	0,18	0,81	0,16

Font: Elaboració a partir de dades de l'Idescat

L'evolució trimestral de l'ocupació i el teixit empresarial en l'àmbit comarcal es resumeix en la taula 8. A continuació, es presenta el resultat dels diferents indicadors d'acord amb els resultats registrats per les taxes anuals (taula 9).

En relació amb el sector industrial i manufacturer, les dades mostren:

- Creació/Destrucció neta en els llocs de treball:
 - Sector industrial i manufacturer creació neta: Baix Ebre i Montsià
 - Sector industrial i manufacturer destrucció neta: Ribera d'Ebre i Terra Alta
- Creació/Destrucció neta en el teixit empresarial:
 - Sector industrial i manufacturer creació neta: Ribera d'Ebre i Terra Alta
 - Sector industrial i manufacturer destrucció neta: Baix Ebre i Montsià
- Creació/Destrucció neta en els treballadors per compte propi
 - Sector industrial i manufacturer creació neta: Montsià i Terra Alta
 - Sector industrial i manufacturer destrucció neta: Baix Ebre
 - Sector industrial-creació neta i manufacturer-destrucció neta: Ribera d'Ebre

Taula 9. Perfil i dinàmica de l'ocupació i el teixit empresarial manufacturer a les comarques de les Terres de l'Ebre

Pes i taxa de creixement en %, aportació en punts percentuals

Treballadors			Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Ocupats indústria comarca	Pes sobre ocupats indústria Terres de l'Ebre	'23	38,16	49,01	5,43	7,35
	Taxa de creixement	'22-'23	0,26	0,95	-0,26	-5,75
Ocupats manufactures comarca	Pes sobre ocupats manufacturers Terres de l'Ebre	'22	39,02	51,80	5,50	8,10
	Taxa de creixement	'22-'23	0,20	0,64	-0,57	-5,87
	Pes sobre ocupats indústria comarca	'22	90,63	93,89	89,97	97,85
	Aportació al creixement de l'ocupació industrial comarca	'22-'23	0,18	0,61	-0,51	-5,75
Empreses			Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Empreses indústria comarca	Pes sobre empreses indústria Terres de l'Ebre	'23	38,04	39,71	10,75	11,51
	Taxa de creixement	'22-'23	-1,11	-2,68	3,67	-5,10
Empreses manufactures comarca	Pes sobre empreses manufactureres Terres de l'Ebre	'22	37,27	40,15	10,33	12,25
	Taxa de creixement	'22-'23	-1,41	-3,08	3,74	-5,35
	Pes sobre empreses indústria comarca	'22	87,76	90,68	85,78	95,29
	Aportació al creixement empreses indústria comarca	'22-'23	-1,24	-2,80	3,21	-5,10
Autònoms			Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
Autònoms Indústria comarca	Pes sobre autònoms indústria Terres de l'Ebre	'23	33,09	34,05	20,74	12,11
	Taxa de creixement	'22-'23	-1,08	0,35	57,27	5,21
Autònoms manufactures comarca	Pes sobre autònoms manufacturers Terres de l'Ebre	'22	36,81	37,89	11,77	13,53
	Taxa de creixement	'22-'23	-0,37	0,36	-20,18	8,70
	Pes sobre autònoms indústria comarca	'22	97,85	98,59	99,09	95,83
	Aportació al creixement autònoms indústria comarca	'22-'23	-0,36	0,35	-20,00	8,33

Font: Elaboració a partir de dades de l'Idescat

5. Les activitats manufactureres a les Terres de l'Ebre

L'activitat manufacturera es compon per un conjunt d'empreses amb processos productius força diversos. A les Terres de l'Ebre es localitza un ventall força heterogeni d'empreses dedicades a produir béns manufacturats. Aquesta heterogeneïtat es pot observar en les dades del VAB i dels ocupats desagregades del sector.

Taula 10. Grandària de les empreses segons treballadors (2023)

	Manufactures	Indústria	Total economia
Fins a 9 treballadors	13,40	12,99	30,10
De 10 a 49 treballadors	30,73	29,09	29,20
De 50 a 249 treballadors	31,75	31,89	23,46
De 250 i més treballadors	24,12	26,01	17,25
Total	100,00	100,00	100,00

Font: Elaboració a partir de dades de l'Idescat

En la distribució de les empreses manufactureres i industrials segons els treballadors, el pes queda gairebé repartit entre tres trams: entre 10 i 49 treballadors, entre 50 i 249 i més de 250 treballadors (taula 10).

Taula 11. Dinàmica manufacturera de les Terres de l'Ebre. VAB. Canvi acumulat (%) (2022-2019)

Baix Ebre		Montsià	
Indústries manufactureres	-6,9	Indústries manufactureres	-4,5
Cautxú i matèries plàstiques	4,5	Alimentació, begudes i tabac	0,7
Química i refinació de petroli	-24,7	Química i refinació de petroli	-18,9
Alimentació, begudes i tabac	-7,6	Metal·lúrgia i fab. productes metàl·lics	-8,9
Fusta i paper, arts gràfiques i suports enregistrats	-6,8	Altres prod. minerals no metàl·lics	-10,3
Metal·lúrgia i fab. productes metàl·lics	-21,9	Fusta i paper, arts gràfiques i suports enregistrats	0,7
Ribera d'Ebre		Terra Alta	
Indústries manufactureres	-8,2	Indústries manufactureres	-5,0
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	-8,1	Fusta i paper, arts gràfiques i suports enregistrats	3,2
Alimentació, begudes i tabac	-21,1	Alimentació, begudes i tabac	-18,7
Metal·lúrgia i fab. productes metàl·lics	-16,2	Productes informàtics i electrònics	11,9
Química i refinació de petroli	-3,4	Química i refinació de petroli	-2,4
Altres productes minerals no metàl·lics	-1,8	Metal·lúrgia i fab. productes metàl·lics	-11,3

Font: Elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2023

Pel que fa a l'evolució acumulada de l'activitat econòmica a la indústria manufacturera, tot i que es registra una caiguda acumulada generalitzada a les Terres de l'Ebre, s'observen diferències en el comportament comarcal en el període 2022-2019 en relació amb els subsectors (taula 11):

- Baix Ebre: creixement i caiguda acumulada de l'activitat manufacturera
 - Major creixement acumulat: cautxú i matèries plàstiques
 - Major caiguda acumulada: indústria química i refinació de petroli, i metal·lúrgia i productes metàl·lics
- Montsià: creixement i caiguda acumulada de l'activitat manufacturera
 - Major creixement acumulat: alimentació, begudes i tabac, i fusta i paper, i arts gràfiques
 - Major caiguda acumulada: indústria química i refinació de petroli, i altres productes minerals no metàl·lics
- Ribera d'Ebre: creixement i caiguda acumulada de l'activitat manufacturera
 - Major caiguda acumulada: Alimentació, begudes i tabac, i metal·lúrgia i productes metàl·lics
- Terra Alta: creixement i caiguda acumulada de l'activitat manufacturera
 - Major creixement acumulat: productes informàtics i electrònics, i fusta i paper i arts gràfiques
 - Major caiguda acumulada: alimentació, begudes i tabac, i metal·lúrgia i productes metàl·lics

Taula 12. Estructura del VAB manufactures per comarques i per subsectors (2021)

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
1 Aliments, begudes i tabac	15,41	30,09	16,39	29,12
2 Tèxtil, cuir i calçat	0,83	2,60	36,07	2,65
3 Paper i arts gràfiques	14,99	6,93	3,28	36,18
4 Química i ref. de petroli	15,82	16,13	13,11	6,76
5 Productes farmacèutics	0,83	1,19	0,00	0,00
6 Cautxú i plàstic	26,41	0,97	1,64	0,59
7 Minerals no metàl·lics	0,83	8,44	4,92	2,65
8 Metal·lúrgia i productes metàl·lics	10,04	8,55	14,75	5,88
9 Productes informàtics, electr. i òptics	0,55	0,11	0,00	11,76
10 Maquinària i equipament mecànic	0,55	1,41	1,64	0,00
11 Material de transport i ind. manufactureres diverses	0,83	1,62	0,00	0,88
12 Mobles, reparació i instal·lació, i indústries diverses	12,93	21,97	8,20	3,53
	100,00	100,00	100,00	100,00

Font: Elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2023

Taula 13. Creixement comarcal del VAB pb manufactures per subsectors (2022-2021)

Taxes reals de variació interanual en %

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta
1 Aliments, begudes i tabac	3,2	-0,2	-5,2	2,9
2 Tèxtil, cuir i calçat	-7,9	-1,8	5,1	5,4
3 Paper i arts gràfiques	13,1	-4,4	0,0	0,0
4 Química i ref. de petroli	3,1	2,3	-3,5	-3,9
5 Productes farmacèutics	-3,8	-2,9	-1,3	-1,3
6 Cautxú i plàstic	-9,4	0,0	-9,7	-2,4
7 Minerals no metàl·lics	-9,8	-2,8	0,0	6,8
8 Metal·lúrgia i productes metàl·lics	9,6	-6,8	2,3	0,0
9 Productes informàtics, electr. i òptics	-4,0	-6,9	0,0	-7,8
10 Maquinària i equipament mecànic	-0,4	0,3	1,3	1,3
11 Material de transport Indústries manufactureres diverses	-4,6	-11,6	1,2	-2,0
12 Mobles, reparació i instal·lació, i indústries diverses	-1,3	-2,4	0,9	-1,3
Total	-0,10	-1,30	-3,10	-0,10

Font: Elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2023

La informació desagregada del VAB manufacturer mostra el perfil i comportament següents a escala comarcal (taula 12 i 13 i figura 5):

- Baix Ebre:

- Major pes: cautxú i plàstic, i química i refinament de petroli
- Major creixement: paper i arts gràfiques, i metal·lúrgia i productes metàl·lics
- Major caiguda: minerals no metàl·lics
- Major aportació al creixement del sector manufacturer de la comarca: paper i arts gràfiques

- Montsià:

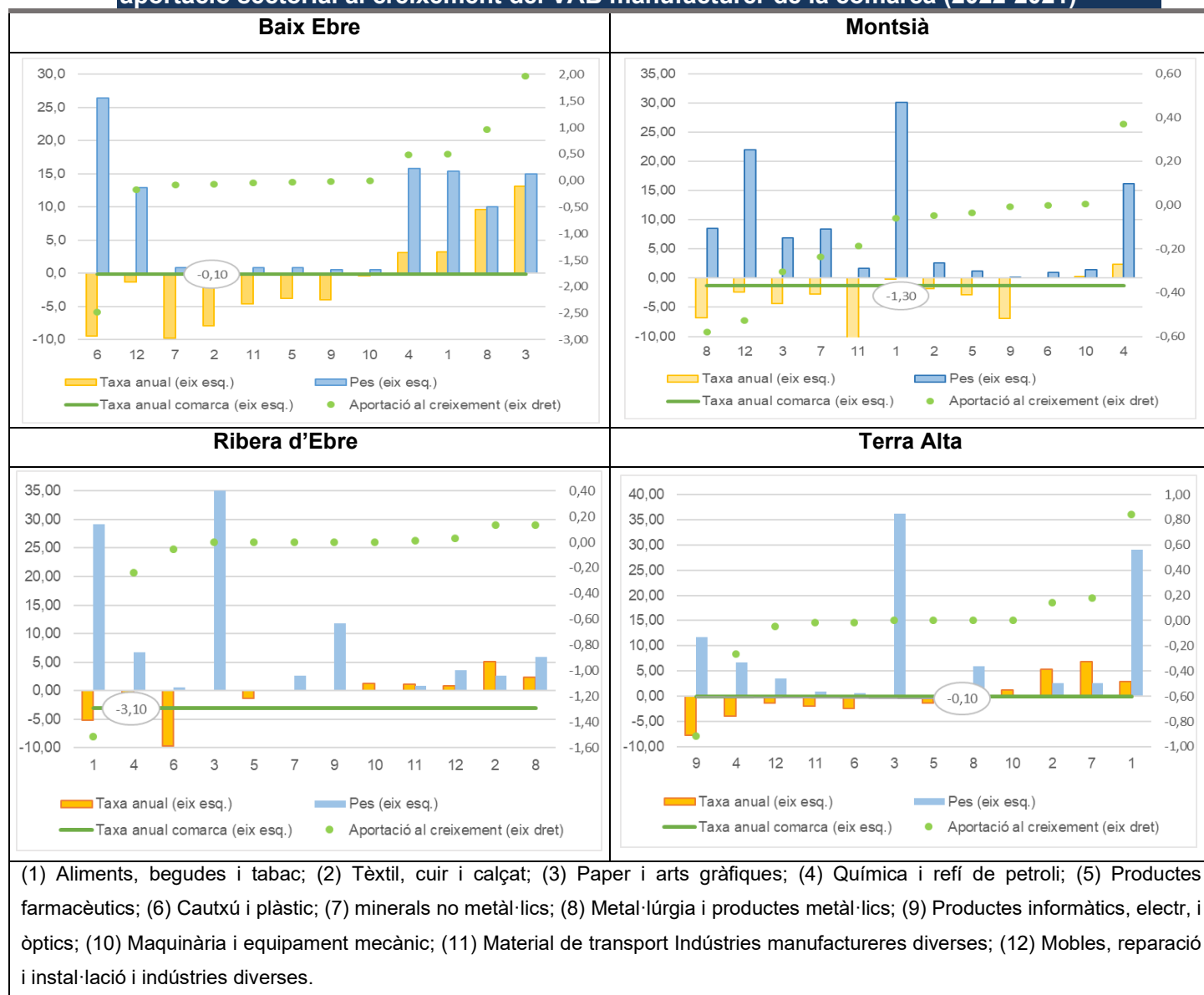
- Major pes: aliments, begudes i tabac, i mobles, reparació i instal·lació, i indústries diverses
- Major creixement: química i refinament de petroli
- Major caiguda: material de transport
- Major aportació al creixement del sector manufacturer de la comarca: metal·lúrgia i productes metàl·lics

- Ribera d'Ebre:

- Major pes: tèxtil, cuir i calçat, i aliments, begudes i tabac
- Major creixement: tèxtil, cuir i calçat, i metal·lúrgia i productes metàl·lics
- Major caiguda: cautxú i plàstic

- Major aportació al creixement del sector manufacturer de la comarca: metal·lúrgia i productes metàl·lics
- Terra Alta:
 - Major pes: paper i arts gràfiques, i aliments, begudes i tabac
 - Major creixement: minerals no metàl·lics, i tèxtil, cuir i calçat
 - Major caiguda: productes informàtics, electrònics i òptics
 - Major aportació al creixement del sector manufacturer de la comarca: aliments, begudes i tabac

Figura 5. Indústria manufacturera per subsectors. Distribució (2021), creixement i aportació sectorial al creixement del VAB manufacturer de la comarca (2022-2021)

Font: Elaboració a partir de dades de l'Anuari econòmic comarcal 2023

Taula 14. Perfil manufacturer de les Terres de l'Ebre. Ocupats (2023)

	% <i>Empreses</i>	% <i>Acumulat</i>
Indústries de productes alimentaris	26,13	26,13
Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques	10,32	36,44
Indústries del paper	10,23	46,67
Indústries químiques	9,77	56,44
Fabricació de mobles	7,88	64,33
Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equips	7,61	71,94
Reparació i instal·lació de maquinària i equips	4,24	76,17
Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	3,69	79,86
Resta de manufactures	20,14	100,00

Font: Elaboració a partir de dades de l'Idescat

Analitzant les dades sobre el nombre d'ocupats segons les dades registrades a la Seguretat Social, s'identifiquen vuit activitats que suposen gairebé el 80% de l'ocupació en activitats manufactureres. D'aquestes, n'hi ha tres que acumulen el 46,67% (taula 14):

- Indústries de productes alimentaris
- Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques
- Indústries del paper

Taula 15. Perfil manufacturer de les Terres de l'Ebre. Empreses (2023)

	% <i>Empreses</i>	% <i>Acumulat</i>
Indústries de productes alimentaris	23,91	23,91
Productes metàl·lics, exc. maquinària	17,25	41,16
Reparació i instal·lació de maquinària i eq.	10,17	51,33
Fabricació de begudes	7,35	58,68
Indústries fusta i suro, exc. mobles	6,98	65,65
Mobles	5,27	70,93
Arts gràfiques i suports enregistrats	4,42	75,35
Productes minerals no metàl·lics ncaa	3,78	79,13
Resta de manufactures	20,87	100,00

Font: Elaboració a partir de dades de l'Idescat

Si s'exploren les dades sobre el nombre d'empreses registrades a la Seguretat Social, s'identifiquen vuit activitats que representen gairebé el 80% del teixit empresarial manufacturer. D'aquestes n'hi ha tres que acumulen més del 50% (taula 15):

- Indústries de productes alimentaris
- Productes metàl·lics, excepte maquinària
- Reparació i instal·lació de maquinària i equipament

Taula 16. Perfil manufacturer de les Terres de l'Ebre. Treballadors autònoms (2023)

	% Treballadors autònoms	% Acumulat
Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equips	19,49	19,49
Indústries de productes alimentaris	15,56	35,05
Reparació i instal·lació de maquinària i equips	11,23	46,28
Indústria de la fusta i del suro, excepte mobles; cistelleria i esparteria	7,71	53,99
Arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	6,09	60,08
Fabricació de mobles	5,14	65,22
Confecció de peces de vestir	4,60	69,82
Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	4,47	74,29
Indústries manufactureres diverses	4,19	78,48
Resta de manufactures	21,52	100,00

Font: Elaboració a partir de dades de l'Idescat

L'anàlisi dels treballadors autònoms que es dediquen a activitats manufactureres, mostra que vuit activitats representen el 78,48% de l'ocupació per compte propi de la indústria manufacturera. D'aquestes, n'hi ha tres que acumulen el 46,28% (taula 16):

- Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equips
- Indústries de productes alimentaris.
- Reparació i instal·lació de maquinària i equips

6. El focus en la política industrial: un engranatge singular

El desenvolupament industrial i empresarial a les Terres de l'Ebre es caracteritza per una sèrie d'activitats i iniciatives singulars que, com a peces d'un engranatge, es van alineant i encaixant per enfortir la indústria local. Aquest procés, tot i que afronta desafiaments, consolida una indústria que combina inversions, expansions i estratègies innovadores.

Les Terres de l'Ebre han captat prop de 300 milions d'euros en inversió estrangera en els últims tres anys i han generat 825 llocs de treball a través de deu projectes de multinacionals. La ubicació estratègica, al costat del corredor del Mediterrani, i l'existència de sòl industrial, converteix les Terres de l'Ebre en un pol atractiu per a les inversions. La conjuntura internacional, influenciada per la pandèmia i la invasió d'Ucraïna, ha afavorit nous fluxos d'inversió i ha beneficiat l'economia ebrenca. Cada inversió s'afegeix com una nova peça a l'engrenatge i potencia la capacitat de la regió per atraure i retenir activitats industrials.

Ara bé, hi ha projectes que s'acaben, com el de l'activitat de la fàbrica d'Ercros a Flix, després de 125 anys d'operació, i simbolitzen tant un final com una oportunitat. Aquest tancament també impulsa la necessitat de reindustrialització i noves inversions que puguin revitalitzar l'economia local. És un exemple de com, malgrat els reptes, cada component de l'engranatge industrial pot ser reajustat per generar noves oportunitats de creixement i desenvolupament.

Però altres projectes s'impulsen, com el de l'empresa de química fina Lucta, que ha fet una inversió important a Tortosa, amb un desemborsament de 25 milions d'euros per construir una nova planta al polígon Catalunya Sud. Aquest projecte, centrat en la producció de fragàncies i aromes, no només crearà ocupació directa i indirecta, sinó que també enfortirà l'economia local. Aquesta inversió esdevé una peça clau de l'engranatge i demostra l'atractiu de les Terres de l'Ebre per a nous projectes empresarials, així com consolida la seva posició en el mapa industrial.

Igualment, Kronospan ha anunciat plans per establir una segona línia de producció de taules a la seva planta de Tortosa per al 2026, amb una inversió de 150 milions d'euros i la creació de 75 llocs de treball. A més, l'empresa està compromesa amb l'economia circular i l'energia verda; utilitza fusta reciclada i explora la viabilitat d'instal·lar un parc de generació d'energia eòlica. Aquestes iniciatives demostren el compromís de Kronospan amb la sostenibilitat i la innovació i s'integren com a components vitals de l'engranatge industrial sostenible a les Terres de l'Ebre.

D'altra banda, els polígons industrials Tosses i l'Oriola a Amposta han implementat iniciatives per impulsar la seva presència digital per a atraure més negocis i facilitar el creixement empresarial. Aquestes estratègies busquen fomentar l'expansió d'activitats industrials i promoure, així, el desenvolupament econòmic i la creació d'ocupació a la comarca. Cada iniciativa d'aquest tipus actua com un engranatge addicional que, en alinear-se amb les altres, impulsa el creixement i la cohesió del teixit industrial local.

Així mateix, l'ampliació del polígon industrial a l'Ametlla de Mar, que afegirà 26 hectàrees de sòl industrial, és un altre exemple de com s'incrementa la capacitat industrial de la comarca. Aquest projecte, que també regula la implantació d'energies renovables, promou pràctiques sostenibles que són essencials per al creixement industrial. Així, cada nova hectàrea i cada regulació addicional s'integren en l'engranatge més ampli i promouen un desenvolupament equilibrat i sostenible.

A més, l'alta demanda de terrenys industrials ha portat a l'expansió del polígon La Plana a Gandesa, la qual cosa beneficia empreses locals i enforteix la capacitat productiva de la regió. Cada nou terreny afegit actua com una peça que s' integra en l'engranatge més ampli i permet un creixement econòmic sostingut.

En aquest context, hi ha iniciatives singulars que realcen la capacitat de creixement de les Terres de l'Ebre, com la 6a Nit de les Empreses de l'AECE (Associació d'Empreses de les Comarques de l'Ebre). Aquesta entitat juga un paper important a l'hora de promoure la col·laboració entre empreses i enfortir el teixit econòmic local. D'altra banda, a la Ribera d'Ebre, el Consell Comarcal va organitzar una jornada d'Innovació i Networking per fomentar la cooperació entre empreses locals. Aquestes iniciatives que fomenten la cooperació entre les empreses locals asseguren que cada engranatge es mantingui actualitzat i en funcionament òptim.

De manera similar, la Mobile World Capital va portar activitats innovadores a la Fira Multisectorial de Móra la Nova sota el projecte BeFuture!, que promou el coneixement i l'adopció de tecnologies avançades a les Terres de l'Ebre. Aquesta iniciativa fomenta el desenvolupament tecnològic i educatiu local, i assegura que l'engranatge industrial també estigui preparat per als desafiaments del futur.

En conclusió, el panorama industrial a les Terres de l'Ebre mostra un dinamisme amb múltiples iniciatives de reindustrialització i modernització. Les inversions significatives i les iniciatives de col·laboració entre empreses són essencials per a la competitivitat del territori. La diversificació econòmica, que compta amb el suport de polítiques públiques i la cooperació entre municipis, és clau per enfrontar els desafiaments i aprofitar les oportunitats en el sector industrial de les Terres de l'Ebre. Cada activitat, iniciativa i inversió s'integra com una peça essencial en l'engranatge industrial, i enforteix i consolida la indústria ebrenca.

*Dr. Xavier Ponce
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. EL CONTEXT ECONÒMIC I SOCIAL

La pandèmia mundial de l'any 2020 va tenir un impacte profund en l'economia global. Va desencadenar una crisi sanitària, econòmica i social, deguda a les restriccions de mobilitat i els confinaments domiciliaris. A part del cost en vides humanes, la crisi de la COVID-19 i les seves onades successives van provocar una caiguda inicial de la demanda, que va afectar sectors com el turisme, la restauració, la cultura i moltes altres activitats. També es va veure afectada l'oferta, amb la interrupció de les cadenes de subministrament a escala mundial.

En contrast amb la resposta a la crisi financera del 2007, desencadenada pel col·lapse de la bombolla immobiliària, en què la Unió Europea va aplicar polítiques d'austeritat per reduir el dèficit i el deute públic, la resposta a la pandèmia del 2020 va ser molt diferent. La crisi financera del 2009 va generar crítiques cap al sector públic per la manca de regulació en certes activitats financeres, però la pandèmia va portar a un reconeixement del paper de l'Estat i a un canvi en la política econòmica de la Unió Europea (UE).

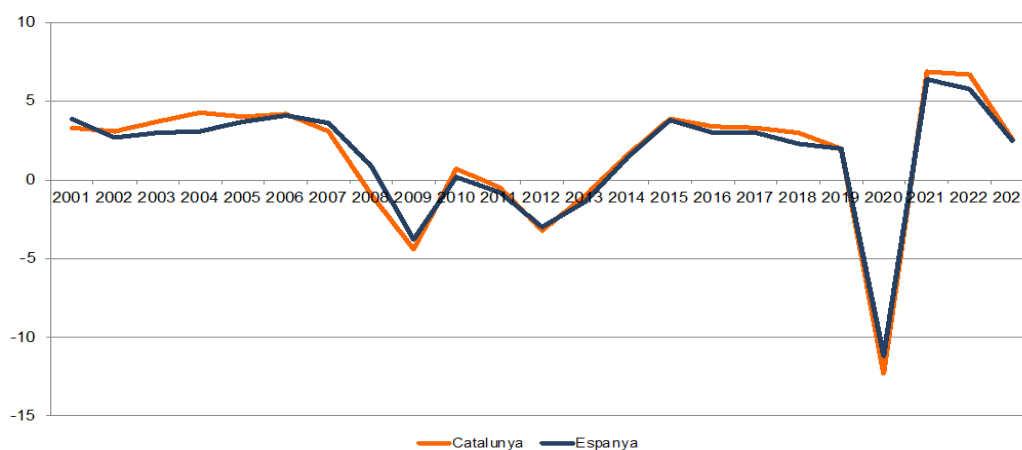
Tot i que l'impacte de la pandèmia es va sentir arreu del món, la seva magnitud va variar segons el país. A Espanya, que ja havia patit els efectes d'una llarga recessió entre el 2008 i el 2014, la crisi de la COVID-19 va causar una caiguda significativa tant en l'economia espanyola (-11,3%) com en la catalana (-11,7%). Aquesta vegada, però, es va arribar a un consens sobre la necessitat d'una intervenció decidida de l'Estat per recuperar l'economia. I això va portar a suspendre les regles d'austeritat del Pacte d'Estabilitat i Creixement, i va permetre augmentar la despesa pública per fer front a la crisi i, fins i tot, es va duplicar el pressupost de la UE per impulsar la recuperació. Tot plegat, va fer que a partir de l'any 2021 el creixement econòmic se situés per sobre del 5%.

El 2022, quan semblava que la recessió econòmica generada per la pandèmia ja havia quedat enrere, la inflació va augmentar de manera preocupant. La combinació de polítiques fiscals i monetàries expansives per sortir de la crisi anterior, juntament amb l'augment dels preus de l'energia derivat de la guerra a Ucraïna i els colls d'ampolla en el comerç global, va crear una tempesta perfecta que va disparar la inflació en l'economia espanyola fins al 10,8% a mitjan any, el nivell més alt des del 1992. Però

l'economia espanyola i catalana han demostrat la seva resistència als embats internacionals. Enmig d'una acusada desacceleració de l'activitat a Europa, el producte interior brut (PIB) nacional va créixer el 2,6% a Catalunya (2,5% en el conjunt d'Espanya). Aquest repunt és cinc vegades superior al de la mitjana de la zona euro (que amb prou feines va arribar al 0,5% en el mateix període) i el més elevat entre les principals economies europees.

És a dir, la recessió no va arribar a l'any 2023 ni s'espera. L'economia catalana ha aconseguit superar els pronòstics de crisi imminent, anunciats trimestre rere trimestre. Tot i que les dades de la gràfica 1 mostren que l'economia va aixecar el peu de l'accelerador durant el 2023, no es va arribar a prémer el fre.

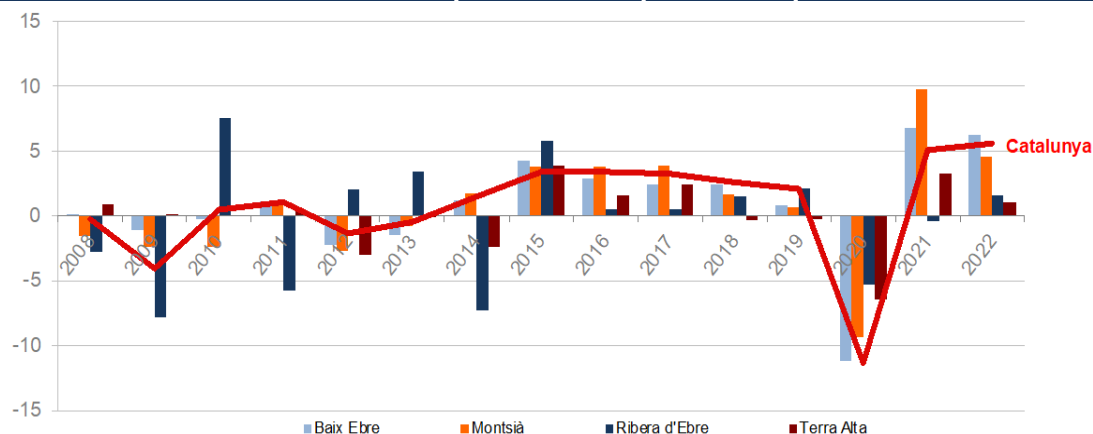
Gràfica 1. PIB Catalunya i Espanya (% variació real anual)

Font: INE

Tot i que encara no disposem de dades oficials sobre el nivell de recuperació del valor afegit brut (VAB) a les comarques de les Terres de l'Ebre durant l'any 2023, podem basar-nos en les dades més recents disponibles per constatar que la recessió causada per la pandèmia va ser més intensa, però molt més breu que la generada durant la crisi del 2008-2014. Segons mostra la gràfica 2, l'any 2022 el ritme de creixement interanual a les Terres de l'Ebre va ser del +4,2%, lleugerament per sota del +5,2% registrat a Catalunya en el seu conjunt. Només la comarca del Baix Ebre es va situar per sobre d'aquesta mitjana, amb un creixement del 6,2% (BBVA, 2024).

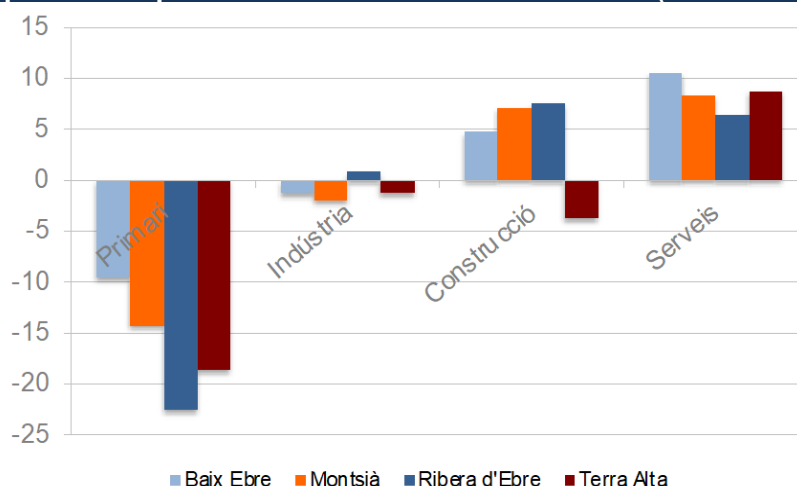
Gràfica 2. Taxa de variació del VAB a preus bàsics per comarques. Terres de l'Ebre

Font: BBVA (2024)

El creixement del VAB de les Terres de l'Ebre durant l'any 2022 es deu principalment a la significativa millora del sector terciari (+9,2%) i del sector de la construcció (+5,1%). Tanmateix, aquest augment amaga un estancament en el sector industrial (-0,2%) i una forta caiguda en el sector primari (-13,2%).

Gràfica 3. VAB per comarques i sectors a les Terres de l'Ebre (% variació) (2022)

Font: BBVA (2024)

La ràpida sortida de la crisi del 2020 es deu, en gran part, a l'experiència negativa de la crisi del 2009. En aquell moment vam descobrir que el repartiment dels costos per superar la crisi no es va distribuir de manera simètrica entre la població; és a dir, no tots els sectors ni els agents econòmics van tenir el mateix ritme de recuperació. En començar l'any 2023, el temor era que el repunt de la inflació i l'aplicació de polítiques monetàries contractives (que eleven els tipus d'interès i penalitzen el consum i la inversió) acabessin generant un augment de la desocupació.

No obstant, la preocupació més gran era que es generés un clima social de

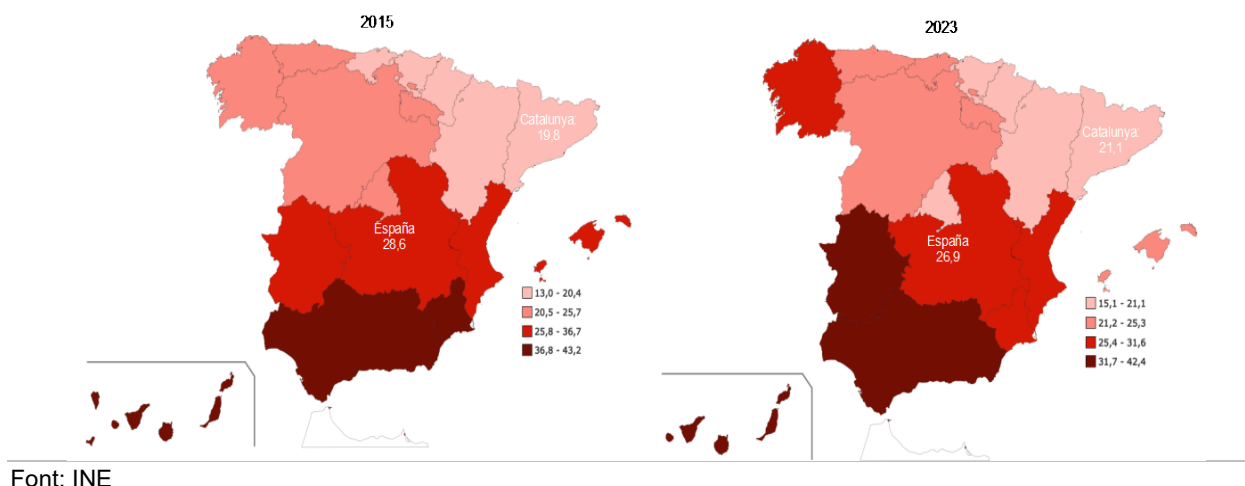
ressentiment provocat per l'augment de la desigualtat i la pobresa, o per una crisi de legitimitat en els sistemes democràtics fruit de la seva polarització. I, darrera d'aquestes tensions, es percebia un canvi en la percepció de com funcionen les economies europees. Perquè des dels anys 90 i fins la primera dècada del segle XXI, els anomenats anys de la hiperglobalització, es defensava la tesi que el món era pla i que l'objectiu prioritari i únic dels governs i empreses era maximitzar l'eficiència (el PIB i els beneficis empresarials). La resta, com el progrés social i la democràcia, es deia que vindria per si sol.

Però la concatenació de crisis viscudes en aquest segle XXI, des de la Gran Recessió fins a guerra d'Ucraïna, ens ha demostrat que tant el progrés econòmic com la democràcia poden retrocedir. Que els períodes de crisi fomenten un clima social carregat de ressentiment per l'augment de la desigualtat i la pobresa, però també poden generar una major desconfiança cap a les institucions democràtiques (Costas, 2024).

Un dels indicadors que l'Agenda 2030 utilitza per mesurar la població en risc de pobresa o exclusió social és l'AROPE. Aquest indicador mostra la proporció de persones que es troben en alguna d'aquestes tres situacions: tenir ingressos inferiors al 60% de la mitjana, patir mancances materials severes o viure en una llar on els membres en edat de treballar ho fan menys del 20% del seu potencial total.

Tal com mostra la gràfica 4, tot i que històricament Catalunya ha gaudit de millors condicions de vida que la resta del territori espanyol, aquestes diferències s'han reduït en els darrers anys en termes de l'indicador AROPE. El 2015, la taxa de pobresa o exclusió social a Catalunya era del 19,8%, mentre que a Espanya era del 28,6%, amb una diferència de 8,8 punts percentuals. No obstant això, el 2023, aquesta diferència s'havia reduït a 5,8 punts, ja que la població en situació de vulnerabilitat a Catalunya havia augmentat fins al 21,1% en aquests vuit anys.

Gràfica 4. Població en risc de pobresa o exclusió social (2015 i 2023)

1.1. Els estabilitzadors automàtics i el Pla d'Estabilitat

Existeix un cert consens entre els economistes sobre el fet que la intervenció de l'Estat pot ajudar a suavitzar els cicles econòmics i impulsar el creixement, però el grau i la intensitat d'aquesta intervenció és objecte de controvèrsia. Des del 1999, amb l'arribada de l'euro, els països europeus van acordar que el sanejament dels comptes públics seria una prioritat de la política econòmica. El Pacte d'Estabilitat i Creixement (PEC) va ser un acord entre els països membres de la zona euro per mantenir el dèficit públic per sota del 3% i el deute públic per sota del 60% del PIB.

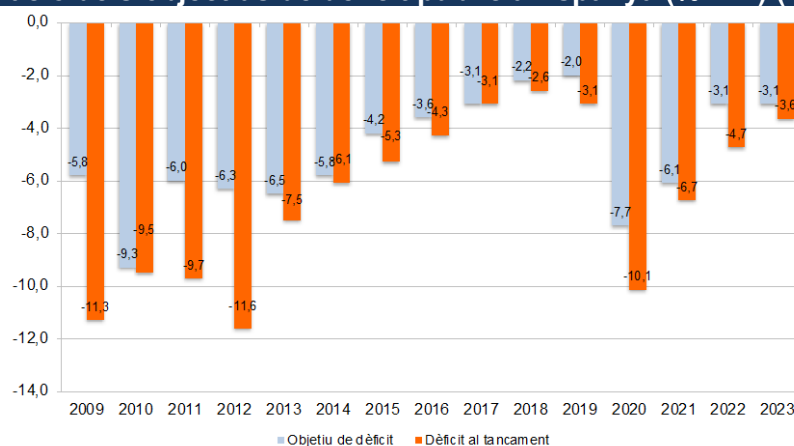
Aquest disseny institucional es va veure trastornat a partir del 2009, quan la recessió econòmica va generar un augment considerable de l'atur i va empènyer els governs a aplicar polítiques fiscals expansives, la qual cosa va disparar tant el dèficit públic com el deute públic. De fet, el febrer del 2009, la Comissió Europea va obrir un expedient a Espanya per sotmetre-la al «procediment de dèficit excessiu», un sistema ideat en el Pacte d'Estabilitat per fer un seguiment estricte dels comptes d'un Estat membre de la zona euro quan el seu dèficit superés el 3% del PIB.

En el cas d'Espanya, aquest dèficit se situava al voltant de l'11%. Si bé a partir del 2014 la situació econòmica va millorar, no va ser fins al 2019 quan Espanya va registrar un dèficit públic inferior al 3% del PIB i va sortir, després de deu anys, del «procediment de dèficit excessiu» i de la tutela exercida per la Comissió Europea. I quan l'any 2020 la pandèmia va irrompre sobtadament, va provocar una crisi sanitària i econòmica sense precedents, la qual cosa va portar a un augment dràstic del dèficit públic a causa de la caiguda dels ingressos fiscals i l'augment de la despesa pública per fer front a l'emergència sanitària i donar suport a l'economia.

Davant d'aquesta conjuntura, la UE va suspendre les regles pressupostàries destinades a limitar l'endeutament dels seus estats membres fins al 2023 com a mínim. Això va provocar que, en el cas d'Espanya, el dèficit es disparés novament i arribés al voltant de l'11% del PIB. Tot i la recuperació econòmica experimentada a partir del 2021, el dèficit va continuar sent elevat, es va reduir gradualment, però encara per sobre del 3% del PIB.

La gràfica 5 mostra que el camí de sanejament dels comptes públics no ha sigut fàcil i s'han anat ajustant els objectius de dèficit a la realitat de les liquidacions pressupostàries, amb desviacions sovint justificades per la conjuntura econòmica, però també per factors polítics com els canvis de govern o les pròrrogues pressupostàries.

Gràfica 5. Desviació dels objectius de dèficit públic a Espanya (% PIB) (2009-2023)

Font: www.lamoncloa.gob.es

Les administracions públiques en conjunt van tancar l'any 2023 amb un dèficit del 3,7% del PIB, equivalent a uns 53.000 milions d'euros. Això representa una reducció de més de 10.000 milions respecte a l'any 2022. I tot això malgrat que la despesa pública va augmentar el 6,5%, impulsada per la revaloració de les pensions i el manteniment de moltes mesures per afrontar el xoc energètic. Per tant, si el dèficit públic es va reduir en l'1% del PIB va ser gràcies a un creixement dels ingressos públics del voltant del 9,0%, motivat principalment per dos factors: el sòlid creixement de l'economia i l'evolució molt positiva de l'ocupació, amb xifres rècord d'afiliació a la Seguretat Social. El que veiem, doncs, és que, a diferència del que va succeir després de la crisi del 2008, quan el dèficit públic es va disparar i va costar gairebé una dècada reduir-lo al 3%, aquesta vegada el procés de consolidació fiscal ha estat molt més ràpid. Si ho comparem amb l'any 2020, l'any de l'esclat de la pandèmia del coronavirus i que va

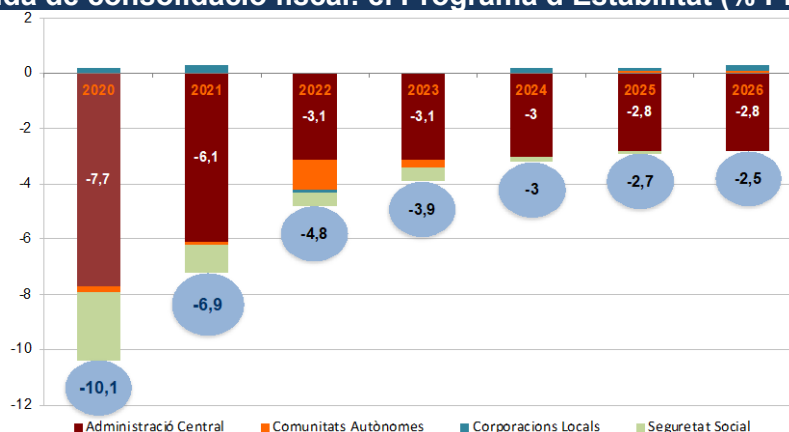
portar el dèficit públic fins al 10,1% del PIB, es constata que en només tres anys hem aconseguit reduir el dèficit públic el 6,5%. I això representa una disminució de més del 50% del dèficit públic i equival a uns 60.000 milions d'euros.

Si analitzem el comportament dels diferents àmbits de l'Administració pública, veiem que (MINHFP, 2024):

- L'Administració central va tancar el 2023 amb un dèficit de 30.828 milions (2,1% del PIB), un 25,1% menys que el 2022.
- El dèficit en el conjunt de les comunitats autònomes es va situar en 13.254 milions (0,9% del PIB), amb una reducció del 12,34%.
- En les entitats locals, la millora va ser del 18,3%; van reduir el seu dèficit a 1.263 milions (0,1% del PIB).
- La Seguretat Social va registrar un dèficit de 8.211 milions (0,6% del PIB); es va situar, per tant, en la línia de les previsions del Govern.

El Programa d'Estabilitat és el document fonamental en què es defineix la política fiscal a curt, mitjà i llarg termini; és a dir, on s'estableix la ruta per garantir la confiança dels mercats i crear una base sòlida per a la producció i l'ocupació. Aquest programa detalla les mesures que es prendran per assegurar l'estabilitat financera i fomentar el creixement econòmic sostenible. Tot i que durant l'any 2023 el Pacte d'Estabilitat i Creixement ha continuat suspès, la Comissió Europea ja ha emès recomanacions per orientar la política fiscal amb l'objectiu de situar el dèficit públic per sota del 3% abans del 2026. Es preveu que el 2023 els pressupostos públics es tanquin amb un dèficit del 3,6%, una xifra per sota de l'objectiu del 3,9% marcat inicialment pel Govern de l'Estat. Aquesta reducció significativa ens portarà a un dèficit públic per sota del 3% abans de l'any 2026 i consolidarà, per tant, els esforços per millorar la sostenibilitat fiscal i augmentar la confiança dels inversors internacionals.

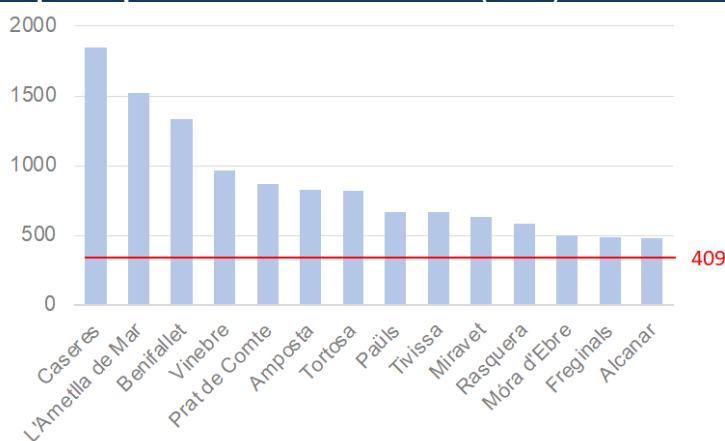
Gràfica 6. La senda de consolidació fiscal: el Programa d'Estabilitat (% PIB) (2023-2026)

Font: www.lamoncloa.gob.es

Quan a l'any 2012 es va implementar la Llei d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera es va prohibir tenir dèficit a les entitats municipals i les va sotmetre a una regla estricta de despesa, revisada de manera rigorosa per la intervenció local. També se'ls va prohibir utilitzar els estalvis per finançar despeses, excepte en casos molt limitats. Però l'arribada de la pandèmia i la suspensió de les regles fiscals ha atorgat més flexibilitat als ajuntaments. Les dades indiquen que el deute viu dels ens locals a les Terres de l'Ebre equival a uns 75 milions d'euros (409 € per càpita), amb marcades diferències entre els municipis. La gràfica 7 mostra els municipis amb un deute viu per càpita més elevat, com Caseres (1.845 € per càpita), Vinebre (864 €) o Miravet (567 €). No obstant això, l'any 2017 aquest deute viu dels ens locals era d'uns 90 milions d'euros, cosa que significa que en aquests cinc anys s'ha reduït el 16%. Destaca la disminució de 815 € per càpita a Rasquera (una reducció del deute per càpita del 58%), de 738 € a Tivenys (-91%) i de 594 € a l'Ametlla de Mar (-28%).

Gràfica 7. Deute viu per càpita de les entitats locals (2022)

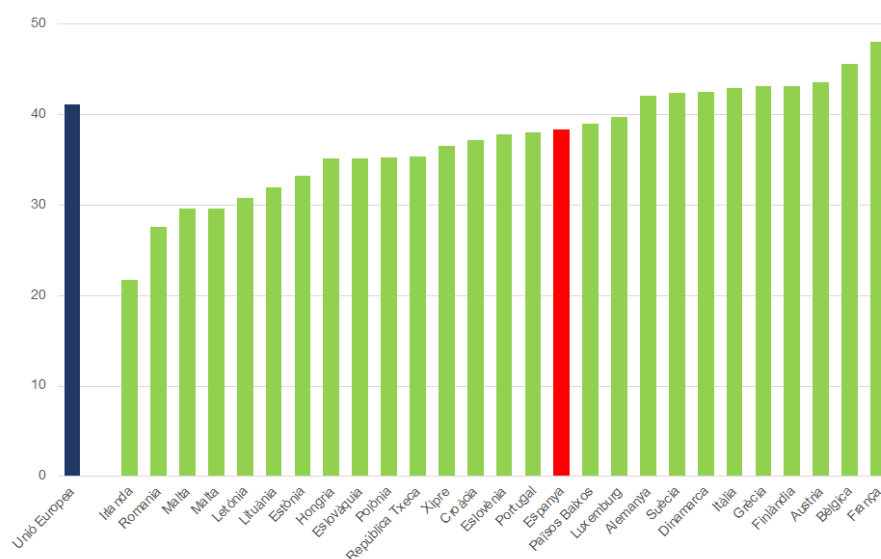
Font: Ministeri d'Hisenda i Funció Pública

1.2. La percepció de la ciutadania

En comparar la resposta de la Unió Europea a la Gran Recessió (2009-2014) amb la de la crisi de la COVID-19 (2020-2021), un dels trets diferencials és l'aposta per donar un paper protagonista a l'Estat per superar-la. L'acció pública ha estat determinant per evitar un col·lapse sanitari, però no ha impedit que hàgim patit uns costos socials elevats i un endeutament preocupant. De fet, els països europeus no només hem gastat durant 2020-2021 els nostres estalvis, sinó que hem recorregut a un endeutament públic massiu que, en el cas espanyol, es va arribar a situar per sobre del 120% del PIB.

Més enllà del debat sobre la intensitat de la recuperació i la capacitat per reequilibrar els comptes públics, és especialment rellevant conèixer la percepció ciutadana sobre la pressió fiscal. I el que diuen les enquestes és que els ciutadans de l'Estat espanyol consideren que els impostos que paguen són molt elevats; tot i que, en realitat, se situen per sota de la mitjana de la Unió Europea. Tal com mostra la gràfica 8, els impostos a Espanya representen el 38,3% del PIB, per sota del 41,1% de mitjana en el conjunt de la Unió Europea.

Gràfica 8. Ingressos per impostos i contribucions socials a la UE (% PIB) (2022)

Font: Eurostat

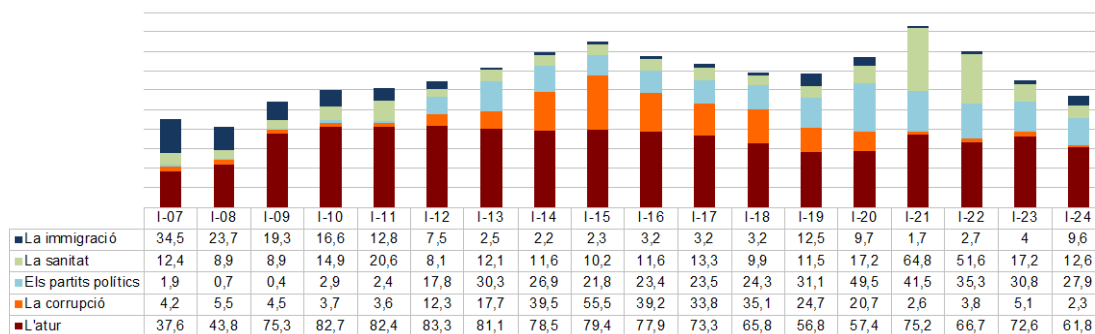
Més enllà d'aquesta percepció sobre els impostos que paguem, el que és cert és que l'increment de la despesa pública a partir del 2020 com a conseqüència de la

pandèmia va ser més pronunciada a Espanya (va augmentar del 42,1% al 52,1% del PIB) que a la resta d'Europa (del 46,5% al 53,1%). I el que també és cert és que, en termes econòmics, no hi ha res que sigui gratuït. Perquè les crisis sempre acaben passant, però els deutes romanen. A la Unió Europea, el deute públic va augmentar del 59% del PIB el 2007 al 82% el 2023; mentre que en el mateix període en el cas espanyol es va triplicar, va passar del 36% al 117% del PIB.

I, passada la tempesta, sempre sorgeix la pregunta de qui suportarà o com es distribuiran aquests costos. Això sovint genera confrontació i malestar, la qual cosa pot afectar la confiança que els ciutadans tenen en les institucions públiques. Segons els resultats de l'Eurobaròmetre dut a terme la tardor del 2023 per la Comissió Europea, gairebé la meitat de la població confia en la Unió Europea. Després de més d'una dècada des de l'inici de la Gran Recessió (2009-2014), en què la desocupació i les polítiques d'austeritat impulsades des de les institucions europees es van convertir en la preocupació principal per als ciutadans europeus, el paper jugat durant la pandèmia ha fet que ara la proporció de ciutadans que tendeixen a confiar en la UE (47%) superi la d'aquells que no ho fan (45%). No obstant això, els resultats varien entre els països europeus: en vint estats europeus, la majoria de la població tendeix a confiar en la UE (especialment a Dinamarca i Suècia, amb el 68%, i a Lituània, amb el 61%). D'altra banda, en set països la proporció de ciutadans amb una percepció negativa de la UE és majoritària, especialment a Xipre (on el 61% tendeix a no confiar-hi en comparació amb el 35% que sí que ho fa), Grècia (58% vs. 39%) i Eslovènia (58% vs. 38%). Aquesta percepció negativa també es comparteix a Espanya, on el 50% de la població veu la UE com un procés negatiu, el 42% ho percep positivament, mentre que el 8% té una posició neutral.

Les enquestes del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS, 2024) mostren que, en un país on la taxa d'atur és superior a la mitjana europea tant en èpoques de crisi com d'expansió econòmica, l'atur és històricament la principal preocupació de la ciutadania. No obstant això, les enquestes també mostren com la corrupció i els partits polítics s'han anat convertint en dos dels principals motius de preocupació dels ciutadans, de manera que reflecteixen el desencant que s'ha anat adquirint entre els ciutadans i els seus representants polítics.

Gràfica 9. Percepció sobre quins són el tres principals problemes d'Espanya (%)

Font: CIS (2024)

2. EL PAPER DEL SECTOR PÚBLIC

Han passat gairebé 80 anys des que, després de la Segona Guerra Mundial, els països occidentals van redefinir les funcions del sector públic. Això va suposar un canvi en el paper que jugaven les institucions públiques en una economia de mercat, incloent-hi la provisió de béns públics i la garantia d'una certa equitat social. No obstant això, la manera d'entendre aquestes funcions de l'Estat ha estat molt heterogènia entre els països i ha variat al llarg dels anys.

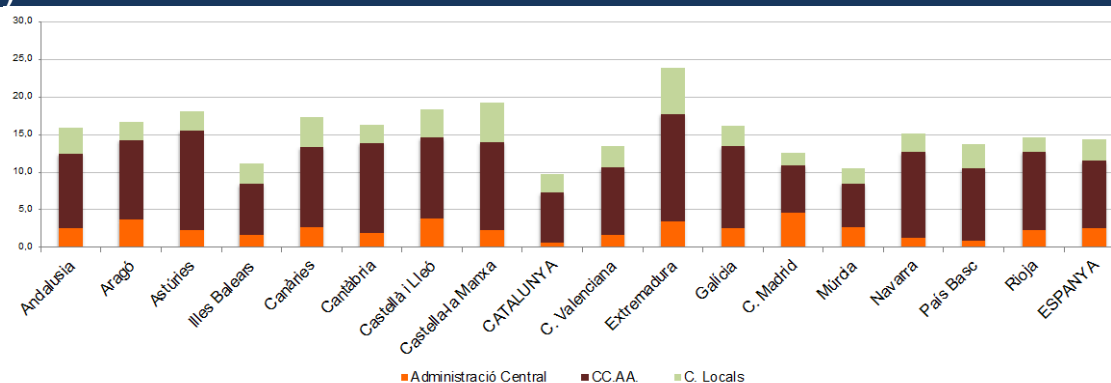
El darrer gran canvi s'ha produït com a conseqüència de la pandèmia, que va fer trontollar el món econòmic. I una de les noves tendències és la consolidació d'un nou ordre bipolar, amb una rivalitat geopolítica entre els Estats Units i la Xina, que confronta el model liberal occidental amb el model autoritari xinès. Però també és un moment en què es tracta de trobar un nou equilibri entre el poder dels mercats i els estats, que afavoreix aquests últims. La crisi de la COVID-19 sembla marcar un nou moment en què el pèndol de la història s'inclinarà cap a un protagonisme més gran del sector públic.

Un tret distintiu del nostre sector públic en el context europeu i internacional és la seva alta descentralització administrativa. En un període relativament curt, de poc més de quaranta anys, l'Administració de l'Estat ha vist una reducció significativa en la seva participació en la despesa pública, que ha passat del 90% al 14% (excloent la Seguretat Social). Les comunitats autònomes ara gestionen al voltant del 37% de la despesa, mentre que les entitats locals en gestionen aproximadament el 14%. És a dir, l'Administració central de l'Estat i la Seguretat Social assumeixen la major part de les competències en polítiques d'estabilització i redistribució, mentre que les administracions autonòmiques i locals són responsables de proveir els serveis públics principals, com educació, sanitat i serveis socials, amb la provisió d'infraestructures

compartida entre els tres àmbits de govern. Aquesta tendència cap a la descentralització és evident també quan analitzem el nombre de treballadors al servei de les administracions públiques. L'Administració de l'Estat compta amb 528.000 treballadors, 1.845.000 les comunitats autònomes i 594.000 l'Administració local.

Les dades mostren que el sector públic a Catalunya dona feina a 361.452 persones, la qual cosa representa el 9,8% del total d'ocupats al territori el 2023. Això fa que Catalunya sigui l'única comunitat autònoma en què aquesta proporció és inferior al 10% (9,8%); se situa molt per sota de la mitjana espanyola (14,3%). D'aquest percentatge, el 6,6% correspon a personal de l'Administració autonòmica, el 2,5% treballa per a l'Administració local i el 0,7% per a l'Administració central a Catalunya. Aquestes dades són significativament diferents de la mitjana espanyola, on el pes de l'ocupació pública a les entitats locals és relativament similar (2,9%), però tant l'Administració autonòmica (8,9%) com l'Administració central (2,6%) tenen un pes substancialment més gran.

Gràfica 10. Importància de l'ocupació pública per àmbits de govern (% del personal al servei de les administracions públiques sobre els ocupats totals) (2023)

Font: *Butlletí Estadístic del Personal al Servei de les Administracions Públiques* i INE

Aquest pes de l'Administració autonòmica posa de manifest la importància d'analitzar l'evolució i la composició dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya en els últims anys. Pel que fa al de l'any 2023, es contempla una despesa total de 41.025 milions d'euros, que representa un increment del 7,6% respecte dels anteriors i dota de 1.128 milions més el Departament de Salut i de 675 milions més el d'Educació.

Però, per fer-se una idea de quina és la tendència, podem comparar quines són les diferències respecte al pressupost vigent fa deu anys. Aquests pressupostos mostren que en termes absoluts, totes les partides són superiors a les de l'any 2013. Però el que és significatiu és analitzar com ha canviat el seu pes relatiu: han reduït la seva

importància les partides destinades a l'Administració i justícia (-8%) i als ens locals (-7,1%), mentre que la de salut i educació és manté gairebé igual (+0,8%). El canvi més significatiu és l'increment de la despesa dedicada a foment i transport (4,2%) i, molt especialment, a protecció social (+22,5%).

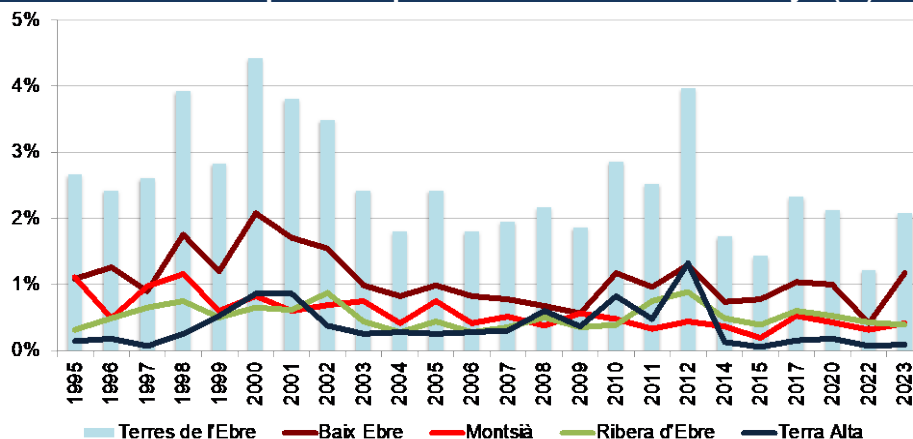
Gràfica 11. Àrees de despesa en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya

Font: Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. Generalitat de Catalunya

Quant a les inversions reals pressupostades per part de la Generalitat de Catalunya, l'evolució de la seva distribució territorial segons la ubicació física de la inversió es reflecteix en la gràfica 12. Les dades revelen que la inversió anual prevista per al 2023 a les Terres de l'Ebre representa aproximadament el 2,1% del total realitzat a Catalunya, una xifra lleugerament inferior al seu pes poblacional en aquest territori, que és del 2,3%.

Gràfica 12. Inversions reals liquidades per la Generalitat de Catalunya (%)

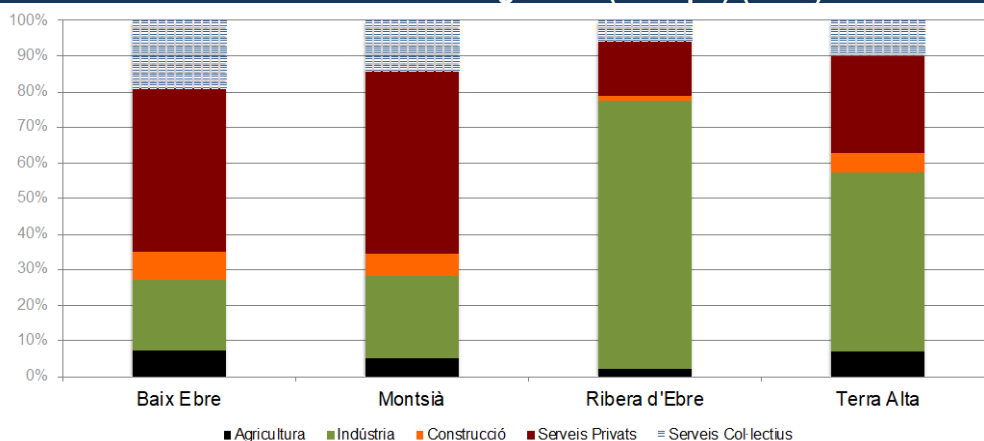

Font: Idescat

2.1. El pes del sector públic en el VAB

Segons les darreres dades disponibles, el sector públic representa el 17,7% del valor afegit brut (VAB) de Catalunya. Aquesta contribució supera la proporció que representa a la Ribera d'Ebre (5,6%), a la Terra Alta (10%) o al Montsià (13,9%), però és inferior al valor que assoleix al Baix Ebre (18,9%). Aquesta variació es deu, en part, a la relativa importància de les activitats relacionades amb la gestió de l'Administració pública i de la política econòmica i social a la comarca del Baix Ebre (10,5%), una xifra superior molt per damunt del pes sectorial al conjunt de Catalunya (5,6%) (BBVA, 2024).

Gràfica 13. Contribució sectorial al valor afegit brut (VAB pb) (2022)

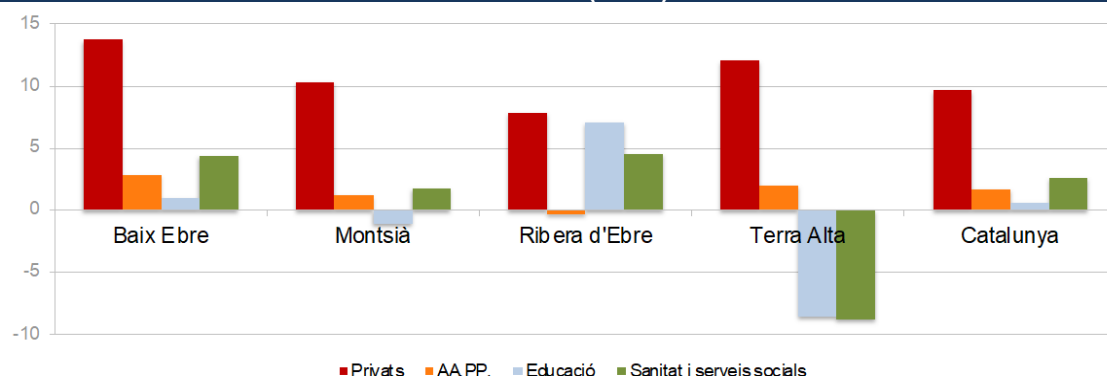

Font: BBVA (2024)

Pel que fa a l'evolució del VAB del sector públic, durant l'any 2022 l'activitat dels serveis col·lectius (que inclou l'educació, la salut i l'Administració pública) va seguir una tendència positiva tant al conjunt de Catalunya (+1,7%) com de les Terres de l'Ebre (+2%). No obstant, tal com es pot veure en la gràfica 14, la taxa de creixement del VAB associada als serveis col·lectius és força heterogènia: al Baix Ebre (+2,8%),

amb un augment significatiu del +4,4% dels serveis relacionats amb sanitat i serveis socials; a la Ribera d'Ebre (+2,2%), amb un augment dels serveis educatius del 7,1%; mentre que al Montsià (+0,8%) i a la Terra Alta (0%) es mantenen gairebé constants.

Gràfica 14. Variació del VAB al sector serveis (2022)

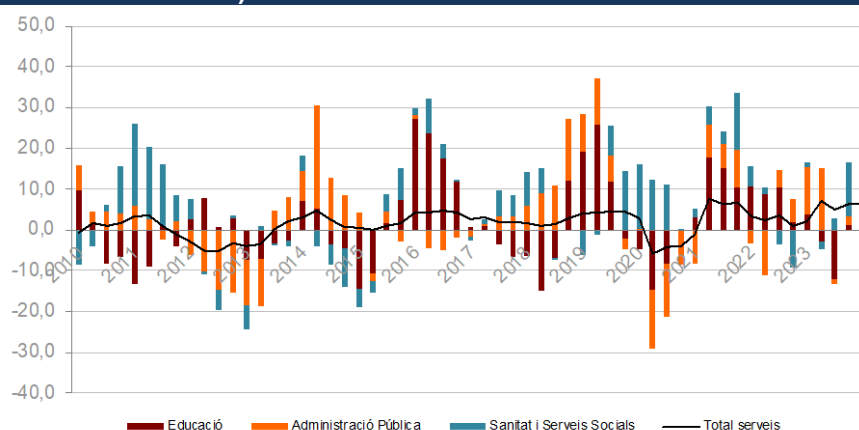

Font: BBVA (2024)

2.2. El pes del sector públic en l'ocupació

L'evolució de l'ocupació en el sector serveis en els darrers anys ha estat clarament influïda pel cicle econòmic. Tant durant els anys de la Gran Recessió, que va durar fins al 2014, com l'any 2020, quan va esclatar la pandèmia, s'observa un comportament negatiu. No obstant, tal com es mostra en la gràfica 15, en els períodes d'expansió econòmica l'ocupació en el sector serveis va mostrar també un comportament clarament procíclic.

Gràfica 15. Evolució de la població ocupada en el sector serveis a Catalunya (variació trimestral interanual)

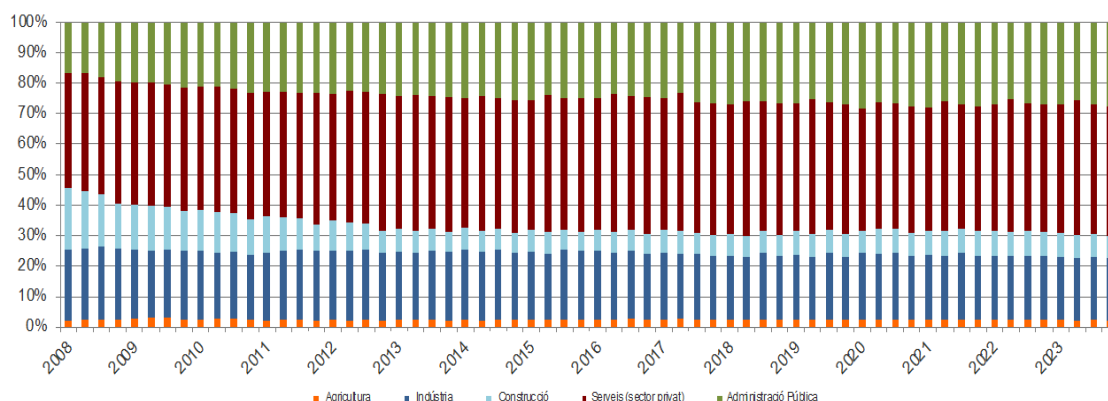
Font: Idescat

Pel que fa a les Terres de l'Ebre, el sector públic representa el 26% del sector serveis, una proporció superior al 22% del total de Catalunya (BBVA, 2024). Aquesta rellevància es reflecteix també en termes d'ocupació. De fet, el sector serveis

col·lectius és l'únic sector econòmic a les Terres de l'Ebre que el 2023 mostra un nivell d'ocupació significativament superior al d'abans de l'inici de la crisi econòmica del 2008. Mentre l'ocupació al sector públic ha augmentat el +58,6%, en els serveis privats només ho ha fet el +15,6% i en l'agricultura el +5,5%. En canvi, en la resta de sectors l'ocupació ha caigut durant aquest període, tant en la indústria (-4,9%) com en la construcció (-44,6%).

Aquestes dinàmiques han comportat un canvi en la importància relativa de cada sector en termes d'ocupació al territori. La major estabilitat de l'ocupació al sector públic en els darrers quinze anys ha fet augmentar la seva importància en termes relatius, de manera que el sector públic a les Terres de l'Ebre representa avui en dia el 27,7% dels llocs de treball al territori, el 44% més que l'any 2008, a l'inici de la crisi. La resta de sectors, exceptuant el serveis privats (+5,5%), han vist reduït el seu pes com a generadors d'ocupació al territori: agricultura (-4,3%), indústria (-13,2%) i construcció (-49,3%).

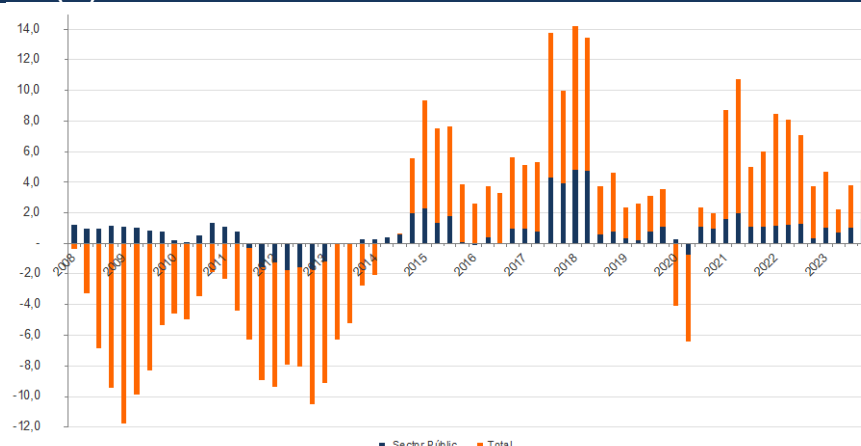
Gràfica 16. Evolució del pes de l'afiliació a la Seguretat Social a les Terres de l'Ebre

Font: Idescat

Tal com es pot observar en la gràfica 17, la pèrdua d'ocupació al sector públic durant els anys de crisi ha estat considerablement menor que en el sector privat de l'economia. No obstant això, és evident que amb el començament de la recuperació econòmica, la creació de nous llocs de treball s'ha donat de manera més intensa en el sector privat. Aquesta seqüència ja va ocórrer durant la crisi del 2008-2014 i s'ha repetit amb l'arribada de la pandèmia el 2020 i la posterior recuperació econòmica experimentada entre l'any 2021 i 2023.

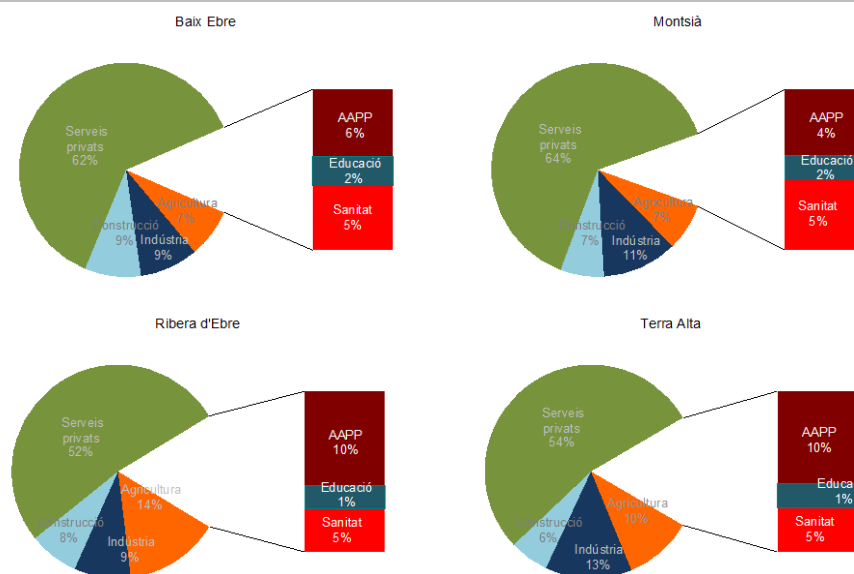
Gràfica 17. Contribució del sector públic a la variació de l'afiliació a la Seguretat Social. Terres de l'Ebre (%)

Font: Idescat

Quan examinem quines són les àrees d'activitat on s'ha produït un major augment de l'atur, podem observar que hi ha diferències entre les quatre comarques de les Terres de l'Ebre. Segons es mostra a la gràfica 18, tant al Montsià com al Baix Ebre, el sector dels serveis privats explica la major part de l'atur registrat (64% i 62%, respectivament) i mostra una importància més destacada que a la Terra Alta i a la Ribera d'Ebre (54% i 52%, respectivament). No obstant això, si analitzem el comportament de l'atur relacionat amb les activitats pròpies del sector públic, com la sanitat i els serveis socials, l'administració pública i l'educació, les taxes d'atur registrat són més baixes i mostren un patró més uniforme que la resta dels sectors econòmics. Se situen al voltant del 5% en el sector sanitari i entre l'1% i el 2% en el sector educatiu.

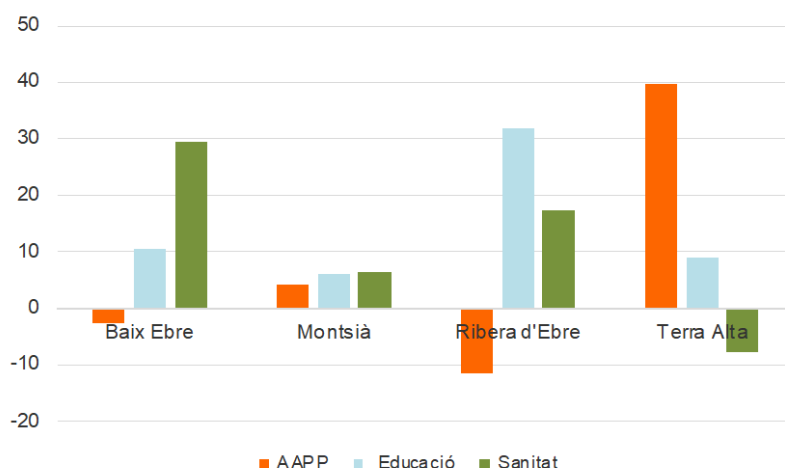
Gràfica 18. Atur registrat per comarques i sectors d'activitat (2023)

Font: Idescat

Quan analitzem l'evolució de la taxa d'atur registrat a les Terres de l'Ebre des de l'inici de la pandèmia, el 2020, les dades reflecteixen un impacte negatiu en el conjunt d'activitats relacionades amb els serveis col·lectius. Segons es mostra en la gràfica 19, la crisi del 2020 no ha estat compensada per la recuperació experimentada durant els anys 2021, 2022 i 2023. En global, ha suposat un augment de l'atur registrat en el sector públic (+7,4%), que ha mostrat un comportament especialment negatiu en el subsector de l'educació (+11,6%) i de la sanitat (+16,5%).

Gràfica 19. Evolució de l'atur registrat a les Terres de l'Ebre (2019-2023)

Font: Idescat

3. REPTES I OPORTUNITATS DEL SECTOR PÚBLIC

Europa es troba al bell mig d'una cruïlla, intentant determinar quines volem que siguin les bases que impulsin una millora del benestar dels ciutadans en aquest segle XXI. Per aconseguir aquestes fites, la Unió Europea ha promogut l'anomenada Estratègia Europa 2030, que estableix diversos objectius en cadascun dels vint-i-set països que participen en el procés d'integració europea. Uns objectius que es van establir el 2010 per tal d'assolir-los el 2020 i que es van redefinir per orientar-los cap a la fita del 2030. Segons el que ha establert l'Estratègia Europa 2030, el que es busca és promoure un creixement sostenible i inclúsiu que faci front a reptes com l'emergència climàtica, la transició energètica, la digitalització, la igualtat de gènere i la cohesió social i territorial. I per assolir tots aquests objectius es proposen mesures en àmbits com la inversió en recerca i innovació, la transició cap a una economia verda i digital, la promoció de l'ocupació i l'educació de qualitat, i la protecció dels drets socials i laborals.

3.1. Sobre els objectius educatius europeus

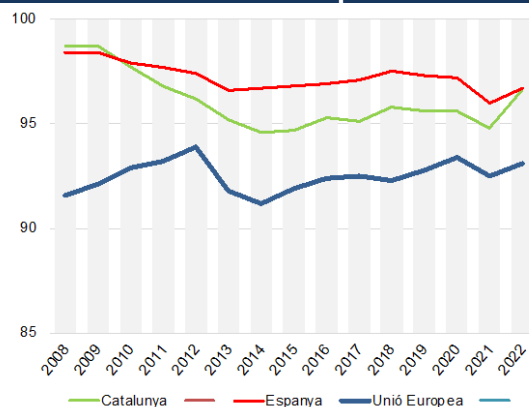
L'objectiu de qualsevol sistema educatiu és la transmissió d'uns coneixements científics, culturals, d'arribar a determinades capacitats... Però la justificació de les polítiques educatives van més enllà d'arguments econòmics basats en la importància del capital humà, ja que també persegueixen garantir una certa cohesió social, amb el foment de la igualtat d'oportunitats i certs valors cívics.

A grans trets, però, cap país està content amb el funcionament dels seus centres escolars, del seu sistema educatiu i de les seves reformes..., amb independència dels resultats que s'obtinguin en les comparances internacionals. En tots els països europeus s'estan plantejant com respondre als nous i als vells problemes educatius. De fet, un dels reptes dels països europeus en els propers anys passa per fomentar una economia basada en el coneixement i la innovació. En aquest sentit, el Consell de la Unió Europea (2021) va establir un marc definint quines eren les prioritats estratègiques. I aquestes passaven per millorar la qualitat, l'equitat, la inclusió i l'èxit per a tots en l'educació i la formació; per fer realitat l'aprenentatge permanent i la mobilitat per a tothom; per millorar les competències i la motivació en la professió docent; per reforçar l'ensenyament superior europeu; i, finalment, per donar suport a les transicions verda i digital a través de l'educació i la formació. Uns objectius alineats amb l'Agenda 2030 de Nacions Unides per assolir un desenvolupament sostenible.

A continuació, comentem alguns dels indicadors que es van establir per mesurar l'assoliment d'aquests objectius i l'evolució que han tingut durant els darrers anys. En realitat, analitzar l'evolució al llarg dels anys és molt més rellevant que la xifra en concret que assoleixen cadascun d'aquests indicadors, ja que ens mostra si s'han fet avenços notables o no en un determinat camp. Els principals indicadors i la seva evolució són aquests:

- Participació en educació infantil. Atès que l'atenció en la primera infància cada vegada es reconeix més com una part integrant del sistema educatiu i de formació, l'objectiu de la UE és que la participació en educació i atenció a la primera infància sigui d'almenys el 95% dels nens entre els tres anys i l'edat d'inici de l'ensenyament primari obligatori el 2030. En el cas de l'Estat espanyol, l'objectiu establert és més ambiciós i se situa en un percentatge del 100%. Les dades mostren que, si bé cap a l'any 2000 es va assolir aquest 100% de participació en educació infantil a Catalunya, actualment se situa en el 96,6%.

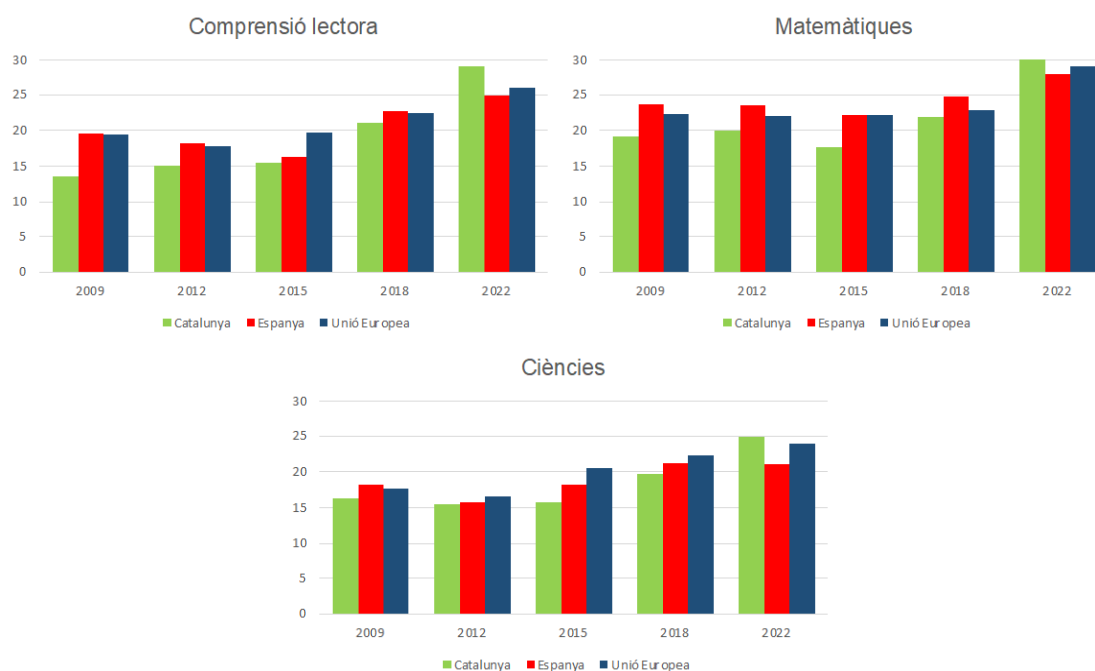
Gràfica 20. Escolarització en educació infantil a partir dels 3 anys (%)

Font: Idescat, Eurostat

- Alumnat amb nivell baix de competència en comprensió lectora, matemàtiques i ciències. L'objectiu és que la població escolar que finalitza l'educació secundària obligatòria i obté un nivell 1 o inferior a l'escala PISA sigui menys del 15% del total.

Gràfica 21. Alumnes de 15 anys amb rendiment baix (%)

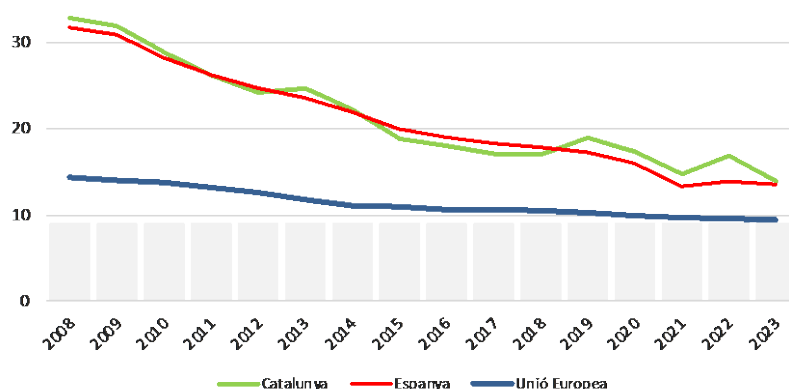
Font: OCDE

En les darreres proves realitzades l'any 2022, les primeres que es feien després de la pandèmia, els resultats han estat decebedors a tot Europa i, especialment, entre l'alumnat de Catalunya. A més, l'estudi de PISA assenyalava dos característiques que ajuden a entendre aquests resultats: Catalunya és la comunitat amb més immigració de primera i segona generació entre l'alumnat que va fer la prova i, a més, és el

territori de l'Estat espanyol amb més desigualtat entre les notes mitjanes dels alumnes més pobres i els més benestants.

- Abandonament escolar prematur. L'objectiu establert és que el percentatge de joves d'entre 18 i 24 anys amb només l'educació secundària obligatòria i que no continuen amb estudis posteriors sigui igual o inferior al 9% del total (15% en el cas d'Espanya, donat que els valors històricament han sigut molt elevats). L'educació i la formació són motors essencials per al creixement, la innovació i la competitivitat, però també contribueixen a reduir el risc de caure en la pobresa en una economia basada en el coneixement. I l'evolució ha estat molt positiva en les darreres dècades, de manera que s'ha aconseguit que l'any 2023 que per primera vegada a Catalunya aquesta taxa se situés per sota del 15%.

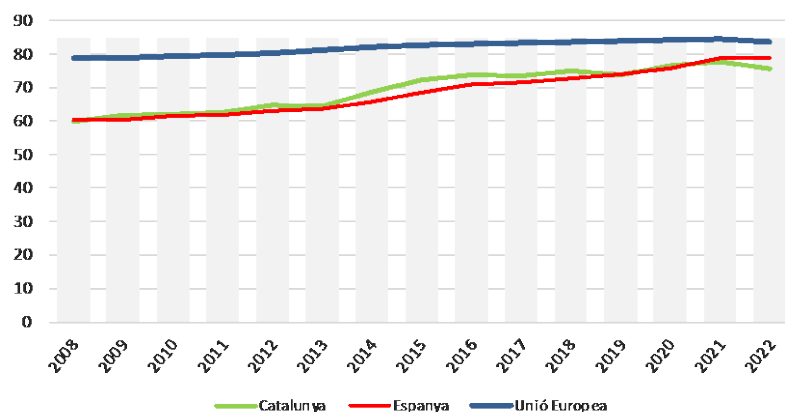
Gràfica 22. Abandonament escolar prematur (%)

Font: Idescat, Eurostat

- Població amb estudis d'educació secundària postobligatòria. L'objectiu és que el percentatge de població amb edats compreses entre els 20 i els 24 anys que ha completat amb èxit estudis d'educació secundària superior (batxillerat, cicles formatius de grau mitjà i d'altres) ha de ser igual o superior al 85% de la població total.

Gràfica 23. Població de 20 a 24 anys amb estudis de nivell secundari (%)

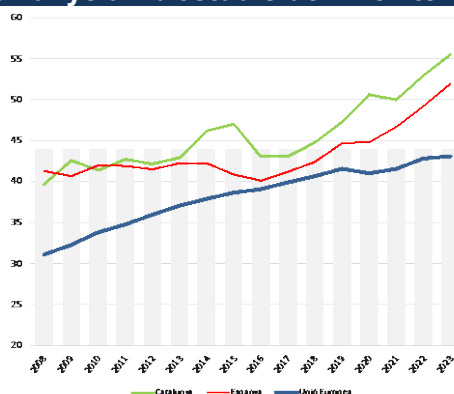

Font: Idescat, Eurostat

Malgrat que l'evolució d'aquest indicador a Catalunya mostra una tendència continuada a la millora i se situa per sobre del total d'Espanya, encara està el 8% per sota de la mitjana de la Unió Europea i el 9% per sota de l'objectiu marcat.

- Població amb estudis de nivell terciari. L'objectiu és que almenys el 40% de la població d'entre 30 i 34 anys hagi cursat alguna formació universitària o de nivell equivalent (44% en el cas de l'Estat espanyol). Les dades mostren que aquest objectiu se supera àmpliament, amb el 55% d'alumnes que arriben als estudis superiors a Catalunya, molt per sobre de la mitjana de la UE (43%). No obstant això, encara hi ha aspectes a millorar, com vincular l'oferta acadèmica amb la demanda empresarial, per evitar que al voltant del 36% dels treballadors a Espanya el 2023 tinguin més estudis dels necessaris per a les seves obligacions laborals.

Gràfica 24. Població de 30 a 34 anys amb estudis de nivell terciari (%)

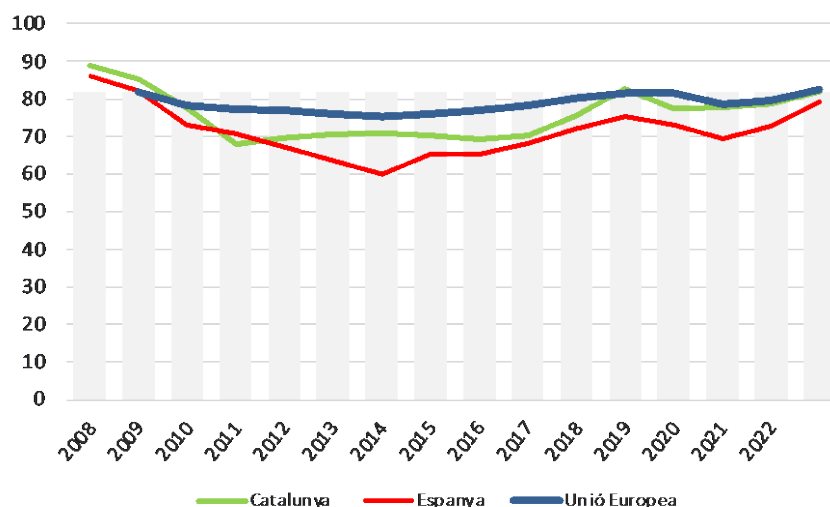

Font: Idescat, Eurostat

- Formació al llarg de la vida. L'objectiu és que almenys el 15% de la població d'entre 25 i 64 anys participi en cursos de formació. La raó és que es considera que l'aprenentatge per a les persones adultes és essencial per millorar i desenvolupar competències, per adaptar-se

als avenços tècnics i progressar en la carrera professional, però també per mantenir una bona salut i tindre una vida activa.

Gràfica 25. Formació permanent de la població de 25 a 64 anys (%)

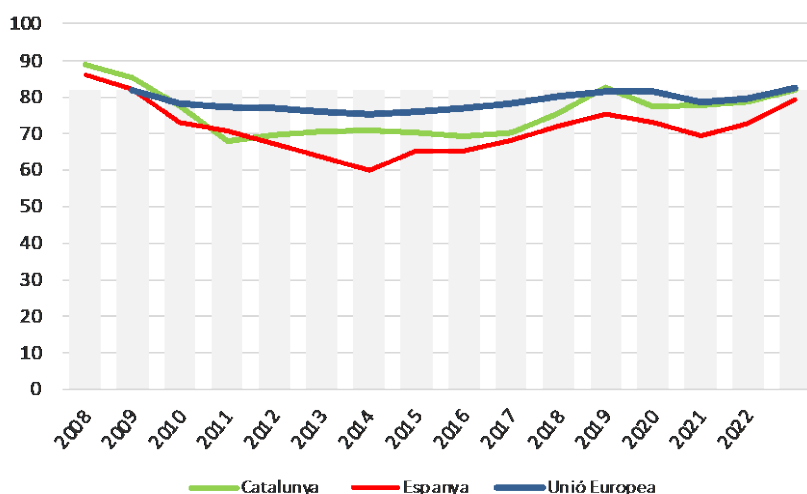

Font: Idescat, Eurostat

Aquest és un indicador en el qual Catalunya (13,3%) mostra un resultat dolent; se situa per sota del conjunt de l'Estat espanyol (15,3%) i lluny de l'objectiu del 15% per a l'any 2030.

- Taxa d'ocupació dels graduats recents. L'objectiu és que el percentatge de persones titulades d'entre 20 i 34 anys que han acabat com a mínim el segon cicle de l'educació secundària obligatòria i que han trobat feina en un termini no superior als tres anys després d'haver acabat els estudis ha de ser igual o superior al 82%.

Gràfica 26. Taxa d'ocupació dels graduats recents (20 a 34 anys) (%)

Font: Idescat, Eurostat

L'evolució d'aquest indicador es veu condicionat per la conjuntura econòmica. Obté uns pitjors resultats entre els anys de la Gran Recessió (2009-2014) i l'any de la

pandèmia (2020), però després de quinze anys i haver viscut diferents períodes de creixement econòmic, les dades encara són inferiors a les que s'obtenien abans de l'esclat de la crisi de l'any 2009.

Per tant, malgrat que els indicadors de Catalunya s'apropen cada vegada més als objectius establerts per al 2030 i que l'evolució ha estat positiva en termes generals, encara hi ha quatre dels objectius educatius europeus que no s'han assolit. Encara tenim massa joves amb un nivell d'estudis molt baix i, tot i la reducció important en els darrers vint anys, molts joves continuen abandonant els estudis sense obtenir un títol de secundària postobligatòria (formació professional o batxillerat). Podríem dir que s'ha aconseguit una educació bàsica per al conjunt de la població, però encara estem lluny de tenir una educació excel·lent. A més, tot i l'increment de la despesa en educació que es va produir durant l'any de la pandèmia a Catalunya (+14%), el percentatge de despesa en educació sobre el PIB és encara del 3,9% (comparat amb el 4,7% en el conjunt de l'Estat espanyol), lluny del que es destina a països com Suècia (6,9%) o Dinamarca (6,2%), i clarament per sota de la mitjana europea (5%). A més, cal recordar que una educació cara pot ser dolenta, però una educació bona difícilment serà barata.

3. CONCLUSIONS

Les crisis que hem patit en els darrers anys han fet que, una vegada més, ens replantegem quin ha de ser el paper del sector públic en una economia de mercat. L'Europa posterior a la COVID-19 es troba en una cruïlla, en què el repte és compatibilitzar els nivells de protecció social garantits pel nostre estat del benestar amb una població cada cop més reduïda i envellida, en un context global en què els països europeus estem perdent protagonisme econòmic.

Això implica que, en els propers anys, els governs hauran de trobar un equilibri entre assegurar l'estabilitat macroeconòmica i realitzar les grans inversions necessàries per afrontar els desafiaments climàtics i tecnològics, millorar la competitivitat i la creació d'ocupació, i incrementar els nivells de cohesió social i territorial. La percepció de la ciutadania és que, més enllà de la necessitat que el sector públic tingui un paper més o menys actiu, és essencial millorar la qualitat dels serveis públics, augmentar la transparència en la presa de decisions i garantir la rendició de comptes. Aquests elements contribuirien a enfortir la confiança de la ciutadania en les institucions.

No obstant això, les dades mostren que avui en dia ja ens enfrontem a grans desafiaments en diversos fronts. L'*Anuari de Competitivitat Mundial* (IMD, 2023) situa Espanya en el lloc 36è de 64 països analitzats. Aquest resultat es basa en la ponderació d'elements com la qualitat de les infraestructures (27è lloc), el rendiment econòmic (32è lloc), l'eficiència empresarial (37è lloc) i l'eficiència del sector públic (51è lloc). Aquesta avaluació del nostre sector públic ha empitjorat en els darrers anys (el 2019 es trobava en el 40è lloc), la qual cosa revela que encara tenim molt a fer per convertir-nos en una societat més innovadora i més cohesionada socialment.

BIBLIOGRAFIA

- BBVA (2024): *Anuari econòmic comarcal BBVA 2023*. BBVA, Barcelona.
- CIS (2024): *Barómetro sobre la percepción de los principales problemas de España*. Centre d'Investigacions Sociològiques, Madrid.
- Comissió Europea (2023): *Standard Eurobarometer 100*. Direcció General de Comunicació de la Comissió Europea, Brussel·les.
- Consell de la Unió Europea (2021): Resolución del Consejo relativa a un marco estratégico para la cooperación europea en el ámbito de la educación y la formación con miras al Espacio Europeo de Educación y más allá (2021-2030) (2021/C 66/01), 26 de febrer de 2021.
- Costas, A. (2024): «Hada madrina o madrastra: la UE bajo las nuevas reglas fiscales», *El País*, 12 de maig.
- IMD International (2022): *The World Competitiveness Yearbook*. International Institute for Management Development, Lausanne.
- Ministeri d'Hisenda i Funció Pública (2024): *Plan Presupuestario 2024 del Reino de España*. MINHFP, Madrid.
- OCDE (2023): *Education at a Glance 2023*. OCDE Publicacions, París.

Capítol 5. El turisme en un context postpandèmic expansiu

*Dr. Juan Antonio Duro
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció

Quasi ja hem deixat endarrere els efectes de la pandèmia l'any 2023, centre de la nostra anàlisi. Després del sotrac enorme que va significar la COVID, i que va aturar les nostres vides durant un llarg període de temps, ja hem vist la llum en el túnel. De fet, semblaria ja que el 2023 haurà estat l'any de la sortida d'aquest túnel i de la visualització de l'espai exterior, lliure i ple de llum. Encara que tenim motius per preocupar-nos al món, començant pels conflictes bèl·lics existents, en el camp del turisme, i agafant només els gran números, estem en un període positiu. Diem positiu estrictament valorant-lo en termes quantitativs, i amb la noció estàndard de creixement econòmic. Bé és sabut que al costat de la gran expansió del turisme post-COVID hi ha les externalitats negatives que genera la seva massificació i concentració en espais i temps.

En tot cas, i si mirem, per exemple, les dades que ens proporciona la UNWTO (Organització Mundial del Turisme), la demanda internacional al món a l'exercici del 2023 hauria recuperat ja el 88% de la demanda que es va generar el 2019 (el 2022 es va recuperar el 66%, i el 2021 el 31%). Aquesta recuperació, que no és homogènia a tot el món, en el cas d'Europa ha estat ja el 2023 del 94%. Però, és que a Espanya, per exemple, la demanda internacional el 2023 ja era el 2% més alta que la del 2019.

De fet, el sector turístic està creixent amb molta força i, en particular, a Espanya i Catalunya. Segons Exceltur (una aliança de les principals empreses turístiques), sense anar més lluny, el PIB turístic en termes reals a Espanya va créixer un espectacular 13,1%, i més si es compara amb el 2,5% d'augment de l'economia en general (les previsions per al 2024 anirien cap a un nou creixement diferencial del sector, el 4,6% versus el 1,9% de l'economia general).

El sector, doncs, sembla està *on fire*. La seva explosió, que s'arrela en la recuperació tècnica postpandèmica, però també en la imperiosa necessitat de viatjar, determina, doncs, un context per a la província de Tarragona i per a les Terres de l'Ebre positiu en els números, però pressionant quant a les responsabilitats que ocasiona en termes d'amenaques futures. Detenint-nos en les Terres de l'Ebre, les expectatives són bones. Ho són pels atributs que tenen les Terres de l'Ebre i les preferències postpandèmiques, que han renovat el seu interès per a les destinacions amb actius

naturals i menor densitat d'afluència. Totes les dades indiquen que aquests tipus d'espais mantenen un vigor diferencial, que no només es manté sinó que es multiplica. Després del cop del 2020, aquest tipus de territoris estan creixent força, malgrat la recuperació de les destinacions costaneres ja a partir del 2021.

Aquest capítol pretén fer una anàlisi del context quantitatiu del turisme a casa nostra, tot i elaborant anàlisis comparades i amb cert detall per a l'Ebre, amb les limitacions d'espais que tenim, S'organitza de la manera següent. En la secció segona es revisen les dades d'evolució de la demanda per grans mercats, a Espanya, Catalunya, província de Tarragona i les Terres de l'Ebre. Les dades se centren en la demanda en establiments reglats i, a efectes comparatius, s'ha utilitzat la informació procedent de les enquestes d'ocupació elaborades per l'INE (Institut Nacional d'Estadística).

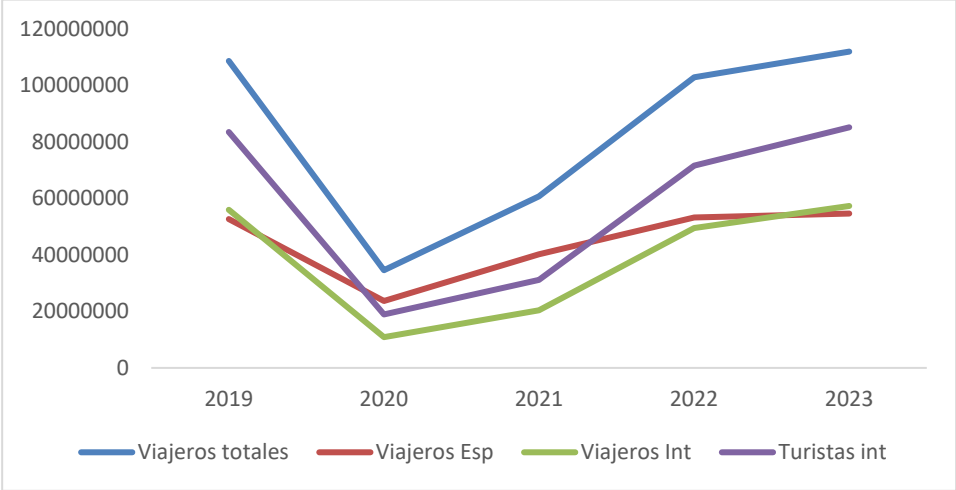
2. Resultats de l'exercici 2023: Terres de l'Ebre en context

L'evolució del context turístic, almenys des del punt de vista quantitatiu, l'any 2023 ha estat positiva. Així, per exemple, els turistes internacionals a Espanya han crescut quasi el 19%, de manera que se n'han assolit més de 85 milions. Els viatgers hotelers han augmentat el 8,8%, impulsats per l'expansió del mercat internacional, que amb el 19% de creixement ja ha permès recuperar els fluxos que es van aconseguir el 2019. Els viatgers espanyols representen el lleuger 2,5%, però ja són el 3,6% més que els assolits al 2019. Així, la recuperació postpandèmica ja s'hauria concretat el 2023, allunyant el malson que va significar la COVID i els seus efectes sobre l'economia (i la població). El dibuix de l'evolució dels fluxos de demanda traça una corba en forma de U a Espanya, però amb un alentiment del creixement el 2023, lògic, de tota manera, davant l'enorme rebot tècnic dels anys 2021 i, sobretot, del 2022 (primer any quasi normal).

A la taula 1 es contextualitza l'exercici 2023, a escala global, a partir de les dades corresponents a l'enquesta FRONTUR, que elabora mensualment l'INE, referides al moviment de turistes internacionals ara per a totes les CA. Es pot veure clarament el rebot de 2021, la gran recuperació del 2022 i la continuació del creixement de la demanda internacional el 2023, però, amb força diversitat territorial. En el cas català, l'augment ja estat del 22,4% interanual, xifra superior a la mitjana espanyola. Malgrat els creixements posteriors al 2020, a Catalunya, i al 2023, encara no s'ha recuperat tot

el volum de la demanda que es va generar el 2019. En particular, encara és el 6,2% menys, a diferència d'altres zones. Això és sobretot degut a la falta de recuperació total del mercat extern a la UE, que té gran presència en la capital catalana.

Gràfica 1. Evolució de la demanda turística a Espanya (2019-2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

Taula 1. Creixement de turistes internacionals per CA (2019-2023)

	2021	2022	2023	2019-2023
Ast	75,1%	71,7%	35,5%	18,2%
Cant	50,3%	102,4%	34,1%	10,6%
Nav	-15,5%	121,2%	33,0%	-12,4%
Mad	26,7%	177,8%	29,7%	2,7%
PB	26,8%	131,1%	29,6%	24,3%
Gal	43,0%	64,7%	27,1%	-0,5%
Cat	49,5%	156,6%	22,4%	-6,2%
And	57,3%	135,6%	21,8%	1,4%
CV	58,1%	114,4%	21,6%	9,8%
CiL	16,0%	103,6%	19,7%	-5,4%
Múr	38,0%	113,2%	18,9%	-5,9%
Nacional	64,7%	129,8%	18,9%	2,0%
Cana	38,9%	134,4%	13,2%	6,1%
Rio	5,6%	121,0%	11,6%	-15,3%
Ara	25,5%	78,4%	10,8%	-21,7%
Bal	267,5%	108,8%	9,2%	5,4%
CLM	2,3%	103,9%	8,5%	-17,2%
Ext	40,1%	46,0%	-12,3%	-40,3%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

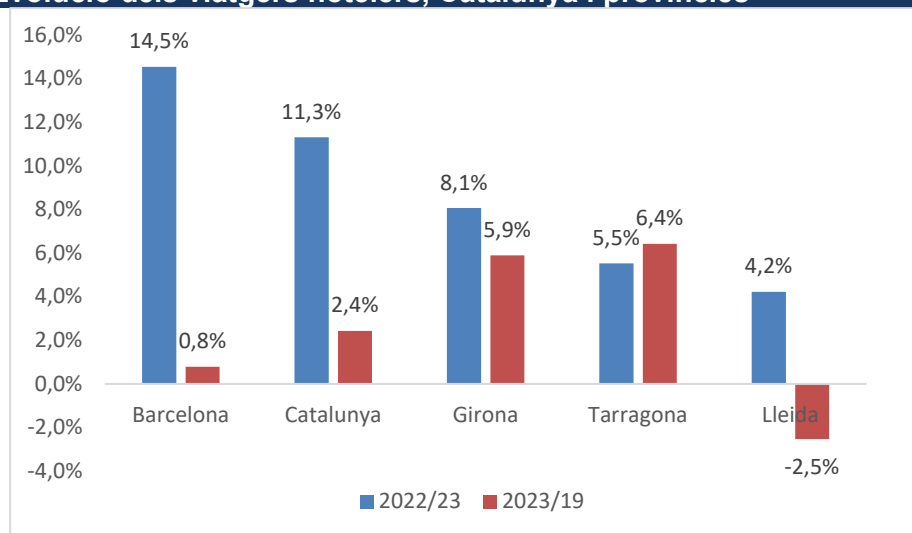
Nota: Ordenats de major a menor en funció de la dada del 2023

2.1. Mirada a la demanda hotelera

Ens centrarem ara en la demanda hotelera i les quatre províncies. La demanda hotelera constitueix el gruix de la demanda turística i, típicament, és la que té més impacte econòmic. Les dades novament procedeixen de l'INE, en aquest cas de l'Enquesta d'Ocupació Hotelera. Es pot veure que **a la província de Tarragona, la demanda va créixer el 5,5%. La demanda del 2019 s'hauria ja sobrepassat, sent el 6,4% superior, la més alta de Catalunya, la qual cosa exemplifica la intensitat de la recuperació de la demanda a la demarcació, així com les seves forteses estratègiques**. Després de l'evaporació de la demanda el 2020, el 2021 ja es recuperen amb força les destinacions consolidades i es retorna, en part, als patrons previs (grosso modo).

Si detallem aquesta evolució pels grans mercats (gràfica 2), veiem que el mercat domèstic a la demarcació de Tarragona ha crescut l'1,4% el 2023, més, per exemple, que a Lleida o Girona. De tota manera, la província de Tarragona és la que més s'hauria recuperat en aquest mercat respecte als valors que va aconseguir el 2019, amb el 13,3% més ja el 2023, sent per exemple, el doble que a la província de Girona. Així, el menor augment del 2023 s'explica per la ràpida recuperació del mercat domèstic en els anys anteriors. El mercat internacional, per la seva banda, hauria augmentat un rellevant 12,3%, de manera que s'hauria quasi recuperat la demanda del 2019, només el 2,3%.

Gràfica 2. Evolució dels viatgers hotelers, Catalunya i províncies

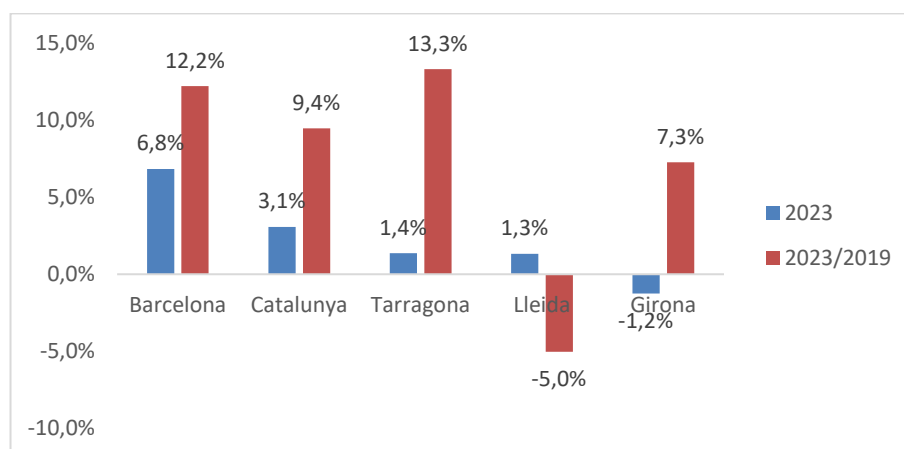

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

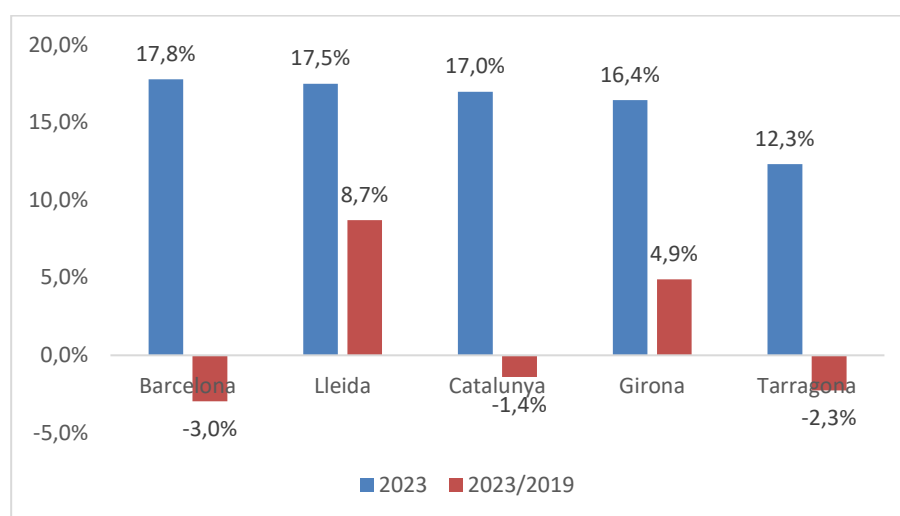
Nota: Ordenats de major a menor en funció de la dada del 2023

Gràfica 3. Evolució dels viatgers hotelers, Catalunya i províncies

a) Mercat domèstic

b) Mercat internacional

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

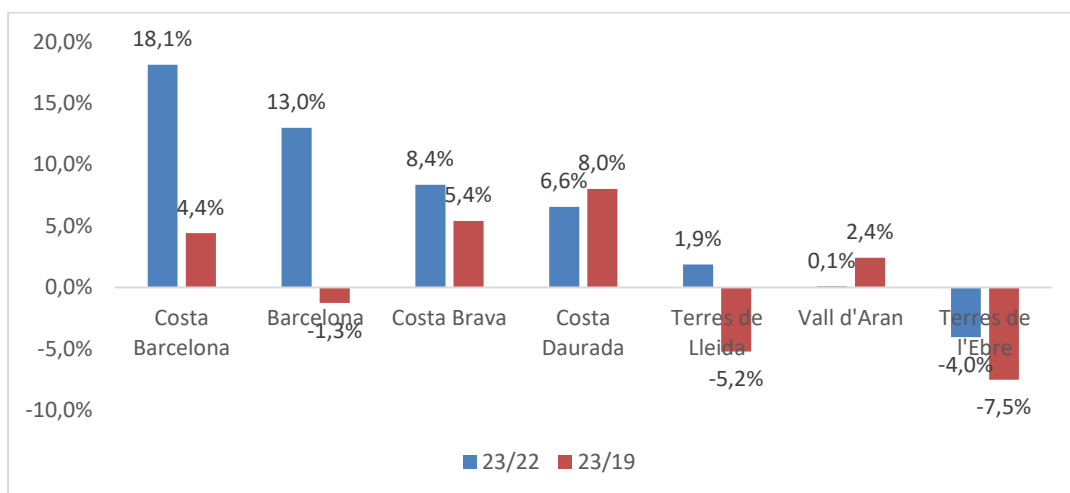
Nota: Ordenats de major a menor en funció de la dada del 2023

L'anàlisi per marques permet diferenciar el comportament de l'Ebre respecte al del Camp de Tarragona, en el marc del que ha succeït a la resta de Catalunya. En aquest cas, i per donar més detalls per a l'Ebre, s'ofereixen els resultats tant per viatgers com per pernoctacions hoteleres. En el cas dels viatgers, la demanda hauria baixat el 4% (282.458); restaria encara per recuperar el 7,5% de la demanda del 2019 (305.389).

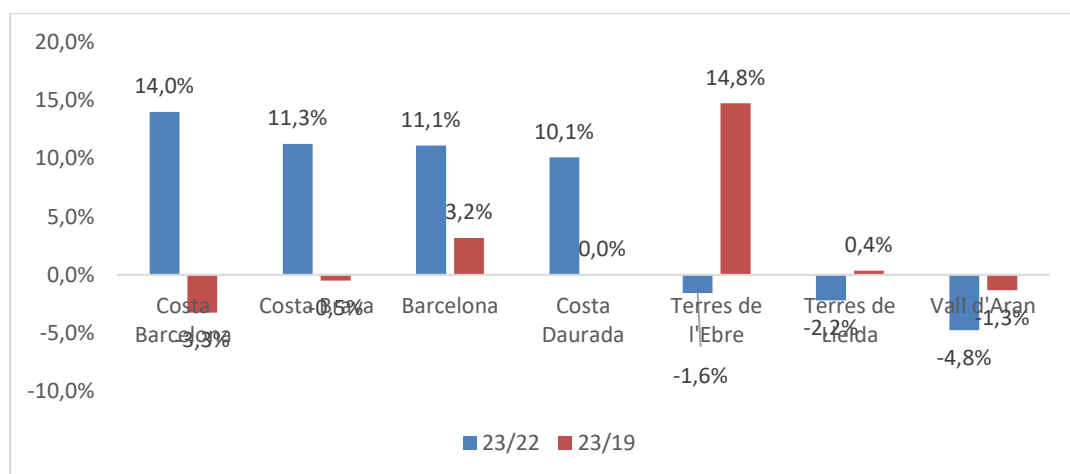
En pernoctacions, la reducció el 2023 hauria estat solament de l'1,6% (assolint 716.268), però en aquest cas, la recuperació de les pernoctacions hauria estat total respecte al 2019. De fet, les **Terres de l'Ebre seria la marca turística amb un major creixement de les pernoctacions hoteleres en el període 2019-2023, del 14,8%, molt lluny de a resta.** A la gràfica 5 podem veure, amb perspectiva temporal, la recuperació de la demanda hotelera a les Terres de l'Ebre en els anys posteriors al 2020. Si posem en context aquesta capacitat de recuperació en pernoctacions hoteleres per grans mercats i marques, hauria estat la segona més important en el mercat domèstic (que és aproximadament el 80% del total a l'Ebre), només superada per Barcelona, amb el 19,7% superior a la del 2019 (on el mercat domèstic representa només el 15% del total).

Gràfica 4. Evolució de la demanda hotelera per marques turístiques

a) Viatgers

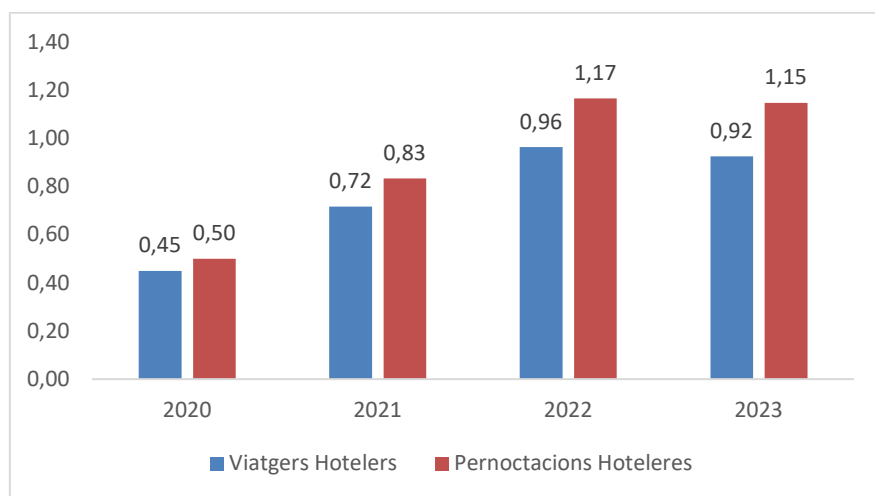
b) Pernoctacions

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

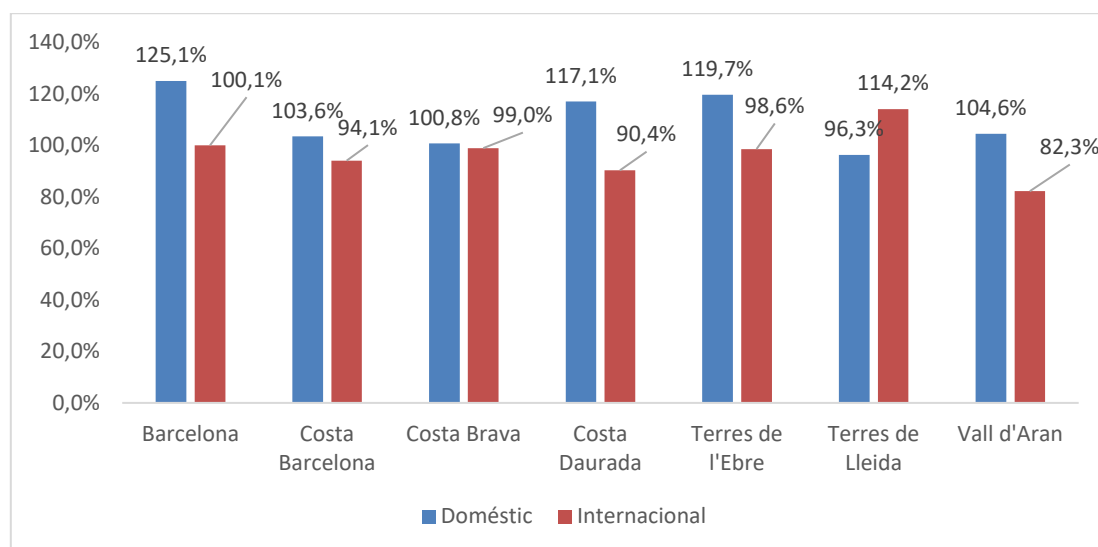
Nota: Ordenats de major a menor en funció de la dada del 2023

Gràfica 5. Evolució de la recuperació hotelera a les Terres de l'Ebre des de 2020, per indicadors de demanda hotelera

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

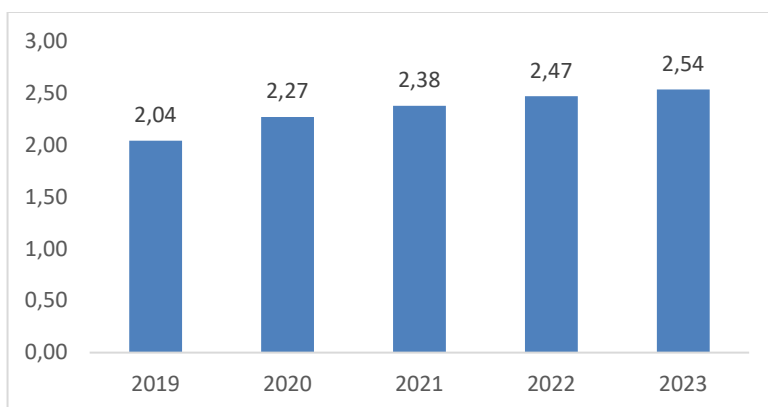
Gràfica 6. Recuperació de les pernoctacions hoteleres per marques i grans mercats (2023 versus 2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

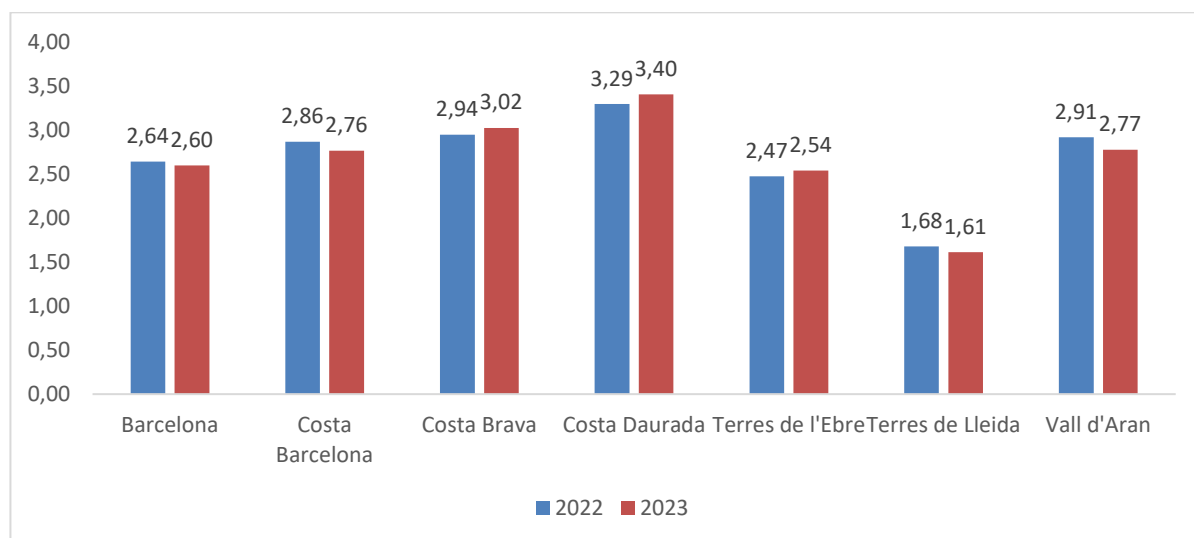
Aquest augment de les pernoctacions per sobre dels viatgers ha originat un augment de l'estada mitjana hotelera a l'Ebre, des del 2019, que ha passat des de 2,04 a 2,54 nits. Aquestes 2,54 nits, però, estarien per sota de les marques amb més demanda. No obstant, aquesta és una millora estratègica positiva de cara a incrementar l'impacte socioeconòmic net dels turistes al territori.

Gràfica 7. Evolució de l'estada mitjana hotelera a Terres de l'Ebre (2019- 2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

Gràfica 8. Estada mitjana hotelera a les Terres de l'Ebre i marques turístiques (2022-2023)

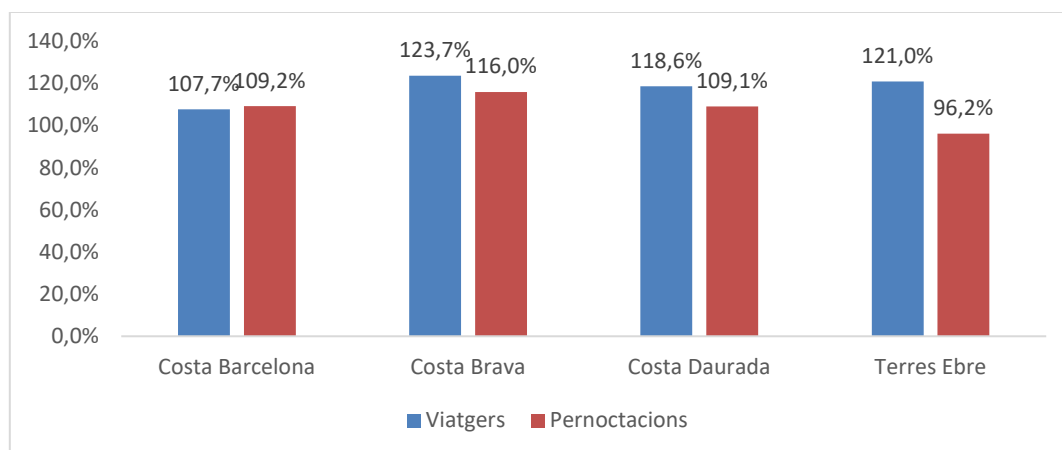

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

2.2. Demanda d'acampaments

Pel que fa a la demanda d'acampaments, el 2023 a Terres de l'Ebre es van assolir 139.000 viatgers i 548.000 pernотacions, una xifra prou elevada comparativament. **Des del 2019 al 2023 la demanda en termes de viatgers als càmpings hauria crescut el 21%, la xifra més alta.** En pernотacions estaria a prop de recuperar-se, el 4% menys.

Gràfica 9. Recuperació de la demanda de càmpings per marques (2023 versus 2019)

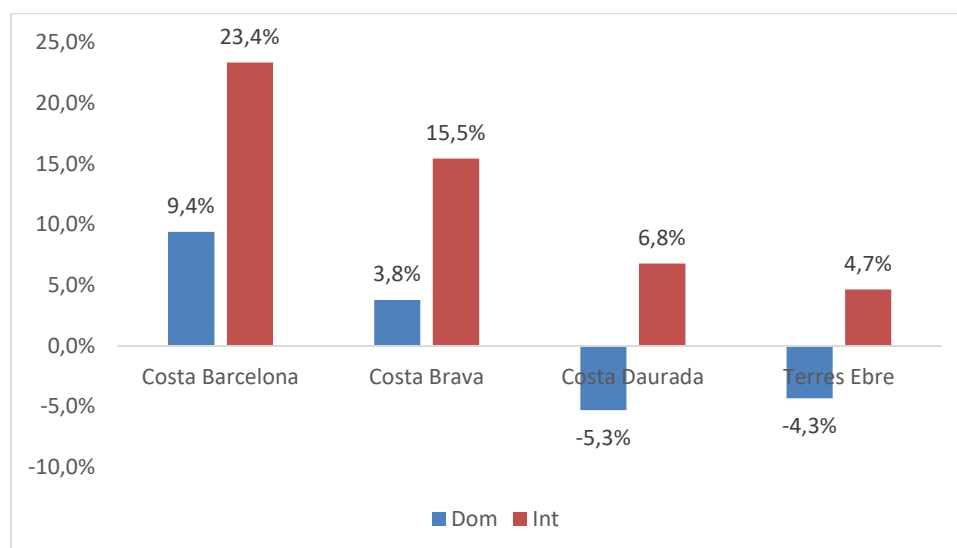

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

Per grans mercats, el 2023 i viatgers, s'ha vist un increment de la demanda internacional del 4,7% i una reducció de la domèstica. En termes de pernoctacions, el creixement del mercat internacional ha estat superior (augment de la seva estada mitjana) i la reducció en mercat domèstic superior a la de viatgers (reducció de l'estada).

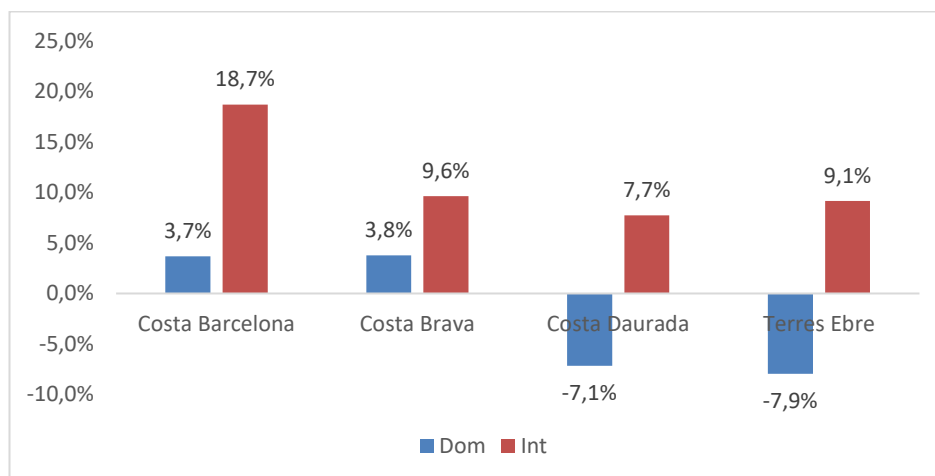
Gràfica 10. Creixement de la demanda d'acampaments per marques (2023)

Viatgers

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

Pernoctacions

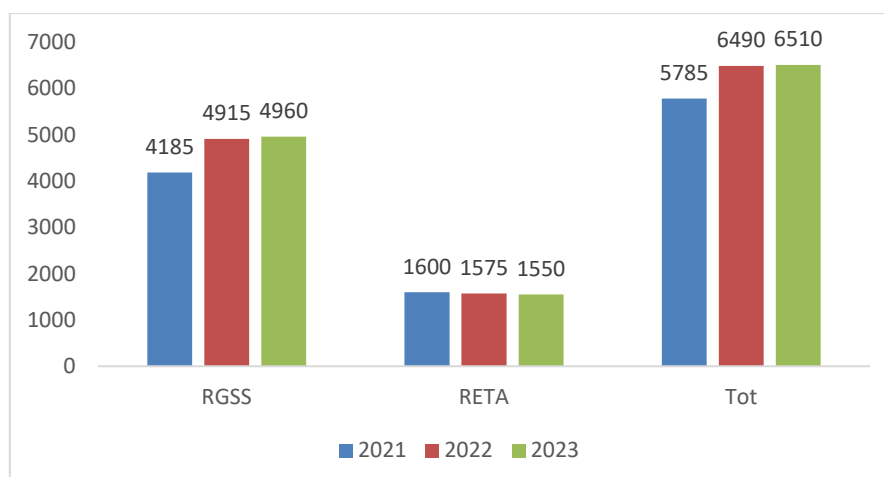

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

2.3. Ocupació

Un altre indicador conjuntural de l'evolució turística al territori, és l'evolució dels llocs de treball creats. En aquest cas, tenim dades de cotitzacions en el règim general (RGSS) i d'autònoms (RETA) pel subsector de l'hostaleria, que pot ser una *proxy* de l'evolució global, donat el seu pes en relació amb l'activitat turística global. Les dades, en efecte, demostren la recuperació sectorial, amb **un augment del número de cotitzacions el 2023, fins a arribar a les 6.510 el juny del 2023, que seria un lleu 0,3% superior a la xifra del mateix període del 2022**, i un 12,5% superior respecte al 2021.

Gràfica 11. Creixement dels llocs de treball en hostaleria a les Terres de l'Ebre (juny)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat

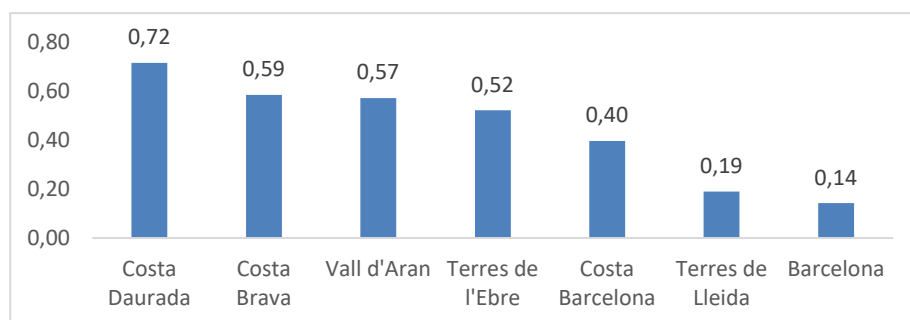
2.4. Estacionalitat

Com que tenim les dades mensuals, podem verificar el grau de concentració mensual de l'activitat a l'Ebre, com a indicador d'estacionalitat turística. En aquest sentit, són ben conegudes les implicacions negatives que aquesta estacionalitat ocasiona en les destinacions, tant des del punt de vista econòmic (ineficiències), com laboral (distorsions del mercat de treball), social (externalitats negatives) o mediambiental (erosió, consum energètic..). En aquest cas, hem calculat el coeficient de variació com a mesura d'aquesta concentració (major valor, major concentració) (Duro, 2016). Els resultats se subministren per marques, a efectes de comparació, i per tipus d'allotjament disponibles (hotels i càmpings). En aquest sentit, el 2023 l'estacionalitat ebrenca està al bell mig del llistat de marques, per sota de la Costa Daurada i la Costa Brava, però per sobre de la Costa de Barcelona o les Terres de Lleida. L'evolució mostra clarament l'impacte de la COVID el 2020 i el descens posterior. De tal manera que, **el 2023 el nivell de concentració ja és molt similar al del 2019, la qual cosa confirma el retorn a la normalitat quasi assolit el 2023.**

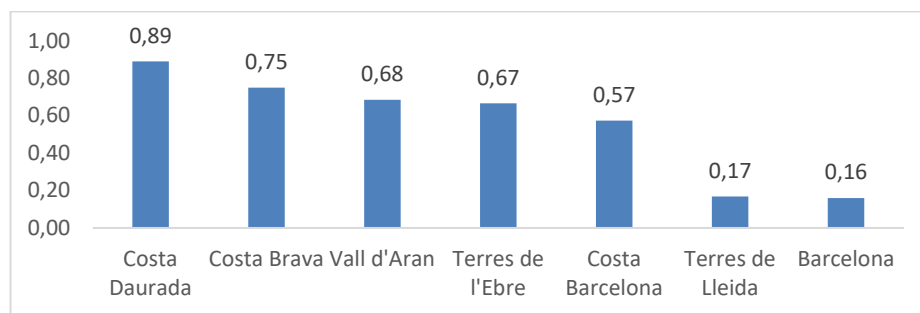
Però això és en el cas hotel·ler, **en el cas dels càmpings, la concentració és diferencialment superior al territori sense guanys rellevants durant el període,** posterior al crac del 2020.

Gràfica 11. Estacionalitat de la demanda hotelera per marques (2023)

Viatgers

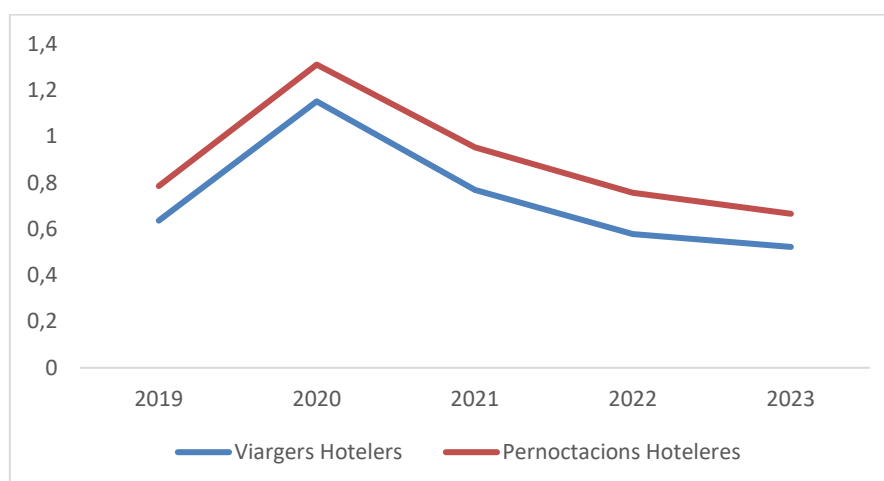

Pernoctacions

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

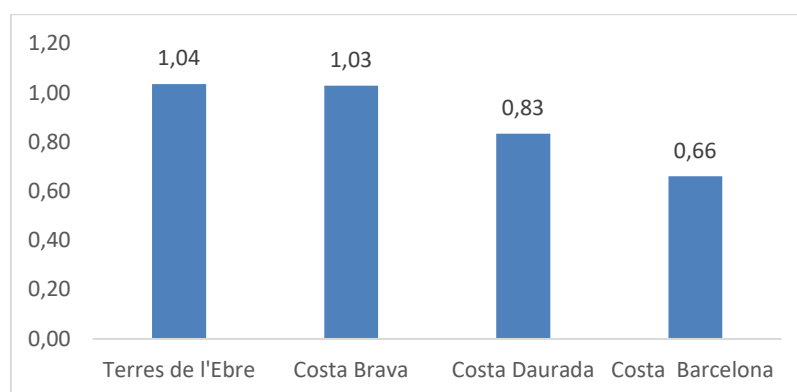
Gràfica 12. Evolució de l'estacionalitat de la demanda hotelera a les Terres de l'Ebre (2019- 2023)

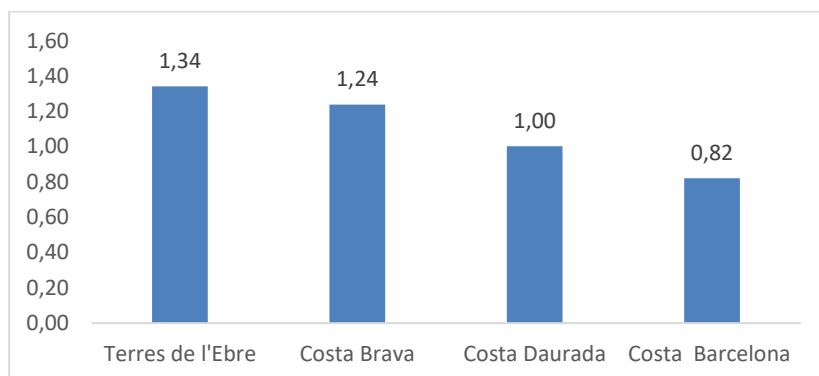
Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

Gràfica 13. Estacionalitat de la demanda de càmpings per marques (2023)

Viatgers

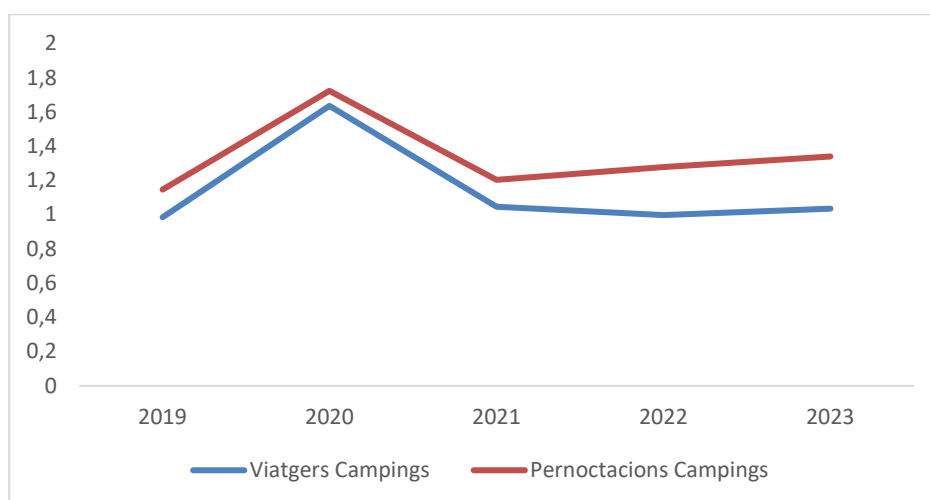

Pernoctacions

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

Gràfica 14. Evolució de l'estacionalitat de la demanda de càmpings a les Terres de l'Ebre (2019- 2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

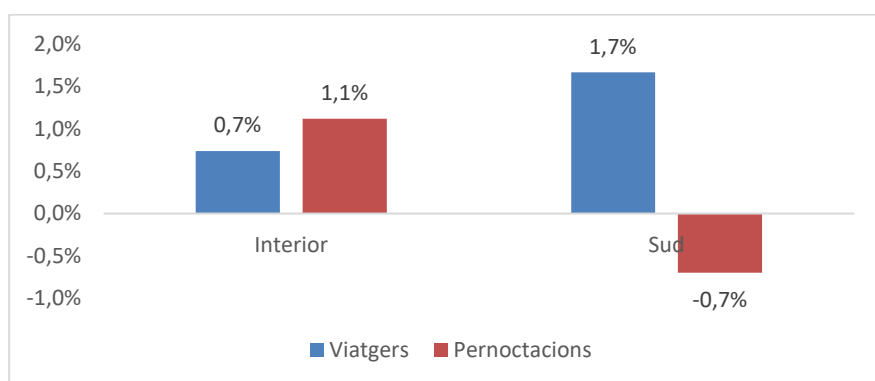
3. Detall dels resultats a les Terres de l'Ebre

Les anteriors dades procedeixen de l'INE, que ens permeten fer comparacions homogènies amb la resta d'Espanya i territori. Si volem detallar més les dades a escala territorial (costa versus interior de les Terres de l'Ebre) o per tipologia d'allotjament necessitaríem utilitzar dades de l'Eurecat.¹ Dades completes per a tots els períodes es tenen per al 2022 i 2023, anys en els quals centrarem l'anàlisi. Les dades d'allotjament totals són el sumatori d'hotels, càmpings, allotjaments de turisme rural i albergs. Els

¹ Agraïexo, com sempre, l'ajut del Sr. Mohammed Mazroua, tècnic de l'Eurecat Turisme.

apartaments no s'han considerat per falta de dades en alguns subperíode. A la gràfica adjuntada es proporcionen les dades evolutives per a la zona interior (25% i 30% de les pernoctacions i viatgers totals) i la zona sud, que coincideix amb la línia costanera, i on es concentren les principals destinacions turístiques ebrenques (l'Ametlla de Mar, l'Ampolla, Deltebre i la Ràpita). En relació amb els viatgers, la suma dels allotjaments hauria produït un increment del 0,7% a l'interior i de l'1,7% a la costa. En termes de pernoctacions, hauríem augmentat l'1,1% a l'interior, però hauríem baixat a la costa, on s'hauria produït una reducció en l'estada mitjana.

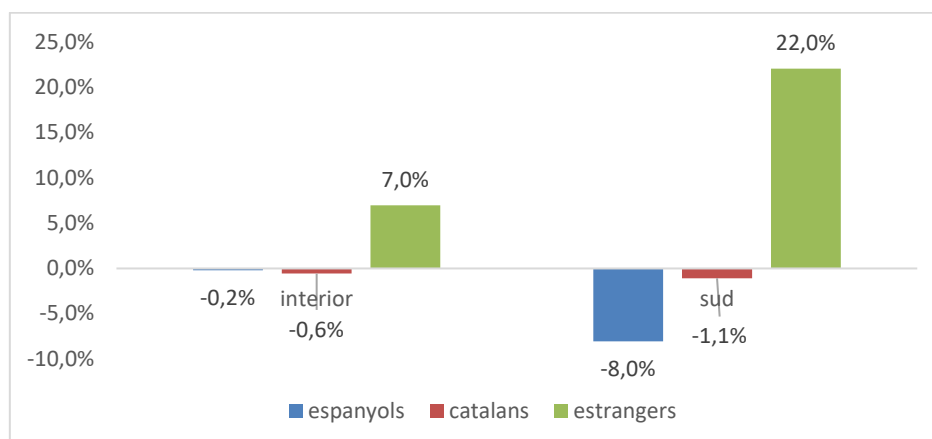
Gràfica 15. Creixement de la demanda turística segons el total d'allotjaments per zones a les Terres de l'Ebre (2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Eurecat

Si ho analitzem per grans mercats (ara podem separar dins del mercat domèstic els catalans de la resta), **l'increment dels viatgers a l'interior de l'Ebre el 2023 es produeix per part del turista estranger (7%)**, donada la reducció del mercat d'Espanya i Catalunya. En aquesta zona, els catalans suposen més del 50% dels viatgers totals, per més del 30% de la resta Espanya i menys del 20% del mercat internacional. **En la zona costanera, també existeix una discrepància evolutiva, amb l'augment del mercat internacional (un considerable 22%) i la disminució de la resta** (particularment procedents de la resta d'Espanya). En aquesta zona el repartiment per mercats és 50-25-25 (catalans, resta Espanya i estrangers).

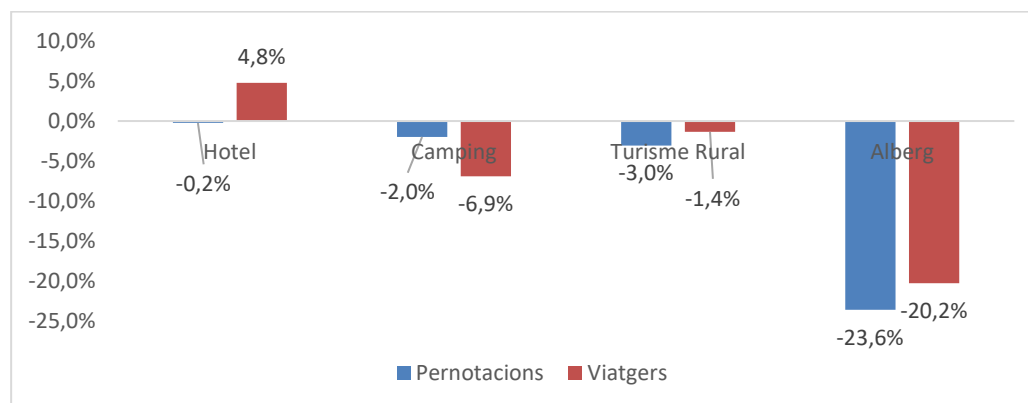
Gràfica 16. Creixement de la demanda turística segons el total d'allotjaments per zones a l'Ebre i grans mercats (2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Eurecat

Per tipus allotjament, les xifres globals territorials indiquen l'augment a hotels (126.000 viatgers), però la reducció a la resta (29.000 viatgers a càmpings, 16.000 a allotjament de turisme rural i 19.000 a albergs). En termes de pernoctacions cau en totes les opcions.

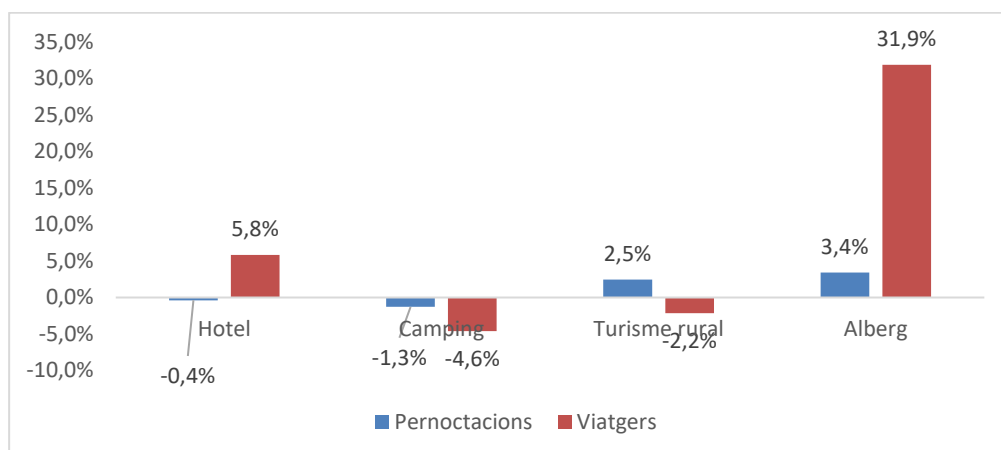
Gràfica 17. Creixement de la demanda turística segons el total d'allotjaments per zones a l'Ebre i grans mercats (2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Eurecat

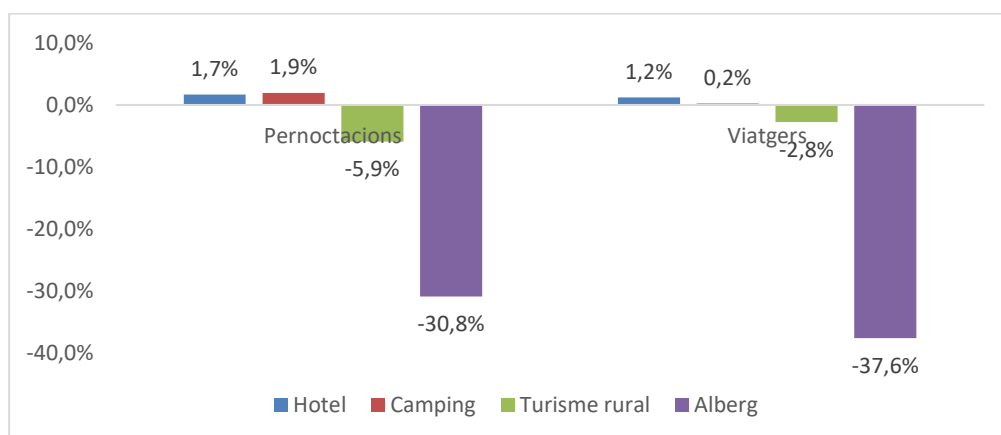
A la zona sud, on es genera el gruix de la demanda, en viatgers hi ha de tot: pugen en hotels, però baixen en càmpings o en els allotjaments de turisme rural. En pernoctacions, cauen lleugerament en hotels i més als càmpings. En la zona interior, en hotels hi ha una evolució positiva, però negativa en els càmpings.

Gràfica 18. Creixement de la demanda turística per allotjaments a la zona sud, Ebre (2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Eurecat

Gràfica 19. Creixement de la demanda turística per allotjaments a la zona Sud, Ebre (2023)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Eurecat

4. Discussió i implicacions

El sotrac que va representar la COVID-19 el 2020 va fer trontollar els fonaments de l'activitat turística, que hi era instal·lada en una mena de creixement sense fi (Prideaux *et al.*, 2020; Williams, 2009). Semblava que el creixement era la norma, com si estiguéssim a sobre d'una onada infinita. L'ocorregut al març del 2020 va ser un cop de realitat als morros. El que semblava un creixement sense sostre es va convertir en una aturada abrupta, que va exhibir els enormes riscos i incerteses que té un sector que reclama, per tal que es produeixi l'acte de consum, els desplaçaments del consumidor al lloc de producció. De fet, els acadèmics s'han encarregat de subratllar les incerteses

diferencials que té el turisme, davant altres sectors productius, donada la seva obertura (Ridderstad and Nijkanmp, 2016; Ritchie, 2004; Williams and Baláz, 2015). Donat el xoc global del 2020 ha tingut gran interès: u, avaluar com es recuperava el sector, davant l'abrupte descens; i dos, si alguna cosa ha canviat en el període postpandèmic en relació amb els patrons. Dit d'un altra manera, és la dicotomia retorn a la normalitat versus nova normalitat. L'any 2021 va significar una recuperació parcial, per representar el 2022 una quasi total recuperació. L'exercici del 2023 és el primer de normalitat total en la regulació i el context determinant dels fluxos.

Què hem après en els darrers anys?

Primer, que el consum turístic és un bé de primera necessitat, quasi com l'alimentació. El lleure i, en particular, la necessitat de moviment esdevenen part fonamental de l'ADN de la societat actual, potser més que en el passat. Aquesta voluntat de viatjar, clarament impulsada per a la pandèmia, estaria darrera de l'expansió turística dels darrers anys.

Segon, després de la increïble aturada del 2020, en els anys posteriors s'ha produït una recuperació significativa de les destinacions consolidades típiques, la qual cosa vol dir, bàsicament els nodus territorials de sol i platja. Aquest «retorn» dels fluxos cap a les àrees de més demanda es pot veure, de fet, com un símptoma del retorn a la normalitat. Així, i després del context disruptiu del 2020, tornem a la vida anterior.

Tercer, ben bé no sembla exactament un retorn a la normalitat 100%. Les dades i l'evidència ens indiquen, per exemple, que les zones especialitzades en un producte natural/mediambiental estan atraient demanda diferencial (Duro *et al.*, 2023). No és només el retorn a les zones costaneres, que segueix sent-hi, sembla que la realitat amaga alguna cosa més. Sense anar més lluny, a Espanya, per exemple, existeix una marca global que aglutina províncies amb productes naturals. És la Green Spain, que aglutina les províncies gallegues, Astúries, Cantàbria i el País Basc. Doncs, bé, el gruix d'aquestes províncies estan creixement per sobre de la mitja espanyola (7 de les 9, des del 2019). En particular, s'està donant un important creixement del mercat internacional.

El context global i particular està determinant, i determinarà, el futur de sector. En primer lloc, sobre el creixement i la seva sostenibilitat. Aquest creixement, com el de l'Ebre o el de l'Espanya verda, es produeix en territoris molt sensibles, que cal cuidar

per a les generacions actuals i futures. Aquest creixement està reclamant la necessitat de regular l'afluència a través de diferents mecanismes, des de la regulació concreta als llocs, fins a la imposició diferencial o persecució d'oferta d'allotjament il·legal. Hem de pensar que ara ens estem jugant la sostenibilitat del sector i el seu enfortiment, la qual cosa passa per l'ordenació del sector i de l'oferta de manera seriosa, ambiciosa i, si cal, contundent

En segon lloc, la sostenibilitat passa també per redistribuir els fluxos. En aquest sentit, hi ha dues dimensions a atacar: una, la territorial; i dues, la temporal. La dimensió territorial implica moure moviments des de la costa, gran zona d'atracció a l'Ebre, i arreu, cap al rerepaís i, en el nostre cas, cap a la Terra Alta o la Ribera d'Ebre. Cal crear activitat a l'interior, que afavoreixi el desenvolupament local i el reequilibri territorial, que és una de les assignatures pendents a Catalunya. Cal, per tant, impulsar corredors costa-interior, que difonguin l'impacte econòmic de turisme a l'interior. La idea és que això no és només important en termes d'equitat territorial sinó també en termes d'eficiència, per fer més sostenibles les destinacions costaneres i proveir experiències turístiques singulars i de valor diferencial. La dimensió temporal implicaria la reducció dràstica de l'estacionalitat, és a dir, turisme tot l'any. Veig, com una de les grans opcions per fer compatible creixement sectorial i sostenibilitat, la redistribució taxativa de fluxos cap als mesos de menys activitat.

En tercer lloc, la digitalització del sector està sent enorme. Les inversions que calen seran quantioses.

En quart lloc, un repte actual important per al sector és el laboral. L'expansió postpandèmica ha subratllat la problemàtica per trobar capital humà. Caldrà actuar-hi. El sector ha d'oferir incentius diferencials per retenir talent. Si això implica millors sous, caldrà fer-ho, amb el trasllat de preus que calgui. Cal posar en valor el treball en el sector.

Finalment, els estralls del canvi climàtic en el sector, i en el territori són amenaces que cal entomar sense dilació, per afrontar la intensitat i recurrència de fenòmens extrems (per exemple, nits tòrrides, l'amenaça sobre el delta de l'Ebre, la sequera, el possible augment del nivell del mar, les temperatures molt elevades a l'estiu impliquen una pla d'acció integral...).

En definitiva, les Terres de l'Ebre estan molt ben posicionades quant a productes, i les preferències postpandèmiques: territori de baixa densitat, de grans atractius

paisatgístics, naturals, patrimonials, gastronòmics, etc. Un territori que s'ha recuperat amb força diferencial (el darrer any amb l'ajut del mercat internacional), però caldrà vigilar els impactes de l'activitat expansiva sobre aquests recursos.

No oblidem que el turisme és un sector proveïdor de felicitat i, per tant, es necessita. Fem-lo més fort. I actuem amb un bon relat sobre les bondats del sector. L'economia ho agrairà.

Referències

- Duro, Juan Antonio (2015): «Seasonality of hotel demand in the main Spanish provinces: measurements and decomposition exercises», *Tourism Management*, 52, 52-63.
- Duro, Juan Antonio, Osório, António i Pérez-Laborda, Alejandro (2023): «Are destinations reverting to the pre-pandemic “normal”?», *Tourism Economics*, forthcoming.
- Pridaux, B., Laws, W., Aulkner, B., (2003). «Events in Indonesia: exploring the limits to formal tourism trends forecasting methods in complex crisis situations», *Tourism Management*, 24, 475-487.
- Ritchie, B. (2004). «Chaos, crises and disasters. A strategic approach to crisis management in the tourism industry». *Tourism Management* 25, 669-683.
- Ridderstaat, J. R., & Nijkamp, P. (2016). «Small island destinations and international tourism: market concentration and distance vulnerabilities». *Self-determinable development of small islands* (p. 159-178). Springer, Singapore.
- Williams, S. (2009). *Tourism Geography: a new synthesis* (2n ed). Routledge.
- Williams, A., Báñez, V. (2016). «Tourism risk and uncertainty: theoretical reflections», *Journal of Travel Research* 54, 271-287.

*Dr. Xavier Farré
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

6.1. Introducció

L'any 2023 ha suposat la consolidació d'una nova etapa de creixement poblacional a les Terres de l'Ebre. Un cop superat el període postpandèmic, la població ebrenca creix amb molta força i ja consolida quatre anys de creixement demogràfic. Esperem que si els valors de creixement es van incrementant en molt pocs anys tornem a arribar al màxim poblacional de les Terres de l'Ebre, obtingut el 2012. Les noves implantacions industrials arribades i que estan en procés d'arribar al territori, així com un increment de la valoració i la percepció de les Terres de l'Ebre com a un bon lloc per viure i treballar, poden fer incrementar els fluxos migratoris que són el motor del creixement demogràfic.

Aquest any l'Idescat, la font de dades que utilitzem per a l'elaboració del capítol, ha realitzat un canvi metodològic i a partir del 2023 registrarà coma dades principals les registrades al cens de població i habitatges. Nosaltres hem utilitzat fins ara les dades del padró que eren les que tenien la sèrie anual i que ara només es presenten per determinats agregats poblacionals el 2023. Així, en aquest capítol barregem les dues dades, que tenen la mateixa tendència, però si les comparem presenten variacions a vegades significatives. No fem el canvi total en les dades censals, ja que la sèrie no és completa, només tenim dades des del 2021, i l'anterior era del 2011; per tant, per a les sèries temporals mantenim en molts casos les dades del padró, si d'alguna no se'n disposa la construïm sumant les dades facilitades.

Un segon canvi destacat és que modifiquem l'estructura del capítol. El farem més sintètic en els aspectes generals de caràcter demogràfic i eliminarem moltes dades que no varien substancialment d'un any a l'altre en cada apartat, malgrat que destaquem algun tema en concret on focalitzem l'estudi. Aquest any incorporarem com a tema destacat el nivell formatiu de la població i fem algunes reflexions de la seva relació amb l'estructura poblacional de les Terres de l'Ebre.

El 2023 la població ebrenca ha crescut en 2.789 nous residents segons les dades del padró. És més del doble de l'increment registrat l'any anterior, que ja consideràvem un molt bon registre; per tant, podem considerar-lo un valor excepcional. Catalunya també ha registrat un valor excepcional del mateix ordre que les Terres de l'Ebre.

El 2023 en totes les comarques ebrenques ha crescut la població, s'ha tornat a mantenir un creixement més elevat al Montsià i al Baix Ebre, però aquest cop tant la Terra Alta com la Ribera d'Ebre tenen un creixement notori. En l'anàlisi d'increments de municipis de litoral i d'interior, també es produeix un repartiment més igualat entre les dues agrupacions. Per tant, el 2023 és un any amb un creixement més homogeni al conjunt del territori. Una bona notícia per a les comarques que han perdut població al llarg del segle XXI.

El que no ha canviat és el paper determinant que juga el fenomen migratori en el creixement de la població ebrenca. Aquest any només analitzem el país de naixement dels residents ebrencs i ens emplacem a dedicar un monogràfic de la composició de la població segons el seu origen al proper anuari. Si distingim entre espanyols i estrangers el 2023, els nascuts a Espanya censats a les Terres de l'Ebre han disminuït en 606 i, per tant, l'increment es dona per a persones nascudes fora d'Espanya amb una quantitat superior als 3.000. Als creixements habituals, com el del col·lectiu nascut al Marroc, aquest any s'hi ha de sumar un increment molt rellevant dels nascuts a Ucraïna, pel flux de refugiats.

En l'apartat dedicat al nivell d'estudis, podem veure que és molt baix a les Terres de l'Ebre, si el comparem amb Catalunya i els seus àmbits territorials, ja que és el que presenta els valors més baixos. A les Terres de l'Ebre s'han donat increments notoris en el nivell educatiu entre el 2011 i el 2021, fet que és una molt bona notícia, però en termes generals no s'ha reduït la diferència amb el nivell educatiu de Catalunya. Com en la majoria dels indicadors, la Terra Alta presenta els valors extrems de les comarques catalanes, en aquest cas essent la comarca amb el percentatge més alt de població amb estudis primaris o inferiors i la de percentatge més baix amb estudis universitaris.

6.2. Evolució de la població

Les dades demogràfiques han tornat a guanyar importància en el debat econòmic els darrers anys en termes absoluts. Així el número de residents en un territori, el seu creixement i el pes relatiu respecte a territoris més globals suposen les dades més importants a considerar. En aquest primer apartat analitzarem de manera sintètica les dades del 2023, l'evolució de la població de les Terres de l'Ebre i de les seves quatre

comarques de manera absoluta i en comparació amb el conjunt de Catalunya.

El número reduït d'habitants i el petit pes demogràfic de les Terres de l'Ebre respecte a Catalunya encara fan molt més rellevant l'evolució comparativa entre aquests dos territoris.

La població ebrenc a el 2023, segons les dades del padró, ascendeix fins als 184.497 residents.² Aquesta dada representa el quart creixement consecutiu de la població i s'apropa als 185.000, cada cop més lluny del mínim relatiu de 178.387 del 2019. Així, des de la pandèmia, l'evolució de la població ebrenc ha fet un canvi creixent en més de 6.000 habitants una xifra que suposa un increment del 3,43% i trenca una tendència que anava disminuint la població des del màxim històric del 2012, amb 191.826 residents.

Si mirem l'evolució de la població podem fer-ho en dues òptiques, una interna del territori i una altra comparativa amb Catalunya:

1.-La taxa de creixement del 2023 ha estat de l'1,53% amb un increment poblacional de 2.789 residents. Si ho comparem amb les taxes i variacions absolutes des del 2019, observem una consolidació de la fase creixent ja que, de nou, les dades del 2023 són les més elevades. El 2020 es va comptar amb 1.187 residents nous, un increment del 0,67% de la població; el 2021 amb un increment més moderat de 809, que representa el 0,45%, i el 2022, el segon any de més creixement, amb 1.325 i el 0,73%. Per tant, el 2023 és, amb molta diferència (més del doble), l'any de més creixement d'aquests quatre darrers.

2.- L'anàlisi comparativa dels creixements poblacionals per al 2023 de Catalunya i les Terres de l'Ebre tornen a ser prou singulars ja que les taxes de creixement són pràcticament iguals. Les Terres de l'Ebre creixen l'1,53%, tal com hem comentat, i Catalunya l'1,50%, pràcticament el mateix. Així, els tres darrers anys els comportaments han estat prou diferents. El 2021 el territori ebrenc tenia un creixement del 0,45% i Catalunya un retrocés poblacional del 0,22%. El 2022 les Terres de l'Ebre creixien en el 0,73% i Catalunya retornava al creixement poblacional amb una taxa força inferior del 0,38%. I el 2023 les dues taxes s'igualen al voltant de l'1,50%. Amb

² Es tracta d'una suma agregada de les poblacions del padró de les quatre comarques ebrencs.

aquesta dada del 2023 **el pes poblacional ebrenc respecte a Catalunya es manté en el 2,33%** per l'arrodoniment dels decimals. Així la **dada del 2023 torna a suposar que de cada 10.000 catalans 233 són ebrencs, una xifra encara molt petita i un valor molt poc rellevant en la presa de decisions polítiques a escala catalana.**

L'elevada taxa de creixement de Catalunya i de les Terres de l'Ebre l'any 2023, amb valors al voltant de l'1,50%, fan que la taxa mitjana anual acumulada (TMAA)³ en els dos territoris augmenti en considerar l'any 2023 des de l'inici del segle. La TMAA de les Terres de l'Ebre per al període fins al 2023 se situa en el 0,69%, tres centèsimes més que l'any anterior. En relació amb Catalunya, a diferència de l'any anterior, també incrementa fins al 0,97%, en ser el creixement de la darrera anualitat molt superior a la TMAA registrada fins al 2022, que era de 0,95%, la qual cosa suposa un increment de la TMAA de dos centèsimes per tornar a apropar-se a l'1%.

Si mirem les dades absolutes de la població, les Terres de l'Ebre van assolir el màxim poblacional històric per al segle XXI l'any 2012 amb 191.826. Des d'aleshores van encadenar set anys de pèrdua demogràfica fins arribar als 178.387 del 2019. Ara portem quatre anys de creixement sostingut i notable que ha fet arribar la població ebrenc a 184.497 amb 2.789 nous residents a les Terres de l'Ebre el 2023. **La dada més positiva és que l'increment poblacional el 2023 ha estat clarament superior al guany demogràfic ebrenc dels anys anteriors i renova l'optimisme a nous creixements demogràfics per als propers anys, un cop superats els efectes de moviments demogràfics directament atribuïts a la pandèmia.**

Catalunya renova amb més força la senda de creixement poblacional fins a arribar als 7.909.125 residents, amb un creixement del mateix ordre que les Terres de l'Ebre per al 2023. Ja estem molt a prop dels vuit milions d'empadronats catalans; de fet, amb un creixement com el del 2023 ja hi arribaríem el 2024.

³ Recordem que la TMAA significa que la població hauria arribat al nivell actual, si en vint-i-tres anys hagués crescut a aquest ritme.

Taula 6.1. Evolució de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre (2000-2023)

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
2023	80974	70023	22028	11472	184497	7909125
2022	79636	68744	21920	11408	181708	7792611
2021	78721	68397	21864	11401	180383	7763362
2020	78011	68263	21870	11430	179574	7780479
2019	77596	67436	21865	11490	178387	7675217
2018	77868	67083	21964	11483	178398	7600065
2017	78180	67491	22203	11634	179508	7555830
2016	78977	67646	22471	11761	180855	7522596
2015	79748	68524	22723	11872	182867	7508106
2014	80637	69613	22925	12119	185294	7518903
2013	81514	71577	23477	12310	188878	7553650
2012	83125	72121	23867	12713	191826	7570908
2011	82634	72261	23889	12847	191631	7539618
2010	82222	72333	24082	12931	191568	7512381
2009	81724	72189	24004	12943	190860	7475420
2008	81304	71058	23844	12885	189091	7364078
2007	78590	67834	23319	12719	182462	7210508
2006	76368	65333	23046	12715	177462	7134697
2005	74962	64181	22925	12724	174792	6995206
2004	71708	61989	22632	12464	168793	6813319
2003	70373	60728	22464	12322	165887	6704146
2002	68227	59234	22151	12259	161871	6506440
2001	67031	57584	21951	12231	158797	6361365
2000	66274	55828	21993	12189	156284	6261999
Taxa de Variació, 2000-2023	22,18%	25,43%	0,16%	-5,88%	18,05%	26,30%
Taxa de creixement anual acum.	0,83%	0,94%	0,01%	-0,25%	0,69%	0,97%

Font: Idescat. Padró municipal d'habitants. Recòmptes. Padró continu. Institut d'Estadística de Catalunya

Si analitzem la distribució comarcal del creixement de la població ebrenca el 2023, tornem a tenir, igual que el 2022, un creixement demogràfic en les quatre comarques, la qual cosa és una molt bona notícia, especialment per a les comarques d'interior. Malgrat aquesta situació homogènia de creixement no es produeix amb la mateixa intensitat a totes les comarques.

- **El creixement de la comarca del Baix Ebre l'any 2022 torna a superar els dels anys precedents amb l'1,68%**, molt superior a l'1,16% del 2022 i al 0,91% del 2021. És la segona comarca que més creix en termes relatius i la primera en termes absoluts. L'increment de 1.338 nous residents fa que ja superi la barrera dels 80.000, ja que arriba als 80.974 empadronats. Per tant, en termes absoluts i relatius podem considerar que l'evolució del població al Baix Ebre ha tingut, el 2022, un comportament extraordinari. Ara la taxa de variació

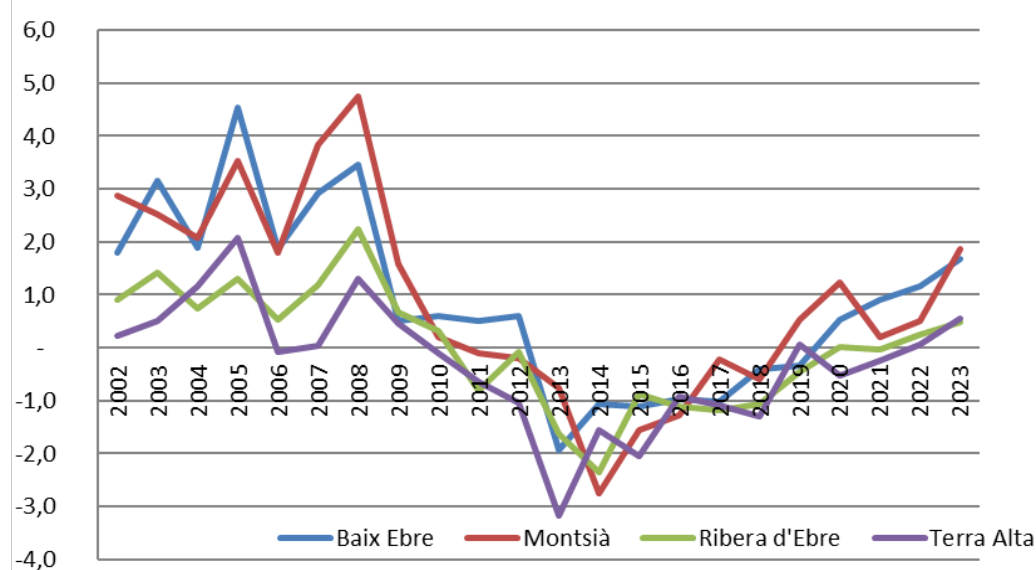
del 2000 al 2022 augmenta fins al 22,18% i la TMAA també augmenta tres centèsimes fins arribar al 0,83%.

- **A la comarca del Montsià** es torna a sumar un nou any de creixement des del 2018 i, en aquest cas, de manera extraordinària. **La taxa de creixement es dispara fins a l'1,86% el 2022**, la més elevada amb diferència dels tres darrers anys, ja que el 2021 i el 2022 havia tingut taxes moderades del 0,2% i del 0,51%, respectivament. En aquesta comarca es capgiren els creixements respecte al Baix Ebre, en ser el Montsià la comarca que més creix en termes relatius i la segona en termes absoluts. El nou increment de 1.279 empadronats també fa superar una barrera dels 70.000 habitants, ja que s'arriba als 70.023 residents. Si mirem el conjunt del segle, la comarca del Montsià continua essent la comarca ebrenca que més ha crescut, el 25,43%, amb una TMMA de 0,94%, quatre centèsimes superior a la registrada fins al 2022 i, per tant, la més propera a la de Catalunya, amb dades respectives del 26,30% i 0,97%.
- **El creixement de la Ribera d'Ebre és força més moderat.** És, aquest any, la comarca que té el creixement percentual més baix: **el 0,49%**. Malgrat aquesta situació, el valor és superior al 0,33% del 2022 i al pràcticament estacament dels anys anteriors. En termes absoluts, aquest increment es tradueix en un increment de 108 nous residents el darrer any. La població ascendeix als 22.028 habitants i s'allunya una mica del mínim poblacional que havia tingut el 2021. Aquest increment també suposa un canvi en la comarca, que passa a tenir un saldo positiu per al conjunt del segle amb una taxa de creixement del 0,16% i una TMAA del 0,01%.
- **La Terra Alta torna a guanyar població l'any 2023** i aquest any no és la comarca amb menor creixement, ja que ocupa la tercera posició. **El seu increment és força alt, del 0,56%**, en relació amb els altres valors de la comarca, que només havia crescut mínimament el 2022. Donada la dimensió de la comarca, amb només 11.472 habitants, l'increment en termes absoluts és petit, de 64 nous residents, però molt significatiu en la sèrie recent, ja que havia perdut població fins al 2021, quan es va assolir el mínim poblacional de la comarca. Malgrat aquest increment, la Terra Alta encara no recupera la població

de principi de segle, amb una taxa de creixement negativa del -5,88% i una TMAA del -0,25%. Hem de valorar molt positivament aquest augment poblacional i encara que és inferior a les mitjanes catalana i ebrenca, pot ser un canvi en la tendència en el despoblament de la comarca, un dels seus problemes fonamentals.

El gràfic 6.1 mostra la sèrie temporal de l'evolució de les taxes de variació de la població de les comarques ebrenques per al conjunt del segle XXI. El comportament de l'any 2023 té totes les taxes positives i amb magnituds elevades per a la sèrie històrica de cada comarca en la darrera dècada. Continuen sent les comarques de la costa les que més creixen i les d'interior les que menys ho fan amb un gap de més de l'1% en la taxa de creixement entre unes i altres. Els valors registrats el 2023 ens fan ser optimistes per a l'any vinent en el conjunt del territori i en totes les comarques que el conformen.

Gràfic 6.1. Taxes de variació de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre (2001-2023)

Font: Elaboració pròpia a partir del padró municipal d'habitants (Idescat)

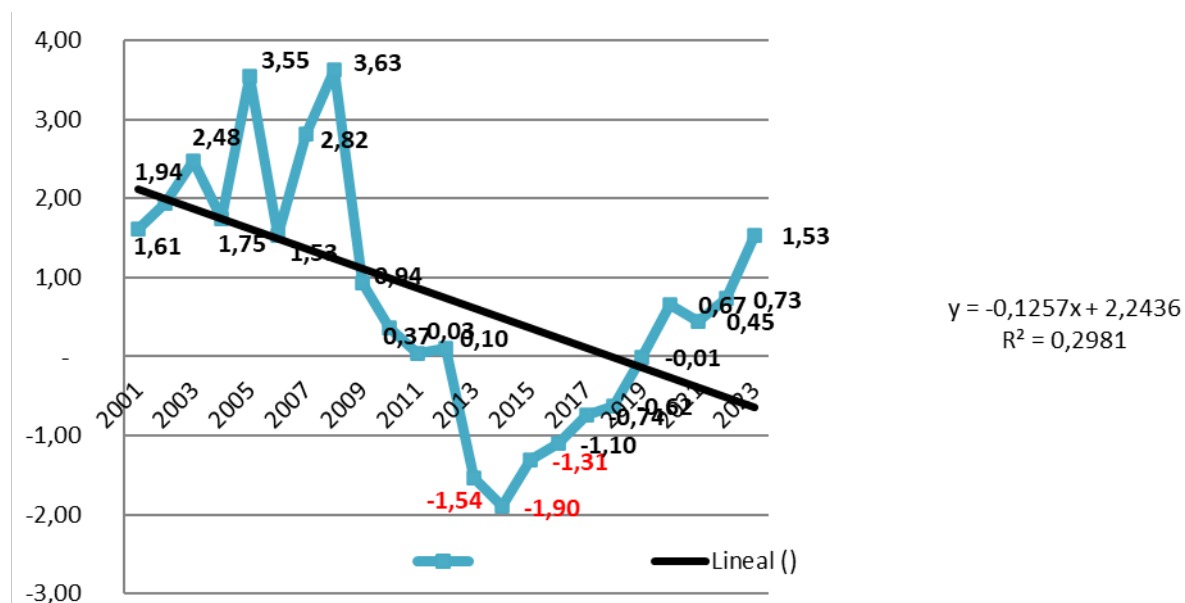
Com cada any, a continuació comentem els gràfics 6.2 que representen els tres ajustaments polinòmics de menor grau de la taxa de creixement de la població ebrenca per als anys del segle XXI des de l'any 2001 fins al 2023. L'ampliació del període d'estudi, en tenir fases de creixement i decreixement fa que la bondat vagi disminuint. La incorporació de la taxa de creixement del 2023 de l'1,53% afecta especialment a

l'ajust lineal que sempre ha mostrat un pendent negatiu per les elevades taxes de principis de segle. Aquesta bondat de l'ajust està indicada pel valor R^2 de la regressió que pot presentar un valor de 0 a 1, essent més bo l'ajust quan ens apropem al valor 1. L'ajust lineal torna a ser el que té una bondat menor en no incorporar evolucions cícliques i no poder contemplar els canvis de tendència del conjunt del període, que han portat de nou al creixement poblacional consolidat el 2023. En contemplar tot el període, es produeix, tal com comentàvem, una clara disminució de la bondat de l'ajust, que passa en només un any del 0,3967 de l' R^2 a un nou valor del 0,2981. La regressió lineal segueix tenint un pendent negatiu, donat que els creixements més importants es van dur a terme els primers anys de segle; per tant, no sembla adequada per explicar els nous creixements cada cop més elevats dels quatre darrers anys.

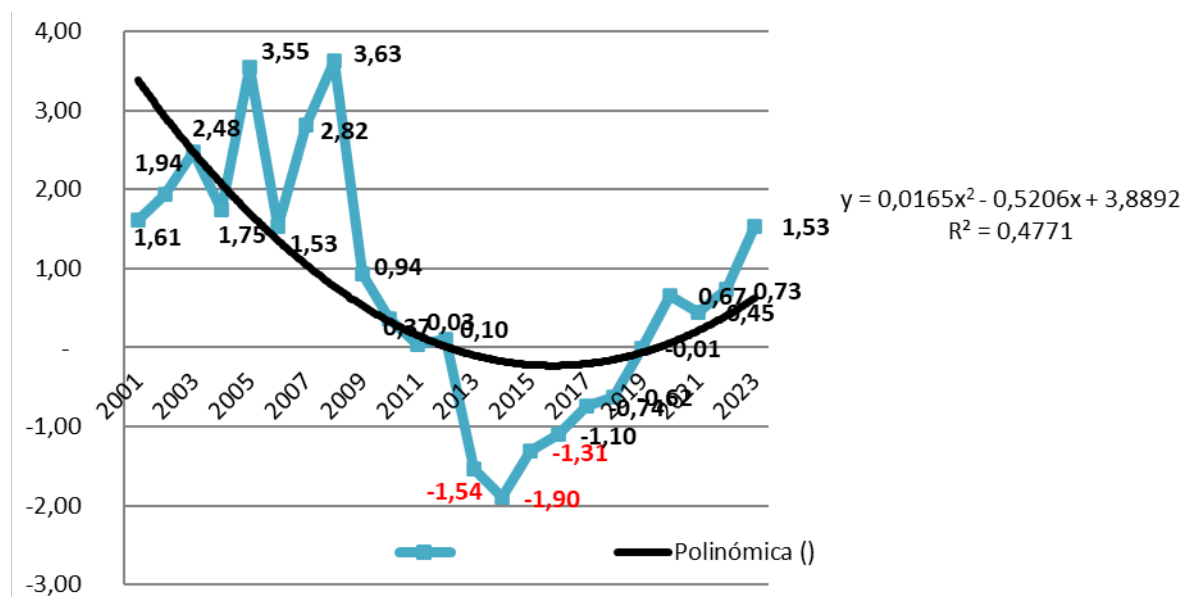
També es nota un lleuger empitjorament de l'ajust quadràtic el valor de l' R^2 , disminueix del 0,4941 al 0,4771. En el cas quadràtic, per a tot el període s'observa que ja hem superat el mínim de l'ajustament i el 2023 estem clarament en la branca positiva de la paràbola, la qual cosa faria suposar nous creixements els propers anys, com s'estan produint. De fet, el creixement del 2023 és clarament superior a l'ajust proposat.

Conforme afegim termes a l'ajust polinòmic, millor podem reproduir el comportament d'una variable. En el nostre cas, l'ajustament cúbic reproduceix molt millor que en els anteriors casos l'evolució de la població al llarg del segle, amb una primera fase de grans creixements, una segona de pèrdua de la població i l'actual de nou amb creixements poblacionals. El valor d' R^2 és de 0,7547, per un període tan llarg un valor boníssim, i aquí la pèrdua pel darrer exercici és molt més petita ja que el valor de l'any passat era de 0,771969. Aquest any el creixement real del 2023 va per sobre de l'estimat per l'ajust cúbic i la forma del coeficient polinòmic preveu creixements sostinguts per als propers anys.

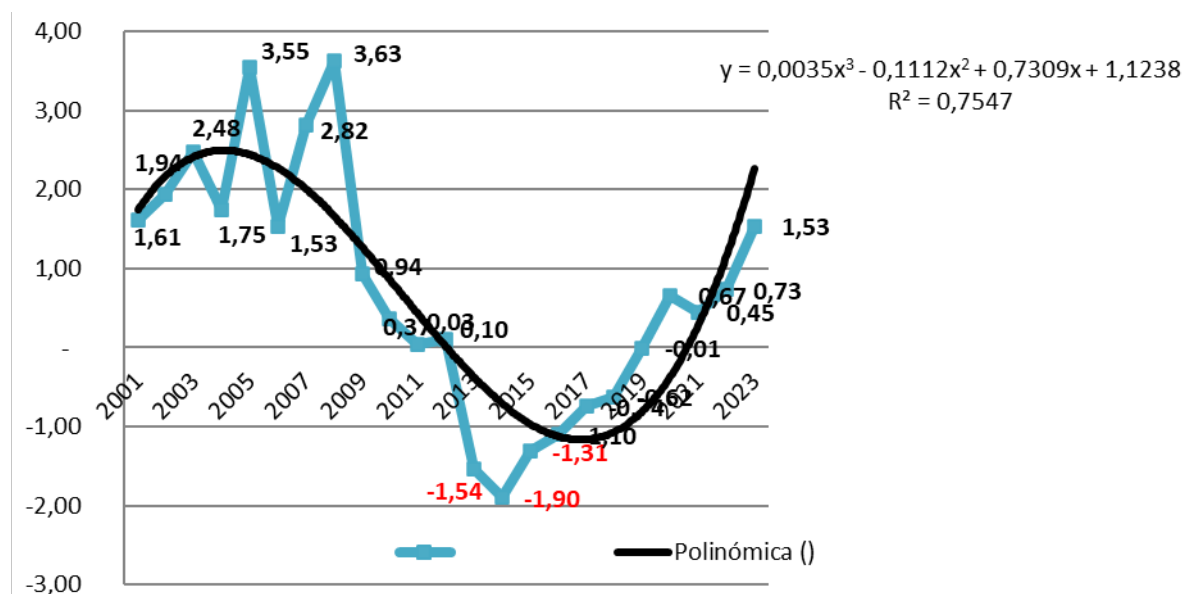
Gràfic 6.2. Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust lineal (2001-2023)

Gràfic 6.2b. Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust quadràtic (2001-2023)

Gràfic 6.2c. Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust cúbic (2001-2023)

Font: Elaboració pròpia a partir del padró municipal d'habitants (Idescat)

Tal com avançàvem en la introducció, s'ha produït un canvi metodològic en la informació subministrada per l'Idescat. A continuació mostrem les dades del cens dels territoris en les darrers anys; com es pot veure són lleugerament diferents, però mantenen els comportaments analitzats en les dades del padró que hem mantingut per seguir el total de la sèrie estadística.

Gràfic 6.2b. Variació de la població a les Terres de l'Ebre i ajust quadràtic (2001-2023)

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
2023	81334	70244	22040	11473	185091	7901963
2022	79945	69008	21917	11419	182289	7761823
2021	78967	68523	21899	11405	180794	7749896
2011	81567	71265	23367	12558	188757	7519843
Fonts .2001-2021: Idescat, a partir del Cens de població i habitatges de l'INE.						
2022-2023: Idescat, a partir del Cens de població anual de l'INE.						

6.3. Distribució de la població

A continuació analitzarem la distribució de la població entre les comarques i l'àmbit territorial de les Terres de l'Ebre, així com el pes de la capital i, finalment, la distribució de la població en els municipis de costa respecte als de l'interior. Focalitzem l'anàlisi en les modificacions esdevingudes en la darrera anualitat.

Ara aprofundim en l'evolució de les poblacions comarcals absolutes i comparatives entre elles durant el segle i el darrer any.

Si analitzem breument el comportament de les quatre comarques des de l'inici del segle, ordenant-les de més a menys creixement, no hi ha cap modificació respecte a l'any anterior, si bé els pesos relatius sí que s'han vist modificats pel diferent creixement de cadascuna el 2023. En tornar a créixer les dues comarques de més població i haver-hi més creixement per sobre de la mitjana ebrenca, augmenten el seu pes percentual respecte a l'any anterior. Per contra, i malgrat el creixement notori de les dues comarques menys poblades el 2023, en créixer per sota del creixement de les Terres de l'Ebre tornen a partir un decreixement en la seva proporció de la població. Si fem les dues anàlisis —la del canvi de pes el darrer any i al llarg del segle— tenim:

1. La comarca on més ha crescut la població al segle XXI és el Montsià i el seu pes relatiu s'ha incrementat del 35,71% de l'any 2000 al 37,95% del 2023. En ser la comarca que més creix el 2023 augmenta el seu pes, que el 2022 era de 37,83%.

2. El Baix Ebre és la comarca amb més població i també ha augmentat el seu pes al llarg del segle, que ha passat del 42,41% al 43,89% l'any 2023. En créixer el darrer any per sobre del creixement ebrenc augmenta el seu pes, que el 2022 era del 43,83%.

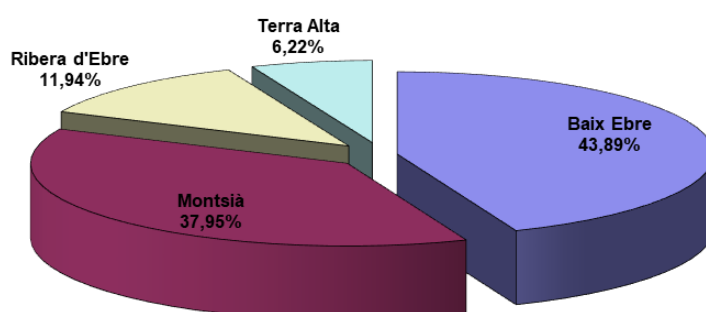
3. La Ribera és la tercera comarca i la seva població redueix el seu pes relatiu del 14,07% de principi de segle fins a l'11,94% del 2023, i una mica el 2023 en ser la comarca que menys creix. El valor del 2022 era del 12,02%.

4. La Terra Alta és la comarca amb la reducció de la població més important, això comporta la reducció del pes sobre el total de la població del 7,80% fins a l'actual 6,22%, el 2023. El 2023 ha crescut considerablement la seva població, però per sota del creixement ebrenc, de manera que el seu pes relatiu torna a disminuir. Aquest darrer any, donada l'escassa aportació de la comarca, ja menys de 63 de cada mil ebrencs viuen a la Terra Alta.

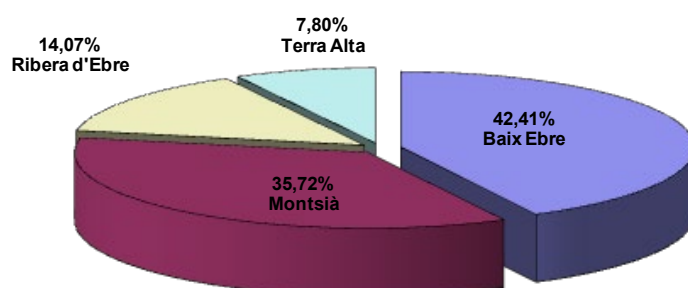
Així, amb totes les comarques creixent, la diferent distribució s'accentua més. L'evolució al llarg del segle ens indica que les comarques més poblades i costaneres guanyen pes percentual, i les menys poblades i d'interior en perden. Tal com mostra el gràfic 6.3, el pes conjunt del Montsià i el Baix Ebre era del 78,13% el 2000 i ha anat creixent fins al 81,84% del 2023.

Gràfic 6.3. Distribució de la població a les Terres de l'Ebre (2022 i 2000)

Distribució comarcal de la població a les Terres de l'Ebre 2023

Distribució comarcal de la població a les Terres de l'Ebre, 2000

Font: Elaboració pròpia a partir del padró municipal d'habitants (Idescat)

Podem tornar a exposar el mateix comentari que l'any passat ja que un cop superat el període de la COVID-19 **al territori ebrenc considerat de forma aïllada continua sense complir-se el fet de la distribució de la població cap a els entorns més rurals, ja que en aquests quatre anys de creixement la població s'ha continuat concentrant en les comarques més poblades que tornen a ser les que creixen.** Podem aclarir que, donat el gran creixement del darrer any, les dues comarques interiors han incrementat la seva població de manera considerable, la qual cosa s'ha de valorar de manera molt positiva.

Analitzem a continuació l'evolució de la població dels àmbits territorials amb les dades disponibles del cens des del 2011 per fer l'anàlisi comparada entre ells.⁴ Disposem de les dades del cens del 2011, el 2021, el 2022 i el 2023. Amb aquestes dades hem calculat la taxes de creixement del total del període per fer una evolució dels àmbits a mitjà termini, i dels creixements de les dues darreres anualitats per veure l'evolució en el període postpandèmia.

Si analitzem el període global des del 2011 fins al 2023, ens trobem amb dues etapes: una primera de decreixement poblacional i una segona de recuperació, amb força divergències entre els àmbits territorials. Si agrupem les dues etapes i visualitzem els creixements acumulats, observem que **les Terres de l'Ebre són l'únic territori que no ha recuperat la població del 2011 en tenir una taxa de creixement negativa, de l'1,94%.** La resta dels àmbits territorials presenten ja creixements positius liderats pel Penedès, amb el 8,15%. Si mirem per tipologia de territoris observem que en el conjunt del període analitzat els tres àmbits territorials que menys creixen tornen a ser les zones més rurals de Catalunya, a continuació de les quals hi ha les Terres de l'Ebre, l'Aran i l'Alt Pirineu i Ponent. La següent zona amb menys creixement va ser l'àrea metropolitana, molt afectada per la pandèmia. Per tant, en termes globals a mitjà termini la població ha continuat concentrant-se a les zones més urbanes.

Si mirem les taxes de creixement dels dos darrers anys, observem diferències notables. El 2022 les Terres de l'Ebre van ser el segon àmbit territorial amb més

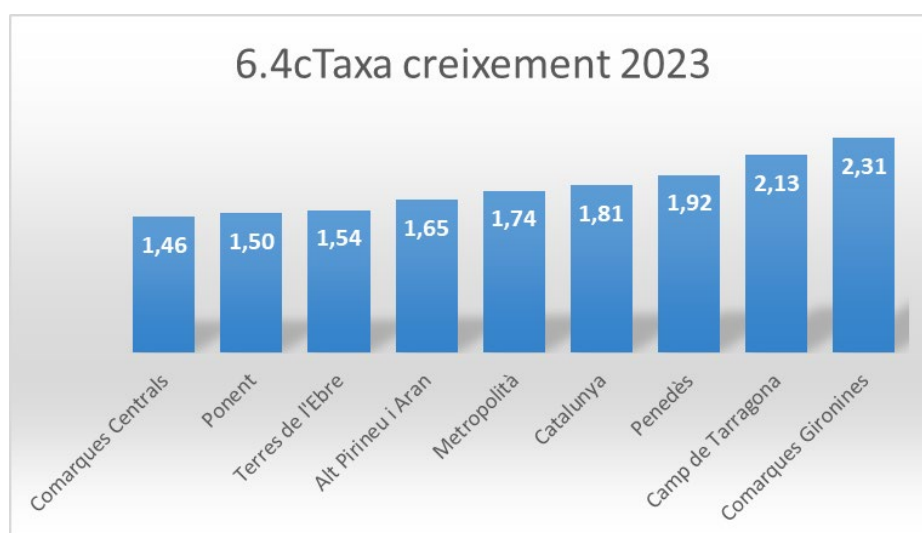
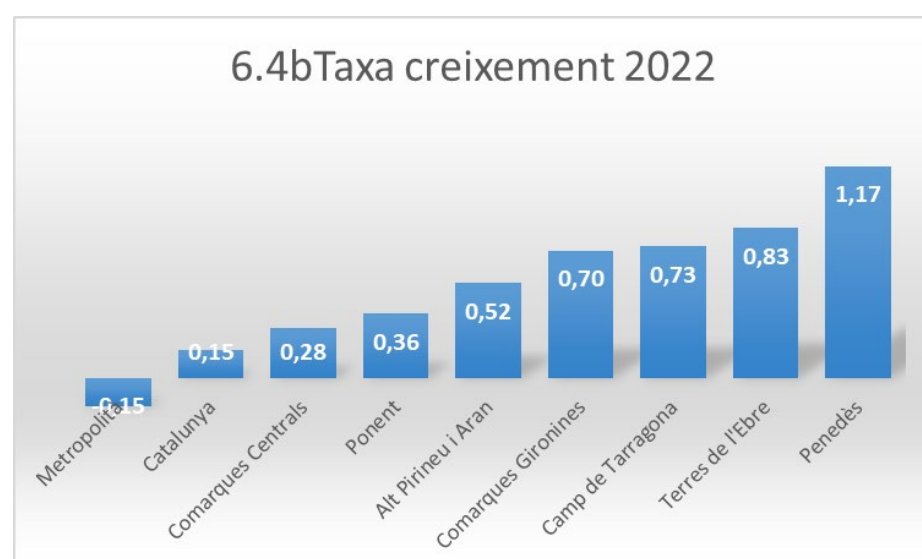
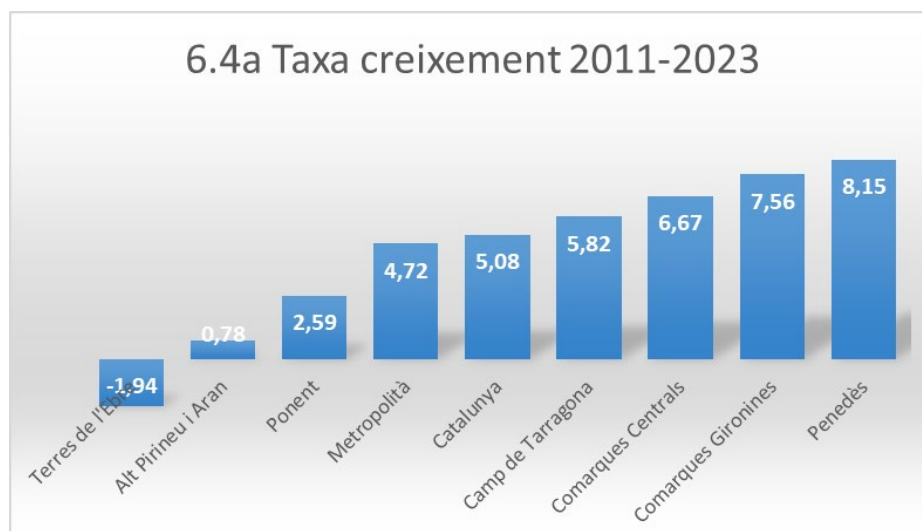
⁴ Tal com ho avançàvem en la introducció les dades prioritzades per a la població són les del cens des del 2023. Per als àmbits territorials són les úniques publicades en el darrer any. La diferència de les dades i les anualitats disponibles fa que l'anàlisi no sigui comparable amb la dels anuaris d'anys anteriors.

creixement, amb un valor del 0,83%, només superat pel Penedès. El 2022 va ser, segons les dades censals, un any de poc creixement per al conjunt de Catalunya, que només ho va fer en el 0,15%, arrossegada pel decreixement del 0,15% de l'àmbit metropolità, que concentra un alt percentatge de la població catalana. Semblaria, en termes globals, una certa tendència al reequilibri territorial de la població, una situació que, com havíem comentat, no es donava a mitjà termini.

Per aquesta conjuntura estàvem expectants a les dades del 2023, per si es consolidava un desplaçament de la població de les zones més poblades als entorns més rurals. Al respecte de les dades, tenim la bona notícia d'un alt increment de la població per aquesta anualitat per al conjunt de Catalunya amb l'1,81% i amb creixements molt notables per a tots els àmbits territorials. Si mirem el detall dels increments, trobem que de nou els tres àmbits amb menor densitat poblacional es col·loquen a la cua del creixement amb dades notablement inferiors al conjunt de Catalunya. Només les comarques centrals tenen un creixement una mica inferior. Si bé és cert que l'àmbit metropolità creix l'1,74%, una mica per sota del conjunt de Catalunya, ho torna a fer de manera rellevant i per sobre de l'1,54% de les Terres de l'Ebre. Les comarques que més creixen són el Camp de Tarragona i les Comarques Gironines, les dues per sobre del 2%. Així, podem veure que la tendència de desplaçament poblacional a zones rurals, quant a àmbits territorials, ja sembla no produir-se i, si bé totes les comarques creixen, el pes poblacional de les Terres de l'Ebre sembla estancar-se.

Les taxes de creixement de la darrera anualitat tornen a fer créixer en menor percentatge els territoris més rurals, entre ells les Terres de l'Ebre, que és el tercer àmbit que menys creix i ho fa per sota del conjunt de Catalunya.

Aquestes dades qüestionen la tendència al reequilibri poblacional que es produïa els darrers anys postpandèmics i esperem les dades de les properes anualitats per veure si es consolida un creixement global de la població i com es distribueix en el territori.

Fonts: Elaboració pròpia extret de l'Idescat a partir del cens de població i habitatges de l'INE 2011-2021, elaboració pròpia, elaboració pròpia extret de l'Idescat a partir del cens de població anual de l'INE 2022-2023

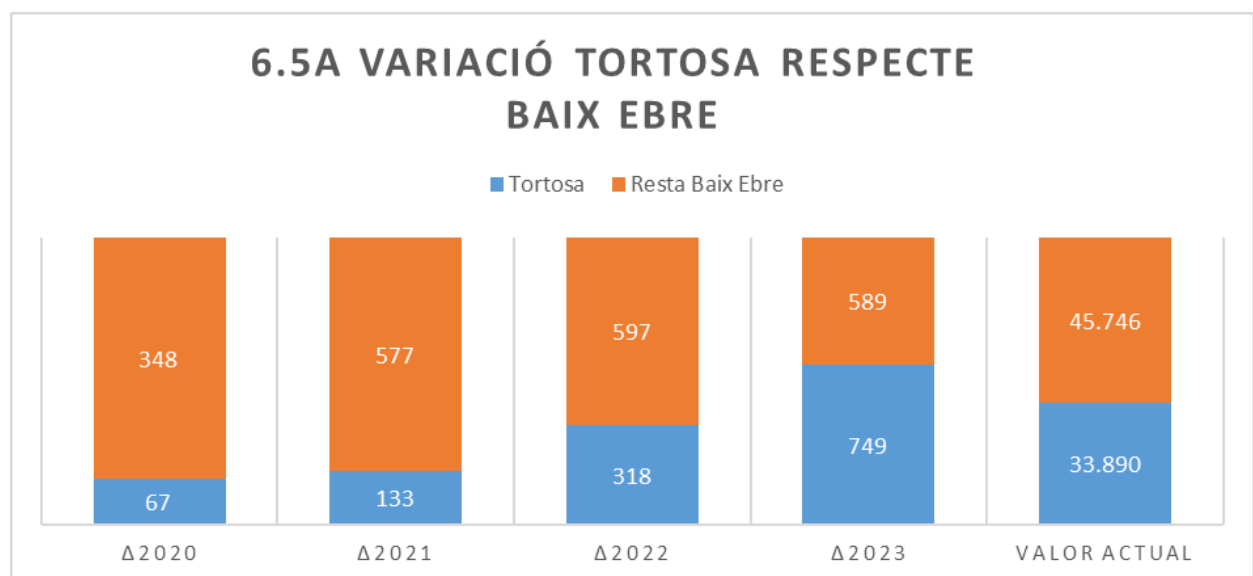
Explicitem a continuació els creixement que han tingut les capitals comarcals els tres darrers anys respecte al creixement de la comarca. Als gràfics 6.5 es mostren les variacions absolutes de la capital i de la resta de la comarca, així com la població actual que tenen. El total de la barra representa el 100% de la variació i de la població, així que podem fer les anàlisis comparatives. Els resultats són molt diferents per a cada comarca:

- Al Baix Ebre, el pes demogràfic de Tortosa a la comarca és força elevat en ser la ciutat més poblada del territori com mostra la darrera barra. El 2023 presenta un comportament diferent als tres anys precedents ja que el creixement important de la comarca s'ha vist reforçat per un creixement encara més important de la capital, per contra els tres anys precedents el creixement de Tortosa havia estat percentualment menys important que el de la resta de la comarca. Poden haver influenciat en aquest canvi de tendència les noves implantacions industrials a la Catalunya sud com a efecte d'arrossegament de la població. Es trenca, doncs, la tendència a disminuir el percentatge d'aportació de població de Tortosa al conjunt de la comarca, que ara ascendeix fins al 42,8%.
- Per al Montsià, es produïa un efecte clarament de concentració de la població en la capital i el 2021 i 2022 la resta de la comarca arribava a perdre població. El 2023 continua creixent a un ritme superior al del conjunt de la comarca, si bé el creixement de la resta de la comarca és positiu i proper al de la capital. Malgrat aquesta moderació, es continua veient el fort efecte d'Ampostà com a capital. el percentatge de població d'Ampostà respecte al total del Montsià ja se situa en el 31,8%.
- A la comarca de la Ribera d'Ebre, en el darrer any la població ha crescut tant a la capital com a la resta de la comarca. En els darrers anys, el comportament de la capital havia estat canviant. El anys 2020 i 2021, en un va perdre el que guanyava la comarca i el 2022 el creixement es va concentrar a la resta de la comarca, ja que Móra d'Ebre havia mantingut la població. Ara, el 23, el creixement de la capital és més gran en percentatge. Amb aquesta darrera modificació, Móra d'Ebre té el 25,6% de la població de la comarca, encara un percentatge una mica inferior al que representava el 2019.

- A la Terra Alta, el 2023 és l'únic any en què hi ha hagut un creixement considerable en els quatre anys tinguts en compte i es concentra a la capital de la comarca. Gandesa augmenta 40 dels 62 nous residents, un percentatge molt superior al que li correspon a la comarca. El 2023 Gandesa representa ja el 27,37% de la població comarcal i segueix incrementant el seu pes poblacional.

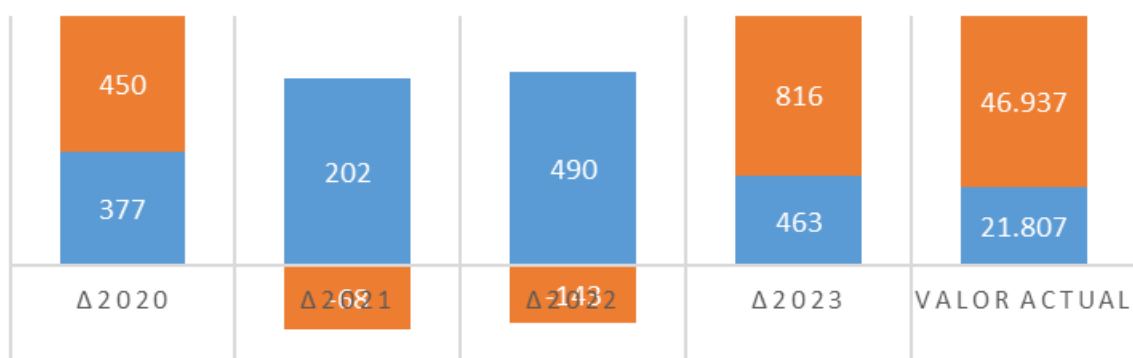
Així, el 2023 les quatre capitals han crescut percentualment a nivells superiors als de la resta de la seva comarca, exercint aquesta atracció que tenen les capitals respecte als serveis centralitzats i com a segona derivada en la població. Els percentatges concentrats a les capitals, que són en els 4 casos les poblacions més grans de les comarques, van del 42,8% de Tortosa al 25,6% de Móra d'Ebre, sempre per sobre d'una quarta part de la comarca.

Gràfic 6.5. Efecte capital en el creixement poblacional

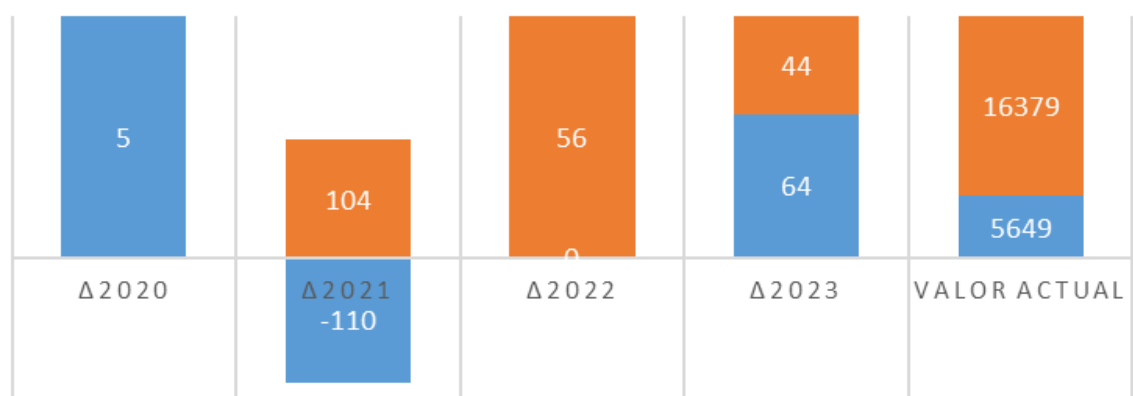
6.5B VARIACIÓ AMPOSTA RESPECTE MONTSIÀ

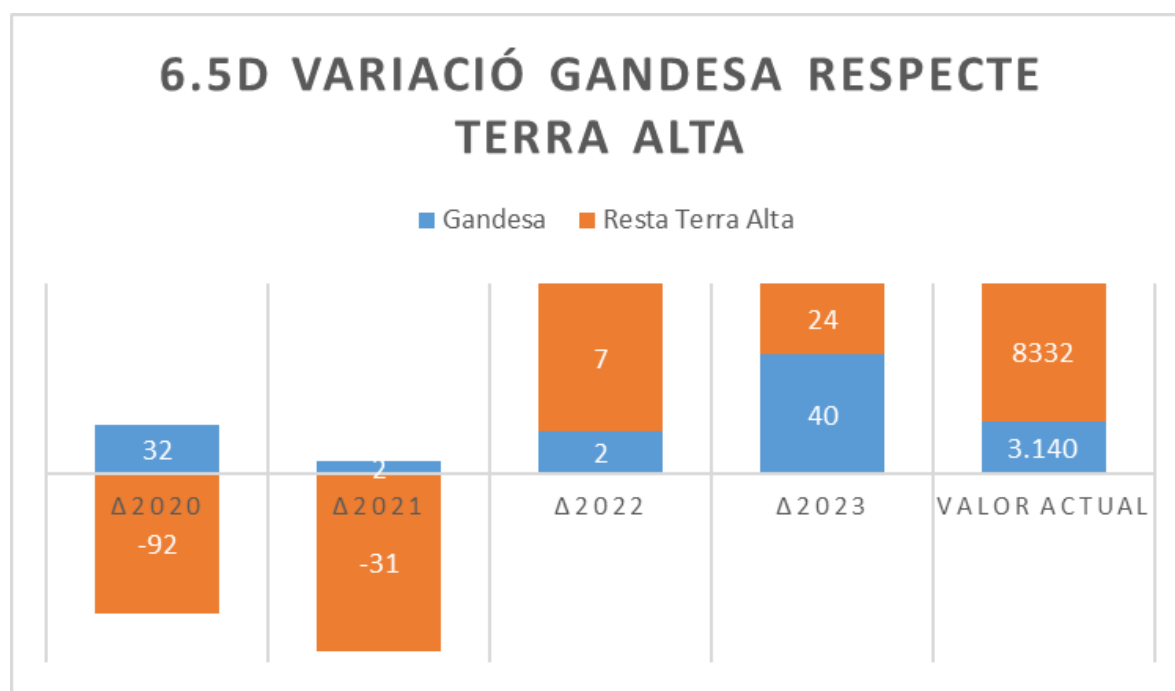
■ Amposta ■ Resta Montsià

6.5C VARIACIÓ MORA D'EBRE RESPECTE RIBERA D'EBRE

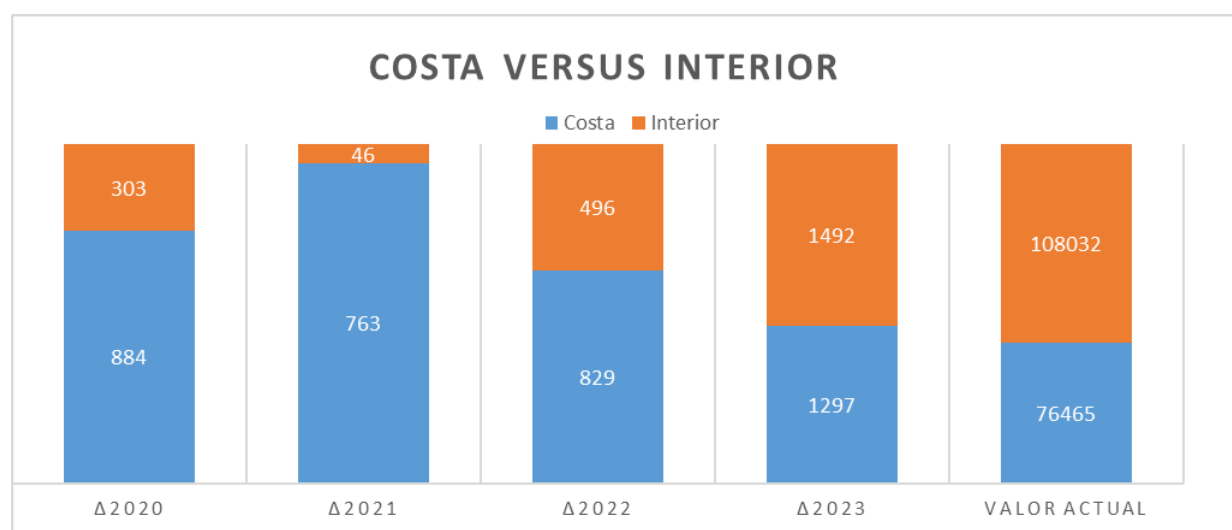
■ Mora d'Ebre ■ Resta Ribera d'Ebre

Font: Elaboració pròpia a partir del padró municipal d'habitants (Idescat)

Gràfic 6.6. Increments i poblacions dels municipis de costa i interior

Font: Elaboració pròpia a partir del padró municipal d'habitants (Idescat)

Analitzem a continuació, el creixement comparat dels municipis costaners i dels d'interior. Si mirem a llarg termini la posició del creixement acumulat al segle XXI, tal com mostra la taula 6.3, en **tots els municipis costaners ha crescut la població durant el segle XXI i els cinc que més ho han fet**, ordenats, són: l'Ampolla (96,78%), l'Ametlla de Mar(48,10%), Amposta (36,02%), el Perelló (35,90%) i la Ràpita (34,41%).

Aquest any Amposta supera en taxa el Perelló, respecte a l'any precedent, en què els cinc mateixos municipis eren els que tenien la taxa acumulada més elevada. La resta de municipis costaners també tenen taxes altes. Així, Alcanar, que ocupa el vuitè lloc, ascendeix al 24,74% i tanquen el grup Deltebre, amb el 15,30%, i finalment Sant Jaume d'Enveja, amb el 10,77%.

El 2023 tots els municipis costaners han crescut i alguns notòriament, excepte Sant Jaume d'Enveja, que ha perdut 8 residents. Si mirem de manera agregada els vuit municipis costaners i els quaranta-quatre d'interior veiem que aquest any el creixement dels municipis de costa és de 1.297 nous residents, l'1,64%, una mica superior en percentatge al dels municipi d'interior, que sumen aquest any un increment absolut més alt, de 1.494 nous residents. Així, aquest any, malgrat continuar suposar una concentració de la població en la franja litoral, és l'any que ho fa de manera menys desequilibrada respecte als seus pesos poblacionals, com ho mostra l'alçària dels rectangles respecte als pesos poblacionals del gràfic 6.6. Amb aquesta nova aportació el percentatge de població dels sis municipis de litoral ascendeix al 41,45% (la qual cosa suposa 76.465 empadronats), una mica superior al 41,40% del 2022 i en línia ascendent respecte al 41,21% del 2021. **Destaquem el creixement de les dues zones, interior i litoral, en percentatges similars al 2023.**

Si tots els municipis costaners creixen el 2023, aquest comportament no s'extrapola al conjunt dels municipis. Com podem veure, en un període de clara expansió demogràfica, encara tenim 27 municipis de les Terres de l'Ebre que han perdut població al llarg del segle XXI. Els comportaments semblen ser els mateixos del 2023 en què els vuit municipis amb més creixement tornen a créixer i, per contra, els dos que acumulen més pèrdua poblacional sumen un nou decreixement.

De manera sintètica, els darrers anys la població sembla continuar concentrant-se en les capitals de comarca i en les poblacions de litoral.

Taula 6.3. Taxa de creixement de la població dels municipis ebrencs al llarg del segle XXI, ordenats de més a menys

Municipis	Població 2000	Població 2023	Taxa Creix
Ampolla, l'	1.831	3.603	96,78
Ametlla de Mar, l'	4.946	7.325	48,10
Amposta	16.372	22.270	36,02
Perelló, el	2.145	2.915	35,90
Ràpita, la	11.194	15.046	34,41
Roquetes	6.366	8.302	30,41
Aldea, l'	3.546	4.445	25,35
Alcanar	7.878	9.827	24,74
Gandesa	2.564	3.140	22,46
Móra la Nova	2.661	3.244	21,91
Ulldecona	5.304	6.417	20,98
Masdenverge	956	1.137	18,93
Tortosa	29.481	34.639	17,50
Móra d'Ebre	4.816	5.649	17,30
Camarles	2.887	3.332	15,41
Santa Bàrbara	3.257	3.758	15,38
Deltebre	10.250	11.818	15,30
Freginals	362	411	13,54
Benissanet	1.022	1.159	13,41
Sénia, la	5.034	5.623	11,70
Sant Jaume d'Enveja	3.305	3.661	10,77
Aldover	792	867	9,47
Garcia	512	547	6,84
Prat de Comte	178	188	5,62
Rasquera	792	804	1,52
Tivenys	917	915	-0,22
Alfara de Carles	365	361	-1,10
Ascó	1.707	1.638	-4,04
Galera, la	746	715	-4,16
Corbera d'Ebre	1.056	1011	-4,26
Batea	1.964	1.869	-4,84
Xerta	1.225	1.164	-4,98
Ginestar	837	794	-5,14
Horta de Sant Joan	1.233	1.169	-5,19
Vinebre	443	415	-6,32
Pinell de Brai, el	1.074	1.006	-6,33
Tivissa	1.764	1.635	-7,31
Torre de l'Espanyol, la	674	619	-8,16
Arnes	517	455	-11,99
Miravet	788	690	-12,44
Paüls	640	555	-13,28
Riba-roja d'Ebre	1.350	1.150	-14,81
Godall	721	614	-14,84
Benifallet	883	733	-16,99
Palma d'Ebre, la	419	341	-18,62
Vilalba dels Arcs	762	619	-18,77
Flix	4.208	3.343	-20,56
Mas de Barberans	699	544	-22,17
Pobla de Massaluca, la	442	341	-22,85
Caseres	325	233	-28,31
Fatarella, la	1.244	874	-29,74
Bot	830	559	-32,65

Font: Elaboració pròpia a partir del padró municipal d'habitants (Idescat)

6.4. Nivell educatiu i estructura de la població

L'estructura de la població no es veu modificada significativament en períodes curts de temps excepte si hi ha alguna catàstrofe que afecti algun col·lectiu específic. Aquest no és el cas de l'any estudiat, de manera que les dades de l'any passat seran molt semblants a les de l'actual. Per aquest motiu, i per la nova manera d'enfocar el capítol, aquest any substituïm l'estudi general de l'estructura de la població i les anàlisis que realitzàvem, per un estudi concret del nivell educatiu de la població a les Terres de l'Ebre.

Segons les dades disponibles del cens de la població, disposem del nivell educatiu assolit per a la població de més de 16 anys de l'any 2011 i, com a darrera data, del 2021. Hem fet una agrupació segons els nivells que es mostren a les taules i hem transformat les dades en percentatges per fer-les comparatives. Es presenten les dades dels àmbits territorials i de les comarques ebrenques.

Si analitzem les dades dels àmbits territorials, observem que les Terres de l'Ebre són les que el 2021 tenen el percentatge més alt de gent amb estudis primaris o inferior amb el 19,4%, força més gran que el 14,4% de l'àrea metropolitana i el Penedès, que se situen en l'altre extrem, i també de la mitjana de Catalunya, del 15,0%. S'ha observat un canvi molt important en les dades del nivell mínim de la població en els deu anys estudiats; les Terres de l'Ebre han passat del 30,3% al 19,4%, una reducció de més de 10 punts. Així, en xifres rodones, el 2011 tres de cada deu persones de més de 15 anys tenien com a molt estudis primaris a les Terres de l'Ebre i el 2021 ja són menys de dos de cada deu. Aquesta millora en termes absoluts no fa modificar la posició de les Terres de l'Ebre com l'àmbit que té el percentatge de població més elevat amb el nivell educatiu agregat més baix. Sí que s'observa una certa disminució en el gap entre Catalunya i les Terres de l'Ebre que era un percentatge del 6,8% el 2011 i el 2021 s'ha reduït al 4,4%.

Si reproduïm l'anàlisi per al percentatge de la població que té estudis universitaris, la situació és la contrària. Ara les Terres de l'Ebre són l'àmbit territorial amb el percentatge més baix, només del 15,5% el 2021, molt lluny del metropolità, com a valor més alt, amb el 27,2%, i també de Catalunya, amb el 24,6%. Si mirem l'evolució dels darrers anys, també observem un notable creixement per a les Terres de l'Ebre que ha

passat del 12,1% del 2011 al 15,5% com a darrera dada. En els dos casos, es tracta de l'àmbit territorial amb menys universitaris de Catalunya. A diferència del nivell educatiu més baix en què el diferencial entre Catalunya i les Terres de l'Ebre ha disminuït en la dècada considerada, no esdevé el mateix en el de més formació en què Catalunya passa del 20,4% al 24,6%, de manera que la diferència amb les Terres de l'Ebre passa del 8,2% menor el 2011 al 9,1% menor el 2021.

Si mirem els nivells intermedis, tornem a trobar que al segon nivell de menor formació, el de l'ESO, a les Terres de l'Ebre el 2021 té el percentatge més elevat de població amb el 35,1% i si ja passem als següents, canviem totalment. En el cas de CFGM + batxillerat, se situa a la cua i en el de CFGS en el segon més petit. En aquests tres nivells de formació, augmenta el percentatge de població tant a les Terres de l'Ebre com a Catalunya. El percentatge de població amb CFGS a les Terres de l'Ebre passa de 6,5% al 8,7% i ja està només a 0,6% del 9,3% del total de Catalunya, de manera que ha disminuït el seu gap en aquests deu anys.

A la vista de les dades obtingudes voldríem fer algunes consideracions:

- 1. El nivell formatiu de la població ebrenca és el més baix del conjunt dels àmbits territorials de Catalunya.**
- 2. Les Terres de l'Ebre és l'àmbit territorial amb més percentatge de població dels dos nivells de qualificació inferior.**
- 3. Les Terres de l'Ebre tenen el menor percentatge en els nivells de qualificació postobligatòria excepte per als CFGS, que se situen en penúltima posició.**
- 4. En els darrers deu anys ha millorat notòriament el nivell formatiu de la població ebrenca**, si bé no és clara la convergència amb el conjunt de Catalunya. Sembla mantenir-se la distància en el nivell formatiu entre la població ebrenca i la catalana.
5. Es nota una certa disminució en el gap de la població menys formada, on hi ha hagut una disminució molt important de la població ebrenca amb nivells primaris o inferiors. Per tant, s'ha aconseguit una millora en l'educació obligatòria del conjunt de la població.
6. També augmenta molt el percentatge ebrenc amb educació postobligatòria, que passa del 37,8% el 2011 al 45,5% el 2021.

7. No disminueix, al contrari, fins i tot augmenta lleugerament, el gap de la població amb estudis postobligatoris, que passa de l'11,4% a l'11,7% el 2021. A Catalunya, el 2021 ja el 57,2% de la població assoleix nivells postobligatoris.
8. **La diferència en el percentatge de població universitària és molt notòria.** El 2021 a les Terres de l'Ebre quinze de cada cent censats són universitaris mentre que, a Catalunya, ja ho són prop d'un de cada quatre.

Taula 6.4. Percentatges dels nivells educatius

Taula 6.4a percentatges nivells formatius comarques ebrenques 2011					
	Primaria o inferior	ESO	BAT o CCFFGM	CCFFGS	Títol Universitari
Baix Ebre	0,309	0,317	0,176	0,068	0,130
Montsià	0,288	0,349	0,191	0,059	0,114
Ribera d'Ebre	0,318	0,284	0,184	0,087	0,127
Terra Alta	0,326	0,371	0,168	0,043	0,092

Taula 6.4b percentatges nivells formatius àmbits territorials 2011					
	Primaria o inferior	ESO	BAT o CCFFGM	CCFFGS	Títol Universitari
Catalunya	0,235	0,283	0,206	0,073	0,203
Metropolità	0,226	0,265	0,209	0,076	0,224
Comarques Gironines	0,252	0,321	0,206	0,056	0,164
Camp de Tarragona	0,234	0,288	0,200	0,085	0,193
Terres de l'Ebre	0,303	0,328	0,182	0,065	0,121
Ponent	0,242	0,325	0,203	0,065	0,166
Comarques Centrals	0,257	0,331	0,188	0,069	0,155
Alt Pirineu i Aran	0,239	0,281	0,219	0,071	0,191
Penedès	0,240	0,311	0,206	0,074	0,168

Taula 6.4c percentatges nivells formatius comarques ebrenques 2021					
	Primaria o inferior	ESO	BAT o CCFFGM	CCFFGS	Títol Universitari
Baix Ebre	0,197	0,339	0,221	0,080	0,163
Montsià	0,182	0,365	0,214	0,091	0,148
Ribera d'Ebre	0,200	0,336	0,192	0,108	0,163
Terra Alta	0,234	0,381	0,189	0,064	0,132

Taula 6.4d percentatges nivells formatius àmbits territorials 2021					
	Primaria o inferior	ESO	BAT o CCFFGM	CCFFGS	Títol Universitari
Catalunya	0,150	0,277	0,233	0,093	0,246
Metropolità	0,144	0,253	0,236	0,095	0,272
Comarques Gironines	0,172	0,319	0,233	0,075	0,200
Camp de Tarragona	0,151	0,311	0,229	0,100	0,208
Terres de l'Ebre	0,194	0,351	0,213	0,087	0,155
Ponent	0,171	0,334	0,215	0,087	0,193
Comarques Centrals	0,158	0,327	0,223	0,092	0,200
Alt Pirineu i Aran	0,146	0,268	0,256	0,096	0,233
Penedès	0,144	0,307	0,243	0,096	0,210

Font: Idescat, a partir del Cens de població i habitatges de l'INE

Si comparem els valors comarcals de les quatre comarques ebrenques tornem a trobar diferències substancials. El 2021 la Terra Alta és la comarca que té el nivell més elevat de població amb estudis primaris o inferiors, el 23,4%; seguida de la Ribera d'Ebre, amb el 20%; el Baix Ebre, amb el 19,7%, i el Montsià, amb el 18,2%. Totes amb un valor molt superior al de Catalunya, fet que les situa en posicions molt endarrerides a escala comarcal. La Terra Alta és la que té el percentatge més alt, la Ribera d'Ebre el 3r, el Baix Ebre el 6è i el Montsià el 10è lloc de les comarques catalanes. Malgrat aquesta situació tan dolenta, és una mica millor que la que tenien el 2011, quan ocupaven, respectivament, els llocs: 1, 2, 3 i 6.

En fer l'anàlisi desagregada per comarques dels estudis universitaris, trobem que la Terra Alta ara ocupa el primer lloc en les que tenen el percentatge més baix, amb el 13,2%; seguida, en segon lloc, pel Montsià, amb el 14,8%, i el setè i vuitè lloc són per al Baix Ebre i la Ribera d'Ebre, les dues arrodonides al 16,3%. En aquest cas, aquesta situació tan dolenta a escala comarcal no ha millorat notòriament des del 2011, en què els llocs eren: 1, 3, 8 i 5, respectivament.

Així, el baix nivell formatiu de l'àmbit de les Terres de l'Ebre, es reproduïx amb major o menor intensitat en les quatre comarques. La comarca amb els nivells més extrems és la Terra Alta, però no hi ha cap comarca que estigui ben posicionada en un nivell formatiu alt.

Relacionem a continuació els valors obtinguts del nivell formatiu de les Terres de l'Ebre amb algunes característiques de l'estructura demogràfica ebrenca:

1.- Si analitzem la piràmide de la població ebrenca, com hem fet en anteriors anuaris, sempre observàvem que a partir dels 15 anys les primeres cohorts de la població ebrenca presenten menor percentatge que els de la població catalana i a partir del 55 anys tots els pesos de la població ebrenca són clarament superiors als catalans. Si pensem en una correlació positiva entre les persones de menor edat i el nivell formatiu assolit podríem deduir que **un dels factors que ajuden a explicar el menor nivell formatiu a les Terres de l'Ebre és la pròpia estructura envellida de la població**. La gent més gran en percentatge estaria esbiaixada cap als nivells formatius més baixos, especialment els més grans que no van accedir a un sistema educatiu universal.

2.- En analitzar per comarques els indicadors d'estructura les comarques de la Terra Alta i de la Ribera d'Ebre, veiem que tenen valors extrems, sobretot la primera. Aquests valors d'envelliment i sobreenvelliment reforçarien el fet de que **la Terra Alta també presenti valors extrems en els nivells educatius i sigui la comarca ebrenca amb menor nivell formatiu de manera agregada**.

3.- També ens havíem preocupat per intentar mirar si es produïen fuites de talent de les comarques ebrenques . A tal efecte miràvem les comparacions de dues cohorts successives en un període de cinc anys per veure si es mantenia, creixia o disminuïa la població. Aquest valor es veuria afectat per les defuncions i les emigracions fora de les Terres de l'Ebre i caldria sumar-hi les immigracions. Es volien analitzar especialment les cohorts de menor edat a partir dels 20 anys i fins als 30, quan la joventut finalitza la seva formació. Les darreres dades analitzades el 2022 no semblaven indicar aquest efecte, ja que en l'interval entre 20 i 40 anys es produïen els increments de població més elevats. Aquesta dada podria explicar que, malgrat el baix nivell educatiu a les Terres de l'Ebre, sí s'havia produït un fort increment de la disminució de població només amb estudis primaris. Segons les dades que analitzarem en l'apartat següent i que són constants any rere any, hi ha un fort flux migratori de població estrangera que arriba a les Terres de l'Ebre. Les zones amb més procedència són el Marroc i l'Amèrica del Sud, que poden, en primer lloc, distorsionar els fluxos de fuga de talent i, en segon, no fer créixer els titulats universitaris al mateix nivell que la resta de Catalunya (hem vist que malgrat el creixement, el gap entre els percentatges d'universitaris s'ha incrementat).

Finalment, fem algunes reflexions relatives al teixit econòmic i social que influeixen en el nivell formatiu de la població:

1.- Si mirem l'especialització productiva de les Terres de l'Ebre en el seu conjunt, tenim una clara especialització agrària i una manca del sector serveis. El pes del sector industrial és superior al del conjunt de Catalunya per l'efecte de les nuclears i alguna especialització a la comarca del Montsià en *packaging* i mobles. Aquesta estructura productiva en el sector agrícola i industrial de baixa qualificació podria suposar l'oferta de llocs de treball poc qualificats. Un dels elements fonamentals per la fixació de la població és la disponibilitat d'un treball que s'ajusti al nivell formatiu del treballador, la sobrequalificació no acostuma a ser un element motivador i no pot ser generalitzat. Aquest element pot suposar una fuga de les persones més formades a altres territoris amb una major oferta de llocs de treball qualificats. Si ens fixem en la Ribera d'Ebre i el Baix Ebre, presenten una situació una mica millor en els titulats universitaris. La primera per la seva tradició industrial, amb requeriments de personal tècnic qualificat, i la segona de ben segur per la presència de les administracions i del sector serveis a la capital, Tortosa.

2.- La implantació de noves indústries a les Terres de l'Ebre, algunes amb gran contingut tecnològic i la transformació progressiva del teixit econòmic estan fent que la mà d'obra qualificada sigui escassa a les Terres de l'Ebre. Això suposa un canvi en la percepció del problema i pot comportar que les Terres de l'Ebre esdevinguin un territori atractiu per la captació de talent, sempre que les condicions laborals siguin les idònies i aquest aspecte es complementi amb la qualitat de vida que ofereix.

3.- Les Terres de l'Ebre haurien de fer una aposta per incorporar les noves formes de treball col·laboratiu i a distància, que si bé no són mot extensives, sempre incorporen persones amb alts nivells de qualificació. L'àrea 5G, el FABLAB o el cotreball rural són exemples a seguir. L'evolució de l'economia tendirà a fer créixer els sectors amb ampli contingut tecnològic i es pot aprofitar ser una antena del *hub* que està configurat a Barcelona, com per exemple ja es fa amb el Mobile. Si mirem les dades de l'àmbit metropolità, són molt reveladores, ja que el 27,2% de la població ja són titulats universitaris, 11,7 punts percentuals més que a les Terres de l'Ebre!!!

4.- Una condició prèvia per aconseguir nivells formatius elevats de la població és gaudir d'una oferta formativa a la qual la població pugui tenir accés. Òbviament, l'oferta catalana és molt completa, però si un ebrenc ha de sortir de les Terres de l'Ebre per cursar-la comporta uns costos addicionals que per als col·lectius més joves previs a la inserció laboral i per a les seves famílies en alguns casos no resulten viables. En aquest sentit, l'oferta de cicles formatius tant de grau superior com mitjà ha crescut molt al territori i alguns dels centres ofereixen cicles de moltes famílies professionals relacionats amb el teixit empresarial. En les dades, s'ha notat aquest increment i, en algun cas, una certa convergència amb els nivells de Catalunya i, fins i tot, s'han superat altres àmbits territorials en relació amb les persones acreditades amb cicles formatius de grau superior, una població molt demandada i formada. A nivell universitari, l'oferta presencial és limitada als quatre graus i dos dobles graus que ofereix la URV i els dos graus i el doble grau que ofereix EUSES, adscrits també a la URV. Aquesta limitació pot influir en l'accés d'ebrencs als nivells formatius universitaris i, en una segona derivada, pot suposar el no retorn d'aquells que han marxat a estudiar graus fora de les Terres de l'Ebre. Sigui la causa que sigui, **les Terres de l'Ebre continuen tenint el nivell més baix de titulats universitaris i el gap respecte a Catalunya s'ha incrementat lleugerament.**

6.5. Creixement natural i migracions

Amb la idea de focalitzar l'estudi en determinades temàtiques en cada anuari, aquest any no fem l'estudi exhaustiu del fenomen migratori i la seva rellevància en el creixement poblacional de les Terres de l'Ebre al llarg del segle XXI. Ens emplacem al proper any per dedicar gran part del capítol demogràfic a analitzar el pes en el creixement, l'evolució, la distribució i els orígens de la població estrangera amb una sèrie que ja tindrà vint-i-cinc dades des del 2000.

Malgrat això, per la importància que té aquest fet volem fer alguna reflexió a la situació actual i les modificacions del darrer any. Per fer-ho, mostrem la població censada a les Terres de l'Ebre segons el país de naixement i la seva modificació respecte al 2022.⁵ Les dades es mostren en la taula 6.5.⁶

El creixement de la població amb aquestes dades és de 2.917 nous censats a les Terres de l'Ebre. La distribució dels increments dels nascuts en cada continent és molt diferent. De més increment a menys, tenim els nascuts a Àfrica, que incrementen en 1.269; els nascuts a Amèrica, molt a prop, amb un increment de 1.242; els nascuts a Àsia; els nascuts a Europa, que s'incrementen només en 75, i els d'Oceania disminueixen, que en 3. Així, **l'increment poblacional es concentra en dos continents: Àfrica i Amèrica.**

Si mirem amb detall els valors d'Europa, observem que **els nascuts a Espanya han baixat** fins als 146.649 amb una disminució, el 2023, **de 606 censats**. Cal destacar l'aportació molt positiva dels nascuts a Ucraïna, amb 363 nous residents, una aportació elevadíssima tenint present que el total ascendeix només a 888. La resta d'increments poblacionals de països europeus són molt petites. Superen els 50: Alemanya, els Països Baixos i Romania. El país amb més estrangers nascuts al seu territori dins d'Europa és, amb molta diferència, Romania, amb 6.684 (essent la segona aportació més gran de totes). El podi el completen, a molta distància, el Regne Unit, amb 1.632, i França, amb 1.161. La resta d'Europa, sense comptar Espanya, continua sent el continent que més nascuts aporta a les Terres de l'Ebre amb 15.420.

Destaquem la dada d'Ucraïna, un cas en el qual l'acollida de refugiats de guerra i familiars per part de catalans de ben segur ha tingut a veure amb l'increment poblacional dels ucraïnesos. Es posa de manifest que tenir elements culturals més semblants i vincles econòmics ha tingut rellevància en l'efecte crida. Recordem el cas contrari fa uns anys amb la guerra de Síria, amb característiques socials i culturals molt diferents per part dels refugiats d'aquell país, que no va

⁵ Les dades no coincideixen amb les d'anteriors anuals i, per tant, no són comparables per estar referides al cens i no al padró.

⁶ Per tal de mantenir l'anonimat, les dades s'arrodoneixen a múltiples de 3, de manera que les sumes poden no ser exactes.

implicar cap increment poblacional significatiu a les Terres de l'Ebre, malgrat els programes d'acollida que es van dissenyar.

Una segona dada rellevant és que any rere any disminueixen els nascuts a Espanya i augmenten els nascuts a la resta del món, la qual cosa posa de manifest la direcció dels fluxos migratoris i l'increment del percentatge dels nascuts a l'estranger. L'any 2023 tenim 38.442 nascuts a l'estranger censats al territori, dada que ja suposa el 20,78% de la població. Una dada similar obtindríem si analitzéssim la nacionalitat dels censats a les Terres de l'Ebre.

Àfrica ja té 11.320 nascuts censats a les Terres de l'Ebre. Destaca molt per sobre de la resta el Marroc, que és el que més nascuts al seu país té de tot el món, amb 9.177, i el que el 2023 més creix, amb 948 nous censats.⁷ A molta distància, però tots amb creixements positius (entre parèntesis), tenim en aquest continent: Senegal amb 643 (+120), Algèria 534 (+45) i Gàmbia 402 (+96).

El tercer continent amb més nascuts és Amèrica, que ja arriba als 8.151. Aquí la distribució de nascuts entre els països està més repartida. El primer lloc l'ocupa Colòmbia, amb 1.899 i un gran creixement el 2023 de 489; el segon lloc és per a l'Equador, amb 1.302 i un creixement molt més moderat de 45.⁸ Ja amb menys de 1.000 persones nascudes, tenim l'Argentina amb 840 (+96 el 2023), Hondures amb 765 (+180 el 2023) i el Perú amb 645 (+120 el 2023). Tots amb creixements positius i molt significatius percentualment el 2023.

Finalment, tenim Àsia amb 3.552 nascuts en el seu continent a les Terres de l'Ebre. D'aquest continent, destaca la concentració de nascuts al Pakistan, amb 2.364 (dos de cada tres asiàtics) essent el que concentra el creixement del 2023 amb 189 censats més nascuts al Pakistan. Els altres dos països asiàtics amb nascuts al seu territori són els dos més poblats del món: l'Índia, amb 504 i un petit increment de 21, i la Xina, amb 468 sense increment el 2023.

⁷ Aquest creixement tan elevat de nous ebrencs nascuts al Marroc es repeteix els darrers anys.

⁸ Actualment té una situació molt inestable que pot influir en la sortida del país.

Taula 6.5. Població segons país de naixement (2023)

País	Homes	Dones	Total	Var respecte 2022
Albània	33	18	51	9
Alemanya	312	306	618	54
Andorra	30	33	66	6
Armènia	9	9	18	9
Àustria	6	12	18	0
Belarús	18	36	54	0
Bèlgica	153	138	291	15
Bòsnia i Hercegovina	3	3	6	0
Bulgària	243	183	423	6
Croàcia	12	6	15	3
Dinamarca	6	6	9	0
Eslovàquia	48	48	96	3
Eslovènia	3	0	3	3
Espanya	73.230	73.419	146.649	-606
Estònia	0	3	3	0
Finlàndia	3	9	15	6
França	594	567	1161	3
Geòrgia	12	18	30	6
Grècia	3	6	6	3
Hongria	24	12	36	-3
Irlanda	48	36	84	3
Islàndia	0	0	0	0
Itàlia	171	105	276	27
Letònia	27	21	48	3
Liechtenstein	0	0	0	0
Lituània	126	201	327	-24
Luxemburg	0	3	6	0
Macedònia del Nord	3	0	0	-3
Malta	0	0	0	0
Moldàvia	351	408	762	33
Montenegro	3	0	3	3
Noruega	9	3	9	0
Països Baixos	186	168	357	66
Polònia	96	132	231	15
Portugal	87	54	141	-6
Regne Unit	861	774	1632	-24
Romania	3.249	3.432	6.684	57
Rússia	168	273	441	36
Sèrbia	12	12	27	0
Suècia	12	15	27	6
Suïssa	228	246	474	-3
Txèquia	33	48	81	9
Ucraïna	375	510	888	363
Xipre	0	0	0	0
Resta d'Europa	3	0	3	-3
Total Europa	80790	81273	162069	75

País	Homes	Dones	Total	Var respecte2022
Algèria	348	186	534	45
Angola	3	3	3	0
Benín	0	0	0	0
Botswana	0	0	0	0
Burkina Faso	0	3	6	0
Burundi	0	0	0	0
Camerun	3	0	6	3
Cap Verd	0	3	3	0
Congo	3	3	6	3
Costa d'Ivori	21	12	33	3
Egipte	9	3	9	0
Eritrea	0	0	0	0
Etiòpia	0	3	6	0
Gabon	0	3	3	0
Gàmbia	378	27	402	96
Ghana	15	6	21	3
Guinea	36	12	48	6
Guinea Equatorial	12	15	27	9
Guinea-Bissau	9	3	12	6
Kenya	3	3	9	3
Libèria	0	0	0	0
Líbia	6	3	6	-3
Madagascar	0	3	3	0
Malawi	0	0	0	0
Mali	159	39	198	27
Marroc	5.565	3.612	9.177	948
Maurici	0	0	0	0
Mauritània	9	3	15	3
Moçambic	3	3	6	3
Níger	0	0	0	0
Nigèria	15	21	36	-3
República Centreafricana	0	0	0	0
República Democràtica del Congo	3	0	0	-3
Ruanda	0	0	0	0
São Tomé i Príncipe	0	0	0	0
Senegal	585	111	693	120
Seychelles	0	0	0	0
Sierra Leone	0	0	0	0
Somàlia	0	0	0	0
Sud-àfrica	9	9	15	3
Sudan, el	0	0	0	0
Tanzània	3	0	6	3
Togo	0	0	0	-3
Tunísia	15	6	21	0
Txad	0	0	0	0
Uganda	0	0	0	0
Zàmbia	0	0	0	0

País	Homes	Dones	Total	Var respecte2022
Zimbabwe	0	3	3	0
Resta d'Àfrica	3	3	3	-3
Total Àfrica	7.215	4.101	11.310	1.269
Argentina	408	432	840	96
Barbados	0	0	0	0
Bolívia	75	129	201	9
Brasil	111	204	318	30
Canadà	9	12	21	6
Colòmbia	774	1.125	1.899	489
Costa Rica	9	6	15	3
Cuba	93	168	261	45
Dominica	0	0	0	0
El Salvador	36	42	78	9
Equador	642	660	1.302	45
Estats Units	48	54	102	12
Guatemala	15	18	30	6
Guyana	0	0	0	0
Haití	0	3	3	0
Hondures	210	558	765	180
Jamaica	0	0	3	3
Mèxic	39	72	111	3
Nicaragua	51	57	108	21
Panamà	3	9	9	-3
Paraguai	84	189	273	24
Perú	291	354	645	120
República Dominicana	117	192	312	27
Surinam	0	3	0	-3
Trinidad i Tobago	0	0	0	0
Uruguai	120	99	219	6
Veneçuela	195	291	486	96
Xile	72	75	147	15
Resta d'Amèrica	0	3	3	3
Total Amèrica	3.402	4.755	8.151	1.242
Afganistan	3	3	9	6
Aràbia Saudí	0	0	0	0
Azerbaidjan	0	3	6	0
Bangladesh	21	12	33	6
Cambodja	0	0	0	0
Corea del Nord	0	0	0	0
Corea del Sud	3	0	3	3
Emirats Àrabs Units	0	0	0	0
Filipines	6	21	27	3
Iemen	0	0	0	0
Índia	378	126	504	21
Indonèsia	3	3	3	0
Iran	0	3	6	0
Iraq	3	3	6	0

País	Homes	Dones	Total	Var respecte2022
Israel	6	0	9	0
Japó	9	9	18	-3
Jordània	3	0	6	0
Kazakhstan	0	0	3	3
Kirguizistan	0	0	0	0
Kuwait	0	0	0	0
Líban	6	3	9	3
Malàisia	0	3	3	0
Mongòlia	0	3	0	0
Myanmar	0	0	0	0
Nepal	9	3	15	0
Pakistan	1659	705	2364	189
Palestina	0	0	0	0
Singapur	0	0	0	0
Síria	6	0	6	-3
Sri Lanka	0	0	0	0
Tadjikistan	0	0	0	0
Tailàndia	3	9	15	0
Turkmenistan	0	0	0	0
Turquia	6	9	15	6
Uzbekistan	0	0	0	0
Vietnam	9	12	15	0
Xina	240	228	468	0
Resta d'Àsia	3	6	9	0
Total Àsia	2.376	1.164	3.552	234
Austràlia	3	6	9	0
Nova Zelanda	3	3	6	-3
Resta d'Oceania	3	0	3	0
Total Oceania	9	9	18	-3
Total	93.774	91.320	185.091	2.802

Font:2022-2023: IDESCAT, a partir del Cens de població anual de l'INE.

Dr. Miquel Àngel Bové
Director de la Càtedra d'Economia Local i Regional
Departament d'Economia

Dr. Pau Galiana
Sots-director de la Càtedra d'Economia Local i Regional
Departament de Gestió d'Empreses

Universitat Rovira i Virgili

En el 2023, l'economia catalana va créixer un 2,6%. El creixement d'aquest any s'explica especialment pel repunt de la producció industrial (3,5%) i dels serveis (3,1%). El sector de la construcció també va créixer però en menor quantia (1,8%). Per altra banda, el sector agrari va presentar una davallada força important (-17,6 %). Les dades avançades del primer trimestre d'aquest 2024 continuen amb aquesta tendència a la baixa del sector agrari

Les dades desagregades disponibles a nivell territorial, de l'any 2022, ens mostren que el creixement interanual del VAB a les Terres de l'Ebre va ser del +4,2%, però que es situa per sota del +5,2% registrat al conjunt de Catalunya. Només la comarca del Baix Ebre es va situar per sobre d'aquesta mitjana, amb un creixement del 6,2%. Aquest creixement del VAB de les Terres de l'Ebre durant l'any 2022 va ser degut, principalment, a la significativa millora del sector serveis (+9,2%) i del sector de la construcció (+5,1%). Tanmateix, aquest augment amaga un estancament en el sector industrial (-0,2%) i una forta caiguda en el sector primari (-13,2%).

La ràpida sortida de la crisi iniciada el 2020 (amb la COVID-19) es deu, en gran part, a l'experiència negativa de la crisi del 2008 i la seva lenta recuperació. El repartiment dels costos per superar la crisi no es van distribuir de manera simètrica entre la població, no tots els sectors ni els agents econòmics van tenir el mateix ritme de recuperació. Al començar l'any 2023, el temor era que el repunt de la inflació i l'aplicació de polítiques monetàries contractives (que eleven els tipus d'interès i penalitzen el consum i la inversió) acabessin generant un augment de la desocupació.

7.1.- Situació empresarial

Aquest passat 2023 ha estat un any en que definitivament s'ha deixat enrere la crisi social i econòmica, que va suposar la pandèmia del Covid-19. Per tant, es un excel·lent moment per realitzar comparatives entre la situació de les variables econòmiques i empresarials del 2019, que agafarem com a any pre-pandèmia i 2023 en que, com dèiem, la pandèmia i els seus efectes ha quedat definitivament enrere. Aquest anàlisis realitzat territorialment ajudarà a observar la situació i l'afectació que la pandèmia ha suposat a les Terres de l'Ebre i la comparació amb la situació a la resta de Catalunya.

Durant el 2023 van afectar a l'economia global dos greus crisis geopolítiques que van afectar, i encara afecten a nivell mundial, europeu i per suposat nacional i territorial: la guerra d'Ucraïna que ja va començar al 2022, però que continua enquistada i sense visos de solució, i la guerra a la franja de Gaza que s'inicia a la tardor de 2023. A pesar d'aquesta complicada situació geopolítica, l'economia a nivell mundial va créixer al voltant del 3%, cosa remarcable perquè cal tenir en compte que la situació política ha seguit castigant la inflació dels aliments i de l'energia i que els tipus d'interès han seguit a l'alça

la inflació s'ha moderat al 2023 gràcies al millor comportament dels preus de l'energia, que ha recuperat part dels increments del 2022, mentre que els aliments i altres bens industrials continuen amb increments moderats; per tant s'ha equiparat la inflació amb la subjacent (la que no contempla els productes energètics ni els aliments sense elaborar).

En línia amb les perspectives de l'activitat econòmica global dels pròxims trimestres i del creixement econòmic a la Unió Europea, les projeccions del Eurosistema contempnen una recuperació gradual dels mercats d'exportació d'Espanya en els propers anys. En quant a la previsió de creixement per 2024, aquesta es revisa a la baixa en dues dècimes tot i preveure preus més baixos de l'energia en els mercats internacionals i les mesures desplegades per les autoritats per combatre els efectes inflacionistes; aquestes variables fixen el creixement del PIB al 2024.

L'evolució en positiu que estava tenint l'atur des de 2013 fins al 2019 es va veure trencada al 2020 per causa de la pandèmia. No obstant això, la recuperació els tres darrers anys ha estat molt positiva i s'ha tornat a la tendència marcada en els anys anteriors, sortint unes 2800 persones de l'atur en tres anys. Aquesta recuperació s'ha produït de forma transversal sectorialment, es a dir, no s'ha centrat en un sol sector, sinó que tots han tingut un bon comportament, liderat percentualment pel sector primari amb un descens de -21.7% de l'atur i la indústria amb un -22.6%; la construcció amb un -9.4% i els serveis amb un -6.8% ho han fet en percentatges menors, però els serveis són els que recullen la xifra de persones sortides de l'atur més elevada. Només s'ha incrementat l'atur entre les persones sense ocupació anterior (+5.4%). Per tant, s'ha produït un canvi respecte l'evolució de l'atur en els anys post crisi (2013-2019), en que la tendència era de terciarització de l'economia amb traspàs d'aturats cap aquest sector.

7.2.- Sector primari

La caiguda de la producció agrària a Catalunya està repercutint sobre l'ocupació del sector. D'acord amb les dades de la darrera Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE, els ocupats a l'agricultura catalana van disminuir un -12,4% (a Catalunya)

El pes del sector primari a les Terres de l'Ebre és força superior a la mitja catalana. Al conjunt de Catalunya, l'agricultura representava al 2022 el 0,9 % PIB, mentre que al Baix Ebre i la Terra Alta, el pes del primari se situava per sobre del 7% del PIB comarcal (7,2% i 7,1%, respectivament). Al Montsià el pes de la agricultura és el 5,3% del PIB comarcal, mentre que la Ribera d'Ebre, tot i ser la comarca menys agrària de l'Ebre, se situa també per sobre de la mitja del país: el sector primari va suposar un 2,2% del seu PIB comarcal.

Per subsectors, el sector agrícola té el pes més elevat a la Ribera d'Ebre (87,3% del sector primari), i a la Terra Alta (62,2%) i el Montsià (65,4%) presenta un pes molt similar. D'altra

banda, el Baix Ebre mostra una creixent especialització ramadera, al 2021 la ramaderia representava el 60,3% del VAB del sector primari. En les comarques costaneres, la pesca marítima té un pes rellevant dins del VAB primari: 12,6% al Montsià i 4,4% al Baix Ebre.

L'evolució del VAB del sector primari en termes reals per al període 2018-2022, mostra com les comarques ebrenques van experimentar una caiguda molt important del VAB primari al 2022, que va ser del -22,3% a la Ribera d'Ebre, del -18,6% a la Terra Alta i del -14,3% al Montsià, mentre que al Baix Ebre es va reduir un -9,5%, essent l'única comarca ebrenca on el VAB primari va disminuir menys que el conjunt de Catalunya (-13,9%). Si analitzem de manera més desagregada les produccions agràries podem veure la diversitat del sector a les comarques ebrenques. Les produccions que tenen més implantació a les Terres de l'Ebre són: l'oli d'oliva, l'arròs, els cítrics, la fruita seca i la fruita dolça (préssecs, nectarines i cireres).

El 2022 es va caracteritzar per una forta davallada en la producció d'oli d'oliva i en un fort augment dels preus de mercat. La producció d'oli d'oliva va caure de forma pronunciada a les quatre comarques ebrenques. El Baix Ebre i el Montsià són les comarques amb major presència d'olivera, de fet, encapçalen el rànquing de les comarques catalanes productores d'oli d'oliva, darrere de les Garrigues. La caiguda de la producció va ser pronunciada a les dues comarques: -64% al Baix Ebre i -61% al Montsià. A la Ribera d'Ebre la producció va disminuir un -71%, tot i que la superfície d'olivera havia augmentat un 12%. A la Terra Alta, la caiguda de la producció va ser encara molt més greu, un -78%.

La producció d'arròs es localitza a les comarques del Baix Ebre i el Montsià. La superfície conreada va augmentar lleugerament al 2022 al Baix Ebre (-0,49%) però es va veure compensada pel lleu augment al Montsià (0,5%) de manera que la superfície d'aquest conreu pràcticament no ha variat a les Terres de l'Ebre (0,08%). La producció va disminuir respecte a les de la campanya anterior (-2%), degut a la caiguda de producció del Baix Ebre (-6,65%) mentre que al Montsià la producció va augmentar moderadament (1,59%). es va veure gairebé compensada per l'augment de producció del Baix Ebre (2,72%).

La producció de vi es concentra, sobretot a la Terra Alta, i en menor mesura a la Ribera d'Ebre. La collita del 2022 va superar els 40.000 kg a la Terra Alta i gairebé va arribar als 5.000 kg a la Ribera d'Ebre. Tot i així, es va situar per sota de la collita del 2021 (-19% a la Ribera d'Ebre i -16% a la Terra Alta).

La producció de cítrics es localitza gairebé tot les comarques del Baix Ebre i del Montsià i és marginal a la Ribera d'Ebre. La campanya de cítrics de 2022/2023 s'ha vist molt afectada per les adverses condicions climàtiques, la presència de plagues, l'augment dels costos de producció i la forta competència de països tercers, especialment Egipte i Turquia. Aquestes circumstàncies estan portant a l'abandonament de la superfície de cítrics. Tal com es pot observar en la taula, les principals produccions de cítrics- taronja i mandarina- es van reduir substancialment en al 2022 (-25% en el cas de les taronges i -21% en el cas de les

mandarines).

Un altre sector que continua en dificultats és el de la fruita dolça. Les principals produccions de fruita dolça a les Terres de l'Ebre són els préssecs i les nectarines i les cireres, i la producció es localitza principalment a la Ribera d'Ebre. De nou, la campanya del 2022 no va ser bona pel que fa als préssecs i nectarines, doncs es va veure afectada per condicions climàtiques adverses (gelades, pedregades i sequera) i, per altra banda, va continuar la reducció de la superfície que ja hem anat veient en anys anteriors: la superfície de pressequers va disminuir un -9,4% en el conjunt de les Terres de l'Ebre i la de nectariners un -14%. La producció va disminuir en les quatre comarques ebrenques: en conjunt, la producció va ser gairebé un 62% inferior al de la campanya passada pel que fa als préssecs i un 58% pel que fa a les nectarines. En la cirera, la producció es localitza a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. La collita del 2022 va ser dolenta degut a les condicions climàtiques adverses i la producció va disminuir significativament. La producció va caure un -57% a la Ribera d'Ebre i -59% a la Terra Alta. Les superfícies també estan disminuint: un -7% a la Ribera d'Ebre i un -13,5% a la Terra Alta.

La producció d'ametlles a les Terres de l'Ebre va disminuir prop d'un 60% al 2022, també ho va fer la superfície (10%). En canvi, ha continuat augmentat la superfície de garrofes (9%) i la seva producció (73%).

L'aviram, principalment gallines i pollastres, es troba força concentrat en la comarca del Baix Ebre que al 2023 representava el 71% del total d'explotacions de pollastre per a carn de les Terres de l'Ebre i el 50% de la capacitat, i el 66% de les explotacions de gallines per a ous i el 64% de la capacitat. El Montsià és la segona comarca productora d'aviram (19% de les explotacions de pollastre i 16% de les de gallines, i 28% i 14% respectivament pel que fa a la capacitat al 2023). La Terra Alta, tot i que disposa de menys explotacions- 6% de les explotacions de pollastres i 9% de les de gallines- suposa més gairebé el 17% de les places de pollastres i més del 20% de les de gallines. L'aviram és menys rellevant a la Ribera d'Ebre. El nombre d'explotacions de pollastres de carn es va mantenir, mentre que les de gallines d'ous van augmentar a les Terres de l'Ebre (7%). L'augment de les explotacions de gallines es va produir a totes les comarques ebrenques i la capacitat en el conjunt de les Terres d'Ebre va augmentar un 1,75%. Pel que fa a les explotacions de pollastre per a carn, el nombre d'explotacions gairebé no va variar i la capacitat va augmentar lleugerament (1,7%).

Durant el 2023, les Terres del Ebre van representar més del 23% de les captures pesqueres de Catalunya i més del 26% dels ingressos totals. En el conjunt de les Terres de l'Ebre però les captures i la recaptació van disminuir (-4,7% i -6,4% respectivament). Això en un context on els preus van anar a l'alça, doncs el preu mig del 2023 es situava en els 5,39 €/kg, un 17,88% superior al del 2022. Les captures i la recaptació van disminuir a l'Ametlla (-17,3% i -14,3%, respectivament), a l'Ampolla (-9,6% i -6,4%) i molt més moderadament a La Ràpita, la llotja més important de Catalunya en quant a recaptació i captures. En canvi, les captures i la

recaptació van augmentar a Deltebre i les Cases d'Alcanar.

L'evolució del mercat de treball al sector agrari de les Terres de l'Ebre, utilitzarem la informació sobre Afiliats a la Seguretat Social que facilita l'Idescat. La darrera dada disponible, en el moment de tancar aquest informe, correspon l'abril del 2024 (dades provisionals). En aquest moment, hi havia 7.175 afiliats agraris a les Terres de l'Ebre (afiliats segons residència patronal de l'afiliat), la majoria dels quals es localitzen al Baix Ebre i al Montsià.

7.3.- Indústria

Un cop superat l'impacte inicial de la pandèmia i començada la recuperació, l'esclat de la guerra a Ucraïna ha afectat al teixit empresarial de l'Ebre. Els efectes negatius derivats dels increments de costos, les ruptures en les cadenes de subministrament i les dificultats amb el transport internacional es reflecteixen en algunes de les variables econòmiques del territori. En termes generals, els resultats mostren un estancament en la recuperació del sector industrial, especialment en el sector manufacturer, reflectint un lleuger decreixement de la seva activitat i ocupació. L'anàlisi del VAB, que permet estudiar l'evolució de l'activitat en termes de producció neta del consum intermedi, revela l'impacte de l'inici de la guerra d'Ucraïna en l'activitat industrial i manufacturera. Aquest conflicte ha revertit l'impuls positiu que s'havia començat a observar, superant l'impacte negatiu de la COVID-19. L'any 2022, tant la indústria com la manufactura registren taxes negatives en la seva activitat, en contrast amb les taxes positives de l'any anterior. Les taxes negatives d'aquests indicadors reflecteixen l'impacte d'un escenari desfavorable que afecta l'activitat productiva de la indústria i les manufactures ebrenques.

L'activitat industrial de les Terres de l'Ebre va experimentar el 2022, una contracció del 0,2%, amb un pes del 37,9% en el conjunt de l'economia ebrenca, la indústria va contribuir negativament al creixement de l'activitat econòmica, amb un efecte negatiu de 0,1 punts. Pel que fa a les manufactures, l'activitat productiva també va disminuir el 2022 respecte al 2021, però amb una taxa de variació més negativa (-0,9%). Aquestes dades indiquen que les manufactures van tenir un fort impacte negatiu en la contracció industrial de les Terres de l'Ebre, degut a la combinació de la seva reducció i la seva participació en l'activitat industrial ebrenca, que és del 36,7%.

Les dades disponibles sobre les cotitzacions a la Seguretat Social permeten examinar l'àmbit de l'ocupació i dels treballadors autònoms. Comparant la situació del 2023 amb la del 2022, es destaca una clara recuperació en el mercat laboral per als treballadors assalariats de la indústria i per als treballadors autònoms, tant en el context de la indústria com en l'economia global. Això suggereix una millora general en les condicions ocupacionals i una tendència positiva en la reactivació econòmica. No obstant això, és important assenyalar que les dades revelen taxes negatives en el sector manufacturer.

A les Terres de l'Ebre, les activitats que produeixen béns industrials representen aproximadament el 37,9% del valor afegit brut (VAB) total, mentre que per al conjunt de Catalunya aquest valor és del 20,2%. Però també cal tenir en compte la diversitat comarcal, de manera que a la Ribera d'Ebre el VAB industrial representa el 75,3% del total (pel gran pes de la producció energètica), a la Terra Alta el 50,2%, al Montsià el 23% i al Baix Ebre el 19,9%. Aquestes dues últimes comarques amb uns valors propers a la mitjana catalana.

L'any 2022, aquestes activitats van experimentar una reducció de la seva producció en un 0,2%. Tot i això, aquesta recessió industrial és menor que la mitjana de l'economia catalana, que va ser del 2,0%. Això reflecteix una major resiliència del sector industrial ebrenc, impulsada per la seva capacitat de recuperació després de la crisi provocada per la pandèmia de la Covid-19. Des de l'any 2019 fins al 2022, l'activitat industrial a les Terres de l'Ebre va registrar una reducció acumulada del 6,4%. No obstant això, la indústria manufacturera ha patit una caiguda lleugerament inferior, d'un 5,8% en el mateix període.

D'altra banda, les dades de la Seguretat Social mostren que els treballadors del sector industrial representen un 21,10% de l'ocupació total a les Terres de l'Ebre. Aquest col·lectiu ha augmentat en un 0,14% durant l'any 2023. Així mateix, s'observa que l'ocupació total a les Terres de l'Ebre ha experimentat un creixement del 1,4%, el sector industrial ha contribuït amb 0,03 punts percentuals a aquest augment. Malgrat això, aquesta contribució del sector industrial a l'augment de l'ocupació total al territori ha estat menor que la que s'observa en el conjunt de l'economia catalana.

El treballadors per compte aliena, al Baix Ebre (0,26%) i al Montsià (0,95%) han experimentat taxes de creixement positives en l'ocupació industrial tot i que inferior a les registrades en el conjunt de Catalunya (1,75%) però per sobre a la registrada en mitjana a les Terres de l'Ebre (0,14%). Mentre que a la Ribera d'Ebre ha disminuït en un -0,26% i a la Terra Alta ha caigut un -5,75%). També podem destacar que en els casos de la Terra Alta (38,76%) i el Montsià (28,23%) el pes de l'ocupació industrial en el total dels ocupats representa un percentatge superior al de la mitjana de Catalunya (15,48%). Mentre que el Baix Ebre (15,66%) i la Ribera d'Ebre (14,25%) els valors són més similars al del conjunt català.

7.4.- Sector Públic

Segons les darreres dades disponibles (2022), el sector públic representa un 17,7% del valor afegit brut (VAB) de Catalunya. A les comarques de les Terres de l'Ebre el pes de l'activitat del sector públic és clarament inferior a la Ribera d'Ebre (5,6%), a la Terra Alta (10%) i al Montsià (13,9%), mentre que al Baix Ebre (18,9%), és una mica superior. Aquest major pes al Baix Ebre es deu en gran part a la importància de les activitats de l'Administració pública (10,5%), una xifra molt per sobre del pes de l'Administració Pública al conjunt de Catalunya (5,6%)

Pel que fa a l'evolució del VAB del sector públic, durant l'any 2022 l'activitat de Serveis Col·lectius (que inclou l'Educació, la Salut i l'Administració Pública) va seguir una tendència positiva tant al conjunt de Catalunya (+1,7%) com de les Terres de l'Ebre (+2%). No obstant, la taxa de creixement del VAB associada als Serveis Col·lectius és força heterogènia: al Baix Ebre creixen en un 2,8%, amb un augment significatiu del 4,4% dels serveis relacionats amb sanitat i serveis socials; a la Ribera d'Ebre creixen un 2,2%, amb un augment dels serveis educatius del 7,1%; mentre que al Montsià (+0,8%) i a la Terra Alta (0%) es mantenen pràcticament constants.

L'evolució de l'ocupació al sector serveis en els darrers anys ha estat clarament determinada pel cicle econòmic. Tant durant els anys de la crisi econòmica del 2008, que va durar fins el 2014, com a l'any 2020 quan va esclatar la pandèmia, s'observa un comportament negatiu. No obstant, en els períodes d'expansió econòmica l'ocupació en el sector serveis va mostrar també un comportament clarament pro-cíclic.

Pel que fa a les Terres de l'Ebre, el sector públic representa el 26% de l'activitat del sector serveis, una proporció superior al 22% que representa a Catalunya. Aquesta rellevància es reflecteix també en termes d'ocupació. De fet, el sector serveis col·lectius és l'únic sector econòmic a les Terres de l'Ebre que el 2023 mostra un nivell d'ocupació significativament superior al d'abans de l'inici de la crisi econòmica del 2008: mentre l'ocupació al sector públic ha augmentat un +58,6%, als serveis privats només ho ha fet un +15,6% i a l'agricultura un +5,5%. En canvi, a la resta de sectors l'ocupació ha caigut durant aquest període, tant a la indústria (-4,9%) com a la construcció (-44,6%).

Aquestes dinàmiques han comportat un canvi en la importància relativa de cada sector en termes d'ocupació al territori. La major estabilitat de l'ocupació al sector públic en els darrers 15 anys ha fet augmentar la seva importància en termes relatius, de manera que el sector públic a les Terres de l'Ebre representa avui en dia el 27,7% dels llocs de treball al territori, un 44% més que a l'any 2008 a l'inici de la crisi. La resta de sectors, exceptuant el serveis privats (+5,5%), han vist reduït el seu pes com a generadors d'ocupació al territori: agricultura (-4,3%), indústria (-13,2%) i construcció (-49,3%).

7.5.- El turisme

Si ens fixem en el sector turístic podem dir que al 2023 ja s'ha deixat endarrere els efectes de la pandèmia. El turisme està creixement amb molta força, tant a Espanya com a Catalunya. El PIB turístic en termes reals a Espanya va créixer un espectacular 13,1%, i més si es compara amb el 2,5% d'augment del conjunt de l'economia. A les Terres de l'Ebre, les expectatives també son bones, tant per les seves característiques com a destinació com per les preferències post-pandèmiques de la demanda, que han renovat el seu interès per a les

destinacions amb actius naturals i menor densitat de visitants. Totes les dades indiquen que aquests tipus d'espais mantenen un atractiu diferencial, que no només es manté sinó que es multiplica.

L'evolució del context turístic, al menys a nivell quantitatiu, l'any 2023 va ser positiva, Així, per exemple, els turistes internacionals a Espanya van créixer quasi un 19%, assolint més de 85 milions. Els visitants que s'allotgen en establiments hotelers han augmentat un 8,8%, impulsats per a l'expansió del mercat internacional, que amb el seu creixement ja ha permès recuperar el fluxos que es va aconseguir al 2019. Els viatgers espanyols van augmentar un lleuger 2,5%, però ja són un 3,6% més que els registrats durant el 2019.

L'Enquesta d'Ocupació Hotelera ens diu que a la província de Tarragona, la demanda va créixer al 2023 un 5,5%. La demanda del 2019 s'hauria ja sobrepassat, sent un 6,4% superior i la més alta de Catalunya, exemplificant la intensitat de la recuperació de la demanda a la demarcació. També podem veure que el mercat domèstic a la demarcació de Tarragona ha crescut un 1,4% al 2023, més, per exemple, que a Lleida o Girona. De tota manera, la província de Tarragona és la que més s'hauria recuperat en aquest mercat respecte als valors que va aconseguir al 2019, amb un 13,3% més ja al 2023, sent per exemple, el doble que a la província de Girona. Així, el menor augment del 2023 s'explica per a la ràpida recuperació del mercat domèstic en els anys anteriors. El mercat internacional, per la seva banda, hauria augmentat un rellevant 12,3%, havent-se quasi recuperat la demanda del 2019, només un 2,3%.

L'anàlisi per marques turístiques permet diferenciar el comportament de l'Ebre respecte al del Camp de Tarragona, en el marc del succeït a la resta de Catalunya. En el cas dels viatgers allotjats en establiments hotelers a les Terres de l'Ebre, la demanda hauria baixat un 4% (282.458 viatgers al 2023), restant encara per recuperar el un 7,5% de la demanda del 2019 (305.389 viatgers). En pernoctacions hoteleres, la reducció al 2023 hauria estat només d'un 1,6% (assolint les 716.268 pernoctacions), però en aquest cas, la recuperació de les pernoctacions hauria estat total respecte al 2019. De fet, les Terres de l'Ebre seria la marca turística amb un major creixement de les pernoctacions hoteleres en el període 2019-2023, del 14,8%, molt lluny de la resta de destinacions catalanes. Aquest augment de les pernoctacions hoteleres per sobre dels viatgers ha originat un augment de l'estada mitjana hotelera a l'Ebre, des de 2019, i que ha passat des de 2,04 a 2,54 nits. Aquestes 2,54 nits, però estarien per sota de les marques amb més volum de demanda. No obstant, aquesta es una millora estratègica positiva cara a incrementar l'impacte econòmic de l'activitat turística a les Terres de l'Ebre.

Pel que fa a la demanda dels càmpings, al 2023 a les Terres de l'Ebre es va arribar als 139.000 viatgers i 548.000 pernoctacions, una xifra força elevada, comparativament. Des de 2019 a 2023 la demanda en termes de viatgers als càmpings hauria crescut un 21%, la xifra més alta. En pernoctacions estaria prop de recuperar-se, 4% menys. El 2023, ha vist un

increment de la demanda de viatgers internacionals, del 4,7%, i una reducció de la demanda domèstica. En termes de pernoctacions, el creixement del mercat internacional ha estat superior (augment seva estada mitjana) i la reducció en pernoctacions del mercat domèstic ha estat superior a la de viatgers (amb reducció de l'estada mitjana).

Un altra indicador conjuntural de l'evolució turística al territori, és de l'evolució dels llocs de treball creats. En aquest cas, tenim dades de cotitzacions en el règim general de la Seguretat Social i d'Autònoms pel subsector de l'hostaleria, que pot ser una aproximació de l'evolució global, donat el seu pes en relació a l'activitat turística global. Les dades, en efecte, demostren la recuperació sectorial, amb un augment del nombre de cotitzacions al 2023, fins arribar a les 6.510 a juny del 2023, i que seria un lleu 0,3% superior a la xifra del mateix període del 2022, i un 12,5% superior respecta a 2021.

En definitiva, podem dir que les Terres de l'Ebre estan molt ben posicionades a nivell de productes turístics i de les preferències post-pandèmiques: territori de baixa densitat, de grans atractius paisatgístics, naturals, patrimonials i gastronòmics. Un territori que s'ha recuperat amb una força diferencial (al darrer any amb ajut mercat internacional), però que caldrà vigilar i controlar els impactes de l'activitat expansiva sobre aquests recursos.

7.6.- Demografia

L'any 2023 ha suposat la consolidació d'una nova etapa de creixement de la població a les Terres de l'Ebre. Un cop superat el període post-pandèmic la població ebrenca creix amb força i ja consolida 4 anys de creixement demogràfic. La població ebrenca el 2023 segons les dades del Padró ascendeix fins als 184.497 residents. Aquesta dada suposa el quart any de creixement consecutiu de la població apropant-se als 185.000 i cada cop més lluny del mínim relatiu de 178.387 del 2019. Així des de la pandèmia l'evolució de la població ebrenca ha fet un canvi creixent en més de 6.000 habitant una xifra que suposa un increment del 3,43%, trencant una tendència que anava disminuint la població des del màxim històric del 2012 amb 191.826 residents. Així doncs, al 2023, les Terres de l'Ebre creixen un 1,53% i Catalunya un 1,50% pràcticament igual, mantenint el seu pes del 2,3% en el conjunt de la població catalana.

Les noves implantacions industrials establertes i les que estan en procés d'arribar al territori, així com un increment de la valoració i la percepció de les Terres de l'Ebre com a un bon lloc per viure i treballar poden fer incrementar els fluxos migratoris que són el motor del creixement demogràfic. Així doncs, l'any 2023 la població de les Terres de l'Ebre ha crescut en 2.789 habitants segons les dades del padró. Això, és més del doble de l'increment registrat l'any anterior. que ja consideràvem un molt bon registre, per tant podem considerar-lo un valor excepcional. Catalunya també ha registrat un valor excepcional del mateix ordre que els Terres de l'Ebre.

El 2023 a totes les comarques ebrenques ha crescut la població, s'ha tornat a mantenir un creixement més elevat al Montsià i Baix Ebre, però aquest cop tant la Terra Alta com la Ribera d'Ebre tenen un creixement significatiu. En l'anàlisi d'increments de municipis de litoral i d'interior també es produeix un repartiment més igualat entre les dues zones. Per tant, el 2023 és un any amb un creixement més homogeni al conjunt del territori, una bona notícia per a les comarques que han anat perdent població al llarg del segle XXI. El que no ha canviat és el paper determinant que juga el fenomen migratori en el creixement de la població ebrenca. Si distingim entre espanyols i estrangers el 2023 els nascuts a Espanya censats a les Terres de l'Ebre han disminuït en 606 i per tant l'increment es dona gràcies a les persones nascudes fora de l'Estat espanyol amb una quantitat superior als 3.000. Als creixements habituals com el del col·lectiu nascut als Marroc aquest any s'ha de sumar un increment molt rellevant dels nascuts a Ucraïna pel flux de refugiats.

El creixement de la comarca del Baix Ebre, representa el 44% de la població de les Terres de l'Ebre i l'any 2023 torna a superar el creixement dels anys anteriors amb un 1,68% molt superior al 1,16% del 2022 i al 0,91% del 2021. És la segona comarca que més creix en termes relatius i la primera en termes absoluts. L'increment de 1.338 nous residents fa que ja superi la barrera del 80.000 arribant als 80.974 empadronats. Per tant en termes absoluts i relatius podem considerar que l'evolució de la població al Baix Ebre ha tingut el 2023 un comportament extraordinari.

A la comarca del Montsià, representa el 38% de la població de les Terres de l'Ebre i torna a sumar un nou any de creixement des del 2018 i en aquest cas de forma extraordinària. La taxa de creixement es dispara fins al 1,86% en el 2023, la més elevada amb diferència dels tres darrers anys ja que el 2021 i 2022 havia tingut taxes moderades del 0,2% i del 0,51% respectivament. En aquesta comarca es capgiren els creixements respecte al Baix Ebre al ser el Montsià la comarca que més creix en termes relatius i la segona en termes absoluts. El nou increment de 1.279 empadronats també fa superar una barrera en, l dels 70.000 arribant el Montsià als 70.023 residents

La comarca de la Ribera d'Ebre, representa el 12% de la població de les Terres de l'Ebre i al 2023 el creixement ha estat força més moderat, essent aquest any la comarca que té el creixement percentual més baix d'un 0,49%. Malgrat aquesta situació el valor és superior al 0,33% del 2022 i al pràcticament estacament dels anys anteriors.. En termes absoluts aquest increment és tradueix en un increment de 108 nous residents el darrer any. La població ascendeix als 22.028 allunyant-se una mica del mínim poblacional de la Ribera d'Ebre el 2021. La comarca de la Terra Alta representa una mica més del 6% de la població de les Terres de l'Ebre i torna a guanyar població l'any 2023. Aquest any no és la comarca amb menor creixement ocupant la tercera posició. El seu increment és força alt d'un 0,56% per als valors de la comarca que només havia crescut mínimament el 2022. Donada la dimensió de la

comarca amb només 11.472 habitants el increment en termes absoluts és petit de 64 nous residents però molt significatiu en la sèrie recent que havia perdut població fins al 2021 on es va assolir el mínim poblacional de la comarca

D'altra banda, en relació al nivell d'estudis de la població, podem veure que aquest és molt més baix a les Terres de l'Ebre, si el comparem amb Catalunya i els seus àmbits territorials. A les Terres de l'Ebre s'han donat increments significatius en el nivell educatiu entre el 2011 i el 2021, fet que és una molt bona notícia però en termes generals no s'ha reduït la diferència amb el nivell educatiu del conjunt de Catalunya. Com en la majoria dels indicadors la Terra Alta presenta els valors extrems de les comarques catalanes en aquest cas essent la comarca amb el percentatge més alt de població amb estudis primaris o inferiors i la de percentatge més baix amb estudis universitaris.

Si comparem els valors comarcals tornem a trobar diferències substancials. Al 2021 la Terra Alta és la comarca que té el nivell més elevat de població que només té estudis primaris o inferiors, un 23,4%; seguida de la Ribera d'Ebre amb un 20%, el Baix Ebre amb un 19,7% i el Montsià amb un 18,2%. Totes les comarques tenen un valor molt més alt que el de Catalunya i que les situen en posicions molt endarrerides a nivell del conjunt de les comarques catalanes. La Terra Alta és la que té el percentatge més alt, la Ribera d'Ebre el 3r, el Baix Ebre el 6è i el Montsià el 10è lloc de les comarques catalanes. Malgrat aquesta situació tan dolenta és una mica millor que la que tenien el 2011 a on ocupaven respectivament el lloc 1, 2, 3 i 6.

Al fer l'anàlisi desagregat per comarques del nivell d'estudis universitaris de la població trobem que la Terra Alta és la comarca catalana que té el percentatge més baix amb un 13,2%, seguida en segon lloc pel Montsià amb un 14,8% i el setè i vuitè lloc són per al Baix Ebre i la Ribera d'Ebre les dues arrodonides a un 16,3%. En aquest cas aquesta situació tan dolenta a nivell comarcal no ha millorat notòriament des del 2011 a on els llocs eren el 1, 3, 8 i 5 respectivament. Així el baix nivell formatiu del àmbit Terres de l'Ebre es reproduïx amb major o menor intensitat a les 4 comarques. Un dels factors que ajuden a explicar el menor nivell formatiu a les Terres de l'Ebre és la pròpia estructura més envellida de la població. La gent més gran en percentatge estaria esbiaixada cap a els nivells formatius més baixos. També hi ha la influència del creixement migratori de població més jove però sense nivells formatius elevats i l'efecte de la fugida de talent de joves universitaris que van a estudiar fora de les Terres de l'Ebre o que marxen per trobar el seu desenvolupament professional.

Finalment, podem destacar que malgrat l'optimisme que es desprèn de les dades de creixement demogràfic a les Terres de l'Ebre, en els darrers quatre anys, cal estar alerta dels resultats força negatius registrats en la majoria d'activitats del sector primari, on les Terres de l'Ebre tenen una major grau d'especialització, en relació al conjunt de Catalunya. D'aquí, la importància per al sector agrícola, ramader i pesquer d'establir mecanismes efectius de mitigació i d'adaptació al canvi climàtic, per defensar la viabilitat econòmica d'aquestes

activitats.

En menor mesura també s'ha produït un alentiment i, de forma global, una disminució de l'activitat en el sector industrial, on les Terres de l'Ebre també concentren un major pes dels seus treballadors i de la seva producció. De manera, que cal potenciar les polítiques territorials de reindustrialització, i promoure la modernització del teixit industrial existent, intensificant els processos de digitalització i d'internacionalització que permetin millorar la competitivitat i la capacitat d'atraure i fer créixer nous projectes industrials.

Però, probablement el gran repte per l'economia de les Terres de l'Ebre, segueix sent la necessitat de fer créixer l'activitat del sector serveis, no només pensant en aprofitar el seu potencial turístic (en sentit ampli), sinó també en serveis públics fonamentals com Educació, Salut i Serveis Socials, però sobretot empreses de serveis basats en l'economia del coneixement, que siguin capaces d'atraure professionals amb nivells més alts de formació i de generar més valor afegit al territori.